

วารสาร

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES REVIEW

ISSN : 2286-9301

Nakhonsawan Buddhist College

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับพิเศษ) เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2562

Vol.7 No.2 (No.Extra) May – April 2019

วันวิสาขบูชา

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓

ดีพิมพ์เผยแพร่เนื่องในวันวิสาขบูชาโลก

วารสาร
บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
JOURNAL OF GRADUATE STUDIES REVIEW
ISSN : 2286-9301 Nakhonsawan Buddhist College

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562 Vol.7 No.2 (Vesakha) May-August 2019

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

จำนวนพิมพ์ : 1,000 เล่ม

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน / ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม / ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

พระราชปรีดีทิพย์, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระเทพพรหมเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุวรรณเมธธารณ, ผศ.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระเทพเวที, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
พระครูโสภณพุทธศาสตร์, ผศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
พระโสภณวชิราภรณ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
อาจารย์พิพัฒน์ มโนรัตน์	ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย

บรรณาธิการ : รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	หน่วยงานภายนอก	
พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	ศ.ดร.กาญจนา เจริญชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
พระราชวัชรเมธี, ผศ.ดร.	รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง	รศ.ดร.นันทยา น้อยจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.สุพรต บุญอ่อน	รศ.ดร.วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
ผศ.ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา	ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ	วิทยาลัยนครราชสีมา
ผศ.ดร.อัศเดช พรหมกลัป	ผศ.ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
	ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

เลขานุการ : นายดิเรก ดั่งลอย **ผู้ช่วยเลขานุการ** : พระเอกจิตต์ อธิปญโญ, นายจักรี บัวยา

ศิลปะกรรม/เว็บไซต์ : นายชาคริต เกื่อนนก

สำนักงาน : สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
999 หมู่ 6 ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ 60000
โทรศัพท์ 056-219999 โทรสาร 056-219998

จัดพิมพ์โดย : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แขวงบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
โทร. 022 218892, 026 235623 โทรสาร 026 235623

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. พระครูสิริรัตนานุวัตร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. รศ.ดร.วันชัย พลเมืองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. รศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. รศ.ดร.สุพรด บุญอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. ผศ.ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. ผศ.ดร.อักรเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. ผศ.ดร.อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. ผศ.ดร.ปฐิธธรรม สำเนียง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
2. รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปรานนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
4. ผศ.ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
5. รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
6. ผศ.ดร.วรภพ วงศ์รอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
7. ผศ.ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
8. ผศ.ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงษ์	มหาวิทยาลัยภาคกลางเทพสตรี
9. ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
10. ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ	วิทยาลัยนครราชสีมา
11. ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
12. ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บทบรรณาธิการ

ด้วยวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2562 ซึ่งเป็นฉบับพิเศษที่กองบรรณาธิการวารสารให้ความสำคัญในเดือนที่มีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาคือวันวิสาขบูชา (บาลี: วิสาขปุณณมีบูชา; อังกฤษ: Vesak) เป็นวันสำคัญทางศาสนาพุทธสำหรับพุทธศาสนิกชนทุกนิกายทั่วโลก ทั้งเป็นวันหยุดราชการในหลายประเทศ และวันสำคัญในระดับนานาชาติตามข้อมติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ[1] เพราะเป็นวันคล้ายวันที่เกิดเหตุการณ์สำคัญที่สุดในศาสนาพุทธ 3 เหตุการณ์ด้วยกัน คือ การประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระโคตมพุทธเจ้า โดยทั้งสามเหตุการณ์ได้เกิด ณ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 หรือวันเพ็ญแห่งเดือนวิสาขะ (ต่างปีกัน) ชาวพุทธจึงถือว่า เป็นวันที่รวมเกิดเหตุการณ์อัศจรรย์ยิ่ง และเรียกการบูชาในวันนี้ว่า "วิสาขบูชา" ย่อมาจาก "วิสาขปุณณมีบูชา" แปลว่า "การบูชาในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ" อันเป็นเดือนที่สองตามปฏิทินของอินเดีย ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน 6 ตามปฏิทินจันทรคติของไทย และมักตรงกับเดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายนตามปฏิทินจันทรคติของไทย โดยในประเทศไทย ถ้าปีใดมีเดือน 8 สองหน ก็เลื่อนไปทำในวันเพ็ญเดือน 7 แต่ประเทศอื่นที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท และไม่ได้ถือคติตามปฏิทินจันทรคติไทย จะจัดพิธีวิสาขบูชาในวันเพ็ญเดือน 6 แม้ในปีนั้นจะมีเดือน 8 สองหนตามปฏิทินจันทรคติไทยก็ตาม[2] ส่วนในกลุ่มชาวพุทธมหายานบางนิกายที่นับถือว่า เหตุการณ์ทั้ง 3 นั้นเกิดในวันต่างกันไป จะมีการจัดพิธีวิสาขบูชาต่างวันกันตามความเชื่อในนิกายของตน ซึ่งไม่ตรงกับวันวิสาขบูชาตามปฏิทินของชาวพุทธเถรวาท

วันวิสาขบูชา นั้นได้รับการยกย่องจากพุทธศาสนิกชนทั่วโลกให้เป็นวันสำคัญสากลทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นวันที่บังเกิดเหตุการณ์สำคัญ 3 เหตุการณ์ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธเจ้าและจุดเริ่มต้นของศาสนาพุทธ ซึ่งเหตุการณ์ทั้งหมดได้เกิดขึ้นเมื่อ 2,500 กว่าปีก่อน ณ ดินแดนที่เรียกว่าชมพูทวีปในสมัยพุทธกาล โดยเหตุการณ์แรก เมื่อ 80 ปี ก่อนพุทธศักราช เป็น "วันประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะ" ณ ใต้ร่มสาลพฤกษ์ ในพระราชอุทยานลุมพินีวัน (อยู่ในเขตประเทศเนปาลในปัจจุบัน) และเหตุการณ์ต่อมา เมื่อ 45 ปี ก่อนพุทธศักราช เป็น "วันที่เจ้าชายสิทธัตถะได้บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า" ณ ใต้ร่มโพธิพฤกษ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม (อยู่ในเขตประเทศอินเดียในปัจจุบัน) และเหตุการณ์สุดท้าย เมื่อ 1 ปี ก่อนพุทธศักราช เป็น "วันเสด็จดับขันธปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม

พุทธเจ้า" ณ วัดร่มสาลพฤกษ์ ในสาลวโนทยาน พระราชอุทยานของเจ้ามัลละ เมืองกุสินารา (อยู่ในเขตประเทศอินเดียในปัจจุบัน) โดยเหตุการณ์ทั้งหมดล้วนเกิดตรงกับวันเพ็ญเดือน 6 หรือเดือนวิสาขะนี้ทั้งสิ้น ชาวพุทธจึงนับถือว่าวันเพ็ญเดือน 6 นี้ เป็นวันที่รวมวันคล้ายวันเกิดเหตุการณ์สำคัญ ๆ ของพระพุทธเจ้าไว้มากที่สุด และได้นิยมประกอบพิธีบำเพ็ญบุญกุศลและประกอบพิธีพุทธบูชาต่าง ๆ เพื่อเป็นการถวายสักการะรำลึกถึงแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบมาจนปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นฉบับพิเศษก็ยังคงมีคณาจารย์และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยจากสถาบันภายในและภายนอกได้นำเสนอผลงานทางวิชาการที่หลากหลายหัวข้อ หลากหลายสาขาวิชา ทั้งนี้กองบรรณาธิการได้ส่งผลงานทางวิชาการเหล่านี้ไปให้กรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการของแต่ละสาขาวิชาเป็นผู้อ่าน และมอบให้เจ้าของบทความนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนการตีพิมพ์แล้ว และด้วยความตั้งใจของคณะกรรมการที่มีความประสงค์จะทำวารสารเล่มนี้ให้สมบูรณ์ตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) ฉะนั้น โดยฉบับนี้มีบทความผ่านการพิจารณาอนุมัติให้นำเสนอได้ ประกอบด้วยบทความวิจัย 16 เรื่อง บทความวิชาการ 5 เรื่องและบทวิจารณ์หนังสือ 4 เรื่อง รวมเป็น 25 บทความซึ่งมีเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการ และเรื่องที่คุณท่านจะได้อ่านในฉบับดังกล่าวนี้

คณะกรรมการขอขอบคุณเจ้าของผลงานบทความทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการสู่สาธารณะ ตามนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะ แนะนำให้มีการปรับปรุงแก้ไขผลงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายที่สุดขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้จัดทำให้มีวารสารฉบับนี้ และโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง)

บรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัย :

การศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครู ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 1

: อุษา พรหมรินทร์, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารแบบมีส่วน
ร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 15

: พัชรดา ทองมา, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จังหวัดสระบุรี 31

: ทัดดาว สาระกุล, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียน
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี 47

: ประมาภรณ์ สนธิ, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรมของโรงเรียนสอนดนตรี
กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 61

: ณัฐนันท์พล โปรเกียรติ, วรกฤต เกื่อนช้าง, พระมหาอุดร อุตตโร(มากดี)

การพัฒนาแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม 71

: อัจฉริยพงศ์ จันทร์คลัง, เนติรัฐ วีระนาคินทร์

รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง 83

: พระมหาธนา ตนต์ปาโล (แสนณรงค์), วรกฤต เกื่อนช้าง, วินัย ทองมัน

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์	97
: วิสูตร จิตสุทธิภากร, ประเทือง ภูมิภัทราคม, วรกฤต เกื่อนช้าง	
แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1	117
: ดาราชาย สุดโสม, สยาม ทองใบ	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19	135
: อภิเบศร์ รักษางาม, บุญช่วย ศิริเกษ	
บทความวิชาการ :	
สิทธิในทัศนะของพระพุทธศาสนา	147
: พระครูนิวตฺลัประชากร (ก้าน จิตกุลโล)	
การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจิตวิทยา	157
: เจษฎาภรณ์ รอดภัย, วรกฤต เกื่อนช้าง, วิรัช จงอยู่สุข	
กระบวนการพัฒนาตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม	169
: จรรยา ลินลา	
แนวทางการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในยุคปัจจุบัน	177
: พระครูวิโรจน์เชมคุณ (ไพโรจน์ เชมจิตโต)	
ภาวะผู้นำของพระมหากัสสปเถระในการทำสังคายนาครั้งที่ 1	195
: วัฒน์ กัลยาณพัฒนกุล, พระศรีสุทธิพงศ์ (สมส่วน ปฏิภาณ)	
บทวิจารณ์หนังสือ :	
ภาวะผู้นำ และจริยธรรมนักการเมือง	205
: พระมหาเดชาธร สุภชัย (กนกรัตนพรหม)	
พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์	215
: พระครูพิสัยปรียัติกิจ (แก่น อคควณโณ)	
จริต 6 ศาสตร์ในการอ่านใจคน	227
: พระครูพิสนท์กิจจาทร (เทิดทูน ธรรมกาโม)	

สารบัญ (ต่อ)

เทคนิคการเผยแพร่พระศาสนา	239
: พระสมุห์ชาญชัย ญาณชาโต(เพชรดี)	
บทความวิจัย : กรณีเผยแพร่ย้อนหลัง	
นโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูรชนวัฒนธรรมปัญญาธรรมบางม่วง	251
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	
: วิริลยา ภาณุ สงขลา, สุกิจ ชัยมุสิก	
การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง	263
อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี	
: กัลยกร ลาภเดโช, สุกิจ ชัยมุสิก	
แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วน	275
ท้องถิ่น ในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี	
: ธนกฤต โพธิ์เงิน	
การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของ	289
ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง	
: ธนยศ วลัยกนก	
การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วน	301
ท้องถิ่น ในอำเภอลวกแดง จังหวัดระยอง	
: กรรณิการ์ พันผูก, สุกิจ ชัยมุสิก	
การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการ-	313
ในเขตจังหวัดนนทบุรี	
: พระศตวรรษ กิตติปาโล, จักรวาล สุขไมตรี	
ภาคผนวก	329
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความ	330
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์	331
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	332
หนังสือเสนอส่งบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่	338
ใบตอบรับเป็นสมาชิก	339

การศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครู ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

The Performance abide by the Code of Ethics of teaching of teacher in the Public Schools

Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2

อุษา พรหมรินทร์¹, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ²

Usa Prommarin¹, Pimolpun Phetsombat²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครู ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และ 2) เปรียบเทียบการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยจำแนกตาม เพศ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่ (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลจากการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง รองลงมา คือ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม และด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: จรรยาบรรณวิชาชีพครู, สถานศึกษาของรัฐ, ครู

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี e-mail: usa_p@mail.rmUTT.ac.th

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี e-mail: Pimolpun_p@mail.rmUTT.ac.th

ABSTRACT

The objectives of this research were : 1) to study the performance abide by the code of ethics of the teachers in the public schools of the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2, and 2) to compare the performance conforming to the code of ethics of teaching profession in the public schools, Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2 classified by gender, educational background, and work experience.

The samples were consisted of 313 teachers from Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2. The instrument was the questionnaire. The statistics for data analysis were percentage, mean, frequency, standard deviation, t-test statistics, and the One-Way Analysis of Variance (One-way ANOVA).

The results of the research showed that 1) the performance of the code of ethics of teaching profession in the public schools, Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2 was generally at the high level. It was found that the average of commitment to oneself was at the highest level of individuals. The higher level was equal in value, namely, the commitment to the service recipients, the commitment to the colleague of teaching profession, the commitment to the society, and the commitment to the profession of the occupation. 2) The result of the comparative study of the performance conforming to the code of ethics of teaching profession in the public schools, Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2 classified by gender, educational background, and work experience was significantly at the .05 level.

Keywords : Code of Ethics of teaching profession, public schools, teacher

บทนำ

ท่ามกลางความเจริญในด้านวัตถุและเทคโนโลยีก็มีความเสื่อมโทรมอยู่ในความเจริญนั้นมากมาย การประกอบอาชีพครูทุกระดับก็มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ปัจจุบันสถานภาพของครูได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ เพราะความเบี่ยงเบน พฤติกรรมไปจากจรรยาบรรณและขาดจริยธรรมอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจหรือค่านิยมอย่างนำวัตถุจนเกิดความเสื่อมศรัทธา สภาพจริยธรรมของข้าราชการครูปัจจุบันจากข่าวสารและความคิดเห็นต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าบุคคลต่าง ๆ

ในแต่ละอาชีพ รับรู้ถึงการประพฤติปฏิบัติในทางที่ไม่ดีของครู และจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อครูที่ลดลงโดยสถาบันราชภัฏสวนดุสิต (ดุสิตโพล) เมื่อเดือนมกราคม 2549 และเดือนมกราคม 2550 สอดคล้องกับ ประเวทย์ สนพลอย (2548 : 3 – 4) ซึ่งสามารถสรุปความคิดเห็นที่มีความเชื่อมั่นต่อครูไทยที่ลดลงเป็นรายด้านได้แก่ 1) ด้านการปฏิบัติตนเสื่อมเสีย ได้แก่ เมาสุราแล้วควบคุมตนเองไม่ได้ แสดงอาการกิริยา วาจาเสื่อมเสีย เล่นการพนันต่าง ๆ ผิดสัญญาเงินกู้ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือปฏิบัติตน ไม่เหมาะสมทำนองชู้สาวกับครูด้วยกัน กับชาวบ้านและนักเรียน เรียกรับเงินหรือทรัพย์สินเพื่อแลกเปลี่ยนกับการกระทำผิด กฎเกณฑ์ เช่น การฝากเด็กเข้าเรียน การแก้ไข ผลการเรียน เป็นต้น 2) ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้บังคับบัญชา ได้แก่ ขัดคำสั่ง ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น ไม่อยู่เวรยาม ไม่เข้าร่วมประชุมครู ก้าวร้าวดูหมิ่นผู้บังคับบัญชา โดยการแสดงออกทางกิริยา วาจา การทำบัตรสนเท่ห์หรือหนังสือร้องเรียนใส่ความ เป็นต้น 3) ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้ร่วมงาน มีการแสดงความประพฤติ กิริยาอาการ และวาจาที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ ต่อเพื่อนร่วมงาน เช่น การพูดเสียดสี ด่าทอ ดูหมิ่นกัน ทั้งต่อหน้าและบุคคลอื่น ๆ การยุยงสร้างความแตกแยกในหน่วยงาน การทะเลาะวิวาท ชกต่อย ตบตี ทารายร่างกายกัน เป็นต้น 4) ด้านการปฏิบัติตนต่อนักเรียน มีการแสดงความประพฤติ กิริยาอาการ และวาจาที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ กับนักเรียน เช่น การลงโทษ เกินกว่าเหตุ โดยโหดจริต การลงโทษแบบรุนแรง เรียกร้องสิ่งของจากนักเรียนแลกเปลี่ยนกับ การแก้ไขผลการเรียน ลวนลามอนาจารนักเรียน ยุยงส่งเสริมให้นักเรียนให้กระทำการที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น 5) ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้ปกครองและประชาชน มีการแสดงความประพฤติ กิริยาอาการ และวาจาที่ไม่เหมาะสมเช่น แสดงกิริยาและพูดจาเกรี้ยวกราดไม่สุภาพกับผู้ปกครองและประชาชนที่มาติดต่อราชการกับทางโรงเรียน เป็นต้น

ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ เกิดมาจากปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ แต่ส่วนหนึ่งย่อมเป็นผลมาจากครูขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดจรรยาบรรณ ส่งผลทำให้สังคมมองอาชีพครูว่าเป็นเพียงอาชีพหนึ่งในหลายอาชีพ ที่ต้องทำเพื่อความอยู่รอดเท่านั้น มิใช่เป็นครูอาชีพที่แท้จริง ทั้งที่ในสมัยโบราณนั้น ครูเป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นผู้มีพระคุณ ลำดับ 2 รองจากบิดามารดา ครู ถือเป็นบุพชนียบุคคล รวมทั้งสังคมไทยยังขาดการพัฒนาวิชาชีพครู ในการประพฤติตนที่เหมาะสม ส่งผลให้ครูขาดจรรยาบรรณวิชาชีพตามที่ได้ กำหนดไว้ในข้อบังคับครูสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู พ.ศ. 2550 ทำให้สังคมลดความศรัทธาในตัวครู ดังนั้นความประพฤติของครูเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ที่ต้องรีบเร่งพัฒนาให้ครูประพฤติและปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูเพราะครูเป็นผู้ที่ ถ่ายทอดความรู้ อบรมศีลธรรมจรรยาแก่ลูกศิษย์

จากแนวคิดและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ครูของครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ตรวจสอบตนเองถึงระดับการปฏิบัติงานทางวิชาชีพครูของตนเอง และเป็นแนวทางปลูกจิตสำนึกให้ ครูมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและพัฒนาครูได้อย่างมีทิศทางที่ถูกต้อง

ตลอดจนเป็นแนวทางในการรักษา วิชาชีพครูที่ต้งามอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิชาชีพครูให้เกิดความศรัทธาและการยกย่องมาก ยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครู ในสถานศึกษาของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครู ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยจำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา ของรัฐบาลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 ทั้ง 164 โรงเรียน จำนวนครู 1,694 คน
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ในสถานศึกษาของรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 313 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซซีและมอร์แกนและสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่มีสัดส่วน

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครูในสถานศึกษาของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ที่ปฏิบัติงานเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 ถึง 5.00 แสดงว่า ครูมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครู อยู่ในระดับประจำ

ค่าเฉลี่ย 3.50 ถึง 4.49 แสดงว่า ครูมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครู อยู่ในระดับบ่อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 ถึง 3.49 แสดงว่าครูมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 ถึง 2.49 แสดงว่า ครูมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครู อยู่ในระดับบางครั้ง

ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.49 แสดงว่าครูมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครู อยู่ในระดับนานๆครั้ง

3.การสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำราต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556

3. นำเสนอแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขสำนวนภาษา ความครอบคลุม และความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) และความถูกต้องของภาษา (Wording) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ระหว่าง 0.08-1.00

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้สอนซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมทั้งสิ้น 30 คน

6. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 99-101) มีค่าเท่ากับ 0.94

7. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงเพื่อนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4.วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขอความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย

2. นำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสืออนุญาตถึงผู้อำนวยการโรงเรียนส่งโดยทางไปรษณีย์และด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยแนบซอง ติดแสตมป์ จ่าหน้าซอง และขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามคืน จำนวน 313 ฉบับ 3. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยส่วนหนึ่งจัดส่งทางไปรษณีย์ ส่วนหนึ่งผู้วิจัยเดินทาง ไปเก็บรวบรวมด้วยตนเอง และส่วนหนึ่งขอความร่วมมือจากครูที่เป็นตัวแทนผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลส่งในกรณีที่แบบสอบถามไม่ครบผู้วิจัยได้เดินทางกลับไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อที่จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

1. การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครู ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง รองลงมาคือ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณต่อสังคมด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1.1 ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, $SD = .69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านครูประพฤติ ปฏิบัติตนเหมาะสม กับสถานภาพ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ($\bar{X} = 4.59$, $SD = .68$) รองลงมาคือครูมีวินัยในตนเอง และพัฒนาตนเองตามแนวทางวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.54$, $SD = .61$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ครูศึกษาหาความรู้ เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูน ความรู้ ความสามารถ อยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.01$, $SD = .82$)

1.2 ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, $SD = .82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือครูมีความรัก แสดงความชื่นชม และความศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ และภูมิใจในความเป็นครู ($\bar{X} = 4.81$, $SD = .41$) รองลงมาคือ ครูรักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.18$, $SD = .67$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ครูเข้าร่วมกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้น และเป็นกรรมการ หรือ คณะทำงานขององค์กร ($\bar{X} = 3.65$, $SD = .97$)

1.3 ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 4.30$, $SD = .69$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้ง

กาย วาจา และจิตใจ ($\bar{X} = 4.68$, $SD = .51$) รองลงมาคือ ครูเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ศิษย์ โดยการรับฟังความคิดเห็นยกย่อง ชมเชยและให้กำลังใจอย่างกัลยาณมิตร ($\bar{X} = 4.54$, $SD = .57$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ครูจัดกิจกรรมเพื่อฝึกให้ศิษย์มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง และส่วนรวม อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เคารพกฎระเบียบของโรงเรียน และสังคม ($\bar{X} = 3.94$, $SD = .89$)

1.4 ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, $SD = .74$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ครูให้กำลังใจต่อเพื่อนครูที่ประสบความเดือดร้อน และยินดีให้ความช่วยเหลือตามสมควร และครูร่วมการกุศล จัดตั้งกองทุน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 4.38$, $SD = .63$) รองลงมาคือครูไม่นินทาว่าร้ายต่อเพื่อนครูด้วยกัน และเมื่อมีผู้เข้าใจผิด ชี้แจงทำความเข้าใจให้ถูกต้อง ครูให้เกียรติและเคารพเพื่อนร่วมวิชาชีพด้วยความจริงใจ เพื่อนร่วมวิชาชีพด้วยความจริงใจ ($\bar{X} = 4.33$, $SD = .68$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ครูร่วมงานประเพณีต่างๆ กับเพื่อนครูตามโอกาสอันควร เช่น บวชนาคว แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ($\bar{X} = 3.87$, $SD = 1.07$)

1.5 ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, $SD = .75$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ครูนำศิษย์ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.80$, $SD = .40$) รองลงมาคือ ครูเชิญบุคลากรที่มีความรู้ ในชุมชนมาเป็นวิทยากรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.49$, $SD = .51$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ครูจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เป็นแบบอย่างในชุมชน เช่น สถานศึกษาพอเพียง ศูนย์อาเซียนศึกษา โรงเรียนสุจริต เป็นต้น ($\bar{X} = 3.71$, $SD = 1.1$)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครู ในสถานศึกษา ของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนกตามเพศ วุฒิกการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน

2.1 เพศ พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2.2 วุฒิกการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนที่มีวุฒิกศึกษาต่างกันมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2.3 ประสบการณ์ทำงาน พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยรวมไม่ แตกต่างกัน ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

การอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครู ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปราย ดังนี้

1. การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครู ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การที่ผลการค้นคว้าปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากครูจะต้องเป็นต้นแบบ และเป็นตัวอย่างที่ประทับใจแก่ลูกศิษย์ ครูนั้นต้องพัฒนาความรู้และพัฒนาวิชาชีพเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้กระทรวงการส่งเสริมการพัฒนาศูนย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยที่ครูนั้นจะต้องประพฤติตนอยู่ภายใต้กฎกติกาของอาชีพและมากด้วยคุณธรรม มีจริยธรรมประจำใจประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามที่สังคมคาดหวังและยอมรับ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ครูมีความเป็นครู คือ ผู้มีความรู้และมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์ และมีตั้งมั่นอยู่ในจรรยาบรรณวิชาชีพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศรีสมร พุ่มสอาด (2530) ซึ่งได้ศึกษาว่า คุณลักษณะของครู มีดังนี้ ความรู้ในวิชาที่สอน ความรู้เกี่ยวกับวิชาครู หลักสูตร การแนะแนว การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และความรู้ในด้าน คุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ มีความเมตตา ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรมจรรยา ประพฤติดี ใช้ ปัญญาในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ และมีความยุติธรรมด้าน อุดมการณ์และวิญญาณครู ได้แก่ มีเจตคติที่ดีต่อเด็กและอาชีพ ด้านการพัฒนาชุมชน ได้แก่ มีความ เสียสละเพื่อส่วนรวม ใช้วิธีการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้และเรื่องราวเกี่ยวกับโรงเรียน ด้านวินัย ได้แก่ มีวินัยในตนเอง ทำงานโดยการวางแผน ตรวจสอบและปรับปรุงงานอยู่เสมอ ปฏิบัติตามระเบียบ และมีจรรยาครู ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์มั่นคง กิริยาจาจาดี ท่าทางสง่า มี อารมณ์ขัน กระตือรือร้นในการ ทำงาน ใจกว้าง มีเหตุผล มีมนุษยสัมพันธ์ดี ปรับตัวได้ดี และสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศุภวรรณ พรหมจारी (2545: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของครูผู้สอน พบว่า สิ่งที่ครูผู้สอนมักปฏิบัติและตระหนักเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยขออธิบายรายด้านดังต่อไปนี้

1.1 การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านจรรยาบรรณต่อตนเองพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสูงสุดคือครูประพฤติ ปฏิบัติตนเหมาะสมกับสถานภาพ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของครูที่ดี ซึ่งครูเป็นบุคคลที่ถูกคาดหวังจากสังคมว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของครูที่ดี ครูจึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับที่สังคมได้คาดหวัง ผู้ที่เป็นครูจะต้องตระหนักในความเป็นครู รู้แจ้งหยั่งรู้ว่าจะอะไรคือสิ่งผิดชอบชั่วดี ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง และประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู ดังนั้นความคิดเห็นของครูต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของตนเอง จึงอยู่ในระดับมากตามความ

คาดหวังของสังคม ดังที่ ยนต์ ชุ่มจิต (2553, 148) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์ คือ ผู้เป็นครู จำเป็นต้องงามด้วยมารยาททางสังคมอีกนัยหนึ่งได้แก่ จรรยาบรรณซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานประการหนึ่งของอาชีพชั้นสูงหรือวิชาชีพครูที่งามด้วยมารยาท งามด้วยความประพฤติ ย่อมเสริมสร้างบุคลิกภาพของความเป็นครูให้เป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสของศิษย์และบุคคลทั่วไป ในขณะที่เดียวกันครูที่รักษาจรรยาบรรณวิชาชีพหรือจรรยาบรรณครูไว้อย่างครบถ้วน ย่อมนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ศิษย์ของตนเอง รวมทั้งช่วยเสริมสร้างเกียรติและศักดิ์ศรีให้กับสถาบันวิชาชีพครูด้วย ดังนั้นผู้ประกอบการวิชาชีพครูทุกคนจึงจำเป็นต้องศึกษา ทำความเข้าใจ จดจำ จรรยาบรรณของตนให้แม่นยำและพยายามปฏิบัติตามจรรยาบรรณให้ได้ครบถ้วนสมบูรณ์ ครูมีความสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางโรงเรียนและครูควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและสังคม รวมทั้งเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ได้ดำเนินการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

1.2 การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสูงสุด คือ ครูมีความรัก แสดงความชื่นชมและความศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ และภูมิใจในความเป็นครู เป็นเพราะว่า ครูนั้นควรมีความรัก ภูมิใจ ศรัทธา ในอาชีพครูปฏิบัติตนเป็น “ครูที่ดี” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนู แสงศักดิ์ (อ้างถึงในเฉลียว บุรีภักดีและคณะ. 2520 : 37) กล่าวว่า มีความรักในอาชีพครู เช่น ปรับปรุงการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ รับฟังคำแนะนำ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อทางราชการและอาชีพครูและสนับสนุนสมาคมอาชีพ ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 นั้น มีจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับจรรยาบรรณของครู โดยเน้นการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้ประกอบวิชาชีพของสำนักเลขาธิการคุรุสภา (2548: 4-5) ที่กล่าวว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องประพฤติปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ตามแบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณของวิชาชีพที่และสอดคล้องกับข้อปฏิบัติของครูที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานยกย่องเชิดชู (อ้างถึงในรุ่งเรืองสารสุข: 128-129) โดยกล่าวถึงข้อปฏิบัติของครูที่ควรรับผิดชอบคือต้องรักษาชื่อเสียงมิให้ขึ้นชื่อว่าประพฤติชั่ว

1.3 การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสูงสุด คือ ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกาย วาจา และจิตใจ เนื่องจากว่าครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้านการใช้หลักการและเหตุผลในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของพระราชมุนี (อ้างถึงในพิภพ วังเงิน. 2545 :133) ว่าครูที่ดี ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตร 7 ประการ ครองด ละ เลิก อบายมุทกประเภทครูมีวาจาที่สุภาพ ไพเราะ และต้องรู้จักคิดก่อนทำซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กองมาตรฐานวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2526 : 78-82) ได้สรุป ผลการศึกษาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามลักษณะในจรรยา มายาทและวินัย ตามระเบียบประเพณีของครู ได้สรุปไว้ว่า มีคุณลักษณะที่ดี 18 ประการ โดยมีข้อ 14 และข้อ 15 กล่าวว่า 14) คุณลักษณะสุภาพเรียบร้อย

คือ รู้จักใช้ถ้อยคำและวาจาที่สุภาพเรียบร้อย รู้จักวางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ 15)คุณลักษณะ ยึดมั่นในศาสนา คือ เข้าร่วมกิจกรรมของทางศาสนาตามโอกาสอันควรปฏิบัติตามหลักธรรมของ ศาสนา และไม่แสดงอาการ หรือ วิจารณ์ศาสนาในทางเสื่อมเสีย การเตรียมการสอนทุกครั้ง และ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี แต่งกายสะอาดเรียบร้อยถูกต้องตาม ระเบียบและเหมาะสมกับงานที่ ทำ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตามจรรยา วิชาชีพครู สามารถเข้ากับบุคคลได้ทุก ระดับชั้นไม่ถือตัวและซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากถ้าศิษย์ได้ตักเตือนเป็นการสะท้อนถึงครูที่ดี สอนเก่ง มีความเอาใจใส่กับศิษย์ ยนต์ ชุ่ม จิต (2553, 148) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์ คือ ผู้เป็นครู จำเป็นต้องงาม ด้วยมารยาททางสังคมอีกนัยหนึ่งได้แก่ จรรยาบรรณซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานประการหนึ่งของ อาชีพขั้นสูงหรือวิชาชีพครูที่งามด้วยมารยาท งามด้วยความประพฤติ ย่อมเสริมสร้างบุคลิกภาพ ของความเป็นครูให้เป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสของศิษย์และบุคคลทั่วไป ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากเป็นลำดับสุดท้าย คือ ครูจัดกิจกรรมเพื่อฝึกให้ศิษย์มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง และ ส่วนรวม อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เคารพกฎระเบียบของโรงเรียน และสังคม

1.4 การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบ วิชาชีพพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสูงสุด คือ ครูให้กำลังใจต่อเพื่อน ครูที่ประสบความเดือดร้อน และยินดีให้ความช่วยเหลือตามสมควร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ลักษณะ ของวิชาชีพครูคือวิชาชีพที่ให้บริการคนที่เป็นครูย่อมมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ดังนั้น ครูจึงให้ ความช่วยเหลือร่วมมือกับผู้ร่วมประกอบวิชาชีพซึ่งเป็นวิชาชีพเดียวกัน ส่วนครูร่วมงานประเพณี ต่างๆ กับเพื่อนครูตามโอกาสอันควร เช่น บวชนาค แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากเป็นลำดับสุดท้าย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ครูมีภารกิจการสอนมาก ทำให้ไม่มีเวลา ในการร่วมงานประเพณีต่างๆ และครูบางส่วนนับถือศาสนาแตกต่างกันซึ่งตรงกับแนวปฏิบัติ

1.5 การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม พบว่า มี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสูงสุด คือ ครูนำศิษย์ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ ในท้องถิ่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูคือผู้ที่อยู่ในฐานะที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนโดย ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อพัฒนาให้มีความเจริญในทุกๆด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวปฏิบัติตามจรรยาบรรณของสำนักงานคุรุสภา (2548: 15-16) ที่กล่าวถึงจรรยาบรรณต่อสังคม ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม โดยข้อเสนอแนวทางส่งเสริมคือ ควรมีการจัดอบรมครูด้านการมีจิตสาธารณะและมีจิตสำนึกเป็นผู้นำดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม มีการจัดประชุมหารือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม และชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนและครูทุกคนควรร่วมกับผู้นำชุมชนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการ ปฏิบัติตนต่อสังคม และโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มีการนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นมาใช้บูรณาการจัดการเรียนการสอน หาโอกาสแสดงความเป็นผู้นำในการทำงาน ด้านสังคม และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเป็นลำดับ

สุดท้าย คือ ครูจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เป็นแบบอย่างในชุมชน เช่น สถานศึกษาพอเพียง ศูนย์อาเซียนศึกษา โรงเรียนสุจริต เป็นต้น

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครู ในสถานศึกษาของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน

2.1 เพศ พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เพราะครูทั้งหมดต่างปฏิบัติตามระเบียบและมีจรรยาบรรณครู มีสุขภาพจิตดี กิริยาวาจาดี ทำทางสง่า มีอารมณ์ขัน กระตือรือร้นในการทำงาน ใจกว้าง มีเหตุผล มีมนุษยสัมพันธ์ ปรับตัวได้ดี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากครูทุกคนพึงต้องปฏิบัติตาม จรรยาบรรณวิชาชีพและพอใจในอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ พิมลภาพ (2553) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง เจตคติต่อวิชาชีพครูของครูโรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย ผลการศึกษาระดับเจตคติต่อ วิชาชีพครูของครูโรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยจำแนกตามเพศ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2.2 วุฒิการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก ผลการศึกษาคำถามความคิดเห็นของบุคลากรทั้งสองกลุ่มที่มีต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งใกล้เคียงกันทุกด้าน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับจำแนกตามวุฒิการศึกษา ดังกล่าวจึงไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของคำพรทิพย์ ปรัชญาวาท(2545: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ข้าราชการครูที่มี วุฒิการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้จากกล่าวได้ว่า วิชาชีพครูจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูงซึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุม ดังนั้นผู้ประกอบวิชาชีพครูทุกคนก็ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูภายใต้ข้อบังคับและเงื่อนไขของคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพเช่นเดียวกัน

2.3 ประสบการณ์ทำงาน พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยรวมไม่ แตกต่างกัน ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก ผลการศึกษาคำถามความคิดเห็นของบุคลากรทั้งสองกลุ่มที่มีต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งใกล้เคียงกันทุกด้าน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ดังกล่าวจึงไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของคำพรทิพย์ ปรัชญาวาท(2545: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ข้าราชการครูที่มี ประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้จากกล่าวได้ว่าวิชาชีพครูจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูงซึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุม ดังนั้นผู้ประกอบวิชาชีพครูทุกคนก็ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู

ภายใต้ข้อบังคับและเงื่อนไขของครุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือครูศึกษาหาความรู้ เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูน ความรู้ ความสามารถ อย่างละเอียดครบถ้วน เฉพาะด้าน ดังนั้นผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมกระตุ้นให้ ครูศึกษาหาความรู้ เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูน ความรู้ ความสามารถ อย่างละเอียดครบถ้วนเฉพาะด้าน

1.2 ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือครูเข้าร่วมกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้น และเป็นกรรมการหรือคณะทำงานขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารควรมี นโยบายส่งเสริม กระตุ้นให้ ครูเข้าร่วมกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้น และเป็นกรรมการหรือคณะทำงานขององค์กร ให้ มากยิ่งขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือครูจัดกิจกรรม เพื่อฝึกให้ศิษย์มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง และส่วนรวม อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เคารพกฎระเบียบ ของโรงเรียน และสังคม ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการจัดกิจกรรมให้ครูเพื่อนำไปฝึกให้ศิษย์มีความ ซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง และส่วนรวม อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เคารพกฎระเบียบของโรงเรียน และ สังคม

1.4 ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือครู ร่วมงานประเพณีต่างๆ กับเพื่อนครูตามโอกาสอันควร เช่น บวชนาค แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ดังนั้นผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูร่วมงานประเพณีต่างๆ กับเพื่อนครูตามโอกาสอันควร เช่น บวชนาค แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น อย่างสม่ำเสมอ

1.5 ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือครูจัดสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาให้เป็นแบบอย่างในชุมชน เช่น สถานศึกษาพอเพียง ศูนย์อาเซียนศึกษา โรงเรียน สุจริต เป็นต้น ดังนั้นผู้บริหารควรมีการจัดกิจกรรม จัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เป็น แบบอย่างในชุมชน เช่น สถานศึกษาพอเพียง ศูนย์อาเซียนศึกษา โรงเรียนสุจริต เป็นต้น ให้มาก ยิ่งขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของข้าราชการครู ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ หรือตามทรงสนะของกลุ่มตัวอย่าง เช่น ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน เพื่อที่จะได้ผลการศึกษาค้นคว้าที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของข้าราชการครู เช่น ขวัญกำลังใจ สภาพภาพทางเศรษฐกิจ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหาร คณะครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 บิดามารดาและสมาชิกในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผลสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

- เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. (2520). **การวิจัยลักษณะของครูที่ดี**. (เอกสารอัดสำเนา).
- ประเวทย์ สนพลอย. (2548). **จรรยาบรรณของครู** ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ลพบุรี เขต 1 วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี/ลพบุรี
- พรทิพย์ ปรัชญาวาทิ. (2545). **สภาพการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครู
โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการมัธยมศึกษา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.**
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.** (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553” (2553, 22 กรกฎาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 45ก หน้า 1 – 3
- พิภพ วังเงิน. (2545). **จริยธรรมวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ : บริษัทรวมสาส์น (1997) จำกัด.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). **ความเป็นครู**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- รุ่งเรือง สารสุข. (2553). **ปัจจัยคุณธรรมนิยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพครู
ของครูในโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.**
- ศรีสมร พุ่มสะอาด. (2530). **คุณลักษณะของครู**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุภวรรณ พรหมจารี. (2545). **ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ ครูจริยธรรม
และกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณครูของครูผู้สอน
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี .
วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาการศึกษา.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**

- สุวรรณ พิมลภาพ. (2553). การศึกษาเจตคติต่อวิชาชีพครูของครูโรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
กรุงเทพธนบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา . (2548). เกณฑ์มาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครู . กรุงเทพฯ :
คุรุสภา.

**ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารแบบมีส่วนร่วม
ของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2**

**Relationship between the Characteristics of School Administrators and
the Participatory Management of School Administrators under Phra
Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2**

พัชริดา ทองมา¹, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ²
Patcharida Thongma¹, Pimolpun Phetsombat²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนรัฐบาลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 313 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามานะ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถามแบบมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันไพรดักโมเมนต์

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 อยู่ในระดับมาก 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 อยู่ในระดับมาก และ 3) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารแบบมีส่วนร่วม,
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี e-mail: patcharida_t@mail.rmutt.ac.th

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี e-mail: Pimolpun_p@rmutt.ac.th

ABSTRACT

The objectives of this research were : 1) the characteristics of school administrators under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2, 2) the participatory management of school administrators under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2. And 3) the relationship between the characteristics of school administrators and the participatory management of school administrators under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2.

The samples in were 313 teachers in government schools under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2. The Taro Yamane' s formula was employed to define the sample size. The research instrument was a 5-point scale questionnaire. The statistical devices were percentage, mean, standard deviation, and the Pearson product-moment correlation coefficient.

The results of the research showed that(1 the characteristics and the participatory management of school administrators were at high levels. 2) the participatory management of school administrators under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2 were at high levels, and 3) The relationship between the characteristics and the participatory Management of school administrators under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2 was significant at the .05 level.

Keywords : characteristics, school administrators, participatory management, primary educational Service area Office 2

1 Master of Education, Educational Administration, Faculty of Technical Education, Rajamangala

University of Technology Thanyaburi, e-mail: patcharida_t@mail.rmutt.ac.th

Thesis Advisor, Educational Administration, Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, e-mail: Pimolpun_p@rmutt.ac.th

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มีแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนราชการจะต้องพัฒนาบุคลากรให้มีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการ พัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญ ให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงานและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่าง

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

มีประสิทธิภาพ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ในด้านต่างๆมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้องค์การบริหารส่วนการศึกษา พัฒนาคุณภาพและบุคลากรทางการศึกษา มาตรฐาน จรรยาบรรณของวิชาชีพ และการบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐในสถานศึกษา และให้ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและ ยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษาเพราะสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่ง ต่างก็ต้องการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประโยชน์สูงสุดตลอดจนความเจริญก้าวหน้าที่รวดเร็วทันหน้าสถานศึกษาอื่นได้

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นเหตุผลที่จำเป็นต่อการบริหารหรือการจัดการองค์กรซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง รวมถึงเป็นหลักการของการบริหารที่เป็นผลต่อการดำเนินการเชิงวิเคราะห์ด้วยเหตุผลวิวัฒนาการเพื่อความคิด การเปิดกว้าง การระดมความคิด ระดมสมอง ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ และลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้งได้ เพราะบุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละสายงาน มีหน้าที่ร่วมกันนำโรงเรียนไปสู่เป้าหมายตามที่กำหนด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีความแตกต่างทางศาสนาและการดำรงชีวิต สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชน และการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่น รวมถึงสถานศึกษาในชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานในสถานศึกษา ต้องประสานสัมพันธ์ภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากที่สุด

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาย่อมจะส่งผลต่อการทำงานในโรงเรียน และเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อราชการ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา และการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ ผู้บริหารสถานศึกษาของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,694 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนของโรงเรียนรัฐบาลที่ได้จากการสุ่มประชากรโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970, pp. 607-610) ได้จำนวน 313 คน และใช้การสุ่มแบบไม่มีสัดส่วน โดยกำหนดขนาดโรงเรียนเป็นเกณฑ์แบ่งชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ที่ปฏิบัติงานเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดตามสุติมา ไชยบำรุง (2556, หน้า 41) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ

- 1) ด้านบุคลิกภาพ
- 2) ด้านความรู้ความสามารถ
- 3) ด้านความเป็นผู้นำ
- 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์
- 5) ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ 3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดตาม Swansburg (1996, pp. 391-394) ได้แบ่งองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- 1) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน
- 2) ความยึดมั่นผูกพัน
- 3) ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน
- 4) การไว้วางใจกัน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาที่เป็นแบบสอบถาม ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำราต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา

3. นำเสนอแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขสำนวนภาษา ความครอบคลุม และความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) และความถูกต้องของภาษา (Wording) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC)

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้สอนซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมทั้งสิ้น 30 คน

6. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) เท่ากับ 0.93

7. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือขออนุญาตจาก คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขอความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย

2. นำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสืออนุญาตถึงผู้อำนวยการโรงเรียน ส่งโดยทางไปรษณีย์และด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยแนบซองติดแสตมป์จ่ายหน้าซอง และขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามคืนจำนวน 313 ฉบับ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ ขนาดเล็ก จำนวน 52 ฉบับ ขนาดกลาง จำนวน 142 ฉบับ และขนาดใหญ่ จำนวน 119 ฉบับ

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยส่วนหนึ่งจัดส่งทางไปรษณีย์ ส่วนหนึ่งผู้วิจัยเดินทาง ไปเก็บรวบรวมด้วยตนเอง และส่วนหนึ่งขอความร่วมมือจากครูที่เป็นตัวแทนผู้วิจัยเก็บ

รวบรวมข้อมูลส่ง ในกรณีที่แบบสอบถามไม่ครบผู้วิจัยได้เดินทางกลับไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อที่จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$ S.D.= 0.41) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเป็นผู้นำ (X_5) ($\bar{X} = 4.67$, S.D.=0.53 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_4) ($\bar{X} = 3.93$, S.D.=0.48)

1.1 ด้านบุคลิกภาพ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$,S.D.=0.26) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความอดทนต่อการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D.=0.48) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความกล้าหาญ กล้าพูด กล้าทำ และกล้ากล้าตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.68$, S.D.=0.46)

1.2 ด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D.=0.88) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายึดระบบคุณธรรมในการบริหารงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D.= 0.00) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน และครองงาน ($\bar{X} = 4.00$, S.D.=0.00)

1.3 ด้านความรู้ความสามารถ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D.= 0.60)และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการบริหารจัดการสถานศึกษา มีคุณสมบัติพื้นฐานของผู้บริหาร โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.67$ S.D.=0.47) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.18$, S.D.= 0.73)

1.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D.=0.42) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีใจกว้าง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D.=0.46) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความยิ้มแย้มแจ่มใส ($\bar{X} = 3.62$, S.D.=0.48)

1.5 ด้านความเป็นผู้นำ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D.=0.66) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ติดตามงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D.=0.46) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจูงใจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ($\bar{X} = 4.06$, S.D.=0.73)

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32, S.D.=0.28$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Y_1) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.52, S.D. = 4.52$) รองลงมาคือ ด้านความยืดหยุ่นผูกพัน (Y_2) ($\bar{X} = 4.39, S.D.=0.27$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (Y_3) ($\bar{X} = 4.15, S.D. = 0.20$)

2.1 ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.51, S.D.= 0.55$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนางาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.69, S.D.= 0.85$) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ได้บังคับบัญชามีการประชุมร่วมกัน ในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.63, S.D.=0.46$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ท่านได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาตรวจสอบการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.08, S.D.= 0.46$)

2.2 ด้านความยืดหยุ่นผูกพัน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41, S.D.= 0.46$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษาของท่านให้ความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่มีค่า หากประสบปัญหาในการปฏิบัติงาน บุคลากรในสถานศึกษาพร้อมใจที่จะให้ความช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.69, S.D.= 0.46$) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้สึกว่าท่านมีส่วนทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.68, S.D.= 0.46$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเต็มใจและทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อปรับปรุงสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.00, S.D.= 0.00$)

2.3 ด้านความอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18, S.D.= 0.32$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.69, S.D. 0.46$) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.39, S.D.=0.48$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กับงาน และให้อิสระในความคิดสร้างสรรค์กับงานที่ได้รับอย่างเต็มที่ ($\bar{X} = 3.73, S.D.= 0.50$)

2.4 ด้านการไว้วางใจกัน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27, S.D.=0.48$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.69, S.D.=0.46$) รองลงมาคือ ท่านได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่สำคัญโดยปราศจากการควบคุมของผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.51, S.D.= 0.50$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ คือ ผู้บริหารสถานศึกษายกย่องให้เกียรติตลอดจนยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันของผู้ปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.01, S.D.=0.11$)

3.ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขต

3.1 ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก ($r = 0.76$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นผู้นำ กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.97 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านคุณธรรมจริยธรรม กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.96 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุดคือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมนุษยสัมพันธ์ กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.66 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ด้านความยืดหยุ่นผูกพัน พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก ($r = 0.71$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นผู้นำ กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความยืดหยุ่นผูกพัน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.93 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์รองลงมา คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านคุณธรรมจริยธรรม กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความยืดหยุ่นผูกพัน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.86 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุดคือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความรู้ความสามารถ กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความยืดหยุ่นผูกพัน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก ($r = 0.76$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และค่าที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้าน

บุคลิกภาพ กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์รองลงมา คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นผู้นำ กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.86 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุดคือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมนุษยสัมพันธ์ กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 ด้านการไว้วางใจกัน พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก ($r = 0.73$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบุคลิกภาพ กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.87 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์รองลงมา คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นผู้นำ กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.83 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุดคือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมนุษยสัมพันธ์ กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ดังนี้

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านบุคลิกภาพ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติในการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองโดยเข้ารับการอบรม หรือศึกษาต่อ และผ่านการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน สามารถของตน ครองคน ครองงานได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับ พรสวรรค์ สุพรสัทธิกุล (2553) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานครูสภา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานครูสภา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลดังนี้

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

1.1 ด้านบุคลิกภาพ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความอดทนต่อการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษามีกริยาวาจาที่สุภาพ ถูกต้องเหมาะสม และผู้บริหารสถานศึกษามีความเสียสละ และมีความเอื้อเฟื้อต่อผู้ร่วมงาน ตามลำดับดังนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนก่อนเข้ารับตำแหน่งผู้บริหาร จะต้องผ่านการฝึกอบรมเข้มตามหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงทำให้มีบุคลิกน่าเลื่อมใส น่าเคารพ น่าศรัทธา มีความกระตือรือร้นกระฉับกระเฉง แต่งกายดีมีวินัย เป็นกันเองวางตัวเหมาะสม อารมณ์ดีมีความอดทน มีความเชื่อมั่น กล้าตัดสินใจ สอดคล้องกับวรภรณ์ ดำรงวัฒนกุล (2550) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ด้านบุคลิกภาพอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ผู้บริหารสถานศึกษายึดระบบคุณธรรมในการบริหารงาน ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามจรรยาบรรณที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงปฏิบัติ และผู้บริหารสถานศึกษารู้จักยับยั้งชั่งใจและควบคุมอารมณ์ได้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก เน้นให้ข้าราชการดำรงชีวิตตามวิถีไทย บนฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารมีความเป็นชาติไทย ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม ผู้บริหารจึงมีความประพฤติที่เหมาะสมและรู้จักวางตัวในการปฏิบัติงานในทางที่ดีไม่ขัดต่อศีลธรรม อีกทั้งยังเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สอดคล้องกับมลฤดี สมจิตร (2555) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูในเขตอำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูในเขตอำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านความรู้ความสามารถ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการบริหารจัดการสถานศึกษา มีคุณสมบัติพื้นฐานของผู้บริหาร โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมาย และผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าปฏิรูป สร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรอยู่เสมอ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ อีกทั้งผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นผู้ใฝ่เรียนใฝ่รู้ไปหาความรู้เพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับ วรภรณ์ ดำรงวัฒนกุล (2550) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ด้านความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีใจกว้าง ผู้บริหารสถานศึกษา

ให้เกียรติและยกย่องผู้ร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษารู้จักที่จะรับ รู้จักที่จะให้ ผู้ร่วมงาน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารเข้าใจความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ว่าเป็นเรื่อง que ผู้บริหารต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงาน เป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกคน จะได้ช่วยกันทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพราะ มนุษยสัมพันธ์จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารงานนั้นประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความร่วมมือร่วมใจจากผู้ปฏิบัติงาน งานจึงจะสำเร็จเสร็จสิ้นไปด้วยดีสอดคล้องกับ วราภรณ์ ดำรงวัฒนกุล (2550) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 ด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านความเป็นผู้นำ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ติดตามงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงพฤติกรรมทางการบริหารได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์มีความสามารถในการแก้ปัญหา และสามารถใช้อำนาจตามสถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารทราบดีว่าตนเองคือผู้นำของสถานศึกษา ดังนั้นจึงต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสม มีความสามารถที่จะดูแลบุคลากร และมีความมุ่งมั่นขึ้นำให้บุคลากรปฏิบัติงานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้ภาวะผู้นำ สอดคล้องกับ วราภรณ์ ดำรงวัฒนกุล (2550) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 ด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษากการการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ความยึดมั่นผูกพัน ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน และการไว้วางใจกันทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารได้เห็นความสำคัญในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีการบริหารงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมเป็นหลัก ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับ วีรยุทธ แสงศิริวัฒน์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2.1 ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย เรียงจากอันดับมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ผู้บริหารสถานศึกษายอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนางาน ผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ใต้บังคับบัญชามีการประชุมร่วมกัน ในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการประเมินภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ทั้งนี้ อาจ

เนื่องมาจากผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์โดยการร่วมการประชุมปรึกษาหารือ ทำให้ทุกฝ่ายยอมรับที่จะปฏิบัติงานตามที่ร่วมกันกำหนดไว้ สอดคล้องกับ วีรยุทธ แสงสิริวัฒน์(2550) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านความยึดมั่นผูกพัน โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาของท่านให้ความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่มีค่า หากประสบปัญหาในการปฏิบัติงาน บุคลากรในสถานศึกษาพร้อมใจที่จะให้ความช่วยเหลือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้สึกว่าท่านมีส่วนทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและฝึกอบรมความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานแก่บุคลากร ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงทำให้บุคลากรเกิดความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร สอดคล้องกับ วีรยุทธ แสงสิริวัฒน์(2550) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ด้านความยึดมั่นผูกพัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านความอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย เรียงจากอันดับมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคลากรในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่หรือที่ได้รับมอบหมาย ได้อย่างเป็นอิสระตรงตามความสามารถ และมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจในการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง การมีอิสระทำให้บุคลากรทุ่มเท ตั้งใจในการปฏิบัติงานต่าง ๆ อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับ อาณัฐณ์ ผ่องแก้ว (2556) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมองค์การของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ด้านความอิสระต่อความรับผิดชอบในงานอยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านการไว้วางใจกัน โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเรียงจากอันดับมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบของสถานศึกษา ท่านได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่สำคัญโดยปราศจากการควบคุมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะขอคำปรึกษาหารือจากผู้ใต้บังคับบัญชาบ่อย ๆ ทั้งในที่ประชุมและสถานที่ทั่วไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารได้แสดงการยอมรับว่าบุคลากรมีความรู้ความสามารถ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยการสนับสนุนให้บุคลากรเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ อยู่เสมอ ให้อำนาจในการทำงานและให้ความไว้วางใจแก่บุคลากร จะทำให้บุคลากรสามารถแสดงศักยภาพในการปฏิบัติงานออกมาได้อย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องกับ อาณัฐณ์ ผ่องแก้ว (2556) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง

บริหารแบบมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมองค์การของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ด้านการไว้วางใจกัน อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เป็นรายด้าน พบว่า ด้าน ความรู้ความสามารถและด้านความเป็นผู้นำ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมในระดับสูง ส่วนด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านมนุษยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมในระดับค่อนข้างสูง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารพัฒนาความสามารถของตนเองอยู่ตลอดเวลา เป็นผู้นำทาง วิชาการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิธีการดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาที่เหมาะสม มีความสามารถในการ กำกับ ติดตาม นิเทศบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีภาวะผู้นำสามารถกระตุ้น ให้บุคลากรมีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีบุคลิกภาพดีมีความอดทน มีความ เชื่อมั่น กล้าตัดสินใจ มีความประพฤติที่เหมาะสม รู้จักวางตัวในการปฏิบัติงานในทางที่ไม่ขัดต่อ ศีลธรรม เห็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทำให้ บุคลากรเคารพนับถือ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เต็มใจทุ่มเทความรู้ความสามารถ และ พร้อมที่จะร่วมมือปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาตามเป้าหมาย ที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีการ ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความ ยึดมั่นเข้มแข็งใส ดังนั้น ผู้บริหารควรเป็นกันเอง เป็นมิตรกับเพื่อนร่วมงาน มีความมั่นคงในอารมณ์มีทักษะ ในการจูงใจ สร้างความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อมุ่งให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน อันจะนำมาซึ่ง ความร่วมมือ มีความสามารถติดต่อติดต่อสื่อสารกันในการดำเนินงานกิจการต่าง ๆ อย่างได้ผลและมี ประสิทธิภาพ

1.2 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ด้านความอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กับงานและให้อิสระในความคิดสร้างสรรค์กับงานที่ได้รับอย่างเต็มที่ ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีอิสระกับงานที่ได้รับ มีเสรีภาพในการคิดการแสดงความคิดเห็นที่จะนำมาพัฒนาการศึกษา มีอำนาจในการตัดสินใจในงานและปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ

1.3 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมนุษยสัมพันธ์ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน และคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านมนุษยสัมพันธ์ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการไว้วางใจกัน ระดับต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อมุ่งให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือ มีความสามารถติดต่อติดต่อสื่อสารกันในการดำเนินกิจการต่าง ๆ อย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วม ในการปฏิบัติงานที่สำคัญโดยปราศจากการควบคุม เมื่อตกลงในหลักการและวิธีการแล้วให้อิสระผู้ปฏิบัติงานตัดสินใจในการทำงาน ให้เกียรติยกย่องยอมรับ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2.2 ควรมีการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องๆ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้ปกครองครูผู้สอนในโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 บิดามารดาและสมาชิกในครอบครัว ผู้บังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผลสำเร็จในครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2555). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น).
- พรสวรรค์ สุรพรสถิตกุล. (2553). การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุรุสภา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มลฤดี สมจิตร์. (2555). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูในเขตอำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. งานนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เมธา ภูมิเขต. (2554). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 2. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วราภรณ์ ดำรงวัฒนกุล. (2550). ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 2. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิรุทธ แสงสิริวัฒน์. (2550). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมใจ ศรีเอี่ยม. (2549). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุติมา ไชยบำรุง. (2556). การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

อาณัฐณ์ ผ่อนแก้ว. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมองค์การของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.**

Cronbach, J. L. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). New York: Harper Collins.

Likert, R. (1991). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill.

**ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จังหวัดสระบุรี**

**Relationship between the Management Skills of School Administrators and Human Resource
Management in Schools under Saraburi Secondary Educational Service Area Office4**

ทัดดาว สาระกุล¹, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ²

Thaddao Sarakool, Pimolpun Phetsombat

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทักษะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี 2) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จังหวัดสระบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี ประจำปีการศึกษา 2560 จำนวน 278 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเคร์จซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถามแบบมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โพรดักโมเมนต์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับมาก และ 3) ทักษะผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ทักษะการบริหาร การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา

¹

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี e-mail: thaddao_s@mail.rmUTT.ac.th

²อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี e-mail: Pimolpun_p@mail.rmUTT.ac.th

ABSTRACT

The objectives of this research were : 1) the management skills of the school administrators under Saraburi Secondary Educational Service Area Office 4, 2) the human resource management in schools under Saraburi Secondary Educational Service Area Office 4, and 3) the relationship between the management skills of the school administrators and the human resource management in schools under Saraburi Secondary Educational Service Area Office 4.

The samples in this research were 278 teachers in academic year 2017 under Saraburi Secondary Educational Service Area Office 4. They were selected by using Krejcie and Morgan's formula. The research instrument was a five-rating scale questionnaire. The statistics used to analyze data were percentage, mean, standard deviation, and the Pearson product-moment correlation coefficient.

The results of the research showed that 1) the management skills of the school administrators under Saraburi Secondary Educational Service Area Office 4 was at the high level, 2) the human resource management in schools under Saraburi Secondary Educational Service Area Office 4 was at the high level, and 3) the relationship between the management skills of the school administrators and the human resource management in schools under Saraburi Secondary Educational Service Area Office 4 was significant at the .05 level.

Keywords : management skills, human resource management in schools, school administrators

¹ Master of Education, Educational Administration, Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, e-mail: thaddao_s@mail.rmutt.ac.th

² Thesis Advisor, Educational Administration, Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, e-mail: Pimolpun_p@rmutt.ac.th

บทนำ

การบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงาน และสามารถทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบได้ ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน (Effectiveness of School) ถือได้ว่าเป็นผลแห่งความสำเร็จของโรงเรียนและความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนนั้นเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนาโรงเรียนจนเกิดความสำเร็จ และนำพาโรงเรียนไปสู่ความ

เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนที่มีประสิทธิผลหรือโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความทุ่มเท พยายามในทุกด้านจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต้องอาศัยเป้าหมายที่ชัดเจนและท้าทาย ต้องอาศัยทรัพยากรที่เพียงพอและมีคุณภาพ ต้องอาศัยความมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรและการสอน เทคโนโลยีต้องอาศัยภาวะความเป็นผู้นำทั้งของผู้บริหารและของคณะครู ต้องอาศัยบรรยากาศแห่งการยอมรับนับถือ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ที่สำคัญก็คือ ต้องอาศัยหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นทิศทางของการพัฒนาที่ถูกต้องถูกทิศทางอันเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหาร

ตามที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2574 ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ยุทธศาสตร์ยกระดับคุณภาพ มาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม รองรับความต้องการของตลาดงานและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล ยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเงินเพื่อการศึกษา (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574 : 28)

คน จึงมีความสำคัญต่อความเจริญหรือความเสื่อมขององค์กร ดังนั้นการบริหารจัดการคนถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้ององค์การทุกอย่างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งของการบริหาร เพราะคนเป็นผู้ปฏิบัติงานทุกอย่างขององค์กร หากไม่มีคนหรือมีคนไม่มีคุณภาพ การบริหารที่จะให้บรรลุเป้าหมายขององค์การย่อมดำเนินไปได้โดยยากยิ่ง การจะได้คนดีที่มีคุณภาพเข้าทำงานย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานบุคคลที่ดี การที่ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ย่อมต้องมีทักษะในการบริหารงานเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหาร เพราะทักษะการบริหารงานมีความสำคัญต่อการบริหารงานของผู้บริหารทุกคน ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานต่างก็มีความรู้ความชำนาญในการใช้ทักษะในการบริหารงานนั้น ซึ่งผู้บริหารที่มีทักษะการบริหารงานจะใช้เป็นเครื่องมือที่จะผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติเนื่องจากเป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน ในทุกภาวะหน้าที่ตัวผู้บริหารถือได้ว่าเป็นผู้กำหนดควบคุมทิศทางในการบริหาร ให้ดำเนินการไปตามแนวทางที่ต้องการผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความกระตือรือร้น ใฝ่ใจในการแสวงหาความรู้ พัฒนาทักษะและเพิ่มประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานบุคคลสถานศึกษา ซึ่งประสิทธิภาพและความสามารถในการปฏิบัติงานนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ เช่น ทักษะ ความรู้ความเข้าใจและเจตคติในหลักการบริหารงานรวมทั้งประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน

จากความเป็นมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะการบริหารงานสูง จะช่วยให้การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาของผู้บริหารงานบุคคลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จังหวัดสระบุรี และสามารถนำผลจากการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ให้อยู่ในระดับสูง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี ทั้ง 21 โรงเรียน จำนวน 1,064 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี จำนวน 278 คนกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเคร์จีซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p.608) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามสัดส่วนของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้ถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 ทักษะผู้บริหาร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีข้อความที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทั้ง 5 ด้าน

ตอนที่ 3 การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เนื้อหาประกอบด้วยการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา 5 ด้าน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาที่เป็นแบบสอบถาม ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษารอบแนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานบุคคล มีดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน 2552 : 6 - 7)

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะและการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. นำเสนอแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขสำนวนภาษา ความครอบคลุม และความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) และความถูกต้องของภาษา (Wording) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ระหว่าง 0.08 - 1.00

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้สอนซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง รวมทั้งสิ้น 30 คน

6. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cranach มีค่าเท่ากับ 0.92

7. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขอความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย
2. นำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสืออนุญาตถึงผู้อำนวยการโรงเรียนส่งโดยทางไปรษณีย์และด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยแนบของ ติดแสตมป์ จ่าหน้าซอง และขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามคืน จำนวน 278 ฉบับ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 31 ฉบับ สถานศึกษา ขนาดใหญ่ จำนวน 54 ฉบับ และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 193 ฉบับ
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยส่วนหนึ่งจัดส่งทางไปรษณีย์ ส่วนหนึ่งผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมด้วยตนเอง และส่วนหนึ่งขอความร่วมมือจากครูที่เป็นตัวแทนผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลส่งในกรณีที่แบบสอบถามไม่ครบ ผู้วิจัยได้เดินทางกลับไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อที่จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ทักษะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.66) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทักษะด้านเทคนิค (X_2) ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = .64) รองลงมา คือ ทักษะด้านมนุษย์ (X_4) ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .63) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ (X_3) ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .78) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1.1 ด้านความรู้ความคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$ S.D.= .65) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อนำมาใช้พัฒนางานให้เกิดผลดีต่อสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = .54) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการศึกษาค้นคว้าแนวคิดใหม่ ๆ จากตำรา เอกสาร วารสาร ผลงานวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .67) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารโดยใช้ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และมีวิสัยทัศน์ทางด้านการบริหารเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .62)

1.2 ด้านเทคนิค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$ S.D. = .64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสามารถนำกลยุทธ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินกิจกรรม พร้อม

ทั้งแนะนำแนวทางให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = .51) รองลงมา คือ ผู้บริหารสามารถวางแผนพัฒนาเครื่องมือและเลือกเทคนิควิธีการในการบริหารงาน โดยอาศัยความรู้ การวิเคราะห์มาใช้ในการกิจกรรมและการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = .57) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสามารถนำความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้วิธีการต่าง ๆ ในการบริหารงาน และนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} 4.30$, S.D. = .67)

1.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .78) เมื่อพิจารณาตามรายข้อ พบว่า ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการและการใช้หลักสูตรซึ่งเป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = .63) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการจัดการด้านงานวัดผล ประเมินผล และติดตามผลการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารเป็นนักวิชาการที่ดี สามารถให้คำปรึกษา ชี้แนะ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับแหล่งวิทยาการในการจัดการเรียนรู้แก่ครูและบุคลากรได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .69) และ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .70) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีภูมิรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .89)

1.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชา และรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = .50) รองลงมา คือ ผู้บริหารสามารถสร้างความสัมพันธ์ให้กับผู้ร่วมงาน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการศึกษา มีการติดตามและประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = .63) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .87)

1.5 ด้านมโนทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .56) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการวางแผน กำหนดนโยบาย และเป้าหมายทางการศึกษา รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ แยกแยะ และสรุปประเด็นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .67) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสามารถทำงานเป็นขั้นตอน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .59)

ผลการศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

2. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .80) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่าการ

บริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านวินัยและการรักษาวินัย (Y_4) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .71) รองลงมา คือ ด้านการออกจากราชการ (Y_5) ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .83) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง (Y_1) ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .84)

2.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .84) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีการจัดทำแผนกำหนดตำแหน่งที่มุ่งให้บุคลากรและลูกจ้าง มีความก้าวหน้าหรือมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .81) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการจัดทำแผนอัตรากำลังของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = .84) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการจัดทำแผนงานบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบัน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .93)

2.2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารดำเนินการพิจารณาให้ข้าราชการในสถานศึกษาย้าย สับเปลี่ยนไปยังสถานศึกษาอื่นภายในเขตพื้นที่การศึกษาได้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .81) รองลงมา คือ ผู้บริหารดำเนินการสรรหาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือลูกจ้างอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = .84) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการกำหนดหน้าที่การทำงานให้กับบุคลากรทางการศึกษา จ้างลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการของทางราชการ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = .86)

2.3 การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารให้อิสระต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .81) รองลงมา คือ ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นพัฒนาบุคลากรกับการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = .84) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม เพื่อพัฒนาทักษะในการทำงาน ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .87)

2.4 ด้านวินัยและการรักษาวินัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีการควบคุมดูแลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในบังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .56) รองลงมา คือ ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาวินัย ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .81) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัย และการรักษาวินัย หรือแนวปฏิบัติ ตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาลูกจ้าง โดยวิธีการต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .77)

2.5 ด้านการออกจากราชการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีการรายงานผลการดำเนินการทางวินัย กรณีการออกจากราชการของข้าราชการครู หรือผู้ออกจากการปฏิบัติงานทั้งบุคลากรทางการศึกษา และลูกจ้าง ตามขั้นตอนทางวินัยอย่างเคร่งครัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .81) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการตรวจสอบการจัดเก็บข้อมูลของผู้ออกจากราชการ หรือผู้ออกจากการปฏิบัติงานทั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือลูกจ้าง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = .84) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการดำเนินการ กรณีที่ข้าราชการในสังกัดมีคำสั่งให้ออก ตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .82)

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ($r = .64$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คู่ที่มีความสัมพันธ์มากที่สุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ($r = .77$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมา คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านมนุษยกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ($r = .74$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านความรู้ความคิดกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านวินัยและการรักษาวินัย ($r = .52$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .64$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านด้านการจัดการเรียนรู้กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ($r = .71$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมา คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านด้านมนุษยกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ($r = .68$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคนิคกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ($r = .56$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .70$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ($r = .71$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมา คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษามนุษย์กับการบริหารงานบุคคลใน

สถานศึกษาด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ($r = .68$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคนิคกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ($r = .56$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .64$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ($r = .77$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมา คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านมนุษยกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ($r = .74$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคนิคกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ($r = .56$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.4 ด้านวินัยและการรักษาวินัย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ($r = .60$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านมโนทัศน์กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านวินัยและการรักษาวินัย ($r = .73$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมา คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้และด้านมนุษยกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านวินัยและการรักษาวินัย ($r = .61$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านความรู้ความคิดกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านวินัยและการรักษาวินัย ($r = .52$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.5 ด้านการออกจากราชการ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .65$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการออกจากราชการ ($r = .71$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมาคือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านมนุษยกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการออกจากราชการ ($r = .66$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุดคือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านมโนทัศน์กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการออกจากราชการ ($r = .60$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความคิด ด้านเทคนิค ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านมนุษย์ และด้านมนโธทัศน์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการบริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ด้านสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และตามลักษณะของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้งานประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากสถานศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษา ซึ่งแตกต่างจากองค์กรอื่น ๆ และการบริหารสถานศึกษามีจุดประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียนเป็นหลัก เป้าหมาย สอดคล้องกับทฤษฎีว่าด้วยทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาของ ประมูล แสงทอง (2559, หน้า 36) ที่อธิบายว่า ทักษะการบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการ และทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด สรุปได้ว่า ทักษะการบริหารทุกด้านเป็นแนวทางการคิดที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เป็นทักษะของนักบริหารจำเป็นต้องได้รับการศึกษา ฝึกฝน พัฒนาตนเองและนำไปใช้สำหรับการบริหารเพื่อให้งานด้านการบริหารเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการออกจากราชการ ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี มีการดำเนินงานที่เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีบุคลากรปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหา การบรรจุแต่งตั้งการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การรักษาวินัย การออกจากราชการ การยกย่องเชิดชูเกียรติ รวมทั้งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านต่าง ๆ ตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม สอดคล้องกับหลักการของกระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 97 - 98) ว่าด้วยระเบียบการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดบทบาทหน้าที่สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของนุรฮานี หยาหลี (23, หน้า 2558) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล โดยอธิบายสรุปว่า การบริหารบุคคล คือ การดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับบุคคลที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ยกย่องเชิดชูเกียรติ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมมี

ความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ($r = 0.64$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะในด้านต่าง ๆ ประกอบกับการให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เพราะบุคลากรคือกลไกขององค์กร ที่จะดำเนินการขับเคลื่อนไปได้ สอดคล้องกับการศึกษาของรูสลัน แวหามะ (2554, หน้า 24) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา พบว่าความสัมพันธ์ของทักษะการบริหารงานกับการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการใช้ทักษะกระบวนการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับบุคคลในทุก ๆ ด้าน เพื่อสามารถปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ($r = .77$) คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อาจเนื่องมาจาก ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและมีผลต่อการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา ด้วยผู้นำทางการศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในการสอนและการเรียน ต้องเป็นผู้มีภูมิรู้และเป็นนักวิชาการที่ดี ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องรู้องค์ประกอบของการเรียนการสอนในโรงเรียนนอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารควรรู้คือ ขอบข่ายของงานวิชาการซึ่งจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง เพราะจัดเป็นการคัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานและพัฒนางานในสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่ เต็มกำลังความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุริยา สว่างบุญ (2550, หน้า 133) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1- 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่าปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1- 4 จำแนกตามสภาพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านวินัยและการรักษา วินัย ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และด้านการออกจากราชการ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการบริหารหรือการจัดการที่เกี่ยวกับตัวบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อเลือกสรรผู้ที่มีความสามารถเข้ามาทำงานให้มีจำนวนเพียงพอ เพื่อให้การใช้คนเกิดประโยชน์เต็มที่และรักษา กำลังแรงงาน ตลอดจนการบำรุงรักษา ส่งเสริมสมรรถภาพและบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ซึ่งการบริหารนั้นผู้บริหารไม่สามารถดำเนินงานทั้งหมดให้สำเร็จโดยลำพังได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ร่วมงานหรือบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหาร

3.2 คู่ที่มีความสัมพันธ์รองลงมา ($r = .74$) คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาด้านมนุษยกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อาจเนื่องมาจากทักษะด้านมนุษยเป็นทักษะที่ผู้บริหารจำเป็นต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติให้เหมาะสม เนื่องจกว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้ร่วมงาน จึงถือว่ามีความจำเป็นอย่างมากที่ผู้บริหารต้องมีทักษะนี้ในการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรเข้ามาปฏิบัติงานในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแคทซ์ (Katz, Robert L. 1995) อ้างอิงจากการศึกษาของมณีนรัตน์ คำจำปา (2558, หน้า 93) ได้ศึกษาสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญ และเอาใจใส่ดูแลในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านงานบริหารงานทั่วไป ควรมีการชี้แจงข้อมูลให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและเป็นข้อมูลในการปฏิบัติงาน การส่งเสริมให้นักเรียนได้บริโภค สื่อ อาหาร อุปกรณ์การเรียนที่จะไปพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้อย่างเพียงพอ

3.3 คู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ($r = .52$) คือ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความรู้ ความคิด กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านวินัยและการรักษาวินัย มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากการ ผู้บริหารจะต้องมีความชำนาญ และมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการบริหาร ซึ่งความรู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนควรมี คือ ความรู้ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านระเบียบและกฎหมาย การศึกษาด้านหลักการและทฤษฎีการบริหาร และความรู้ด้านระบบการบริหารของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแคทซ์ (Katz, Robert L. 1995) อ้างอิงจากการศึกษาของรุสสัน แวหามะ (2554, หน้า 16) เรื่องทักษะความคิด (Conceptual Skill) คือผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารองค์การ สามารถมององค์การในภาพรวม มีวิธีการ ตลอดจนแนวคิดในการที่จะพัฒนาให้องค์การไปในทิศทางที่กำหนดหรือสามารถที่จะแก้ปัญหาองค์การให้อยู่รอดเมื่อเกิดเหตุวิกฤติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี ด้านทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับการมีภูมิรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้บริหารควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน เข้าใจในองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งขอบข่ายงานวิชาการซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้การจัดการจัดบริการ การวัดผลประเมินผลและการติดตามผล รวมทั้งการใช้/

จัดหาทรัพยากรแหล่งวิทยาการในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องเป็นผู้มีภูมิรู้ เป็นนักวิชาการที่ดี จึงจะบริหารงานในโรงเรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง เกี่ยวกับการจัดทำแผนงานบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบัน ซึ่งผู้บริหารควรมีการวางแผนและจัดระบบภาระงานที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา ตลอดจนการควบคุมการใช้บุคคลที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด มีการจัดทำแผนกำหนดตำแหน่งที่มุ่งให้บุคลากรมีความก้าวหน้าหรือมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น และมีการจัดทำแผนงานบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาที่เป็นปัจจุบัน เพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบข้อมูลบุคลากรย้อนหลังที่ถูกต้องและชัดเจน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความรู้ความคิดกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านวินัยและการรักษาวินัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี ซึ่งผู้บริหารควรต้องมีความชำนาญ และมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการบริหารงานในด้านวินัยและการรักษาวินัยอย่างเหมาะสม โดยทักษะการคิด ชั้น สูง นับ เป็น ทักษะ ความรู้ ความ คิด ที่ สำคัญ ที่ ผู้บริหารพึงมี คือ การนิยาม การผสมผสาน การสร้าง การปรับโครงสร้าง การหาความเชื่อพื้นฐาน การวิเคราะห์ การจัดระบบ การจัดโครงสร้างการหาแบบแผนการทำงาน การตั้งสมมติฐาน การกำหนดเกณฑ์การประยุกต์ การทดสอบสมมติฐาน และการพิสูจน์ เพื่อเป็นการวางรากฐานหรือกำหนดระเบียบของวินัยและการรักษาวินัยให้เกิดความเข้าใจตรงกันในทุกฝ่าย เพื่อการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้อาจด้วยบริบทของทักษะผู้บริหาร ในด้านความรู้ความคิดทักษะด้านความรู้ความคิดที่ผู้บริหารจะต้องมีการพัฒนาให้เกิดความเชี่ยวชาญความชำนาญความสามารถในการบริหารงาน โดยใช้ความรู้ ความคิดและปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้และการศึกษาอาจเป็นการศึกษาจากตำรา เอกสาร วารสาร ผลงานวิจัย การเข้าร่วมประชุมสัมมนา การอภิปรายร่วมกับคนอื่น การเรียนรู้ประสบการณ์ของตนเอง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นและนำความรู้ที่ได้เหล่านั้นมาพัฒนาความคิด ในการสร้างสรรค์งานเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้ทันเหตุการณ์เป็นเครื่องมือและแนวทางการบริหารงาน เพื่อค้นหาแนวทางปฏิบัติงานที่ดีกว่าอยู่เสมอ รวมทั้งเพิ่มสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของตนเองและผู้ร่วมงานกับหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้านวินัยและการรักษาวินัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาของรัฐ และสถานศึกษาของเอกชน
- 2) ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหาร คณะครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดสระบุรี บิดามารดาและสมาชิกในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผลสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา**. นครปฐม : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- นุรอนันท์ หยาหลี. (2558). **ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล**. สารนิพนธ์ กศมสาขาวិชาการทางการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2547). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประมุข แสงทอง. (2559). **คุณภาพการดำเนินงานตามหลักปฏิบัติการบริหาร POSDCoRB ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภออุตุขำป๋น จังหวัดอุบลราชธานี**. การศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจ (มหาบัณฑิต) สาขาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- มนิรัตน์ คำจำปา. (2558). **ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2**. กศม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุสลัน แวหะมะ. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา**. วิทยานิพนธ์ ศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2574**. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุริยา สว่างบุญ. (2550). **ปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Katz, Robert L. (1955). "Skills of an Effective Administration," *Harvard Business Review*.
33(1): 22 – 42.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.

แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF THE ELEMENTARY-STUDENT SUPPORT SYSTEMS IN SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF PATHUM THANI EDUCATIONAL SERVICE AREA

ปรมาภรณ์ สอนธิ¹, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ²

Paramaporn Sonthi, Pimolpun Phetsombat

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี และ 2) หาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูประจำชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี จำนวน 273 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ด้านการส่งต่อนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และ 2) แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลด้านความสามารถพิเศษของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า สถานศึกษามีการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน พบว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า สถานศึกษามีการช่วยเหลือดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด และด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า นักเรียนที่ส่งต่อได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องและรวดเร็ว

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนขนาดเล็ก

1

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

²อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี e-mail: Pimolpun_p@rmutt.ac.th

ABSTRACT

This study aimed 1) to identify the elementary-student support system in small schools under the Office of Pathum Thani Educational Service Area, and 2) to find out their guidelines for the development of elementary-student support system.

Population in this research was 273 administrators and class teachers working in small schools under the Office of Pathum Thani Educational Service Area. The research instruments were a questionnaire and an interview form. The statistics for data analysis comprised frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The major findings indicated that 1) the respondents' opinions on overall and individual aspects of the elementary-student support system operation in small schools under the Office of Pathum Thani Educational Service Area were at a high level. When individual aspects were considered, it was found that the student transfer gained the highest scores, followed by the recognition of individual students, while the student screening had the lowest scores; and 2) according to the guidelines for the development of the elementary-student support system in small schools, it was found that, on the recognition of individual students, the schools had systematic data collection of individual students' talents. For the student screening aspect, the schools analyzed students' data from the systematic data collection. When considering the promotion and development of students, school activities to promote and develop students were in accordance with school policy. For the prevention and resolution aspect, the schools intensively took care of risk and problem students. Finally, for the student transfer aspect, the transferred students received accurate and prompt assistances.

Keywords: guidelines for the development, student support system,
Small schools

บทนำ

จากสภาพสังคมปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งมาจาก ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้วัฒนธรรมต่างประเทศได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทย เด็กเยาวชนซึมซับแนวคิดและกระแสนิยมบางอย่างเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต ซึ่งบางอย่าง เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมาที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็กเยาวชน ทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามวัยและต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นอันตรายต่อชีวิต เช่น ปัญหา การดื่มสุรา บุหรี่ ยาเสพติด การพนัน การติดเกม การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การตกเป็นเหยื่อการบริโภควัตถุนิยม การใช้ความรุนแรง การทะเลาะวิวาท เป็นต้น นอกจากนี้สถาบัน ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญมากที่สุดก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและ เศรษฐกิจ พ่อแม่ต้องไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนดูแลใกล้ชิดลูก ทำให้เด็ก ๆ เรียนรู้ชีวิตด้วยตนเองจากสังคมนอกบ้าน และอาจถูกชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผล กระทบทั้งต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติถึงแม้ว่ารัฐบาลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะ กฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและส่งเสริมเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งมีนโยบายหรือโครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนแล้วก็ตาม แต่เด็กเยาวชนของไทยจำนวนไม่น้อยยังคงเผชิญกับปัญหาดังกล่าวและยังหาทางออกไม่ได้ (ทิมเฉพาะกิจสำนักประชาสัมพันธ์ : ออนไลน์)

จากการรวบรวมสถิติข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่าเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งมักมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ติดเกม มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทะเลาะวิวาท ขาดความอบอุ่นในครอบครัว เข้าถึงและติดยาเสพติดได้ง่าย (คู่มือครูที่ปรึกษากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, 2553)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2553 ก.ค.ศ. กำหนดมาตรฐานตำแหน่งครูตามมาตรา 42 ปฏิบัติหน้าที่หลักเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของสถานศึกษา พัฒนาตนเอง และพัฒนาวิชาชีพ โดยกำหนดให้ลักษณะงานเกี่ยวกับการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นภาระงานหนึ่งในมาตรฐานตำแหน่งครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดเป็นนโยบายสถานศึกษาในสังกัด ดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข มีความรู้สึกรักเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีทักษะในการตัดสินใจการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการศึกษาธิการร่วมกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544) จึงได้กำหนดแนวทางในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนไว้ 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญห และ 5) การส่งต่อนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเป็นเขตพื้นที่การศึกษาหนึ่งที่ได้รับนโยบายให้ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวโดยมอบหมายให้กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาจัดระบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน ครูสามารถเข้าใจและรับรู้ปัญหาของนักเรียน นักเรียนมีโอกาสทำกิจกรรมตามความสามารถและความถนัดของตนเองและโรงเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ทันถ่วงทีในกรณีที่พบเห็นนักเรียนประสบปัญหา แต่ยังพบปัญหาในการดำเนินการอยู่หลายอย่างในการที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ โรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีนักเรียนจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมในการสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน พบข้อมูลนักเรียนมีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาหย่าร้าง ปัญหาด้านเศรษฐกิจ บิดามารดาอยู่ต่างจังหวัดนักเรียนต้องอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง สภาพเช่นนี้ทำให้นักเรียนว่าเหว มีความรู้สึกขาดความอบอุ่น มีผลกระทบต่อการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ นักเรียนเหล่านี้ถ้าถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดี เช่น การใช้สารเสพติด หรือไปเที่ยวเตร่มั่วสุมอาจคล้อยตามได้ง่าย จากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนจึงต้องพยายามหาวิธีที่จะช่วยเหลือ และป้องกันปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงถือเป็นภาระงานสำคัญของสถานศึกษาที่ต้องกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน มีกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ประสานความร่วมมือจากครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้วยความรักและเมตตาต่อศิษย์ ผลจากการดำเนินงานจากความร่วมมือจากทุกฝ่าย จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เจริญเติบโตงอกงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

จากปัญหาของนักเรียนในช่วงที่เป็นวัยรุ่นดังกล่าวข้างต้นและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่ยังไม่มีประสิทธิผลในการแก้ปัญหาของนักเรียนของนักเรียนตามสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันได้ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนในระดับสถานศึกษาในการปฏิบัติงานเพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

2 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูประจำชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ทั้ง 39 โรงเรียน จำนวน 273 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามเกี่ยวกับการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check – list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยผู้บริหารและครูประจำชั้นเป็นผู้ตอบลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือเรียนมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือเรียนมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือเรียนปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือเรียนน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือเรียนน้อยที่สุด

การสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำราต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็ก และบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. นำเสนอแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขสำนวนภาษา ความครอบคลุม และความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) และความถูกต้องของภาษา (Wording) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ระหว่าง 0.08-1.00

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้สอนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้งสิ้น 30 คน

6. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 99-101) มีค่าเท่ากับ 0.99

7. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงเพื่อนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลกับประชากรต่อไป

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดของแบบสอบถามที่นำไปเก็บของประชากร
2. พิจารณาค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดของแต่ละด้าน
3. นำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดมากำหนดกรอบของการสัมภาษณ์
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บกับประชากร

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขอความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย

2. นำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสืออนุญาตให้ผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียนขนาดเล็กส่งโดยทางไปรษณีย์และด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยแนบซอง ติดแสตมป์ จ่าหน้าซอง และขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามคืน จำนวน 273 ฉบับ

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยส่วนหนึ่งจัดส่งทางไปรษณีย์ ส่วนหนึ่งผู้วิจัยเดินทาง ไปเก็บรวบรวมด้วยตนเอง และส่วนหนึ่งขอความร่วมมือจากครูที่เป็นตัวแทนผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลส่งในกรณีที่แบบสอบถามไม่ครบผู้วิจัยได้เดินทางกลับไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อที่จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

1. การดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการส่งต่อนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.14$, $\sigma = .59$) รองลงมาคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\mu = 4.12$, $\sigma = .49$) และมียค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\mu = 3.96$, $\sigma = .58$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.12$, $\sigma = .49$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลประวัติส่วนตัวนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.29$, $\sigma = .56$) รองลงมา คือ สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\mu = 4.23$, $\sigma = .49$) และ สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลด้านความสามารถพิเศษของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.89$, $\sigma = .45$)

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.96$, $\sigma = .58$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สถานศึกษานำข้อมูลนักเรียนรายบุคคลไปใช้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.05$, $\sigma = .58$) รองลงมา คือ สถานศึกษากำหนดเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียน ($\mu = 4.01$, $\sigma = .58$) และสถานศึกษามีการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.80$, $\sigma = .57$)

1.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.04$, $\sigma = .62$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สถานศึกษามีความต่อเนื่องในการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.10$, $\sigma = .63$) รองลงมา คือ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามกลุ่มนักเรียนที่คัดกรอง ($\mu = 4.07$, $\sigma = .62$) และจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.97$, $\sigma = .62$)

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาดูแลโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.07$, $\sigma = .59$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหาดูแลสอดคล้องกับลักษณะสภาพปัญหาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ ($\mu = 4.17$, $\sigma = .57$) รองลงมา คือ ครูมีความเข้าใจปัญหาของนักเรียนอย่างแท้จริง ($\mu = 4.11$, $\sigma = .64$) และสถานศึกษามีการช่วยเหลือดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.88$, $\sigma = .56$)

1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.14$, $\sigma = .59$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สถานศึกษาสรุปผลการส่งต่อนักเรียนไว้เป็นหลักฐานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ ($\mu = 4.20$, $\sigma = .59$) รองลงมา คือ สถานศึกษามีการดำเนินการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ($\mu = 4.16$, $\sigma = .62$) และนักเรียนที่ส่งต่อได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องและรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 4.06$, $\sigma = .56$)

2. ผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร มีดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูประจำชั้นศึกษา สังเกตความสามารถพิเศษของนักเรียนขณะเรียนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ บันทึกในแบบบันทึกข้อมูลนักเรียนหรือระเบียบสะสม มีการดำเนินการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน บันทึกผลการเยี่ยมบ้านสัมภาษณ์จากผู้ปกครอง ทดสอบจากการเรียนการสอนโดยใช้แบบทดสอบตามกลุ่มสาระ แบบวัดพหุปัญญาด้านต่าง ๆ ของนักเรียน รวมถึงแบบทดสอบการวัดความถนัดและความสามารถของนักเรียน

2.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ต้องการ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน การสอบถามบุคคลรอบข้าง คัดแยกการคัดกรองนักเรียนเป็นรายชั้นเรียน จำแนกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ด้านการเรียน แบ่งเป็น 3 กลุ่มเช่นเดียวกัน คือ นักเรียนกลุ่มเก่ง นักเรียนกลุ่มปานกลาง และนักเรียนกลุ่มอ่อน สรุปผลการคัดกรองและบันทึกข้อมูล

2.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ส่งเสริมความสามารถสำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม กลุ่มนักเรียนเก่งจัดให้เป็นผู้ช่วยครู จัดเวทีให้นักเรียนได้แสดงออก เช่น โครงการคิดเป็นระบบ โครงการเปิดบ้านวิชาการ โครงการวันสำคัญต่าง ๆ หรือจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น การจัดประกวดการแต่งกายเลียนแบบตัวละครในวรรณคดีไทย การจัดประกวดชุดรีไซเคิล เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ เกิดแรงบันดาลใจ และสามารถค้นพบความชอบของตนเองได้ นักเรียนกลุ่มนี้จัดเป็นนักเรียนที่ควรได้รับการส่งเสริม นักเรียนกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนา คือ นักเรียนกลุ่มอ่อน คณะครูจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล เพื่อพัฒนาทั้งความรู้ทางวิชาการ และ

กาสร้างแรงบันดาลใจ อย่างไรก็ตามควรเน้นให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยความเต็มใจ และมีความสุข โดยการจัดกิจกรรมโฮมรูม

2.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา พบปะนักเรียนในกิจกรรมโฮมรูม มีการเยี่ยมบ้านเพื่อพบและสอบถามข้อมูลของนักเรียนจากผู้ปกครอง ขอความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองในการแก้ปัญหา ป้องกันดูแลนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ตลอดจนร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลจัดกิจกรรมต่อต้านและป้องกันยาเสพติด กิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ฯลฯ นอกจากนี้ยังประสานขอความร่วมมือกับตำรวจในชุมชน ครู Dare เข้ามาให้ความรู้เรื่องยาเสพติด และภัยอันตรายในสังคม ขณะเดียวกันโรงเรียนยังมีการจัดกิจกรรมโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ ซึ่งกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นสามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้

2.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน ในกรณีของการส่งต่อภายนอก ครูประจำชั้นนำส่งนักเรียนที่มีปัญหาให้กับครูผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากนั้นมีการบันทึกการส่งต่อนักเรียนไปยังองค์กรภายนอกซึ่งมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหาตามสภาพปัญหาของนักเรียนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากนักเรียนกลุ่มเสี่ยงคือนักเรียนกลุ่มปกติ

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี อภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย มีการจัดทำแฟ้มประวัตินักเรียนให้เป็นปัจจุบัน เพราะครูประจำชั้นต้องมีข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะให้ครูมีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น ดังนั้นการเอาใจใส่ในนักเรียนเป็นรายบุคคลจึงเป็นความจำเป็นที่ครูต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนิษฐ์ภา แก้วจินดา (2560, น. 78) ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนพิการเรียนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นกระบวนการในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับการช่วยเหลือทางการศึกษา นักเรียนมีคุณภาพและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญา แสงเจริญโรจน์ (2553, น. 60) ที่พบว่า ผู้บริหารต้องมีการกำหนดนโยบายโดยใช้การมีส่วนร่วมกับครูและผู้ปกครอง วางแผนการปฏิบัติงานร่วมกันก่อนทุกครั้ง มอบหมายงานให้ครูดำเนินการในทางเดียวกัน ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับนักเรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุติกรณ์ นิสสัย

(2558, น. 91) ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ครูประจำชั้นใช้แบบสัมภาษณ์ในการจัดเก็บข้อมูลด้านครอบครัวของนักเรียน ครูประจำชั้นใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็กในการจัดเก็บข้อมูลด้านพฤติกรรมของนักเรียน ครูประจำชั้นใช้ระเบียบสะสมในการจัดเก็บข้อมูลด้านสุขภาพของนักเรียน และครูประจำชั้นใช้ระเบียบสะสมในการจัดเก็บข้อมูลด้านความสามารถในการเรียนของนักเรียน

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการประชุมวางแผนสร้างเครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งโรงเรียน มีการจัดอบรมให้ความรู้ในการคัดกรองให้กับครู นักเรียน และผู้ปกครอง ทราบแนวทางในการดำเนินการคัดกรองนักเรียน มีการติดตามผลงานให้ชัดเจนและต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาหรือกำหนดเป้าหมายในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณ กิตติโสภาคย์ (2555, น. 84) กล่าวว่าแนวทางในการพัฒนาการคัดกรองนักเรียนควรมีการกำหนดเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนให้เป็นมาตรฐาน และในการสรุปผลการจำแนกนักเรียนควรพิจารณาจากข้อมูลนักเรียนหลาย ๆ ด้าน อาศัยความละเอียดถี่ถ้วน โดยใช้เกณฑ์การคัดกรองที่ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน มีการประสานกับผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดกรอง ควรระมัดระวังในการสื่อสารที่จะทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าบุตรหลานของตนอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากนักเรียนคนอื่น ซึ่งยังคงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสรณ์ สุขกล่ำ (2556, น. 88) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนว่า การคัดกรองนักเรียนควรพิจารณาข้อมูลนักเรียนหลาย ๆ ด้าน ควรเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ โรงเรียนควรกำหนดเกณฑ์การแบ่งกลุ่มนักเรียนให้มีความชัดเจน ดังนั้นการคัดกรองจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุติกรณ์ นิสสัย (2558, น. 91) ที่พบว่าแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ครูประจำชั้นพิจารณาข้อมูลด้านพฤติกรรมของนักเรียน ด้านครอบครัวของนักเรียน ด้านความสามารถในการเรียนของนักเรียน และข้อมูลด้านสุขภาพของนักเรียนเพื่อจัดนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน เช่น กิจกรรมโฮมรูม การเยี่ยมบ้าน การจัดประชุมผู้ปกครอง จัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต แลกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ถ้านักเรียนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของ เขาจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเหล่านั้นสู่ความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัฏญญา แสงเจริญโรจน์ (2553, น.61) จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยโรงเรียนมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมนักเรียนด้านต่าง ๆ สร้างแบบสอบถามความต้องการในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทั้งจาก ผู้เรียนและผู้ปกครอง สร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายทางการศึกษาในการส่งเสริมนักเรียน เพื่อระดม

ทรัพยากรเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้สำเร็จเป็นที่มุ่งหวังของสังคมต่อไป และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จูติกรณ์ นิสสัย (2558, น. 91) ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ คณะครูควรจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน มีการจัดกิจกรรมโฮมรูม จัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน จัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารีและคณะครูจัดกิจกรรมกีฬาเพื่อพัฒนานักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าครูเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างใกล้ชิดและหาวิธีช่วยเหลือทั้งการป้องกัน และการแก้ปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน แต่สิ่งที่ครูจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 3 ประการ คือ การให้คำปรึกษาเบื้องต้นและการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญห การติดตามดูแลช่วยเหลือ ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2) ข้อมูลการคัดกรอง 3) ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตใจที่เข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุตาพรรณ กาละพงษ์ (2553, น. 82) เสนอแนะว่า ครูที่ปรึกษาควรแสวงหาวิธีการร่วมมือจากนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีภาวะทางอารมณ์ในการแก้ปัญหานักเรียน โรงเรียนควรหาวิธีการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ทั้งนี้ครูที่ปรึกษาจะต้องมีความรู้ทางด้านจิตวิทยา การใช้เทคนิคในการแก้ปัญหา ซึ่งจะต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์ในการดำเนินการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณ กิตติโสภาคย์ (2555, น. 84) กล่าวว่า การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน ควรยึดหลักการป้องกันเป็นอันดับแรก และการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักเรียน ให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกัน สามารถดำเนินชีวิตอยู่สังคมได้อย่างมีความสุข ให้นักเรียนตระหนักถึงโทษและพิษภัยของสิ่งเสพติด ส่วนการช่วยเหลือและแก้ไขควรยึดหลักการให้ความช่วยเหลือเป็นรายกรณี มีความเหมาะสม โดยวิธีการศึกษาข้อมูลนักเรียนให้ครอบคลุมปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จูติกรณ์ นิสสัย (2558, น. 91) ที่พบว่าแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือครูประจำชั้นประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหานักเรียน ครูประจำชั้นกำหนดวิธีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหานักเรียน ครูประจำชั้นกำหนดวิธีการในการช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้นประเมินผลการแก้ไขปัญหานักเรียน และครูประจำชั้นติดตามผลการ แก้ไขปัญหานักเรียน

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองรู้จักกันเป็นอย่างดี การส่งต่อภายในจะกระทำได้ทุกโอกาส แนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือด้านการส่งต่อนักเรียน เนื่องจากสภาพปัญหาของนักเรียนแต่ละคนมีความรุนแรงที่แตกต่างกัน จำเป็นจะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดูแลนอกเหนือจากครูประจำชั้น เพื่อให้ให้นักเรียนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่เป็นภาระของผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2553) แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการป้องกันช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้ว

นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรส่งต่อไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมและช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว และสอดคล้องกับผลการวิจัยของจุติกรณินิสสัย (2558, น. 91) ที่พบว่าแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ครูประจำชั้นประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญกับปัญหานักเรียนโดยตรงในการส่งต่อภายนอก สำหรับนักเรียนที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ ครูประจำชั้นประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อภายนอกสำหรับนักเรียนที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ ครูประจำชั้นจัดการส่งต่อภายในสำหรับนักเรียนที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือต่อครูแนะแนว และครูประจำชั้นจัดการส่งต่อภายในสำหรับนักเรียนที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือต่อครูฝ่ายปกครอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ดังต่อไปนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จากผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลด้านความสามารถพิเศษของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและคณะครูควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ปกครองเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านความสามารถพิเศษของนักเรียนให้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้นเพื่อนำมาใช้ประกอบในขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน จากผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและคณะครูควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก และแบบสัมภาษณ์เด็กเพื่อให้ได้การคัดกรองนักเรียนที่เป็นระบบ และไม่ซ้ำซ้อน

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน จากผลการวิจัยพบว่า จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและคณะครูควรจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา มีความหลากหลายและเหมาะสมกับช่วงวัย

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน จากผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการช่วยเหลือดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและคณะครูควรมีการวิเคราะห์สาเหตุปัญหาของนักเรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา กำหนดวิธีการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ทำการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการประเมินและติดตามผลการดำเนินงาน

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ส่งต่อได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องและรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและคณะครูควรมีแบบแผนในการปฏิบัติ

เกี่ยวกับการส่งต่อนักเรียนทั้งในการส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอกเพื่อให้ นักเรียนได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องและรวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการยกระดับคุณภาพการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และในสังกัดอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาข้อดีและข้อจำกัดในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหาร คณะครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี บิดา มารดาและสมาชิกในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผลสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กนิษฐภัฏ แก้วจินดา. (2556). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนพิการเรียนร่วมในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุญช์บัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- กรมสุขภาพจิต. (2544). คู่มือครูที่ปรึกษาในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: ยูเรนัสอิมเมจกรุ๊ป.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). คู่มือครูที่ปรึกษาในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: อิมเมจกรุ๊ป.
- กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กัญญา แสงเจริญโรจน์. (2553). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองมะปริง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จุติกรณ์ นิสสัย. (2558). การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทีมเฉพาะกิจสำนักประชาสัมพันธ์. ปัญหาเด็กเยาวชน : ปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคมและปัญหาชาติ?

[ออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.senate.go.th/w3c/senate/spaw2/uploads/files/> [24 กุมภาพันธ์ 2560].

มานพ บุญสมพงษ์. (2550). ปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

สุดาพรรณ กาละพงษ์. (2553). ปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพา

อนุสรณ์ สุขกล่ำ. (2556). ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในอำเภอนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อรชุน กิตติโสภาคย์. (2555). ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรมของโรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง

Model of Administrative Management According to Sappurisdhamma
Principle of Music School for the Lower Northern Area

ณัฐนันท์ พล โปรเทียร์¹

Natnantapon Protuen

วรกฤต เกื้อนช้าง²

Worrakrit Thuenchang

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรมของโรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรมของโรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารโรงเรียนสอนดนตรี จำนวน 18 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารจัดการ โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการ ผู้เชี่ยวชาญประเมิน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมิน 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม โรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ 1) งานวิชาการ ตามหลักสัปปุริสธรรม ต้องจัดทำแผนการบริหารงานวิชาการ ให้ครอบคลุมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระดนตรี เพื่อวัดประเมินผลงานวิชาการ นำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนระบบบริหารงานวิชาการดนตรี จัดหลักสูตรโรงเรียนสอนดนตรีให้ตรงกับกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี มุ่งเน้นทักษะการปฏิบัติดนตรี บริหารงานวิชาการโรงเรียนสอนดนตรีตามแบบสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ E-mail. music.lovebie_thestarwow@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์, ประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เอกชน 2) งานงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม ต้องจัดทำงบประมาณล่วงหน้าของโรงเรียนสอนดนตรี ก่อนและหลังอย่างเป็นระบบ ให้มีกระบวนการวางแผนบริหารงานงบประมาณอย่างเหมาะสม จัดลำดับตามความจำเป็น บริหารงบประมาณให้ทั่วถึงครอบคลุมเป้าหมาย บันทึกรายรับ-รายจ่ายเพื่อการพัฒนา ทำทะเบียนพัสดุการตรวจสอบบัญชีอย่างละเอียด ตั้งงบประมาณซื้อครุภัณฑ์ดนตรีเครื่องดนตรีที่ทันสมัย มีคุณภาพและงบประมาณในการซ่อมบำรุงเครื่องดนตรี

3) งานบุคคล ตามหลักสัปปุริสธรรม ต้องส่งเสริมให้บุคลากรครูดนตรีเข้ารับการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพการสอนดนตรี ตั้งเกณฑ์มาตรฐาน ในการปฏิบัติงานแต่ละตำแหน่ง เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและให้การต้อนรับ ดูแลผู้ปกครองและนักเรียนของโรงเรียน สร้างบรรยากาศ ให้เกิดความอบอุ่นสบายและเป็นกันเอง ครูกับนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การปฏิบัติผูกความสัมพันธ์ของครูผู้สอนเกิดผลทำให้ผู้เรียนเกิดความรักอยากมาเรียนดนตรี และ 4) งานทั่วไป ตามหลักสัปปุริสธรรมต้องให้ความรู้ความเข้าใจในงานกิจกรรมของโรงเรียนสอนดนตรี จัดทำแผนงานการโฆษณาประชาสัมพันธ์ประจำปี จัดบรรยากาศภายในภายนอกให้สวยงามน่าเรียน ให้ความสำคัญห้องรับรองห้องน้ำ ห้องลงทะเบียน ห้องเรียน ห้องพักผ่อน ให้สะอาดและเป็นระเบียบ จัดระบบมาตรฐานการทำงานของครูดนตรีในแต่ละเครื่องมือ บุคลากรต้องรู้เรื่องในงานทุกหน้าที่ของโรงเรียน เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับงาน มีการประเมิน ของแต่ละวัน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, หลักสัปปุริสธรรม, โรงเรียนสอนดนตรี

Abstract

This research paper has 3 objectives which are (1) to study the administrative management of music school for the lower northern area (2) to generate an administrative management model based on the 7 Sappurisdhamma Principle of music school for the lower northern area, and (3) to evaluate the administrative management model according to the 7 Sappurisdhamma Principle of music school for the lower northern area.

This study is a qualitative research which is divided into 3 procedures: (1) to study the administrative management of music school for the lower northern area by using semi-structured interview for gathering and analyzing an important data from 8 executives of music school (2) to generate an administrative management model based on the 7 Sappurisdhamma Principle of music school for the lower northern area by using focus group discussion and content analysis for gathering an important data from 8 people in focus group, and (3) to evaluate the administrative management model according to the 7 Sappurisdhamma Principle of music school for the lower northern area from 10

executives of music school. The instrument used to collect data was a questionnaire on the readiness which was divided into four fields accuracy, aptitude, feasibility and benefit. The data were analyzed by using descriptive statistics, mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.).

The results of this dissertation found that: The administrative management model based on the seven Sappurisadhamma Principle of music school for the lower northern area: 1) an academic in accordance with the seven Sappurisadhamma Principle must prepare an academic administration plan to cover consistently with music context for academic evaluation. The academic brought an information technology to develop and support the academic music management system. The academic arranged a curriculum for identical with music teaching activities. The academic emphasized on music practical skill. The academic administrated by following the Office of the Private Education Commission 2) budget, according to the seven Sappurisadhamma Principle, must prepared in advance before and after system of music school. There was a proper budget management, ordering the necessity, managing the budget thoroughly, recording of revenues and expenses for development, making a supplies registration, auditing adjustment thoroughly, setting up a budget to buy modern musical instruments which is excellent quality, and a budget to maintain music instruments 3) Personnel, according to the seven Sappurisadhamma Principle, must encourage music teachers to receive training for increase teaching effectiveness, setting a standard to work for each position, reinforcing interpersonal relationship, and welcoming guardians and students by creating warm, friendly and cozy atmosphere. When teachers and learners have a pleasant interaction, students will love to study music, and 4) general work, according to the seven Sappurisadhamma Principle, must provide knowledge and understanding of music school activities, creating annual advertising plan, decorating school to attract students, giving priority to lounges, bathroom, classroom registration room, rest room by cleaning tidily. The general organized a standard working for teachers in each instrument. Personnel must know every school job for preventing any damage that will occur to work by assessment daily.

Keyword: Administrative management, Sappurisadhamma Principle, music school

บทนำ

การบริหารจัดการ โรงเรียนสอนดนตรีของผู้บริหารเป็นการใช้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล งานทั่วไป ซึ่งสภาพปัญหา การเปิดเผยข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ ต่อชุมชนมีน้อยเกินไป ระบบการจัดการศึกษาดนตรีเอกชนจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545³ ได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา แนวใหม่ เพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม สถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญในการบริหารและมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนและชุมชนเป็นอย่างมาก หากใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบริหารจัดการงานในโรงเรียน ก่อให้ความราบรื่น บรรลุจุดมุ่งหมาย เป็นบันไดสู่ความสำเร็จเกิดการเรียนรู้ขึ้นในโรงเรียนสอนดนตรี ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติที่จะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนดนตรี ให้ มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ หลักสูตร แต่ละประเภท เลือกคนที่มีความสามารถให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรีในแต่ละชิ้นและจัดกิจกรรมการแสดงความสามารถของผู้เรียน ต่อสาธารณชน

ในส่วนของการบริหารจัดการ โรงเรียนสอนดนตรี ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการบริหารจัดการ การบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ การบริหารเชิงพฤติกรรม การบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ มาใช้ในการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย 1. การบริหารงานวิชาการ 2. การบริหารงานงบประมาณ 3. การบริหารงานบุคคล 4. การบริหารงานทั่วไป ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย 1) อัมมัญญา คือ ผู้รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญา คือ ผู้รู้จักผล 3) อุตตัญญา คือ ผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญา คือ ผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญา คือ ผู้รู้จักกาลอันเหมาะสม 6) ปริสสัญญา คือ ผู้รู้จักชุมชน 7) ปุคคัลัญญา คือ ผู้รู้จักบุคคล โดยสังเคราะห์เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม ของโรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการของโรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรมของโรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง

³ กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ร.ส.พ., 2546.

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรมของโรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับ บริหารจัดการสร้างรูปแบบ คุณภาพการศึกษา เทคนิควิธีการเสริมสร้างทักษะการคิด วิเคราะห์ และการจัดการศึกษา โดย ทำการศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยรวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดัง รายละเอียดในบทที่ 1 และ 2

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาจัดสร้างทำเครื่องมือโดย การใช้สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เริ่มจากการนำหลักสัปปุริสธรรม ทั้ง 7 ข้อ อัมมัญญาตา=รู้จักเหตุ อัตถัญญาตา=รู้จักผล อุตตัญญาตา=รู้จักตน มัตตัญญาตา=รู้จักประมาณ กาลัญญาตา=รู้จักกาลอัน เหมาะสม ปริสสัญญาตา=รู้จักชุมชน ปุคคลัญญาตา=รู้จักบุคคล สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พร้อมกับ พิจารณาความถูกต้องสมบูรณ์ จากอาจารย์ที่ปรึกษา นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ จนพัฒนาให้ เป็นสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่สมบูรณ์และนำไปใช้เก็บข้อมูล โรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือ ตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนสอนดนตรีและกระบวนการขั้นตอนการดำเนินงานตามหลักสัปปุริสธรรม การคิด วิเคราะห์ ประยุกต์โดยนำผลที่ได้จากการสังเคราะห์ขั้นตอนที่ 2 เป็นพื้นฐานในการจัดทำรูปแบบ การบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรมพร้อมทั้งศึกษาจาก เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 4 นำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปทำ Focus Group โดยขอความอนุเคราะห์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน ตรวจสอบความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะ ประเมินรูปแบบ การบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรมของโรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ให้ คณะในประเด็นด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและการใช้ประโยชน์ และขอ ข้อเสนอแนะเพื่อ การนำไปปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาให้เป็น รูปแบบที่สมบูรณ์และ สามารถนำไปใช้ได้จริงต่อไป

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการศึกษา มีดังนี้

1. ศึกษาสภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 1) การบริหารจัดการงานวิชาการ พบว่า มีการวางแผน มีการวิเคราะห์หลักสูตร วางแผนกำหนด วิสัยทัศน์และเป้าหมายมีที่ชัดเจน สามารถหาวิธีแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองและมีทักษะเพื่อนำไปใช้ใน

โรงเรียนสอนดนตรี ผลการปฏิบัติตามนโยบายแผน กำหนดไว้ให้สอดคล้องกับสภาพโรงเรียนสอนดนตรี ประเมิน ผลการตรวจสอบ การปรับปรุงและแก้ไขจำแนกการวางแผนออกเป็นขั้นตอน การนำไปใช้ด้านการเรียนการสอนด้านวัสดุอุปกรณ์หลักสูตรหรือสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผล ควรเพิ่มโครงสร้างการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสอนดนตรี ในเรื่องการบริหารงานมีการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เป้าหมาย มุ่งพัฒนา รอบรู้ และพันธกิจทางด้านการศึกษา การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางทางวิชาการของโรงเรียนสอนดนตรี 2) การบริหารจัดการงานงบประมาณ พบว่า มีระบบการวางแผนใช้งบประมาณ เป็นเครื่องมือควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ให้ลุล่วงไปตามเจตนาที่ได้ตั้งงบประมาณไว้ ในเรื่องการบริหารงานการกำหนดแนวทางงบประมาณและการเงิน วางแผนรายรับ-รายจ่ายให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียนสอนดนตรี ที่มีความจำเป็น ที่เหมาะสม 3) การบริหารจัดการงานบุคคล พบว่า เอาใจใส่บุคลากรครูเจ้าหน้าที่ พบว่า สิ่งที่เขาหรือข้อบกพร่องของผู้บริหารโรงเรียนสอนดนตรี ในเรื่องการบริหารงานมีการคัดสรรหาบุคลากร เข้ามาทำงานในตำแหน่งหน้าที่ให้ตรงกับวุฒิทางการศึกษา และพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถ และทักษะในการทำงานภายในโรงเรียน มีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้และมีมนุษยสัมพันธ์ ติดตามผลเพื่อพิจารณาว่าผลลัพธ์จากปฏิบัติผลงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาให้ด้านต่างๆ 4) การบริหารจัดการงานทั่วไป พบว่า เรียนรู้เทคนิคการเชื่อมความสัมพันธ์ พบว่าสิ่งที่เขาหรือข้อบกพร่องของผู้บริหารโรงเรียน ในเรื่องการบริหารงาน ต้องมีการวางแผนและกำหนดมอบอำนาจและความรับผิดชอบ แก่ผู้ที่เหมาะสม มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ มีความรับผิดชอบ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

2. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปริสธรรม 7 โรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 1) ด้านการบริหารจัดการงานวิชาการ ตามหลักสัปปริสธรรม 7

แนวคิดที่ 1 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 โรงเรียนสอนดนตรีมาประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีแนวทาง/ วิธีการ/ รูปแบบ ดังต่อไปนี้ 1) จัดเวทีการแลกเปลี่ยนบูรณาการมาวิเคราะห์เรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหาร 2) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนผู้บริหารด้วยกัน 3) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้บริหาร ผู้มีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 4) การปรับปรุง พัฒนาเรียนรู้ด้วยตนเอง

แนวคิดที่ 2 สนับสนุนให้ตระหนักถึงความสำคัญและปัญหา เพื่ออบรมในการสร้างวิสัยทัศน์ผู้บริหาร โดยมีแนวทาง/ วิธีการ/ รูปแบบ ดังต่อไปนี้ 1) การอบรมสร้างมาตรฐานในความรู้ใน การสร้างวิสัยทัศน์ให้เกิดกับผู้บริหารเชิงพุทธ 2) การอบรมระดมความคิดให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล 3) การอบรมเพื่อสร้างพลังให้เกิดความกระตือรือร้น ตื่นเต้นท้าทาย 4) การอบรมทางไกลผ่านสื่อ เทคโนโลยีหรือ On line 6) การอบรมเชิงปฏิบัติการ 7) อบรมเรียนรู้การครองตน

แนวคิดที่ 3 จัดให้มีการศึกษาดูงาน ตามทิศทางหลักการที่อย่างยั่งยืน เพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนสอนดนตรี โดยมีแนวทาง/ วิธีการ/ รูปแบบ ดังนี้ 1) การศึกษาดูงาน

โรงเรียนดนตรีที่ประสบความสำเร็จ 2) ศึกษาต่อ เรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง 3) ศึกษาดูงานการบริหารจัดการโรงเรียนดนตรีในทุกๆ ระดับ

2. ด้านการบริหารจัดการงานงบประมาณ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7

แนวคิดที่ 1 การวางแผนบริหารจัดการโดยมีแนวทาง/วิธีการ/รูปแบบ ดังนี้

1) กำหนดความสำคัญ ความจำเป็นก่อน หลังในการบริหารงบประมาณของผู้บริหาร 2) สํารวจงบประมาณ สํารองบัญชีในงานบริหารจัดการของผู้บริหาร 3) นำผลรายรับ-รายจ่ายที่ใช้มาวิเคราะห์เพื่อวางแผน 4) ประยุกต์หลักธรรมมาทำตามแผนงาน

แนวคิดที่ 2 การอบรมให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องมีแนวทาง/ วิธีการ/ รูปแบบ ดังนี้

1) การอบรมเสริมจุดแข็ง พัฒนาจุดอ่อน 2) ฝึกอบรมการบริหารจัดการระยะสั้น 3) การฝึกอบรมเรียนรู้ในขณะทำงานบริหารจัดการงบประมาณ

แนวคิดที่ 3 การฝึกปฏิบัติ โดยมีแนวทาง/ วิธีการ/ รูปแบบ ดังนี้

1) การมอบหมายงานให้รับผิดชอบ บทบาทหน้าที่ปฏิบัติงาน 2) การฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียนดนตรีที่ประสบความสำเร็จก่อนรับตำแหน่ง 3) การให้พี่เลี้ยงคอยสอนงาน บริหารจัดการและกำกับติดตามดูแลในขณะปฏิบัติงานในโรงเรียนดนตรีจริง 4) ใช้หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 มาปฏิบัติฝึกเรียนรู้การครองงาน

3. ด้านการบริหารจัดการงานบุคคล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7

แนวคิดที่ 1 การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยมีแนวทาง/ วิธีการ/ รูปแบบ ดังนี้

1) ศึกษาเรียนรู้เทคนิคการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ 2) สร้างความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการต่อเนื่อง 3) ฝึกและเรียนรู้ในการพูด ด้วยคำพูดที่อ่อนหวาน เสวนาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ 4) ฝึกและเรียนรู้ในการสร้างบุคลิกภาพที่ดีเป็นแบบอย่างได้ทั้งการแต่งกายที่เหมาะสม 5) สร้างผู้บริหารให้เป็นคนที่เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของเป็นคนมีน้ำใจ ยึดหลักสัปปุริสธรรม 7

แนวคิดที่ 2 มนุษย์สัมพันธ์กับผู้ที่บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน โดยมีแนวทาง/ วิธีการ/รูปแบบ ดังนี้

1) เรียนรู้การบริหารจัดการคน การครองคน 2) สร้างความเชื่อมั่นให้กับเพื่อนร่วมงาน 3) เอาใจใส่เพื่อนร่วมงาน 4) การปรับตัวเองให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน 5) การให้นโยบายและข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเหมาะสมกับผู้ร่วมงาน 6) การรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นผู้ร่วมงาน

4. ด้านการบริหารจัดการงานทั่วไป ตามหลักสัปปุริสธรรม 7

แนวคิดที่ 3 การบริหารจัดการทั่วไปบริหารด้วยกันโดยมีแนวคิด/วิธีการ/รูปแบบ ดังนี้

1) ศึกษาเรียนรู้เทคนิคการบริหารจัดการครอบคลุมทุกเรื่อง 2) ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 3) กำหนดแนวทางในการพัฒนา 4) ฝึกให้เป็นผู้รู้เท่าทันตนเอง รู้ตนเองควบคุมได้ 5) สร้างความเชื่อมั่นให้กับเพื่อนผู้บริหาร ใส่ใจเพื่อนผู้บริหารด้วยกัน 6) การปรับตัวเองให้เข้ากับเพื่อนผู้บริหาร ดานร่างกาย ดานอารมณ์ ดานสติปัญญา ดานอุดมคติ ให้เป็นที่ เอ็นดู 7) เป็นผู้ให้ความร่วมมือผู้

บังคับบัญชา 8) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด 9) ให้ความเคารพนับถือผู้บังคับบัญชา

3. ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 1) ด้านการบริหารจัดการงานวิชาการ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 กรอบการบริหารจัดการ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ 1 การบริหารจัดการงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 รูปแบบย่อยที่ 1 จัดให้มีการส่งเสริม แยกการวัดผลดังนี้ ด้านความถูกต้อง ประเมินได้ร้อยละ 4.47 อยู่ในระดับมาก ด้านความเหมาะสมประเมินได้ร้อยละ 4.43 อยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ประเมินได้ร้อยละ 4.37 อยู่ในระดับมาก ด้านประโยชน์ ประเมินได้ร้อยละ 4.23 อยู่ในระดับมาก สรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ระดับดีมากสามารถนำมาพัฒนาวิสัยทัศน์ได้ 2) ด้านการบริหารจัดการงานงบประมาณ ตามหลักสัปปุริสธรรม กรอบการบริหารจัดการ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ 1 การบริหารจัดการงานงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม 7 รูปแบบย่อยที่ 1 จัดให้มีการส่งเสริม แยกการวัดผลดังนี้ ด้านความถูกต้อง ประเมินได้ร้อยละ 4.40 อยู่ในระดับมาก ด้านความเหมาะสมประเมินได้ร้อยละ 4.37 อยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ประเมินได้ร้อยละ 4.30 อยู่ในระดับมาก ด้านประโยชน์ ประเมินได้ร้อยละ 4.13 อยู่ในระดับมาก สรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ระดับดีมากสามารถนำมาพัฒนาวิสัยทัศน์ได้ 3) ด้านการบริหารจัดการงานบุคคล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 กรอบการบริหารจัดการ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ 1 การบริหารจัดการงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 รูปแบบย่อยที่ 1 จัดให้มีการส่งเสริม แยกการวัดผลดังนี้ ด้านความถูกต้อง ประเมินได้ร้อยละ 4.40 อยู่ในระดับมาก ด้านความเหมาะสมประเมินได้ร้อยละ 4.37 อยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ประเมินได้ร้อยละ 4.30 อยู่ในระดับมาก ด้านประโยชน์ ประเมินได้ร้อยละ 4.13 อยู่ในระดับมาก สรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ระดับดีมากสามารถนำมาพัฒนาวิสัยทัศน์ได้ 4. ด้านการบริหารจัดการงานทั่วไป ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 กรอบการบริหารจัดการ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ 1 การบริหารจัดการงานทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7 รูปแบบย่อยที่ 1 จัดให้มีการส่งเสริม แยกการวัดผลดังนี้ ด้านความถูกต้อง ประเมินได้ร้อยละ 4.40 อยู่ในระดับมาก ด้านความเหมาะสมประเมินได้ร้อยละ 4.37 อยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ประเมินได้ร้อยละ 4.33 อยู่ในระดับมาก ด้านประโยชน์ ประเมินได้ร้อยละ 4.30 อยู่ในระดับมาก สรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ระดับดีมากสามารถนำมาพัฒนาวิสัยทัศน์ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารโรงเรียนสอนดนตรี ผู้รับผิดชอบเกี่ยวข้องการบริหารจัดการ ควรมึนโยบายให้สถานศึกษาพัฒนารูปแบบการดำเนินการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

2. ควรเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนสอนดนตรีและผู้บริหารโรงเรียนสอนดนตรี ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกเรื่องและทุกระดับจะทำให้โรงเรียนสอนดนตรีพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน
3. ควรส่งเสริมการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยอยู่เสมอและต่อเนื่อง
4. ควรเพิ่มช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเผยแพร่ให้กับมีความสนใจให้เข้าถึงได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยต่อไป

ผลจากการวิจัยได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในอนาคตเพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการและประโยชน์ทางการบริหารโรงเรียนดนตรีในอันที่จะได้องค์ความรู้ และขอยืนยันที่กว้างขวางและชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักกัลยาณมิตรธรรม
2. ควรศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบของโรงเรียนดนตรีตามหลักอิทธิบาท 4
3. ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนดนตรี

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2545). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษากาบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ร.ส.พ., 2546.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการ. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2548). การคิดเชิงวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2525). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อนาคตศิลป์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). การบริหารวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- รุจิร ภู่อารยะ. (2545). การประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2539). ปรัชญาและพัฒนการบริหาร. ในหลักและระบบบริหารการศึกษา. หน้า 1-9. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2544). **การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. เอกสารประกอบการอบรม
สัมมนานักศึกษาปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

Bernice McCarthy's. (2006). Teaching Around the 4mat Cycle:
Designing Instruction for Diverse Learners with Diverse Learning.
StylesPaperback .Publisher.

Bloom, B. S. (1976). Human Characteristic and School Learning. New
York: Kingspot Press.

Campbell, R. F., and Gregg, R. T. (1957). Administrative behaviour in
education. New York: Harper and Row.

Clark, R. Allen. (1970). A Teacher Evaluation of Selected Method of In-
Service Education, Dissertation Abstracts International, 51(3).

Keeves, P.J. (1988). Educational research methodology and measurement:
An International Handbook. Oxford: Pergamon Press.

การพัฒนาแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม Development 2D Animation of Isan Poem Singer Based on the Participatory Design

อัจฉริยพงศ์ จันทร์คลัง,¹ เนติรัฐ วีระนาคินทร²

Achariyapong Chanklang, Natirath Weeranakin

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาความต้องการรูปแบบแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) เพื่อผลิตแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม 3) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้ใช้สื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้สื่อหลังจากชมสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 38 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำแนกตามระยะการวิจัย ได้แก่ 1) ประชาชนด้านหมอลำกลอน จำนวน 3 คน 2) ตัวแทนผู้ใช้สื่อ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 10 คน 3) กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ความต้องการรูปแบบสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ ของประชาชนด้านหมอลำกลอน 2) แบบสัมภาษณ์ความต้องการรูปแบบสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ ของตัวแทนผู้ใช้สื่อ 3) แบบประเมินคุณภาพสื่อ 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผล ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผลความต้องการรูปแบบแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า

- 1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการเล่าเรื่องกลอนลำ ด้วยภาพประกอบแบบสมจริง เพื่อสะท้อนภาพวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมอีสาน
- 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการใช้ภาษาถิ่นอีสานในการเล่าเรื่อง
- 3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการใช้กลอนลำแผ่นเสียงครั้ง ซื่อ ลำสั่งซู้

¹ นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่ออนิเมต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : Master student of Science Program in Creative Media, Faculty of Informatics, Mahasarakham University *Corresponding author, E-mail : achariyapong.ck@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาสื่ออนิเมต คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: Instructor of Science Program in Creative Media, Faculty of Informatics, Mahasarakham University.

2. ผลการผลิตสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ มีผลปรากฏดังนี้

2.1 ผลการออกแบบแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน ต้นแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เนื้อหา ประกอบด้วย วิถีชีวิตของคนอีสาน และบทกลอนจากแผ่นเสียง ครั้ง ชื่อ กลอนลำสังข์ 2) การนำเสนอ ประกอบด้วย ส่วนนำเข้าสู่บทกลอน เนื้อหากลอนลำ บทสรุป ภาษาอีสาน และความยาว 6 นาที 3) ตัวการ์ตูนไทยแบบย่อส่วน 4) ฉากประเพณีสมจริง 5) และเสียง ประกอบด้วย เสียงพากย์ตัวการ์ตูน เสียงกลอนลำ และเสียงดนตรี

2.2 ผลการประเมินคุณภาพสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ด้านเนื้อหา ด้านการนำเสนอ และด้านภาพเคลื่อนไหวและเสียง โดยรวมอยู่ในระดับดี

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองหลังจากชมสื่อแอนิเมชัน 2 มิติกลอนลำอีสาน พบว่า มีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 63.2

4. ความพึงพอใจของกลุ่มทดลองต่อสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาแอนิเมชัน 2 มิติ, การออกแบบแบบมีส่วนร่วม กลอนลำอีสาน

Abstract

This research aims. 1) To study the need for 2 dimensional animation patterns Isan PoemSinger of people involved. 2) To produce 2D animation Isan PoemSinger based on the Participatory Design. 3) To study the learning achievement from 2D animation media Isan PoemSinger 4) To study satisfaction of media user after watching 2D animation media Isan PoemSinger group used in research 38 people, use specific methods classified by research phase, namely. Include. 1) philosopher 3 number people. 2) Media user representatives include Undergraduate student Industrial Arts Branch Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University 10 people. 3) Experimental group include Undergraduate students Industrial Arts Branch Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University 25 people. Research tools to consist of. 1) Interview form for 2-dimensional animation media needs of expert in poemSinger verse. 2) Interview form for 2-dimensional animation media needs of media users. 3) Media quality evaluation form. 4) Learning achievement test. 5) Satisfaction assessment form statistics used in data analysis Use the effectiveness index analysis Percentage average standard deviation and qualitative data inspection by triangular examination research result appear as follows.

1. The result of 2 dimensional animation needs Isan PoemSinger of those involved found 1) People involved want tell subject poemSinger with realistic

illustrations to reflect the way of life and environment of Isan. 2) People involved wanted Use Isan dialect in storytelling. 3) People involved wanted poem Singer name lam sung chu.

2. Production of 2D animation media has the following results.

2.1 2D animation mansion design results the prototype consists of 5 elements 1) Content consists of The way of life of the Isan people and poems name lam sung chu. 2) Presentations include the introduction to the poem content poem Singer conclusion Esarn Language and length 6 minutes 3) Thai cartoon characters, mini size. 4) Realistic scene type. 5) And sound, including Cartoon voice overs sound poem Singer sound Music

2.2 2D animation media quality evaluation results By experts found The content of the media presentation And animation and sound Overall at a good level.

3. Results learning achievement of experimental group after watching progress learning percent 63.26

4. The satisfaction of the experimental group with the overall 2D animation media is high.

Keywords: Development 2D Animation, the Participatory Design, Isan Poem Singer

บทนำ

หมอลำนับเป็นอัตลักษณ์ของศิลปะพื้นบ้านอีสานที่มีรูปแบบการแสดงหลากหลาย มีวิวัฒนาการจนกลายเป็นรูปแบบเฉพาะ เช่น หมอลำพื้น หมอลำกลอน หมอลำหมู่ เป็นต้น ซึ่งหมอลำกลอน นับเป็นศิลปะการลำสูงที่สุดกว่าศิลปะการลำประเภทอื่นๆ เนื่องจาก หมอลำกลอน มีลักษณะเด่นในด้านความไพเราะของท่วงทำนอง ปฏิภาณและไหวพริบในการโต้ตอบ เนื้อหากลอนลำสอดแทรกคำกลอนที่เป็นสุภาษิต คำคม ตลอดจนความรู้ทั้งคติโลกและคติธรรม สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนสภาพสังคมของชาวอีสานในแต่ละแ่งมุมได้อย่างดี (ไพบุลย์ แพงเงิน, 2534) ในปัจจุบันมีการปรับเสริมรูปแบบการแสดงหมอลำกลอนให้กลายเป็นหมอลำซึ่งเพื่อให้เป็นที่นิยมของผู้รับชมหรือผู้ฟัง ตลอดจนมีการพัฒนาระบบการแสดงให้สอดคล้องกับความต้องการของยุคสมัย แต่พบว่าการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเนื้อหาและการนำเสนอทำให้โครงสร้างบางอย่างที่เป็นศิลปะพื้นบ้านล้มสลายไปได้ (สุบรรณ จันทบุตร, 2547) อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ด้านหมอลำกลอนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่า หมอลำกลอนจากแผ่นเสียงครั้ง เป็นเครื่องมือที่รักษารูปแบบและเนื้อหาของหมอลำกลอนดั้งเดิมไว้ได้อย่างดี หมอลำกลอนแผ่นเสียงมีความกระชับไม่เยิ่นเย้อ ทั้งเสียงแคน กลอนลำ การใช้เสียงลำที่เข้าถึงอารมณ์ (สมัย ประทุม, 2560) ดังนั้น ปราชญ์ด้านหมอลำกลอนมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาการขาดการถ่ายทอดคุณค่าของหมอลำกลอนแผ่นเสียงครั้ง และสื่อที่มีรูปแบบที่เหมาะสมกับเยาวชนยังมีน้อย

ดังนั้น จึงควรพัฒนาและออกแบบสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้หมอลำกลอนผ่านเสียงครึ่ง ใช้ในการเรียนการสอน ที่สามารถส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในอัตลักษณ์วัฒนธรรมอีสานได้

แอนิเมชัน (Animation) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ การใช้ภาพวาดหรือรูปทรงต่างๆ ที่ถ่ายทอดความคิดหรือจินตนาการแล้วสร้างภาพเคลื่อนไหว ทำให้ตัวละครมีชีวิตชีวา จนเกิดเรื่องราวที่กระตุ้นความสนใจของผู้ใช้ (ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ, 2552) การเล่าเรื่องด้วยภาพแอนิเมชันจึงเพิ่มความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ การเล่าเรื่องราวด้วยภาพผ่านการเคลื่อนไหวลักษณะและท่าทางของตัวการ์ตูนทั้งสีหน้า น้ำเสียงฉาบบรรยายของเรื่อง ที่ช่วยในการเล่าเรื่องด้วยภาพมากกว่าคำพูด (จรรยาพร ปรปักษ์ประลัย, 2548) นอกจากนี้ การสร้างสื่อแอนิเมชันต้องคำนึงถึงกระบวนการออกแบบตัวละคร ซึ่งกระบวนการออกแบบตัวละครที่ดีจำเป็นต้องเข้าใจในแนวคิดและขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเสียก่อนจึงจะทำให้การ์ตูนแอนิเมชันประสบความสำเร็จ (Luri Lioi, 2009) การออกแบบสื่อแอนิเมชันยังต้องคำนึงถึงกระบวนการพัฒนาขั้นตอนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยการออกแบบแบบมีส่วนร่วม ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) มีส่วนร่วมในขั้นตอนการออกแบบอย่างจริงจัง (เนติรัฐ วีระนาคินทร์, 2560)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาสื่อที่ตรงตามความต้องการของนักศึกษา ที่ต้องการสื่อการเรียนรู้ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาที่สามารถส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในอัตลักษณ์วัฒนธรรมอีสานได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการรูปแบบแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. เพื่อผลิตแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้ใช้สื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้สื่อหลังจากชมสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์หลักการพัฒนาวิธีคิดเพื่อการศึกษาโดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม (เนติรัฐ วีระนาคินทร์, 2560) PAADPED ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 ขั้นกำหนดประเด็น (Problem) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร บทความทางวิชาการ เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นของ กลอนลำอีสาน พบว่า การถ่ายทอดคุณค่าของหมอลำกลอนผ่านเสียง ครั้ง และสื่อที่มีรูปแบบที่เหมาะสมกับเยาวชนยังมีน้อย

1.2 ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เกี่ยวกับกลอน ลำ เรื่อง แอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย ประชาชนด้านหมอลำกลอน เนื่องจากประชาชนด้านหมอลำกลอนเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านแผ่นเสียงครั้งของอีสาน และ นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เนื่องจากนักศึกษาต้องใช้สื่อในการเรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาที่สามารถส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในอัตลักษณ์วัฒนธรรมอีสาน

1.3 ขั้นประเมินความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Need Assessment) ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชาชนด้านหมอลำกลอน จำนวน 3 คน และตัวแทนของ นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 10 คน เกี่ยวกับความต้องการรูปแบบแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน

การวิจัยระยะที่ 2 ออกแบบและผลิต ดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ขั้นการออกแบบ (Design) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มาสรุปเป็นผลการออกแบบสื่อแอนิเมชัน 2 มิติต้นแบบ (Prototype Design) จากนั้นดำเนินการผลิตสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ ตามองค์ประกอบที่ออกแบบไว้

2.2 ขั้นการผลิต (Production) มีขั้นตอนการผลิต ดังนี้

1) ขั้นตอนก่อนการผลิต (Pre-Production) กำหนดเนื้อหา สร้างบทละคร กำหนดสตอรี่บอร์ด

2) ขั้นตอนการผลิต (Production) ผู้วิจัยได้สร้างฉากและตัวการ์ตูน ตามความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้กำหนด จากนั้น ทำการวาดการ์ตูน โดยใช้เทคนิคการวาดแบบ Frame by Frame ตามที่กำหนดสตอรี่บอร์ดไว้

3) ขั้นตอนหลังการผลิต (Post-Production) นำฉากและตัวการ์ตูนที่สร้างไว้ เพิ่มเทคนิคพิเศษ ทำให้ภาพมีลักษณะน่าสนใจยิ่งขึ้น จากนั้นทำการตัดต่อ ใส่เสียงและตัวอักษรบรรยาย บันทึกลงในแผ่น DVD.

2.3 ขั้นตอนประเมินผล (Evaluation) นำสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม ที่พัฒนาขึ้นประเมินคุณภาพสื่อ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบ และด้านภาพเคลื่อนไหวและเสียง

การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 เผยแพร่ (Dissemination) กลุ่มทดลองสื่อได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 25 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) จัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อฉายสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ ในห้องเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2) ให้กลุ่มทดลอง ทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน

3) ทำการฉายสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน ผ่านโปรเจคเตอร์ มีความยาว 6 นาที

4) หลังจากชม สื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน ให้กลุ่มทดลองทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจต่อสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ จำแนกการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก แบบสัมภาษณ์ความต้องการรูปแบบสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ ของปราชญ์ด้านหมอลำกลอนและตัวแทนผู้ใช้สื่อ จากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการถอดบทสัมภาษณ์ (Transcription) และทำการวิเคราะห์แยกแบบรายการกลุ่ม ด้วยเทคนิคการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) จากนั้นทำการย่อยข้อมูลของแต่ละกลุ่มโดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์กลุ่มคำ (Domain Analysis) แล้วนำเอากลุ่มคำสำคัญที่สอดคล้องกัน ของแต่ละกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าแบบ Triangulation of Sources ด้วยการวิเคราะห์ประเด็นคำถามเดียวกันแต่มาจากต่างกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล (Thienmongkol, R., 2015) เพื่อที่จะหาความสัมพันธ์หรือความแตกต่างทางความคิดระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มแล้วนำตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์ไปสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) แล้วสรุปผลเป็น สื่อแอนิเมชัน 2 มิติ ต้นแบบ (Prototype Design)

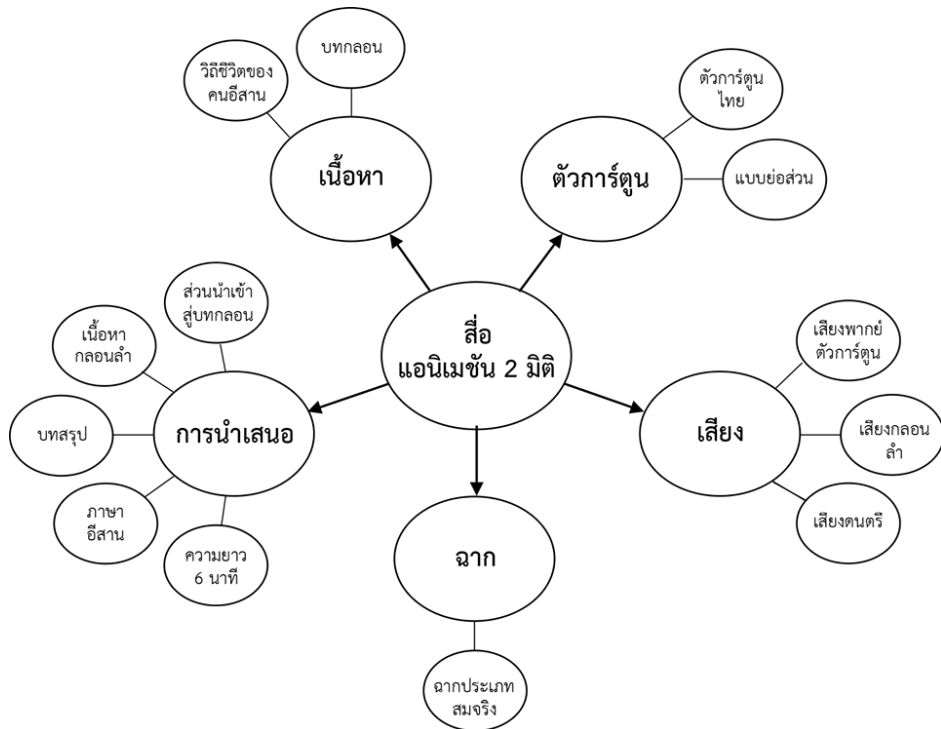
2. การวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำผลการวิจัยระยะที่ 1 ใช้ในการผลิตสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินคุณภาพด้านเนื้อหา ด้านการนำเสนอสื่อด้านภาพเคลื่อนไหวและเสียง ของสื่อแอนิเมชัน 2 มิติที่พัฒนาขึ้น จากนั้น

นำผลการประเมินคุณภาพของสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ มาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิจัยระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้นำสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน ไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 25 คน จากนั้นนำข้อมูลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน-หลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และค่าดัชนีประสิทธิผล (ผิณู กิจระการ, 2544)

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาความต้องการรูปแบบแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
 - 1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความต้องการเล่าเรื่องกลอนลำด้วยภาพประกอบแบบสมจริง เพื่อสะท้อนภาพวิถีชีวิตของคนอีสาน
 - 1.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความต้องการใช้ภาษาถิ่นอีสาน
 - 1.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความต้องการใช้กลอนลำแผ่นเสียงครั้ง ชื่อ ลำสังขุ เป็นกลอนลำที่ใช้สำหรับเป็นเนื้อหาในการเล่าเรื่องประกอบภาพในสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ
2. ผลการออกแบบสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม มีผลปรากฏดังนี้
 - 2.1 องค์ประกอบของสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 5 องค์ประกอบดังนี้
 - 1) ด้านเนื้อหา ประกอบด้วย (1) วิถีชีวิตของคนอีสาน (2) บทกลอนจากแผ่นเสียงครั้ง ชื่อ กลอนลำสังขุ
 - 2) ด้านการนำเสนอ ประกอบด้วย (1) ส่วนนำเข้าสู่เนื้อเรื่องของบทกลอน (2) การนำเสนอเนื้อหาบทกลอนลำ (3) การสรุปเรื่อง (4) ภาษาใช้ภาษาอีสานตลอดทั้งเรื่อง (5) ความยาวในการนำเสนอ 6 นาที
 - 3) ตัวการ์ตูน ประกอบด้วย (1) ตัวการ์ตูนไทย (2) แบบย่อส่วน
 - 4) ฉาก ประกอบด้วย ฉากประเภทสมจริง
 - 5) เสียง ประกอบด้วย (1) เสียงพากย์ตัวการ์ตูนภาษาอีสาน (2) เสียงกลอนลำ ชื่อ กลอนลำสังขุ (3) เสียงดนตรี

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของสื่อบันทึก 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม

ภาพที่ 2 สื่อบันทึก 2 มิติ กลอนลำอีสาน ที่สมบูรณ์

2.2 ผลการประเมินคุณภาพสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ด้าน พบว่า ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 3.79$, S.D = 0.22) อยู่ในระดับมาก ด้านการนำเสนอสื่อ ($\bar{X} = 3.93$, S.D = 0.23) อยู่ในระดับมาก และด้านภาพเคลื่อนไหวและเสียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D = 0.44)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดจากสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน

ตารางที่ 1 การหาค่าดัชนีประสิทธิผล ของกลุ่มทดลองที่เกิดจากสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน

ผลคูณของจำนวน นักเรียนกับคะแนน เต็ม	ผลรวมของ คะแนนหลัง	ผลรวมของ คะแนนก่อนเรียน	ดัชนีประสิทธิผล
25x20	402	340	0.6326

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน} - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนเต็มทุกคน}}$$

$$E.I. = \frac{402 - 340}{(25 \times 20) - 340}$$

$$E.I. = 0.6326$$

ดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ 0.6326 แสดงว่า กลุ่มทดลองมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 63.26

4. ผลความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลำอีสาน โดยรวมอยู่

ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D = 0.43) โดยเรียงลำดับความพึงพอใจจากค่าเฉลี่ยมากไปค่าเฉลี่ยน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ 1) ผู้ใช้มีความชื่นชอบมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D = 0.50) 2) ภาพโดยรวมในด้านภาพและเสียง ($\bar{X} = 4.28$, S.D = 0.45) และ 3) ความคมชัดของภาพ ($\bar{X} = 4.20$, S.D = 0.40)

อภิปรายผล

1. ดัชนีประสิทธิผลของสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลืออีสาน มีค่าเท่ากับ 0.6326 แสดงว่ากลุ่มทดลองมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 63.26 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐริกันต์ งามสง่า, 2555) ที่ทำการศึกษาคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาคอมพิวเตอร์แอนิเมชัน เรื่อง การสร้างภาพเคลื่อนไหวโดยใช้โปรแกรม Adobe Flash ด้วยวิธีการสอนแบบสาธิตเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มทั้งก่อนเรียนและหลังการทดลอง พบว่าประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเท่ากับ 88.25/87.38 สูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังการใช้บทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสูงกว่า ก่อนเรียนที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดังนั้นแสดงให้เห็นว่า การใช้แอนิเมชัน 2 มิติ ในการเล่าเรื่องผ่านกลอนลืออีสาน สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้เป็นอย่างดี

2. ผลความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลืออีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, $S.D = 0.43$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ดนัย บัวสถาพร, 2550) เรื่องการพัฒนาวิจัยในชั้นเรียนโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายชมรมชลราชบุรี ที่ได้ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการกลุ่มทดลองพอใจในการพัฒนาวิจัยในชั้นเรียนโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากกลุ่มทดลองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุก ๆ ขั้นตอน สามารถพัฒนางานวิจัยของตนเองได้อย่างเหมาะสม และดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างต่อเนื่อง การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ย กลุ่มทดลองก่อนและหลังการพัฒนาวิจัยในชั้นเรียนโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่านักศึกษา ส่วนใหญ่พึงพอใจและชอบในสื่อ สามารถออกแบบได้จริงและตรงกับความต้องการของนักศึกษา ดังจะเห็นว่า การพัฒนาแอนิเมชัน 2 มิติ กลอนลืออีสาน โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม เป็นสื่อที่ตรงกับความต้องการของนักศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนาแอนิเมชัน 2 มิติ ในด้านการเล่าเรื่องกลอนลำอีสานอื่นๆ โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นอีสาน ให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าและอัตลักษณ์ของศิลปะพื้นบ้านอีสาน
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาสื่อแอนิเมชัน 2 มิติ ที่ใช้กระบวนการการออกแบบแบบมีส่วนร่วม เกี่ยวกับการส่งเสริมเรียนรู้ศิลปะพื้นบ้าน ของภาคอื่นๆ ในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- ไพบุลย์ แสงเงิน. (2534). “กลอนลำ ภูมิปัญญาของอีสาน”. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุบรรณ จันทบุตร. (2547). “สถานภาพและบทบาทของหมอลำท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม”. : กรณีศึกษาหมอลำในจังหวัดอุบลราชธานี.
- สมัย ประทุม. (2560). สัมภาษณ์. ศูนย์เรียนรู้ศิลปและวัฒนธรรมอีสาน สวนไฟ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม.
- ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ. (2552). “เทคโนโลยีมันมีเดีย”. กรุงเทพฯ: ไทยเจริญการพิมพ์.
- จรรยาพร ปรปักษ์ประลัย. (2548). “สวัสดีแอนิเมชัน”. กรุงเทพฯ : กันตนา พับลิชชิ่ง.
- Luri Lioi. (2009). “Framework for Development of Schemata in Character Design for Computer Animation”. Master of Fine Arts, Industrial, Interior, and Visual Communications Design. The Ohio State University and OhioLINK.
- เนติรัฐ วีระนาคินทร์. (2560). “การพัฒนาวิดิทัศน์เพื่อการศึกษาโดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วม เรื่อง การเลี้ยงกระบือ ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ สำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน”. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 32 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). “การวิจัยเบื้องต้น”. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ผิณู กิจระการ. (2544). “การวิเคราะห์ประสิทธิภาพสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (E1/E2)”. วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ณัฐริกันต์ งามสง่า. (2555). “การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาคอมพิวเตอร์แอนิเมชัน เรื่อง การสร้างภาพเคลื่อนไหว โดยใช้โปรแกรม Adobe Flash ด้วยวิธีการสอนแบบสาธิต”. คุรุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ดนัย บัวสถาพร. (2550). “การพัฒนาวิจัยในชั้นเรียนโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม”. คุรุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- Thienmongkol, R. (2015). “Applying New Systems Theory to Create Graphical Identity on Community Package”. *The Fine & Applied Arts Journal*. 10 (2), 131 – 158

รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

Model of Buddhist administration of Office of the non – formal
And informal education in lower northern

พระมหาธนา ตันติปาโล (แสนณรงค์)¹

Phramahatana Tantipalo (Sannarong)

วรฤต เตือนช้าง, วินัย ทองมัน²

Worrakrit Thuenchang, Winai Tongman

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง 2) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง 3) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน 1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) 2) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง จากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 13 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา 3) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคคล 4) ด้านบริหารทั่วไป

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ E-mail. thanachai19744@gmail.com

² รองศาสตราจารย์และประธานที่ปรึกษาคณาจารย์นิพนธ์, อาจารย์ประจำและกรรมการที่ปรึกษาร่วม

2. รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ที่ได้นำการบริหารจัดการเชิงพุทธตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ 1) สีลสิกขา กฎระเบียบข้อบังคับ 2) สมภาติสิกขา การปฏิบัติตามหน้าที่ 3) ปัญญาสิกขา ผลการปฏิบัติงาน บูรณาการกับบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านบุคคล 4) ด้านบริหารงานทั่วไป เพื่อให้ได้ รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

3. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ด้าน คือความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ของรูปแบบ และประโยชน์ของรูปแบบ ผลการประเมินอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ : รูปแบบ, การบริหารจัดการ, สำนักงาน กศน., ภาคเหนือตอนล่าง

Abstract

The study had 3 objectives : 1) to study the Buddhist administration conditions of the Office of Non-Formal and Informal Education in the Lower Northern Region 2) to build the models of Buddhist administration of the Office of Non-Formal and Informal Education in the Lower Northern Region and 3) to evaluate the models of Buddhist administration of the Office of Non-Formal and Informal Education in the Lower Northern Region.

This study used the research regulations of Descriptive Research which divided into 3 stages. 1) to study the Buddhist administration condition of the Office of Non-Formal and Informal Education in the Lower Northern Region from 18 professional committees by using semi-structure type of interviews to do the content analysis 2) to build the models of Buddhist administration of the Office of Non-Formal and Informal Education in the Lower Northern Region according to the Threefold principles from 13 informants. The tool was the form of recording group conversations being as the content analysis and 3) to evaluate the models of Buddhist administration of the Office of Non-Formal and Informal Education in the Lower Northern Region by 30 experts. The tool used the form of model evaluation S.T. and S.D. were forms of statistic used.

The results revealed as the following:

1 The Buddhist administration conditions of the Office of Non-Formal and Informal Education in the Lower Northern Region, were consisted of 4 aspects : 1) Academic aspect, 2) Budget aspect, 3) Personnel aspect and 4) General administration aspect.

2. The model of Buddhist administration of the Office of Non-Formal and Informal Education in the Lower Northern Region has been showed that the Buddhist administration according to the Threefold principle was brought in using such as : 1) Sila Sikkha : regulations, 2) Smathi Sikkha : performing as duties and 3)

Panya Sikkha : results of performances which were all integrated together to be the models of Buddhist administration of the Office of Non-Formal and Informal Education in the Lower Northern Region.

3. To evaluate the models of Buddhist administration of the Office of Non-Formal and Informal Education in the Lower Northern Region, it found that there were 4 significant elements: the correctness of the models, the suitability of the models, the possibility of the models and the benefit of the models which the results of the evaluation of the models were at high level for all aspects.

Keyword: model, Buddhist administration, office of the non-formal and informal Education, Lower Northern Region,

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษา หุ่นงบประมาณมหาศาล ในพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาการใหม่ๆ การสร้างสรรค์พัฒนาทางวิชาการ จัดให้มีกิจกรรมการฝึก การอบรม มีความรู้เท่าทันยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การจัดสภาพแวดล้อมสังคมและปัจจัยเกื้อหนุน ให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ยกย่องคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง พัฒนาการศึกษาเพื่อความยั่งยืน สร้างระเบียบวินัย คุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมให้คนมีสุขภาวะที่ดี อยู่ดีมีสุขทั่วประเทศ³ รัฐบาลจึงได้ตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่วิเคราะห์วิจัย เศรษฐกิจ ในการแก้ไขปัญหาทางการเงิน การคลัง ทำผังเศรษฐกิจของประเทศ ก้าวแรกที่จะนำไปสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจของไทย คือโมเดลการพัฒนาประเทศไทย 1.0 การเน้นภาคเกษตร 2.0 เน้นอุตสาหกรรมเบา 3.0 เน้นอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก รหัสใหม่ “ประเทศไทย 4.0” คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ครุสภาเตรียมการศึกษาไทย เพื่อก้าวเข้าสู่ไทยแลนด์ 4.0 แต่ยังมีคนอีกจำนวนมาก ที่อยู่ในระบบ 1.0, 2.0, 3.0 การจะเปลี่ยนแปลงจึงต้องก้าวทีละก้าว จึงจะเกิดความยั่งยืนได้ กระทรวงศึกษาธิการ ต้องปฏิรูปบริหารจัดการการศึกษา เพื่อบรรลุการเป็น Thailand 4.0 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เตรียมพร้อมสู่โลกศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นที่การศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560⁴ มาตรา 54 บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการ ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จนจบการศึกษามัธยมศึกษา อย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการ ให้ประชาชน ได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

³ แหล่งออนไลน์ <http://www.thansettakij.com/content>.(เข้าถึง 6 เมษายน 2561)

⁴ รัฐธรรมนูญไทย พ.ศ.2560 เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก ราชกิจจานุเบกษา 6 เมษายน 2560 หน้า 14.

มาตรา 4 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็น “กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุน ให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”⁵

แต่การบริหารจัดการการศึกษาไทยในปัจจุบัน ยังพบปัญหามากมาย อาทิเช่น ⁶ คุณภาพการศึกษาตกต่ำไม่ทันโลก แข่งขันสู้ประเทศเพื่อนบ้านไม่ได้ (ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 33 จาก 47 ประเทศ) คุณภาพผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลต่ำในทุกวิชา เช่น สังคมศึกษา (ร้อยละ 55) ภาษาไทย (ร้อยละ 47) ภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 34) และคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 30) ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพต่ำ คิดไม่เป็น ทำไม่ได้ แก้ปัญหาไม่ได้ ไม่รักการเรียนรู้ เป็นแรงงานที่มีคุณภาพต่ำ การเข้ารับการศึกษาไม่กว้างขวาง ไม่ทั่วถึงและไม่เป็นธรรม เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสการเข้ารับการศึกษาและคุณภาพการศึกษาที่ได้รับ คนไทยมีการศึกษาเฉลี่ยเพียง 7.1 ปี, แรงงานอายุ 13 ปีขึ้นไป (48 ล้านคน) ร้อยละ 68 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือ ต่ำกว่า, มีประชาชนอายุ 13-24 ปี ซึ่งเป็นคนในวัยเรียนถึง 7.1 ล้านคน ที่ยังอยู่นอกระบบการศึกษา การศึกษาแยกจากสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม กล่าวคือ การศึกษาที่จัดอยู่ในปัจจุบันเป็นการศึกษาแบบแยกส่วน ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในสังคม อีกทั้งการศึกษาขาดการบูรณาการเชื่อมโยงกับด้านศาสนา ศิลป และวัฒนธรรมเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม การบริหารจัดการศึกษาขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวคือ ในปัจจุบันมีการบริหารรวมศูนย์ อำนาจสู่ส่วนกลาง มีการจัดองค์กรซ้ำซ้อน สายบังคับบัญชายาว ไม่มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐาน ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่ำ ขาดการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม วิชาชีพครูตกต่ำ จึงไม่ได้คนดีคนเก่งมาเป็นครู สังคมขาดศรัทธาและความเชื่อมั่นในวิชาชีพครู ขาดการพัฒนา นโยบายอย่างต่อเนื่อง ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง มี 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดพิจิตร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นอีกสถาบันหนึ่งทางการศึกษาได้ตอบรับนโยบายของรัฐบาล ที่มีรูปแบบ หรือ แนวทางที่ส่งเสริมให้บุคคลได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต⁷ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้พร้อมสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ จัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและผู้เรียน ให้เป็นผู้มีความรู้และเป็นคนดีของสังคม พร้อมทั้งสามารถดำรงชีวิต

⁵ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.(กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน,2546),หน้า 2.

⁶ แหล่งออนไลน์:<http://www.gotoknow.org/posts/488194>(เข้าถึง 19 พ.ค.2561)

⁷ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร, สรุปจำนวนบุคลากร สังกัด สำนักงาน กศน. กทม. ป 2555, (รายงานผลดำเนินงานประจำปี 2555), หน้า 3.

อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข⁸ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านครูและนักเรียน ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ ในการจัดกิจกรรม ทางราชการไม่มียกงบประมาณสนับสนุน บุคลากรน้อยแต่ทำงานมาก การประสานงานบางครั้งไม่ได้รับความสะดวก สื่อการเรียนการสอนน้อย ขาดงบประมาณสนับสนุน การเบิกจ่ายไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีปัญหาทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารด้าน งบประมาณ การบริหารด้านบุคคล การบริหารด้านงบประมาณ การบริหารด้านทั่วไป ซึ่งเป็น อุปสรรคในการพัฒนาทางการศึกษา ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ในอดีตการศึกษาไทยมีรากฐานการใช้ รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธ มาอบรม สั่งสอน แต่ในปัจจุบันใช้ระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยม โดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาใช้ ในการจัดการศึกษา ทำให้รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธเองมีบทบาทน้อยลงและหลักธรรมใน การบริหารห่างไกลจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่น่าเสียดาย รูปแบบการบริหารจัดการ เชิงพุทธ จากที่เป็นรากฐานวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีต เป็นการบริหารจัดการและพัฒนาที่ชัดเจน⁹ การศึกษาของประเทศไทย เริ่มต้นจากโรงเรียนวัด ได้วิวัฒนาการเรื่อยมา ด้วยความเชื่อที่ว่า การศึกษาช่วยกำหนดทิศทางของชาติ เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญใน การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า¹⁰

จากข้อมูลดังที่กล่าวนี้ ผู้วิจัยได้พบความสำคัญของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง เป็นสถานศึกษาที่พัฒนาบุคลากรที่มี คุณภาพของสังคมและประเทศชาติ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้บริหาร ได้ความรู้การบริหารจัดการ เชิงพุทธ ซึ่งจะได้นำไปใช้ในการบริหารจัดการของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารจัดการ มีประสิทธิภาพ สร้างความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นสถานศึกษา ที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขั้นเลิศ ที่จะ ช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

⁸ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานฉบับสังเคราะห์ จากวิกฤตสู่โอกาส สิ่งที่ยังท้าทายการปฏิรูปการศึกษาของไทย, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2545), หน้า 1.

⁹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า 26.

¹⁰ วิจิตร ศรีสะอ้าน, “หลักการอุดมศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร:วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 7

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ด้านเนื้อหา

การศึกษาสภาพการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

- 1) การบริหารจัดการงาน 4 ด้าน
- 2) การบริหารจัดการเชิงพุทธ ตามหลักไตรสิกขา

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 จากเอกสาร

2.2 จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ 18 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการวิจัย มีกำหนดระยะเวลา ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2561 ถึง เดือน กรกฎาคม 2561 ระยะเวลา 2 เดือน ระยะเวลา 2 เดือน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

1. ด้านเนื้อหา

1) การบริหารจัดการของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ มาตรา 39 ว่าด้วยการบริหารจัดการ ประกอบด้วยงาน 4 ด้านได้แก่ (1) ด้านวิชาการ (2) ด้านงบประมาณ (3) ด้านบุคคล (4) ด้านงานทั่วไป

2) การบริหารจัดการเชิงพุทธ หลักธรรมต่างๆ ที่ใช้ในการบริหารจัดการ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด ในที่นี้โดยยึดหลักไตรสิกขา ในการบริหารจัดการ อันประกอบด้วย (1) สิลสิกขา (ศีล) ภูมฺหะเปยวินยในการ

บริหารจัดการ (2) สมานธิศึกษา (สมานธิ) การปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเป็นระบบ (3) ปัญญาศึกษา (ปัญญา) ผลการปฏิบัติตามกฎระเบียบในการบริหาร

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 จากผู้เชี่ยวชาญ 13 รูป/คน มีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้ (1). ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาจำนวน 3 รูป คือ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ (2). ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบ จำนวน 4 คน คือ ผู้บริหารการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารอุดมศึกษา (3). ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 2 คน คือ ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาพิเศษ (4). ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4 คน คือ ผู้อำนวยการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

3. ด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการสร้างรูปแบบ มีกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ วันที่ 1 สิงหาคม 2561 ถึง 30 กันยายน 2561 รวมระยะเวลา 2 เดือน

ขั้นตอนที่ 3. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

1. ด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ประเมินคือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบ ของรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน คือ ผู้อำนวยการ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

3. ด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลา ในการประเมินรูปแบบ มีกำหนดระยะเวลาตั้งแต่เดือน 1 ตุลาคม 2561 ถึง 30 พฤศจิกายน 2561 รวมระยะเวลา 2 เดือน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศาภาพการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

1.1 จากการศึกษาจากเอกสาร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดพิจิตร และจังหวัดกำแพงเพชร เรียกชื่อย่อว่า กศน. มีพระราชบัญญัติ

การศึกษาเป็นกรอบในการบริหารจัดการ ตาม มาตรา 39 มีการบริหารจัดการ 4 ด้านเป็นหลัก คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านบริหารทั่วไป

1.2 จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 18 คน สรุปได้ว่า ด้านการบริหาร จัดการหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา ผู้บริหารร่วมกันพัฒนาร่างหลักสูตร ระหว่างผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา มีการวางแผนกำหนดแผนหลักสูตร ทั้งระยะสั้นและระยะยาว การจัดทำ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใช้ หลักสูตรแกนกลางและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น ในแต่ละกลุ่มสาระการ เรียนรู้โดยให้เหมาะสมกับบริบทของสภาพการเปลี่ยนแปลง ในการปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้มี การอบรมพัฒนาความรู้ด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติ ได้อย่างเหมาะสมต่อความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆ ได้ปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับ บริบทพื้นที่ โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

2. รูปแบบ “รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

1. การบริหารจัดการด้าน วิชาการ(ศีล) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- 1) สร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลาง
- 2) สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 3) ผู้บริหารส่งเสริมและสร้างระเบียบการแนะแนวการศึกษา
- 4) สร้างสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 5) สร้างระบบนิเทศการเรียนการสอน
- 6) สร้างระบบแนะแนวการศึกษา
- 7) ผู้บริหารจัดทำระเบียบการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
- 8) จัดทำระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2 การบริหารด้านวิชาการตามหลักไตรสิกขา (ด้านสมาธิ) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- 1) ปฏิบัติตามหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลาง
- 2) ดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 3) ดำเนินการสร้างระเบียบการแนะแนวการศึกษา
- 4) ดำเนินการทำสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 5) ดำเนินการนิเทศการเรียนการสอน
- 6) ดำเนินการแนะแนวการศึกษา
- 7) ดำเนินการการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
- 8) ดำเนินการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3 การบริหารด้านวิชาการตามหลักไตรสิกขา (ด้านปัญญา) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลาง
- 2) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 3) ส่งเสริมการสร้างระเบียบการแนะแนวการศึกษา
- 4) พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 5) ส่งเสริมการนิเทศการเรียนการสอน
- 6) ส่งเสริมการแนะแนวการศึกษา
- 7) พัฒนาการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
- 8) พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

4. การบริหารด้านงบประมาณ ตามหลักไตรสิกขา (ด้านศีล) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- 1) การจัดทำคำขอตังงบประมาณ
- 2) การจัดทำและเสนอของบประมาณ
- 3) การจัดสรรงบประมาณ
- 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 5) การบริหารการเงิน
- 6) การบริหารบัญชี
- 7.การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
8. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ

ประจำปี

5. การบริหารด้านงบประมาณ ตามหลักไตรสิกขา (ด้านสมาธิ) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- 1) การดำเนินงานจัดทำคำขอตังงบประมาณ
- 2) การดำเนินงานจัดทำและเสนอของบประมาณ
- 3) การดำเนินงานจัดสรรงบประมาณ
- 4) การดำเนินงานระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 5) การดำเนินงานบริหารการเงิน
- 6) การดำเนินงานบริหารบัญชี
- 7.การดำเนินงานบริหารพัสดุและสินทรัพย์
8. การดำเนินงานตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้จ่าย

งบประมาณประจำปี

6 การบริหารด้านงบประมาณ ตามหลักไตรสิกขา (ด้านปัญญา) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- 1) พัฒนาคำขอตังงบประมาณ
- 2) พัฒนางานจัดทำและเสนอของบประมาณ
- 3) พัฒนางานจัดสรรงบประมาณ

- 4) ส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 5) พัฒนางานบริหารการเงิน
- 6) พัฒนางานบริหารบัญชี
- 7) พัฒนางานบริหารพัสดุและสินทรัพย์
8. ส่งเสริมการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี

7. การบริหารด้านบุคคล ตามหลักไตรสิกขา (ด้านศีล) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

1) สร้างกฎเกณฑ์แผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งให้เหมาะสมกับความต้องการ

- 2) กำหนดวิธีการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งครู
- 3) กำหนดระเบียบวิธีการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานราชการ
- 4) กำหนดกฎระเบียบและการรักษาวินัยของข้าราชการ
- 5) สร้างระเบียบกฎเกณฑ์การออกจากราชการ

8. การบริหารด้านบุคคล ตามหลักไตรสิกขา (ด้านสมาธิ) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

1) ดำเนินการวางแผนแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งให้เหมาะสมกับความต้องการ

- 2) ดำเนินการตามวิธีการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งครู
- 3) ดำเนินการตามระเบียบวิธีการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานราชการ
- 4) ดำเนินการตามกฎระเบียบและการรักษาวินัยของข้าราชการ
- 5) ดำเนินการตามระเบียบกฎเกณฑ์การออกจากราชการ

9. การบริหารด้านบุคคล ตามหลักไตรสิกขา (ด้านปัญญา) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

1) พัฒนาด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งให้เหมาะสมกับความต้องการ

- 2) พัฒนาวิธีการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งครู
- 3) พัฒนาระเบียบวิธีที่จะนำมาพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานราชการ
- 4) พัฒนากฎระเบียบและการรักษาวินัยของข้าราชการ
- 5) พัฒนาระเบียบกฎเกณฑ์การออกจากราชการ

10. การบริหารงานทั่วไป ตามหลักไตรสิกขา (ด้านศีล) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- 1) สร้างทีมงานธุรการให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ
- 2) มอบหมายหน้าที่การงานตำแหน่งเลขานุการ

- อื่นๆ
- 3) จัดทำระบบงานข้อมูลสารสนเทศ
 - 4) ประสานงานกับเครือข่ายทางการศึกษาและเครือข่ายการศึกษานอกระบบ
 - 5) จัดทำและจัดสร้างเทคโนโลยีทางการศึกษา
 - 6) ออกคำสั่งให้บุคลากรได้ดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
 - 7) มอบหมายหน้าที่การทำงานให้มีผู้รับผิดชอบงานการจัดทำสำมะโนประชากร
- วัยเรียน
- 8) มอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน
 - 9) สร้างทีมงานประชาสัมพันธ์ กศน.
 - 10) สร้างระบบการควบคุมภายใน

11. การบริหารทั่วไป ตามหลักไตรสิกขา (ด้านสมาธิ) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- 1) ดำเนินงานธุรการให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ
 - 2) ดำเนินงานในหน้าที่เลขานุการ
 - 3) ปฏิบัติงานตามระเบียบและระบบงานข้อมูลสารสนเทศ
 - 4) ดำเนินการประสานงานกับเครือข่ายการศึกษาและการศึกษานอกระบบ
 - 5) ดำเนินการจัดทำจัดสร้างเทคโนโลยีทางการศึกษา
 - 6) ดำเนินการออกคำสั่งให้บุคลากรดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 7)
- ดำเนินการมอบหมายงานให้มีผู้รับผิดชอบงานสำมะโนประชากรวัยเรียน
- 8) ดำเนินการมอบหมายงานให้มีผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน
 - 9) ดำเนินการสร้างทีมงานประชาสัมพันธ์ กศน.
 - 10) ดำเนินการสร้างระบบการควบคุมภายใน

12. การบริหารทั่วไป ตามหลักไตรสิกขา (ด้านปัญญา) มีแนวทาง/วิธีการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

- 1) พัฒนาทีมงานธุรการให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ
- 2) พัฒนาหน้าที่การทำงานในตำแหน่งเลขานุการ
- 3) พัฒนาการจัดทำระบบงานข้อมูลสารสนเทศ
- 4) ส่งเสริมการประสานงานกับเครือข่ายการศึกษาและการศึกษานอกระบบ
- 5) พัฒนางานเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 6) ส่งเสริมให้บุคลากรดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 7) ส่งเสริมและพัฒนาผู้รับผิดชอบงานการจัดทำสำมะโนประชากรวัยเรียน
- 8) พัฒนาให้มีผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน
- 9) พัฒนาทีมงานประชาสัมพันธ์ กศน.

10) พัฒนาระบบการควบคุมภายใน

3. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความถูกต้องความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อจำแนกตามรายชื่อ พบว่า

1. การบริการด้านวิชาการตามหลักไตรสิกขา (เท่ากับ 4.53 SD เท่ากับ .65)
2. การบริหารด้านงบประมาณ ตามหลักไตรสิกขา (เท่ากับ 4.53 SD เท่ากับ .67)
3. การบริการด้านบุคลากร ตามหลักไตรสิกขา (เท่ากับ 4.59 SD เท่ากับ .57)
4. การบริหารจัดการด้านบริหารทั่วไป (เท่ากับ 4.54 SD เท่ากับ .56)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรมึนโยบายให้สถานศึกษาพัฒนารูปแบบการดำเนินการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

2) ควรเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้และบรรจุให้เป็นรูปแบบ เพื่อขับเคลื่อนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและผู้บริหารทุกระดับ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกเรื่องและทุกระดับจะทำให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พัฒนาได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน ตลอดจนมีการสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน จะทำให้ภารกิจของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3) ควรส่งเสริมการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง มีเครื่องมือและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอและมีโปรแกรมที่เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ ตลอดจนเพิ่มช่องทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้หลากหลาย

4) ควรเพิ่มช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเผยแพร่ให้กับบุคลากรและผู้ที่สนใจให้เข้าถึงได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว ตลอดจนจัดกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงการอบรมสัมมนาทั้งบุคลากรภายในและภายนอก เพื่อได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายขึ้นและสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของตัวเองได้

5) ควรให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกระดับของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีการเสนอแนะแนวคิด แนวทางการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นควรเปิดโอกาส ให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ในการวางแผน การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมาย การดำเนินกิจกรรมขององค์กร

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ส่งเสริมให้บุคลากรคิดและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการกระตุ้นและการให้รางวัลแก่ ผู้สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ มีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ มีกิจกรรมต่างๆ เช่น การสนับสนุนโครงการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (Routine to Research, R2R) ให้มากขึ้น นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ปฏิบัติจริง

2) พัฒนาสภาพปัจจัยลักษณะองค์กรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการความรู้ในทุกด้าน โดยมีการพัฒนาตามปัจจัยลักษณะ จะช่วยให้บุคลากรมีความสามารถในการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น

3) ครอบคลุมหน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดทำโครงการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีการคิดและพัฒนาของบุคลากรทุกคนและทำอย่างต่อเนื่อง ตรงตามความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน

4) ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอทั้งในหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงานและระหว่างสถานศึกษาด้วยกัน ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาบุคลากร และหน่วยงานให้พัฒนาอย่างยั่งยืน

5) ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรมีการกำหนดภารกิจในการปฏิบัติงานของครู และผู้บริหารในด้านการพัฒนาหลักสูตรไว้ให้ชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาที่พบในงานวิจัยครั้งนี้ และจากวิธีการวิจัยที่น่าจะมีการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงใคร่ขอเสนอแนะการวิจัยที่ควรทำต่อไป ดังต่อไปนี้

1) ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามหลักการปฏิบัติธรรมมาตรฐาน

2) ควรพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธของผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

บรรณานุกรม

- รัฐธรรมนูญไทย พ.ศ.2560 เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก ราชกิจจานุเบกษา 6 เมษายน 2560 หน้า 14
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, **พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**, (กรุงเทพมหานคร
: สำนักงาน, 2546),
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร, **สรุปจำนวน
บุคลากร สังกัด สำนักงาน กศน. กทม. ป 2555**, (รายงานผลดำเนินงานประจำปี
2555),
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **รายงานฉบับสังเคราะห์ จากวิกฤตสู่โอกาส สิ่งที่ยัง
ท้าทายการปฏิรูปการศึกษาของไทย**, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2545),
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **โรงเรียนวิถีพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547),
- วิจิตร ศรีสะอ้าน, **“หลักการอุดมศึกษา”**, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2518),

แหล่งออนไลน์

<http://www.thansettakij.com/content>.

<http://www.gotoknow.org/posts/488194>

รูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์

The Models of Knowledge Management According to Dutiyapapanika Sutra
For the Community Rice Mills in Nakhon Sawan Province

วิสูตร จิตสุทธิภากร¹

Visoot Chitsuthipakorn

ประเทือง ภูมิภักทราคม, วรกรุต เกื่อนช้าง²

Pratueng Phumiphatrakom, Worrakrit Thuenchang

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์

การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาศึกษาสภาพการจัดการความรู้สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน โดยการจัดสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้จัดการโรงสีข้าวชุมชนและคณะบริหารโรงสีข้าวชุมชนจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินรูปแบบที่ถามความเหมาะสมใน 4 ด้าน คือ โดยประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและความเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการความรู้สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าโรงสีข้าวชุมชนที่ไม่สามารถให้บริการสีข้าวให้แก่ชุมชนได้นั้น ส่วนใหญ่เป็นเพราะขาดความรู้

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ E-mail : worrakrit6994@gmail.com

² รองศาสตราจารย์และประธานที่ปรึกษาคุรุสภาวิชาชีพ, รองศาสตราจารย์ และกรรมการที่ปรึกษาร่วม

ด้านการจัดการโรงสีข้าว ไม่มีความรู้ด้านการตรวจสอบสายพันธุ์ข้าวเปลือก ไม่มีความรู้ด้านการจัดการกระบวนการสีข้าวให้มีประสิทธิภาพดี ไม่มีความรู้เรื่องต้นทุนการผลิตความรู้เรื่องการตลาด ความรู้ด้านการให้บริการและยังขาดเครื่องมือที่สำคัญในการสีข้าวเช่นเครื่องคัดแยกกรวดออกจากข้าวสารและแม่เหล็กถาวรสำหรับเก็บเศษเหล็กและผงเหล็กออกจากข้าวสารเป็นต้น

2. การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทศตียาปนิกสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ผู้วิจัยได้นำหลักทศตียาปนิกสูตร ได้แก่ 1.จักขุมา (Conceptual Skill) 2.วิธูโร(Technical Skill) 3.นิสสยสัมปันโน(Human Relation Skill)มาบูรณาการเข้ากับกระบวนการจัดการความรู้(KM Process) มี 7 ขั้นตอน คือ 1.การระบุความรู้ (Knowledge Identification) 2. การสร้างและแสวงหาความรู้(Creation and Acquisition) 3.การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ(Knowledge Organization) 4.การประมวลความรู้และกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) 5.การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) 6. การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้(Knowledge Sharing) และ 7. การเรียนรู้(Learning)เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทศตียาปนิกสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนได้นำไปใช้ในการจัดการโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ให้ประสบความสำเร็จ

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทศตียาปนิกสูตร สำหรับการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ทั้ง 4 ด้าน ทั้ง 7 รูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, หลักทศตียาปนิกสูตร, โรงสีข้าวชุมชน

Abstract

This research had 3 objectives: 1) to study the state of knowledge management for the community rice mills in NahonSawan Province 2) to build the models of knowledge management according to Dutiyapapanika Sutta for the community rice mills in Nakhon Sawan Province and 3) to evaluate the models of knowledge management according to Dutiyapapanika Sutta for the community rice mills in Nakhon Sawan Province.

This research were divided into 3 steps: 1) to study the state of knowledge management for the community rice mills in Nakhon Sawan Province, it was done by 19 informants using semi-structure interviews and content analysis, 2) to build the models of knowledge management according to Dutiyapapanika Sutta for the community rice mills in Nakhon Sawan Province it was done by 10 experts using the focus group discussion. The tool was the focus group discussion forms and content analysis and 3) to evaluate the models of knowledge

management according to Dutiyapapanika Sutta for the community rice mills in Nakhon Sawan Province, it was done by 30 experts which were the managers of the community rice mills and the executives as well. The tool used for this step was the evaluation forms of the models asking 4 appropriateness: 1. Accuracy, 2. Suitability, 3. Feasibility in practicing and 4. Benefits. Statistics used in this research were mean and standard deviation.

The results revealed as the following:

1. The results of studying the state of knowledge management for the community rice mills in Nakhon Sawan Province, it showed that most of the community rice mills could not provide the service of rice husking for the people because they lack of the knowledge management of the rice mills, they had no knowledge to check about the paddy species, they had no knowledge on managing the process of rice husking to be good efficiency, they did not know about the production cost, marketing, how to provide the services and also they lack of some important equipments using in rice husking such as the rice destoner machine to separate some stones from the rice, permanent magnet for picking up some scraps and iron powder from the rice.

2. Building the models of knowledge management according to Dutiyapapanika Sutta for the community rice mills in Nakhon Sawan Province, it revealed that the researcher had brought the principle of Dutiyapapanika Sutta to apply and integrate with the process of knowledge management to build the models. The Dutiyapapanika Sutta were: 1) *Cakkhuma* (Conceptual Skill), 2) *Vidhuro* (Technical Skill), and 3) *Nissayasampanno* (Human Relation Skill). The 7 steps of the process of knowledge management were: 1. Knowledge identification, 2. Creation and acquisition of knowledge, 3. Knowledge organization, 4. knowledge codification and refinement, 5. Knowledge access, 6. Knowledge sharing and 7. Learning. All mentioned above could be brought together to build the models of knowledge management according to Dutiyapapanika Sutta for the community rice mills in Nakhon Sawan province to meet the success.

3. The results of evaluation the models of knowledge management according to Dutiyapapanika Sutta for the community rice mills in Nakhon Sawan Province, it disclosed that the 4 appropriateness: accuracy, suitability,

feasibility in practicing and benefits and the 7 steps of the process of knowledge management were found in average at the highest levels.

Keyword: Knowledge Management, Dutiyapapanika Sutra , Community Rice Mills

บทนำ

ข้าวเป็นอาหารหลักของประชาชนชาวไทยการเพาะปลูกข้าวเป็นวิถีชีวิตของเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นสินค้าเศรษฐกิจเกษตรที่ส่งออกของประเทศไทยที่มีชื่อเสียงและคุณภาพดีที่สุดปริมาณส่งออกสู่ตลาดข้าวสารอันดับหนึ่งของโลกมาหลายสมัยประชาชนกว่า 75% อยู่ในภาคเกษตรกรรมมีคำกล่าวที่ว่า “เกษตรกรชาวนาคือกระดูกสันหลังของชาติ” ข้าวเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมประจำชาติมีขนบธรรมเนียมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นศาสนพิธีการเฉลิมฉลองที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวมาอย่างยาวนานและปัจจุบันก็ยังดำรงอยู่โดยเฉพาะ “ประเพณีพระยาแรกนาขวัญ” พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ให้ความสำคัญแก่เกษตรกรชาวนาซึ่งเป็นพสกนิกรส่วนใหญ่ของประเทศทุกวันนี้ชาวนาเองก็ไม่อยากให้ลูกหลานทำนาต่อไปอีกแล้วเพราะทราบดีถึงความลำบากในการทำนาที่มีรายได้ไม่แน่นอนภาครัฐได้มีงบประมาณเพื่อการค้นคว้าวิจัยเรื่องพันธุ์ข้าวเพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่และสภาพอากาศ รวมทั้งการใช้น้ำอีกด้วยเพื่อจะได้มีวิทยาการใหม่ๆ มาผสมผสานกับวิถีชุมชนชาวนารู้จักนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ควบคู่ไปกับวัฒนธรรมดั้งเดิมเพื่อเพิ่มผลผลิตลดต้นทุนการรักษาคุณภาพชีวิตและรักษาสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาให้อาชีพทำนาเป็นที่ดึงดูดใจคนรุ่นใหม่ข้าวถือเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณค่าและประโยชน์อย่างมากหาศาลการทำนาข้าวเป็นรากฐานการเกษตรที่จะสร้างชุมชนให้น่าไปสู่ความพอเพียง ภาครัฐเห็นความสำคัญในเรื่องนี้จึงจัดงบประมาณมาให้การส่งเสริมให้มีการสร้างโรงสีชุมชนถือว่าได้ว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนในรูปลักษณะหนึ่งที่ชุมชนรวมกันประกอบกิจการและแบ่งปันผลประโยชน์กันโดยใช้รูปลักษณะธุรกิจการแปรรูปข้าวเปลือกซึ่งเป็นผลผลิตจากเกษตรกรทำนา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดข้าวทั้งในและต่างประเทศโรงสีข้าวชุมชนจึงเป็นทางเลือกให้แก่ชุมชนที่ต้องการบริโภคผลผลิตของตนเองนำข้าวเปลือกที่ตนเองเพาะปลูกมาใช้บริการสีเป็นข้าวสารไว้บริโภค เมื่อชุมชนรวมตัวกันแล้วพึ่งพาตนเองได้ ก็สามารถแก้ปัญหาได้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจชุมชน พ่อค้าคนกลางหนี้สิน และปัญหาอื่นๆ สร้างความยั่งยืน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง³

โรงสีชุมชนถือว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนในลักษณะหนึ่งที่ชุมชนร่วมมือกันประกอบกิจการการสีข้าว และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นวิสาหกิจโรงสีข้าวชุมชนนี้ไม่มุ่งเน้นการสร้างผล

³ กัลยรัศม์ ทิณรัตน์ และคณะ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขต กาฬสินธุ์ คณะ เทคโนโลยีสังคม สาขาการจัดการ ประจำปี, 2556.

กำไรเพียงด้านเดียวแต่ต้องการอยู่ร่วมกันอย่างมีสุขภาพดีมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยหลักของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นในการพึ่งตนเองเป็นหลัก นโยบายการส่งเสริมจากภาครัฐได้ให้การสนับสนุนให้สร้างโรงสีข้าวชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อขับเคลื่อนให้ชุมชนทั้งหลายได้พึ่งพาตนเองโดยให้ชุมชนบริหารจัดการสีข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเพื่อบริโภคในครอบครัว ลดการซื้อข้าวสารจากร้านค้า ที่ราคาแพงและมี สารเคมีตกค้างเมื่อมีโรงสีข้าวรับบริการชุมชนด้วยการสีข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเพื่อบริโภคสดๆ ไม่ผ่านการอบสารเคมี โดยไม่คิดค่าบริการในการสีข้าวจะมีรายได้จาก ผลผลิตจากการสีข้าวเช่น รำละเอียด ข้าวปลาย แกลบก็นำมาจำหน่ายให้สมาชิกของชุมชนในราคายุติธรรม เพื่อนำไปใช้จ่ายเป็นค่าเจ้าหน้าที่และค่าไฟฟ้าในโรงสีข้าว ส่วนที่เหลือก็จะนำมาพัฒนาและซ่อมแซมปรับปรุงโรงสีข้าวให้มีประสิทธิภาพทำให้เกษตรกรทุกคนมีสุขภาพดีเพราะได้รับประทานข้าวสารที่สดใหม่สะอาดไม่มีสารพิษอันตรายแอบแฝงปัจจุบันโรงสีข้าวชุมชนที่ประสบความสำเร็จและยังทำการสีจนถึงปัจจุบันนี้มีไม่ถึง 10% โรงสีข้าวที่เหลือนั้นเป็นเศษเหลือเพราะขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการโรงสีข้าวชุมชนเกิดจากความต้องการจากภาคเอกชนโดยการประชุมกลุ่มเกษตรกรที่ทำนา ต้องการบริโภค ข้าวเปลือกที่ตนเองเพาะปลูกข้าวพันธุ์ดีเช่น หอมมะลิ ข้าวเหนียว และข้าวพันธุ์พิเศษ ที่มีคุณค่า ทางโภชนาการสูง เช่นข้าวกล้องไรซ์เบอร์รี่ ข้าวสังข์หยด ข้าวหอมมะลินิล เป็นต้นโรงสีข้าวชุมชนนั้นจะมีกำลังผลิตไม่เกินชั่วโมงละ 50 ถึง หรือ (500 กิโลกรัม)ต่อชั่วโมงเพราะสะดวกที่จะแยกข้าวเปลือกที่สมาชิกในตำบลและใกล้เคียงที่นำมาใช้บริการแต่ละครั้ง ออกจากกันได้โดยไม่ปะปนกันด้วย

สภาพของโรงสีชุมชนในปัจจุบันพบว่าโรงสีชุมชนทุกแห่งในประเทศไทยล้วนแต่เป็นวิสาหกิจชุมชนที่รัฐเป็นผู้อุปถัมภ์ทั้งสิ้น โดยเป็นเงินทุนแบบให้เปล่าในการจัดตั้งโรงสีชุมชน และพบว่าในการดำเนินงานการบริหาร จัดการ โรงสีข้าวชุมชนทุกแห่ง ในการคิด ต้นทุน กำไร ขาดทุนนั้น ไม่มีแห่งใดเลยที่นำงบประมาณที่รัฐสนับสนุน มาเป็นต้นทุนในการคำนวณด้วยการดำเนินงานดังกล่าวทำให้เห็นชัดว่าการบริหารจัดการ ไม่สะท้อนถึงความจริง ในการประกอบกิจการพิจารณาผลกำไร หรือขาดทุนเท่านั้น หากแต่ต้องนำค่าแรงงานของกรรมการ เจ้าหน้าที่ พนักงาน ที่ทำงานอยู่ในโรงสี อีกทั้งผู้ทำงานและเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนร่วมทั้งที่เป็นชาวบ้าน ราชการ ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรมาคิดคำนวณเป็นต้นทุนอีกด้วย ปัญหาของโรงสีชุมชน ที่ขาดความพร้อมในด้านความรู้ในการจัดการบริหาร เกิดจากรัฐ ให้การสนับสนุนแบบให้เปล่าทั้งที่ชุมชนยังไม่มีความพร้อมขาดผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นหัวใจในการขับเคลื่อน ระบบรวมสิทธิ ทำให้ขาดเจ้าภาพแท้จริง เมื่อมีกำไรก็แบ่งในแต่ละปีเท่านั้น ไม่มีการพัฒนาให้ก้าวหน้า เปลี่ยนผู้บริหารบ่อยทำงานไม่ต่อเนื่อง⁴

สภาพโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่วนใหญ่เป็นเครื่องสีข้าวที่ประสิทธิภาพในการทำงานไม่ตรงกับความต้องการของแต่ละชุมชนอีกทั้งเครื่องอุปกรณ์ที่สำคัญก็ไม่มีครบ กรรมการผู้บริหารโรงสีข้าวไม่มีความรู้ในด้านการบริหารระบบโรงสีข้าวและไม่มีความรู้ในกระบวนการทำงานของเครื่องสีข้าว จึงไม่สามารถบริการชุมชนได้อย่าง

⁴ สุนัย จุลพงศธร, ฉีกหน้าจากเศรษฐกิจ (โรงสี) ชุมชน, 2552.

ที่ต้องการ ปัญหาคือโรงสีชุมชนยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการซื้อข้าวเปลือก การอบลดความชื้นข้าวเปลือก กระบวนการสีข้าวให้ได้คุณภาพดี การบรรจุถุง การเก็บรักษาข้าว และข้าวสาร ขาดอุปกรณ์มาตรฐานที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการต่างๆเช่นเครื่องตรวจ วัดความชื้นข้าวเปลือก/ข้าวสารโรงสีชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ส่วนใหญ่มีปัญหา ด้านเครื่องสีข้าว และอุปกรณ์ที่สำคัญ ไม่เป็นไปตามความต้องการของโรงสีข้าวชุมชน เช่น ขาดเครื่องอบลดความชื้น แยกกรวดออกจากข้าวกล้องและข้าวสาร แม่เหล็กถาวรที่ใช้เก็บเศษเหล็กและผงเหล็ก เครื่องอุปกรณ์ที่ราคาสูงเช่นเครื่องคัดแยกสีข้าว (colorsorter) เครื่องชั่งระบบคอมพิวเตอร์ เครื่องบรรจุสุญญากาศ เป็นต้นวัตถุประสงค์ของภาคีรัฐที่ต้องการเข้ามาช่วยในเรื่องเศรษฐกิจพึ่งตนเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นคำถามที่ต้องการทราบว่าสภาพทั่วไปของโรงสีชุมชนในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีความรู้ในด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนแค่ไหน มีความรู้ในการบริการชุมชนที่นำข้าวเปลือกมีสีข้าวเป็นอย่างไรจะได้นำปัญหาเหล่านั้นมาสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ในการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ให้ประสบความสำเร็จ

จากความสำคัญของปัญหาและความจำเป็นในการให้ความรู้เพื่อเป็นหลักในการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ให้ประสบความสำเร็จ การสำรวจวิเคราะห์ปัญหาพบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการบริหารโรงสีข้าวชุมชนอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารไม่มีรูปแบบความรู้ในการทำงาน ทั้งด้านบริการ ขาดเครื่องจักรหลักและอุปกรณ์ที่จำเป็นทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการสีข้าว รายรับรายจ่าย ไม่มีการตรวจสอบ มุ่งผลความพึงพอใจของเกษตรกรที่มาใช้บริการเป็นหลักไม่มีการวางแผนที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำให้การบริการสีข้าวเกิดปัญหาล่าช้า บุคลากรขาดขวัญกำลังใจ ไม่ยอมรับสิ่งใหม่กลัวการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้โรงสีชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ที่ตั้งมาเพื่อ บริการเกษตรกรในชุมชนไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของภาคีรัฐ จากปัญหาและความเป็นมาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจและมองเห็นความสำคัญของปัญหาจึงนำมาเป็นกรอบในการกำหนดรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชน เพื่อนำมาใช้ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการความรู้สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสภาพการจัดการความรู้โรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์

1.ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1). การจัดการความรู้
- 2). การบริหารโรงสีชุมชน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2) ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารโรงสีข้าวชุมชน คณะกรรมการบริหาร ได้แก่ ผู้จัดการโรงสีข้าวชุมชน กรรมการบริหารโรงสีข้าวชุมชน จำนวน 19 คน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการระหว่างเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2561 ถึง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2561 รวมเป็นระยะเวลา 7 เดือน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปานิณสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.ด้านเนื้อหา

1. 1 การจัดการความรู้ ได้แก่การจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปานิณสูตร3 ประการ ได้แก่

1.1.1 จักขุมา เป็นผู้มีวิสัยทัศน์เรื่องข้าว กระบวนการสีข้าว การคัดสายพันธุ์ การวัดความชื้นการตลาด การขาย ผลผลิตจากการสีข้าว เทคนิควิธีการใหม่ๆ ในกระบวนการสีข้าว

1.1.2 วิรูเปยผู้มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญในกระบวนการสีข้าว เรื่องพันธุ์ข้าว เรื่องการวัดความชื้นการตลาด การขาย ผลผลิตจากการสีข้าว เทคนิควิธีการใหม่ๆ ในกระบวนการสีข้าว

1.1.3 นิสสยสัมปันโน การมีแหล่งทุนสนับสนุนโรงสี การร่วมแรงร่วมมือของชุมชน มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นและภาครัฐเพื่อสนับสนุนความรู้ความเข้าใจและแหล่งทุน

1. 2 กระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) มี 7ขั้นตอน ได้แก่.

1. 2. 1. การระบุความรู้Knowledge Identification
1. 2. 2. การสร้างและแสวงหาความรู้(Creation and Acquisition)
1. 2. 3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)
1. 2. 4. การประมวลผลความรู้และกลั่นกรองความรู้(Knowledge Codification and Refinement)

1. 2. 5 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)
1. 2. 6. การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)
1. 2. 7. การเรียนรู้ (Learning)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 10 รูป/คน

- 1) นักวิชาการด้านพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบจำนวน 3 คน
- 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านโรงสีชุมชน จำนวน 1 คน
- 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านโรงสีข้าวจำนวน 2 คน
- 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชน จำนวน 2 คน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2561 ถึง เดือน ธันวาคม พ.ศ.2561 รวมเป็นระยะเวลา 2 เดือน

ขั้นตอนที่3 การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และความเป็นประโยชน์

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการประเมินคือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการจัดการความรู้ด้านตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชน ในจังหวัดนครสวรรค์

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้บริหารโรงสีผู้จัดการโรงสีข้าวชุมชนและคณะบริหารโรงสีข้าวชุมชน จำนวน 30 คน

3. ด้านระยะเวลา

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ.2561 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2562 รวมเป็นระยะเวลา 3 เดือน

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงสีข้าวชุมชนตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการความรู้ด้วยการนำพันธมิตรเข้ามาปลูกตามความต้องการผู้บริโภค การนำข้าวมีคุณค่าสูงในการบริโภคมาปลูกเพื่อการบริโภคในชุมชน การพัฒนา

สายพันธุ์ข้าวที่มีคุณค่าสูง คุณภาพ ความต้องการ ความงอก กลิ่น มีความรู้เรื่องข้าวมีคุณค่าสูงในการบริโภคมาปลูกเพื่อการบริโภคในชุมชน การหาความรู้ใหม่ๆจากอินเทอร์เน็ต ร่วมมือกับชุมชนทำนาแปลงใหญ่ ที่จะช่วยลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองในการขายข้าวเปลือก ติดตามข่าวสารการเกษตรจากภาครัฐและอินเทอร์เน็ตการจดบันทึกความรู้การนำไปสู่ห้องปฏิบัติการ ห้องทดลอง การจัดเก็บความรู้ นำความรู้ไปเผยแพร่ การศึกษากระบวนการผลิตข้าว การกะเพาะข้าวเปลือก การคัดแยกผลผลิตจากข้าวจากส่วนประกอบที่ได้จากการสีข้าว การอบรมหาความรู้ การบริหารโรงสี มีวิสัยทัศน์เรื่องการตลาด การบรรจุผลิตภัณฑ์การแปรรูปผลผลิตจากข้าว การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสีข้าว ความพึงพอใจของลูกค้าในชุมชน การปรับปรุงพัฒนาโรงสีข้าวชุมชน การหาแหล่งทุนสนับสนุน มีการจัดทำคู่มือการบริหารโรงสีข้าวชุมชน การสร้างมิตรกับโรงสีขนาดใหญ่ นอกจากนี้อาจเป็นเพราะการนำข้าวมีคุณค่าสูงมาปลูกเพื่อให้ชุมชนบริโภค การพัฒนาสายพันธุ์ข้าวที่มีคุณค่าสูง โรงสีมีความรู้เรื่องคุณภาพของข้าวว่าชนิดไหนมีคุณภาพดี มีผลผลิตต่อไร่สูงข้าวชนิดใดมีคุณค่าสูงมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ชุมชนได้นำมาปลูกเพื่อการบริโภคในชุมชน โรงสีและชาวนาได้มีการศึกษาหาความรู้ใหม่ๆจากอินเทอร์เน็ต มีการชักชวนให้ชุมชนนำพันธุ์ข้าวมาปลูกตามความต้องการของผู้บริโภค โรงสีร่วมมือกับชุมชนทำนาแปลงใหญ่เกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปข้าวเพื่อบริโภค ปริมาณสินค้าข้าวในแต่ละระดับชั้นมีเพียงพอกับความต้องการ ข้าวไม่เกิดความเสียหายในระหว่างการจัดเก็บไม่มีข้าวที่เป็นสินค้าด้อยคุณภาพเมื่อสีข้าวแล้วไม่ถูกส่งคืนกลับมาจากลูกค้า เกษตรกรได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีชุมชนเพิ่มผลผลิตต่อไร่ในสายพันธุ์ข้าวที่ดีและได้นำเทคนิคการลดความสูญเสียมาใช้ ทางกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปโรงสี เป็นหน่วยงานหลักเพื่อร่วมกันวางแผนและพยากรณ์ปริมาณการผลิตข้าวสายพันธุ์ดี ให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน มีการควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวดในกระบวนการตรวจรับวัตถุดิบ การบรรจุ และการเก็บรักษา การลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองในการขายข้าวเปลือกติดตามข่าวสารการเกษตรจากภาครัฐผ่านอินเทอร์เน็ต

2. รูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) ประกอบด้วย 1. **การระบุความรู้** (Knowledge Identification) ส่งเสริมความรู้ด้านข้าว กำหนดวิธีการวางแผนการตลาด ส่งเสริมความรู้เรื่องการค้าราคา ส่งเสริมความรู้เรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้สีข้าว ส่งเสริมความรู้เรื่องการพัฒนากระบวนการผลิตข้าว พัฒนาความรู้เรื่องแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย กำหนดความรู้เรื่องการตลาดของข้าว กำหนดความรู้เรื่องการซื้อขายข้าวกำหนดความรู้ความเข้าใจเรื่องลูกค้าโรงสี กำหนดความรู้ในกระบวนการสีข้าว กำหนดความรู้เรื่องสายพันธุ์ข้าว กำหนดความรู้ในการบริหารจัดการโรงสีข้าว ส่งเสริมสนับสนุนเรื่องแหล่งทุน ส่งเสริมความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้การบริหารโรงสีใน ชุมชน 2.**การสร้างและแสวงหาความรู้** (Creation and Acquisition) ส่งเสริมการพัฒนาระบบการบริหารโรงสีชุมชนมาใช้บริหารงาน ส่งเสริมการนำสายพันธุ์ข้าวที่ดีมาปลูกในชุมชน ไปศึกษาเรียนรู้การจัดการความรู้จากโรงสีใกล้เคียง เรียนรู้ความรู้จากประสบการณ์

ในการทำงาน เรียนรู้การจัดทำผลิตภัณฑ์จากเอกสารตำรา ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งผลิตและแหล่งขายข้าวที่ปลอดภัยในการบริโภค ศึกษาเรียนรู้จากชุมชน ไปศึกษาเรียนรู้การจัดการความรู้จากโรงสีใกล้เคียง พัฒนาบุคลากรในโรงสีให้มีความรู้ด้านการบริหารโรงสีเป็นที่พึงของชุมชน 3. **การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ**(Knowledge Organization) จัดทำคู่มือเรื่องระบบการผลิต การจำหน่าย และการทำผลิตภัณฑ์เป็นแบรนด์ของโรงสี จัดทำขั้นตอนแนวทางการคัดสรรผลิตภัณฑ์จากข้าว จัดทำเอกสารคู่มือในการพัฒนาผู้บริหารโรงสีให้มีความรู้ความคิดก้าวหน้าในการจัดการโรงสี จัดทำเอกสารความรู้ในการทำแบรนด์สินค้าจากข้าว จัดทำคู่มือรูปแบบการจัดการความรู้ในโรงสี จัดทำเอกสารและรวบรวมสายพันธุ์ข้าวที่มีในชุมชนเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ รวบรวมความรู้ในด้านสายพันธุ์ข้าว การทำผลิตภัณฑ์เป็นเอกสารโรงสี จัดทำทะเบียนแหล่งทุนในชุมชนที่มาร่วมพัฒนาโรงสี ทำหนังสือประสานงานและจัดทำระบบเกษตรแปลงใหญ่ในชุมชน ก่อตั้งกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนร่วมกับโรงสีใหญ่ ให้ชุมชนจัดทำเอกสารความรู้ให้เป็นคู่มือดำเนินการของโรงสี 4. **การประมวลความรู้และกลั่นกรองความรู้** (Knowledge Codification and Refinement) นำความรู้ที่ได้มาจัดระบบและถอดความรู้ ดำเนินการตรวจสอบและบันทึกการผลิตข้าวสาร และขั้นตอนการสีข้าว ทำการตรวจสอบคุณภาพของข้าวเปลือก ตรวจสอบผลผลิตเป็นข้าวสารเทียบกับมาตรฐานของข้าวแต่ละชนิด 5. **การเข้าถึงความรู้** (Knowledge Access) การจัดประชุมชี้แจง ศึกษาจากเอกสาร (Hard Copy) และที่ให้เป็นไฟล์คอมพิวเตอร์ (Soft file) ให้พนักงานทราบ การจัดฝึกอบรมพนักงานแผนกต่างๆ ให้ทราบและเข้าใจขั้นตอนการทำงานที่จัดทำขึ้น การจัดมุมความรู้/ห้องสมุด/เว็บไซต์ รวบรวมความรู้ที่จำเป็นให้พนักงานเข้าไปหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ศึกษางานโรงสีข้าวที่ประสบความสำเร็จ การจัดให้มีศูนย์ควบคุมเอกสาร เพื่อทำหน้าที่ควบคุมและแจกจ่ายเอกสารที่จำเป็น 6. **การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้** (Knowledge Sharing) การจัดประชุมพนักงานให้สอบถามข้อสงสัย หรือ ประเด็นที่ไม่แน่ใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารมีนโยบายให้เขียนบันทึกเทคนิคการแก้ปัญหาแล้วนำมาเผยแพร่ให้คนอื่นได้นำไปประยุกต์ใช้ ผ่านการติดบอร์ดประชาสัมพันธ์/การรวบรวมไว้ในมุมความรู้/ห้องสมุด/เว็บไซต์ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น ให้กลุ่มพนักงานมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคนิคในการทำงานให้รวดเร็วและมีคุณภาพ รวมไปถึงเทคนิคการแก้ปัญหาเป็นต้น 7. **การเรียนรู้**(Learning) ชี้แจงให้ผู้จัดการโรงสีข้าว ช่วยกันผลักดันให้พนักงานสีข้าวได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by Doing) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงสีข้าวชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในเรื่องข้าวสายพันธุ์ต่างๆ ดี มีความรู้เรื่องการตลาด มีความสามารถในการด้านการตลาด การขาย และการโฆษณา มีความรู้ในการตรวจความชื้น รวมถึงบุคลากรมีทักษะในการ การสีข้าว การบรรจุถุง บรรจุผลิตภัณฑ์ โรงสีข้าวมีทักษะและแรงจูงใจ มีการวิจัยรองรับและได้ทำการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพอยู่เสมอโรงสีข้าวมีอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานมาใช้ในกระบวนการสีข้าวมีเครื่องตรวจวัดคุณภาพข้าวเปลือกมีวิธีการวัดความชื้นที่ถูกต้องยุติธรรม การสีข้าวของโรงสีที่ทำโดยผู้ชำนาญการจึงได้ข้าวเต็มเม็ด ผู้สีข้าวในโรงสีข้าวมีความชำนาญในการสี ได้จัดหาเครื่องวัดความชื้นที่ดีที่มีคุณภาพมาใช้งานจึงมีการวัดความชื้นของข้าวเปลือกที่ชัดเจน และเครื่องวัดความชื้นที่นำมาใช้ได้

มีการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานสากลนอกจากนั้นโรงสีชุมชนมีเงินทุนจากแหล่งทุนในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาโรงสีโรงสีข้าวได้ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่ตลอดเวลาผู้บริหารโรงสีข้าวมีการดำเนินงานตรงไปตรงมาเพื่อนำไปสู่การทำงานที่มุ่งสู่ความยั่งยืน โรงสีข้าวมีการพัฒนาขีดความสามารถของพนักงานสีข้าวให้มีทักษะในการสีข้าวมีการพัฒนาปรับปรุงศักยภาพในระบบกระบวนการสีข้าวปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพทางด้านการตลาดและการโฆษณาสินค้าจากข้าวพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ โรงสีมีการจัดหาอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานมาใช้ในกระบวนการสีข้าวโรงสีข้าวได้มีการหาแหล่งเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอเพื่อใช้ในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆในการสีข้าวผู้บริหารโรงสีเป็นผู้ที่มีความฉลาดมีความรู้มีความชัดเจนธุรกิจ มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านแหล่งซื้อ แหล่งขาย มีความฉลาดรู้ด้านความเคลื่อนไหวของตลาดข้าว ทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการแปรรูปข้าวเปลือกเป็น ข้าวสาร ทำให้เพิ่มรายได้ และยังสามารถทำให้ชุมชนยกระดับชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม มีความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน สามัคคี ในการทำงานอย่างมีความสุข การพัฒนาการสีข้าวนำไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมในชุมชน มีการจำหน่ายสินค้าเชิงพาณิชย์ด้วยการบรรจุภัณฑ์ข้าวสารบรรจุถุง มีขั้นตอนการทำงานของเครื่องสีข้าว มีความรู้ในกระบวนการสีข้าว สามารถควบคุมเครื่องสีข้าวได้ตามขั้นตอนอย่างเชี่ยวชาญ มีความเชี่ยวชาญในการขายการค้าคุณภาพ

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกตามรายชื่อ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงสีข้าวชุมชนตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการความรู้ด้วยการนำพันธ์ข้าวมาปลูกตามความต้องการผู้บริโภค การนำข้าวมีคุณค่าสูงในการบริโภคมาปลูกเพื่อการบริโภคในชุมชน การพัฒนาสายพันธ์ข้าวที่มีคุณค่าสูง คุณภาพ คุณภาพต้องการ ความงอก กลิ่น มีความรู้เรื่องข้าวมีคุณค่าสูงในการบริโภคมาปลูกเพื่อการบริโภคในชุมชน การหาความรู้ใหม่ๆจากอินเทอร์เน็ต ร่วมมือกับชุมชนทำนาแปลงใหญ่ ที่จะทำให้อลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองในการขายข้าวเปลือก ติดตามข้าวสารการเกษตรจากภาครัฐและอินเทอร์เน็ตการจดบันทึกความรู้การนำไปสู่ห้องปฏิบัติการ ห้องทดลอง การจัดเก็บความรู้ นำความรู้ไปเผยแพร่ การศึกษากระบวนการผลิตข้าว การกะเพาะข้าวเปลือก การคัดแยกผลผลิตจากข้าวจากส่วนประกอบที่ได้จากการสีข้าว การอบรมหาความรู้ การบริหารโรงสี มีวิสัยทัศน์เรื่องการตลาด การบรรจุผลิตภัณฑ์การแปรรูปผลผลิตจากข้าว การนำเทคโนโลยี

มาใช้ในการสีข้าว ความพึงพอใจของลูกค้าในชุมชน การปรับปรุงพัฒนาโรงสีข้าวชุมชน การหาแหล่งทุนสนับสนุน มีการจัดทำคู่มือการบริหารโรงสีข้าวชุมชน การสร้างมิตรกับโรงสีขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังเป็นเพราะการนำข้าวมีคุณค่าสูงมาปลูกเพื่อให้ชุมชนบริโภค การพัฒนาสายพันธุ์ข้าวที่มีคุณค่าสูง โรงสีมีความรู้เรื่องคุณภาพของข้าวว่าชนิดไหนมีคุณภาพดี มีผลผลิตต่อไร่สูง ข้าวชนิดใดมีคุณค่าสูงมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ชุมชนได้นำมาปลูกเพื่อการบริโภคในชุมชน โรงสีและชาวนาได้มีการศึกษาหาความรู้ใหม่ๆจากอินเทอร์เน็ต มีการชักชวนให้ชุมชนนำพันธุ์ข้าวมาปลูกตามความต้องการของผู้บริโภค โรงสีร่วมมือกับชุมชนทำนาแปลงใหญ่เกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปข้าวเพื่อบริโภค ปริมาณสินค้าข้าวในแต่ละระดับชั้นมีเพียงพอกับความต้องการ ข้าวไม่เกิดความเสียหายในระหว่างการจัดเก็บไม่มีข้าวที่เป็นสินค้าด้อยคุณภาพเมื่อสีข้าวแล้วไม่ถูกส่งคืนกลับมาจากลูกค้า เกษตรกรได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีชุมชนเพิ่มผลผลิตต่อไร่ในสายพันธุ์ข้าวที่ดีและได้นำเทคนิคการลดความสูญเสียมาใช้ ทางกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปโรงสี เป็นหน่วยงานหลักเพื่อร่วมกันวางแผนและพยากรณ์ปริมาณการผลิตข้าวสายพันธุ์ดี ให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน มีการควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวดในกระบวนการตรวจรับวัตถุดิบ การบรรจุ และการเก็บรักษา การลดต้นทุนและเพิ่มอำนาจต่อรองในการขายข้าวเปลือกติดตามข่าวสารการเกษตรจากภาครัฐผ่านอินเทอร์เน็ตสอดคล้องกับงานวิจัยของสัญญา ลิ้มแท้กุลเจษฎา นกน้อยได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบโซ่อุปทานและประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานและโลจิสติกส์อุตสาหกรรมการผลิตข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง: ระดับชั้นเกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจแปรรูป ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรควรได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) การเพิ่มผลผลิตต่อไร่และเทคนิคการลดความสูญเสีย ส่วนกลุ่มวิสาหกิจแปรรูป (โรงสี) ควรเป็นหน่วยงานหลักในโซ่อุปทานเพื่อร่วมกันวางแผนและพยากรณ์ปริมาณการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการ และควรมีการควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวดในกระบวนการตรวจรับวัตถุดิบ การบรรจุ และการเก็บรักษา นอกจากนี้ยังเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงสีข้าวชุมชนมีความรู้ความในการตรวจความชื้นมีความสามารถในการตลาด การขาย และการโฆษณา รวมถึงขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะในการ การสีข้าว การบรรจุถุง ทักษะและแรงจูงใจทางด้าน การวิจัยและพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ อุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานมาใช้ในการกระบวนการต่างๆ เครื่องตรวจวัดคุณภาพข้าวเปลือกวิธีการวัดความชื้นที่ยุติธรรม ความชื้นเป็นปัญหาของการสีข้าวให้ได้ข้าวเต็มเมล็ดน้อยลง มีความชำนาญในการวัดความชื้นของข้าวเปลือก รู้การใช้เครื่องวัดความชื้นที่มีการรับรองโรงสีชุมชนส่วนใหญ่ขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนาด้านต่างๆด้านแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของโรงสีข้าวชุมชนเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน การพัฒนาขีดความสามารถของพนักงาน การพัฒนาศักยภาพ ทางด้านการตลาดและการโฆษณา การพัฒนาศักยภาพทางด้านการวิจัยและพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ การหาอุปกรณ์ที่ได้ มาตรฐานมาใช้ในการกระบวนการ การหาแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชา วงศ์แก้ว ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการโรงสีชุมชน แบบมีส่วนร่วมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน นำไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรม

ชุมชน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวชุมชน ตำบลเกวียนหัก ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เศรษฐกิจฐานรากของชุมชนดีขึ้นจากการแปรรูปข้าวเปลือกเป็น ข้าวสาร ทำให้เพิ่มรายได้ และยังสามารถทำให้ชุมชนยกระดับ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สมดุล มั่นคง ยั่งยืน รู้ รัก สามัคคี ทำงานอย่างมีความสุขได้ในระดับหนึ่ง 3) มีการพัฒนานำไปสู่การใช้ ประโยชน์เชิงพาณิชย์ และอุตสาหกรรมชุมชน โดยการจำหน่ายเชิง พาณิชย์ของบรรจุภัณฑ์ข้าวสารบรรจุถุงขนาด 5 กก. ตราสินค้า “ข้าวสารเกวียนหักและสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร คล้ายอ่ำ และ สาธิต เชื้ออยู่นาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะและความพึงพอใจของสมาชิกเกษตรกรต่อการจัดการโรงสีชุมชน ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า ทักษะในด้านเครื่องจักร ด้านการเงิน ด้านการจัดการ ด้านองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร ความพึงพอใจของสมาชิกเกษตรกร ด้านการประสานงาน ด้านการจัดการองค์กร ด้านการสื่อสาร ด้านการเงิน ด้านการดำเนินงาน ด้าน บุคลากร ระบบการจัดการมีส่วนร่วมจากชุมชน

2. รูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร สำหรับโรงสีข้าวชุมชนใน จังหวัดนครสวรรค์ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) ประกอบด้วย 1. การระบุความรู้ (Knowledge Identification) ส่งเสริมความรู้ด้านข้าว กำหนดวิธีการวางแผนการตลาด ส่งเสริมความรู้เรื่องการกำหนดราคา ส่งเสริมความรู้เรื่องการนำ เทคโนโลยีมาใช้สีข้าว ส่งเสริมความรู้เรื่องการพัฒนากระบวนการผลิตข้าว พัฒนาความรู้เรื่อง แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย กำหนดความรู้เรื่องการตลาดของข้าว กำหนดความรู้เรื่อง การซื้อขายข้าวกำหนดความรู้ความเข้าใจเรื่องลูกค้าโรงสี กำหนดความรู้ในกระบวนการสีข้าว กำหนดความรู้เรื่องสายพันธุ์ข้าว กำหนดความรู้ในการบริหารจัดการโรงสีข้าว ส่งเสริมสนับสนุน เรื่องแหล่งทุน ส่งเสริมความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ส่งเสริมการสร้างแหล่ง เรียนรู้การบริหารโรงสีในชุมชน 2.การสร้างและแสวงหาความรู้ (Creation and Acquisition) ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการบริหารโรงสีชุมชนมาใช้บริหารงาน ส่งเสริมการนำสายพันธุ์ข้าวที่ดี มาปลูกในชุมชน ไปศึกษาเรียนรู้การจัดการความรู้จากโรงสีใกล้เคียง เรียนรู้ความรู้จาก ประสบการณ์ในการทำงาน เรียนรู้การจัดทำผลิตภัณฑ์จากเอกสารตำรา ส่งเสริมให้ชุมชนเป็น แหล่งผลิตและแหล่งขายข้าวที่ปลอดภัยในการบริโภค ศึกษาเรียนรู้จากชุมชน ไปศึกษาเรียนรู้การ จัดการความรู้จากโรงสีใกล้เคียง พัฒนาบุคลากรในโรงสีให้มีความรู้ด้านการบริหารโรงสีเป็นที่พึ่ง ของชุมชน 3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ(Knowledge Organization) จัดทำคู่มือเรื่อง ระบบการผลิต การจำหน่าย และการทำผลิตภัณฑ์เป็นแบรนด์ของโรงสี จัดทำขั้นตอนแนวทางการคัดสรรผลิตภัณฑ์จากข้าว จัดทำเอกสารคู่มือในการพัฒนาผู้บริหารโรงสีให้มีความรู้ ความคิดก้าวไกลในการจัดการโรงสี จัดทำเอกสารความรู้ในการทำแบรนด์สินค้าจากข้าว จัดทำ คู่มือรูปแบบการจัดการความรู้ในโรงสี จัดทำเอกสารและรวบรวมสายพันธุ์ข้าวที่มีในชุมชนเพื่อ พัฒนาสายพันธุ์ รวบรวมความรู้ในด้านสายพันธุ์ข้าว การทำผลิตภัณฑ์เป็นเอกสารโรงสี จัดทำ ทะเบียนแหล่งทุนในชุมชนที่มาร่วมพัฒนาโรงสี ทำหนังสือประสานงานและจัดทำระบบเกษตร แปลงใหญ่ในชุมชน ก่อตั้งกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนร่วมกับโรงสีใหญ่ ให้ชุมชนจัดทำเอกสารความรู้ให้

เป็นคู่มือดำเนินการของโรงสี 4. การประมวลความรู้และกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) นำความรู้ที่ได้มาจัดระบบและถอดความรู้ ดำเนินการตรวจสอบและบันทึกการผลิตข้าวสาร และ ขั้นตอนการสีข้าว ทำการตรวจสอบคุณภาพของข้าวเปลือก ตรวจสอบผลผลิตเป็นข้าวสารเทียบกับมาตรฐานของข้าวแต่ละชนิด 5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) การจัดประชุมชี้แจง ศึกษาจากเอกสาร (Hard Copy) และที่ทำเป็นไฟล์คอมพิวเตอร์ (Soft file) ให้พนักงานทราบ การจัดฝึกอบรมพนักงานแผนกต่างๆ ให้ทราบและเข้าใจขั้นตอนการทำงานที่จัดทำขึ้น การจัดมุมความรู้/ห้องสมุด/เว็บไซต์ รวบรวมความรู้ที่จำเป็นให้พนักงานเข้าไปหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ศึกษาดูงานโรงสีข้าวที่ประสบความสำเร็จ การจัดให้มีศูนย์ควบคุมเอกสาร เพื่อทำหน้าที่ควบคุมและแจกจ่ายเอกสารที่จำเป็น 6.การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) การจัดประชุมพนักงานให้สอบถามข้อสงสัย หรือประเด็นที่ไม่แน่ใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารมีนโยบายให้เขียนบันทึกเทคนิคการแก้ปัญหาแล้วนำมาเผยแพร่ให้คนอื่นได้นำไปประยุกต์ใช้ ผ่านการติดบอร์ดประชาสัมพันธ์/การรวบรวมไว้ในมุมความรู้/ห้องสมุด/เว็บไซต์ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น ให้กลุ่มพนักงานมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคนิคในการทำงานให้รวดเร็ว และมีคุณภาพ รวมไปถึงเทคนิคการแก้ไขปัญหาเป็นต้น 7. การเรียนรู้ (Learning) ชี้แจงให้ผู้จัดการโรงสีข้าว ช่วยกันผลักดันให้พนักงานสีข้าวได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by Doing) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงสีข้าวชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในเรื่องข้าวสายพันธุ์ต่างๆ ดี มีความรู้เรื่องการตลาด มีความสามารถในการตลาด การขาย และการโฆษณา มีความรู้ในการตรวจความชื้น รวมถึงบุคลากรมีทักษะในการ การสีข้าว การบรรจุถุง บรรจุผลิตภัณฑ์ โรงสีข้าวมีทักษะและแรงจูงใจ มีการวิจัยรองรับและได้ทำการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพอยู่เสมอโรงสีข้าวมีอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานมาใช้ในการกระบวนการสีข้าวมีเครื่องตรวจวัดคุณภาพข้าวเปลือกมีวิธีการวัดความชื้นที่ถูกต้องยุติธรรม การสีข้าวของโรงสีที่ทำโดยผู้ชำนาญการจึงได้ข้าวเต็มเม็ด ผู้สีข้าวในโรงสีข้าวมีความชำนาญในการสี ได้จัดหาเครื่องวัดความชื้นที่ดีที่มีคุณภาพมาใช้งานจึงมีการวัดความชื้นของข้าวเปลือกที่ชัดเจน และเครื่องวัดความชื้นที่นำมาใช้ได้มีการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานสากล นอกจากนั้นโรงสีชุมชนมีเงินทุนจากแหล่งทุนในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาโรงสีโรงสีข้าวได้ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่ตลอดเวลาผู้บริหารโรงสีข้าวมีการดำเนินงานตรงไปตรงมาเพื่อนำไปสู่การทำงานที่มุ่งสู่ความยั่งยืน โรงสีข้าวมีการพัฒนาขีดความสามารถของพนักงานสีข้าวให้มีทักษะในการสีข้าวมีการพัฒนาปรับปรุงศักยภาพในระบบกระบวนการสีข้าวปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพทางด้านการตลาดและการโฆษณาสินค้าจากข้าวพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ โรงสีมีการจัดหาอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานมาใช้ในการกระบวนการสีข้าวโรงสีข้าวได้มีการหาแหล่งเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอเพื่อใช้ในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆในการสีข้าว ผู้บริหารโรงสีเป็นผู้ที่มีความฉลาดมีความรู้มีความจัดเจนธุรกิจ มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านแหล่งซื้อ แหล่งขาย มีความฉลาดรู้ด้านความเคลื่อนไหวของตลาดข้าว ทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ทำให้เพิ่มรายได้ และยังสามารถทำให้ชุมชนยกระดับ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม

มีความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน สามัคคี ในการทำงานอย่างมีความสุข การพัฒนาการสีข้าวนำไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมในชุมชน มีการจำหน่ายสินค้าเชิงพาณิชย์ด้วยการบรรจุภัณฑ์ข้าวสารบรรจุถุง มีขั้นตอนการทำงานของเครื่องสีข้าว มีความรู้ในกระบวนการสีข้าว สามารถควบคุมเครื่องสีข้าวได้ตามขั้นตอนอย่างเชี่ยวชาญ มีความเชี่ยวชาญในการขายการคัดคุณภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวัฒน์ ไม่แก่นสาร และมลฤดี จันทร์ตัน ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานและปัญหาของโรงสีข้าวชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า โรงสีข้าวชุมชนส่วนใหญ่บุคลากรที่มีความรู้ความ สามารถในด้านการตลาด การขาย และการโฆษณา บุคลากรที่มีทักษะในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสีข้าว การบรรจุถุง เป็นต้น นอกจากนี้โรงสีข้าวส่วนใหญ่ทักษะและแรงจูงใจทางด้าน การวิจัยและพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ อุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานมาใช้ในกระบวนการต่างๆ เช่น เครื่องตรวจวัดคุณภาพข้าวเปลือก และที่สำคัญโรงสีชุมชนส่วนใหญ่เงินทุนในการพัฒนาด้านต่างๆ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการ ดำเนินงานของโรงสีข้าวชุมชนเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน คือ การพัฒนาขีดความสามารถของพนักงาน การพัฒนาศักยภาพ ทางด้านการตลาดและการโฆษณา การพัฒนาศักยภาพ ทางด้านการวิจัยและพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ การหาอุปกรณ์ที่ได้ มาตรฐานมาใช้ในกระบวนการ การหาแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ดำรงชีวิตพออยู่พอกิน สมควรแก่อัตภาพ เป็นการสนองตาม พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชุมชนดีขึ้นจากการแปรรูปข้าวเปลือกเป็น ข้าวสาร ทำให้เพิ่มรายได้ และยังสามารถทำให้ชุมชนยกระดับ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สมดุล มั่นคง ยั่งยืน รู้รักสามัคคี ทำงานอย่างมีความสุข การพัฒนานำไปสู่การใช้ ประโยชน์เชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมชุมชน การจำหน่ายเชิงพาณิชย์ของบรรจุภัณฑ์ข้าวสารบรรจุถุง ขั้นตอนการทำงานของเครื่องสีข้าว มีความรู้ในกระบวนการสีข้าว สามารถควบคุมเครื่องสีข้าวได้ตามขั้นตอนอย่างเชี่ยวชาญ มีความเชี่ยวชาญในการขายการคัดคุณภาพ เพื่อสร้างแบรนด์ความเชื่อถือสำหรับลูกค้า การเรียนรู้ขั้นตอนการสีข้าว และสอดคล้องกับงานวิจัยของเดชา วงศ์แก้ว ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการโรงสีชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน นำไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมชุมชน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวชุมชน ตำบลเกวียนหัก ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ทำให้เกิด ความเข้มแข็งของชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวชุมชนตำบลเกวียน หัก ที่ดำรงชีวิตพออยู่พอกิน สมควรแก่อัตภาพ เป็นการสนอง พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ในระดับหนึ่ง 2) เศรษฐกิจฐานรากของชุมชนดีขึ้นจากการแปรรูปข้าวเปลือกเป็น ข้าวสาร ทำให้เพิ่มรายได้ และยังสามารถทำให้ชุมชนยกระดับ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สมดุล มั่นคง ยั่งยืน รู้ รัก สามัคคี ทำงานอย่างมีความสุขได้ในระดับหนึ่ง 3) มีการพัฒนานำไปสู่การใช้ ประโยชน์เชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมชุมชน โดยการจำหน่ายเชิง พาณิชย์ของบรรจุภัณฑ์ข้าวสารบรรจุถุงขนาด 5 กก. ตราสินค้า “ข้าวสารเกวียนหัก

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาณิกสูตร ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกตามรายชื่อ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด**ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ**โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการความรู้ ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 19 คน ที่มีความรู้ประสบการณ์ด้านโรงสีข้าวชุมชน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ สรุปเอกสารผลการจัดทำรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาณิกสูตร ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาณิกสูตร ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์สรุป เอกสารและจากการสัมภาษณ์ นำแนวคิดจากการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์รวมเป็นรูปแบบและหลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้ส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 30 คน ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักทฤษฎีปาณิกสูตร ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ทำการประเมินรูปแบบ ผลการประเมินจึงออกมาอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิรักษ์ ศรีเครือดัง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ ตามแนวพุทธของผู้บริหารสตรี ในมหาวิทยาลัยของรัฐ” ผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านจักษุมา ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกลมีความสามารถในการวางแผน คิดต่าง พัฒนา มีสติปัญญา ไหวพริบ ปฏิภาณดี ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ นโยบายใหม่ 2) องค์ประกอบด้านวิรูโร ประกอบด้วย ต้องเป็นผู้มีสมรรถภาพในการทำงาน มีความเชี่ยวชาญในการบริหาร คำนึงถึงความสามารถและปัจเจกบุคคล มุ่งเกณฑ์ มุ่งงาน มีความยืดหยุ่นสูงจัดให้มีการประชุมเสมอ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเอง นำเทคโนโลยีมาพัฒนางานทักษะในการสื่อสารดี และมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม 3) องค์ประกอบด้านนิสสัยสัมพันธ์ประกอบด้วย มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีบุคลิกภาพดี มีทักษะในการติดต่อประสานงานดีผู้บริหาร ที่ยึดหลักพุทธธรรมจักษุมา มองการณ์ไกล เป็นลักษณะของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ รู้ถึงสถานการณ์ ที่จะเกิดขึ้นและวางแผนงานเตรียมการล่วงหน้า ทั้งการกำหนดเป้าหมายสร้างทีมงาน สร้างมาตรฐานในการทำงาน วิรูโร หมายถึงการจัดการธุระได้อย่างมืออาชีพ มีความเชี่ยวชาญ รู้จักวางคนให้ถูกกับงาน รู้จักใช้อธิพลในการทำงาน สร้างการยอมรับ ทำตนให้เป็นตัวอย่าง ทำงานเป็นทีม สร้างขวัญกำลังใจ นิสสัยสัมพันธ์ดี สามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัยของผู้อื่นได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความซื่อตรงสามารถทำให้ทุกคนรักองค์กร สนุกกับการทำงาน มีความสามารถในการสื่อสาร และประสานงานให้ทุกฝ่ายทำงานในแนวที่องค์กรต้องการ และทำด้วยความเต็มใจ ภูมิใจ วางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ สร้างแนวปฏิบัติที่ดี การจัดการต้องครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานที่เป็นองค์ประกอบหลักของงาน การบริหารจัดการ กิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชนด้วยจึงจะเกิดเป็นประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) โรงสีชุมชน ควรมีการกำหนดนโยบายพัฒนาความสามารถผู้บริหารในการบริหารโรงสีชุมชน ตามหลักพุทธธรรม
- 2) โรงสีชุมชน ควรนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายที่จะส่งเสริมการพัฒนาความสามารถของผู้บริหารโรงสีโดยนำพุทธธรรมมาบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม
- 3) โรงสีชุมชน ควรสร้างหลักสูตรกระบวนการสีข้าวและการสีข้าวบริโภคที่เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยทำหลักสูตรเชิงบูรณาการพุทธธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ คือมุ่งจัดการความรู้ให้ผู้บริหารโรงสีข้าวชุมชนได้บริหารจัดการที่ถูกต้อง
- 2) รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ นำการจัดการความรู้มาดำเนินการพัฒนาการสีข้าว การคัดเลือกพันธุ์

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้โรงสีข้าวชุมชนตามหลักธรรมอริยปาท 4
- 2) ควรพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้านการบริหารโรงสีข้าวชุมชนเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการความรู้โรงสีขนาดใหญ่
- 3) ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการความรู้โรงสีข้าวชุมชนกับการบริหารจัดการความรู้ในธุรกิจอื่น
- 4) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความรู้ที่มีต่อโรงสีชุมชน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดการความรู้และคู่มือการปฏิบัติงาน. บทความ, 2553
- เจษฎา นกน้อย. นานาทรรศนะการจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552.
- ซัชวาล วงษ์ประเสริฐ. การจัดการความรู้ในองค์กรธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2548.
- ณัฐพล ร้าไพ. รูปแบบการจัดการความรู้ผ่านเว็บที่เสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาครู. ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2544.
- ติน ประยูรพาตย์. ทฤษฎีองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช. 2542.
- _____. ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดพิงษ์. การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมอธรรม, 2540.
- ธงชัย สันติวงศ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- ธีระ รุญเจริญ. ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและการบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด, 2550.
- นฤมล พงษ์ศิลป์และพัชรา หาญเจริญกิจ. การจัดการความรู้=Knowledge management. กรุงเทพมหานคร: รังสิตสารสนเทศ, 2543.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. การจัดการความรู้. ศรีปทุมปริทัศน์, 2546.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. “กระบวนการสร้างความรู้ของชุมชน”. ความรู้ท้องถิ่น: การจัดการความรู้สู่การจัดการทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย, 2547.
- บดินทร์ วิจารณ์. การจัดการความรู้สู่ปัญญาปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2549.
- บุญดี บุญญากิจ, และคณะ. การจัดการความรู้ จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2549.
- บุญเสริม บุญเจริญผล. คำสอนของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เรย์, 2551.
- บุรชัย ศิริมหาสาร และพัชรา กวางทอง. สรรพวิธีจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะ. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, 2552.
- บุรชัย ศิริมหาสาร และพัชรา กวางทอง. . จัดการความรู้ สู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, 2550.
- ปณิดา พนภัย. การบริหารความรู้ (Knowledge Management): แนวคิดและกรณีศึกษา. เอกสารวิจัย ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ประพนธ์ ผาสุกยิต. การจัดการความรู้ KM ฉบับขับเคลื่อน. LO พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ใยไหม, 2550.

- ประภัสสร ทองยิณดี. **แนวคิดการจัดการความรู้** (นครปฐม: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย 2551)
- ประเวศ วะสี. **หัวใจของการจัดการความรู้. ศูนย์การเรียนรู้. สำนักประชาสัมพันธ์ เขต 4 เอกสาร**
สัมพันธ์, 2547.
- ปรัชญา เวสารัชช. **หลักการจัดการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2554.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. **การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้.** กรุงเทพมหานคร: ธรรม
มการพิมพ์, 2547.
- พรรณี สวนเพลง. **เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมสำหรับการจัดการความรู้**
(กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น. 2552)
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **พุทธวิถีการบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬ
าลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 12,
พ.ศ. 2546.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จากหนังสือ: **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการ**
พัฒนาชาวไทย. 2541 .
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์. (ฉบับประมวลธรรม).**
กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ บริษัท สหธรรมมิก จำกัด,
- ภราดร จินดาวงศ์. **การจัดการความรู้.** ปทุมธานี: พารากอนแมนเนจเม้นท์, 2549.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. **มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตอนที่**
2 บทความ, 2546.
- ยุทธนา แซ่เตียว. **Measurement Analysis Knowledge Management the Key to**
Build Organization Intelligent. กรุงเทพมหานคร: อินโนกราฟิกส์ จำกัด,
2548.
- รัตนา อัทธภูมิสุวรรณ. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร: วิเจพรีนติ้ง, 2547.
- รัตนารักษ์ นະชา. **รูปแบบการจัดการความรู้ในโรงเรียน..สู่สังคมแห่งการเรียนรู้. บทความ.**
นครศรีธรรมราช: โรงเรียนวัดหนองแต่น, 2557.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร: นานมีบุค
คพับลิเคชั่น, 2544.
- เรณู อาจสาธิตและ มยุรี แก้วจันทร์. **การจัดการความรู้คืออะไร. คณะพยาบาลศาสตร์กาญจนบุรี .**
กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, 2560.
- วันดี โต๊ะดำ. **ปัญหาของการจัดการความรู้ เสวนาผู้บริหารมืออาชีพ. ตรัง: โรงเรียนโพรงจระเข้,**
2552.

- วิจารณ์ พานิช. **การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ**. สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส) พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, 2551.
- วิวัฒน์ ไม้แก่นสาร และมลฤดี จันทรรัตน์, **การดำเนินงานและปัญหาของโรงสีข้าวชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2558**.
- สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. **คู่มือการจัดทำแผนจัดการความรู้**. โครงการพัฒนาส่วนราชการ ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในส่วนราชการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2549.
- สุนัย จุลพงศธร. **ฉีกหน้ากากเศรษฐกิจ (โรงสี)** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, 2550.
- สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์และคณะ. **Knowledge Management การจัดการความรู้**. กรุงเทพมหานคร: ก พลพิมพ์, 2548.
- ฉลองรัฐ อินทริย์. **การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ดุษฎีนิพนธ์บัณฑิต**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2550.
- นวลละออ แสงสุข. **การศึกษาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง. ดุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย คณะศึกษาศาสตร์**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550.
- ผดุงศักดิ์ วานิชขัง ใจทิพย์ วานิชขังและ เพ็ญขวัญ วานิชขัง. **การวิจัยและพัฒนาเครื่องล้างข้าวเปลือกสำหรับเครื่องสีข้าวระดับครัวเรือน รายงานการวิจัย**. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก, 2555.
- วุฒิไกร มีพัฒน์อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ อมรรัตน์ ถนนแก้ว ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความพร้อมของโรงสีข้าวสังขหยดในจังหวัดพัทลุงเพื่อการพัฒนาเข้าสู่หลักเกณฑ์วิธีการผลิตที่ดี **รายงานการวิจัย วารสารวิจัย (สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 6(2) 2557)**
- อนันต์ เกตุวงศ์. **การบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
- อุทัย บุญประเสริฐ. **หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2544.

แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

The guideline information technology usage for administration education in the Krokphra district
under Nakhon Sawan primary education service area office 1

ดาราชาย สูดโสม¹, สยาม ทองใบ²

Darachai Sudsom¹, Siam Thongbai²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) โดยมีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในด้านบริหารงานทั่วไป สูงที่สุด ($\bar{X} = 4.31$) และมีด้านบริหารงานงบประมาณ ต่ำสุด ($\bar{X} = 3.69$) และ แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 มีแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ที่สำคัญคือ แต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ ในการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์ ให้ความรู้และส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขอบข่ายงานด้านบริหารงานงบประมาณ และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรผู้รับผิดชอบ วางกรอบการ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์: Student in Master of Education Degree in Educational Administration Nakhon Sawan Rajabhat University. Corresponding author. E-mail: darachai11@gmail.com

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ : Faculty of Education Nakhon Sawan Rajabhat University

พัฒนาเครือข่ายการจัดทำหลักฐานการปฏิบัติราชการของข้าราชการครูและส่งเสริมให้ครูได้มีการพัฒนาตนในการแสวงหาความรู้ สนับสนุนให้มีการติดต่อประสานกับชุมชนโดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและดำเนินการประชาสัมพันธ์โรงเรียนในช่องทางที่หลากหลาย

คำสำคัญ: แนวทาง การใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

This research aimed to study the issue and propose the guideline information technology usage for administration education. In the Krokphra district under Nakhon Sawan primary education service area office 1. is divided into two phases: 1) To study the problems of using information technology for school administration. The sample were 136 used in this study was a questionnaire rating scale level 5, the reliability of 0.96 statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation. 2) propose guidelines to use of information technology for school administration by organizing meetings, focus groups, content analysis.

The research shows that. The problems in using information technology for educational administration in Krok Phra district under the office of Nakhon Sawan primary educational service area office 1 was at a highest level ($\bar{X}$ = 4.10). The problems in general administration was at a highest level ($\bar{X}$ = 4.31) and Budget management was at the lowest level ($\bar{X}$ = 3.69). And the operating guidelines information technology usage for administration education in the Krokphra district under Nakhon Sawan primary education service area office 1. There are guidelines for using information technology for school administration Important is appoint a responsible committee in the preparation of a computer-based learning curriculum structure. provide knowledge and encourage teachers to teach teaching using information technology. Clarification meeting understand the scope of budget management and organize workshops to develop teachers and responsible personnel. Define the network development framework preparation of evidence for performance of teacher civil servants. And encourage teachers to develop themselves in the pursuit of knowledge. Encourage coordination with the community by using the internet network and conducting schools public relations in various channels.

Keywords: Guidelines, Usage, Information technology

บทนำ

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการศึกษานั้นมีความจำเป็นเป็นอย่างมากในปัจจุบันและมักจะมีปัญหาหลายๆ ด้าน เช่น ด้านระบบคอมพิวเตอร์ ด้านซอฟต์แวร์ที่ไม่ตอบสนองต่อการใช้งาน ด้านบุคลากรขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ด้านโครงข่ายอินเทอร์เน็ตและด้านการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพและจากการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของกระทรวงศึกษาธิการพบว่า ผู้บริหารบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการใช้ ICT ขาดแผนงานในการพัฒนาบุคลากรด้าน ICT ที่ชัดเจน รวมไปถึงการใช้อุปกรณ์ทางด้าน ICT ที่ไม่เต็มประสิทธิภาพ ขาดการเชื่อมโยงบูรณาการระบบ ICT ขาดงบประมาณในการดูแลรักษา การพัฒนาด้าน ICT ขาดความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งระบบเกิดความสูญเปล่าและใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554 : 80)

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นการสนองตอบนโยบายการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังจะเห็นได้จาก หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐในการ สนับสนุนให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ ที่ดีต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในสถานศึกษา ต้องมีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้สามารถตอบสนองความเจริญก้าวหน้าในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2557)

การบริหารงานในยุคปัจจุบัน ที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จต้องอาศัยการพิจารณาตัดสินใจสั่งการอย่างถูกต้องและเหมาะสม (อุทัย บุญประเสริฐ. 2556 : 3) กล่าวได้ว่า หลักการพื้นฐานแบบง่าย ๆ ที่น่าจะช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารนั้นพัฒนามาจากการที่ผู้บริหารต้องตัดสินใจในเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยมีการคิดพิจารณาอย่างเป็นระบบรอบครอบ ซึ่งใช้แต่ระเบียบกฎเกณฑ์และประสบการณ์ที่เคยใช้ในอดีตอีกต่อไปไม่ได้ ต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เชื่อกันว่าการตัดสินใจโดยใช้ระบบข้อมูลและสารสนเทศเป็นฐาน น่าจะเป็นการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพสูงในโลกปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง งานตามภาระหน้าที่ของผู้บริหาร มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ และด้านการจัดการ ซึ่งต้องกระทำอย่างรอบคอบเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดผลทางด้านประสิทธิภาพสูงสุดโดยเฉพาะในปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุดของผู้บริหารทุกระดับ จึงจำเป็นที่ผู้บริหารต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจโดยข้อมูลและสารสนเทศต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการ(Requirement) มีความถูกต้อง (Accuracy) และมีความทันต่อ

เหตุการณ์ (Timeliness) ในยุคข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT-Information Technology) มีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น เนื่องจากความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาขึ้น สภาพสังคมในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในขณะเดียวกันนโยบายทางการศึกษาได้พัฒนาให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้นการจัดการศึกษาในสถานศึกษาจึงต้องจัดให้สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนในอำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 พบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นในด้านวิชาการ ได้แก่ ครูผู้สอนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้น้อย และส่วนใหญ่โรงเรียนในพื้นที่อำเภอ โกรกพระเป็นโรงเรียนขนาดเล็กจึงขาดแคลนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย ด้านงบประมาณพบว่าโรงเรียนได้รับงบประมาณในการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศน้อยเกินไปไม่เพียงพอกับความต้องการขาดการสนับสนุนงบประมาณจากชุมชนและองค์กรภายนอก และโรงเรียนได้จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาระบบสารสนเทศไว้อย่างจำกัด ด้านงานบุคคล พบว่า ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญในด้านเทคโนโลยีเนื่องจากครูและบุคลากรในเขตอำเภอโกรกพระส่วนใหญ่จะเป็นจะเป็นบุคลากรที่มีอายุมากและไม่ค่อยสนใจในเรื่องของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และบุคลากรยังขาดแรงจูงใจในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และด้านบริหารทั่วไป ปัญหาที่พบได้แก่ ขาดการวางแผนพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่องขาดบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องของการจัดทำเว็บไซต์ ทำให้ไม่มีเว็บไซต์ของโรงเรียนโดยตรง โปรแกรมที่ใช้งานไม่ครอบคลุมงานทั้งหมด คุณสมบัติของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้มีคุณภาพไม่เหมาะสมกับระบบงานทุกด้านเมื่อเกิดการขัดข้องจึงทำให้การประสานงานกับเขตพื้นที่ และชุมชนรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความผิดพลาดและล่าช้าจึงส่งผลให้การบริหารงานเกิดปัญหาดังกล่าว (ศุณิษา มาลัยทอง : ผู้ให้สัมภาษณ์)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 เพื่อจะได้ทราบสภาพและปัญหาการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศและแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

2. เพื่อหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอ
โกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา
อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนในอำเภอ
โกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 จำนวน 21 แห่ง
ของสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต
1 ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร 23 คน ครู 183 คน รวมทั้งหมด 206 คน (สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 1. 2561)

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเครซีและมอร์แกนได้กลุ่ม
ตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 136 คน จาก 21 โรงเรียนโดยแบ่งออกเป็น ครู 115 คน ผู้บริหาร 21 คน
ขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้

1. กำหนดขนาดตัวอย่างจากการเปิดตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 136 คน จาก 21 โรงเรียนโดยแบ่งออกเป็น ครู 115 คน ผู้บริหาร 21 คน
2. ทำการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยวิธีการเทียบ
สัดส่วน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มี 2 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษาประสบการณ์การทำงานในปัจจุบัน
- ตอนที่ 2 ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ถ้ามองใน 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และงานทั่วไป ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) (Likert, Rensis. 1967)

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การพัฒนาแบบสอบถามแบบสอบถามปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 มีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป

2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามและเทคนิคการตั้งข้อคำถามแบบสอบถาม

3. กำหนดกรอบเพื่อสร้างแบบสอบถามและปรับปรุงแบบสอบถามให้ครอบคลุมตัวแปรตามกรอบความคิดภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. ร่างแบบสอบถามตามกรอบความคิดและให้ครอบคลุมเนื้อหาการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

6. หาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ของแต่ละข้อคำถาม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิลงความเห็น ว่า ข้อคำถามแต่ละข้อ วัดได้ตรงวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ซึ่งกำหนดความคิดเห็นตามเกณฑ์การพิจารณาของ (พิชญ พงศ์ศรี. 2556)

7. นำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา โดยวิธีหาค่าดัชนีซึ่งพบว่าผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of item objective congruence) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

8. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอรับความเห็นชอบ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร ระหว่างวันที่ 4 - 8 มิถุนายน พ.ศ. 2561 จำนวน รวม 30 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa - coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. Joseph. 1984) ได้ค่าความเที่ยง 0.96

9. นำแบบสอบถามจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอรับความเห็นชอบและนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับประชากรที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียน อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยพบผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บแบบสอบถามคืนจากผู้อำนวยการ และคณะครู การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา

2. ออกแบบและลงรหัสข้อมูลในแบบสอบถามกับเครื่องคอมพิวเตอร์
3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปแปลความหมายของระดับปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอกอพระกึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยใช้เกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

1. ค่าร้อยละ (%)
2. ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอกอพระกึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 2 เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เรื่องการหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอกอพระกึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสมของร่างแนวทางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สูงสุด 3 อันดับแรกของแต่ละด้าน มาจัดทำร่างแนวทางเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบใน 2 ลักษณะ คือ 1. ร่างแนวทางที่ผู้วิจัยนำเสนอหากเหมาะสมให้พิจารณาว่าคงเดิม และ 2. ร่างแนวทางที่ผู้วิจัยเสนอ หากไม่เหมาะสมให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะเพิ่มเติมในร่างเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ วิธีการการออกแบบแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
2. ออกแบบการบันทึกการสนทนากลุ่มและนำเสนอร่างแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอกอพระกึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
3. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอข้อเสนอแนะรูปแบบการบันทึกการสนทนากลุ่ม และแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอกอพระกึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1
4. นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุง และจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อจัดทำการสนทนากลุ่มต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. นำเสนอผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำชี้แนะ
2. ประสานผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม ทั้ง 7 คน ดังนี้
3. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้เชี่ยวชาญ 7 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์

ในการประชุมเพื่อสนทนากลุ่ม

4. ผู้วิจัยส่งหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน เพื่อเชิญประชุมการสนทนากลุ่ม ถึงผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน

5. จัดการประชุมสนทนากลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ในวันพฤหัสบดี ที่ 18 เมษายน 2562 เวลา 09.00 – 10.30 น. ณ ห้องภาพพลุทิศ ตึก 9 ชั้น 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

6. ผู้วิจัยนำแบบบันทึกสนทนากลุ่ม เรื่องแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ไปบันทึกการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน เพื่อบันทึกข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

7. ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ข้อมูล สรุป อภิปรายผล และเขียนรายงานการวิจัย เป็นแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากการสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 1 ด้วยสถิติพื้นฐาน $\bar{X}$ และ S.D. ปรากฏผลดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1 ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากนครสวรรค์เขต 1**

ข้อ	รายการ	ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร ในสถานศึกษา			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านบริหารงานวิชาการ	4.24	0.92	มาก	2
2	ด้านบริหารงานงบประมาณ	3.69	1.19	มาก	4
3	ด้านบริหารงานบุคคล	4.15	1.02	มาก	3
4	ด้านบริหารงานทั่วไป	4.31	0.82	มาก	1
	รวมเฉลี่ย	4.10	0.98	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากนครสวรรค์เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10) โดยมีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ในด้านบริหารงานทั่วไปสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.31) และมีด้านบริหารงานงบประมาณ ต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.69) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากนครสวรรค์เขต 1 ด้านบริหารงานวิชาการ สูงสุด 3 อันดับแรกในแต่ละด้าน ปรากฏดังนี้

**ตารางที่ 2 ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากนครสวรรค์เขต 1
ด้านบริหารงานวิชาการ**

ข้อ	รายการ	ปัญหาการดำเนินงาน		แปลผล	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	การจัดการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน	4.58	0.66	มากที่สุด	1
2	ครูเก็บข้อมูลผลการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.27	1.03	มาก	2
3	ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.88	1.07	มาก	3
	รวมเฉลี่ย	4.24	0.92	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ด้านบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหา สูงที่สุด 3 อันดับ คือ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58) ครูเก็บข้อมูลผลการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.27) และ ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1
ด้านบริหารงานงบประมาณ

ข้อ	รายการ	ปัญหาการดำเนินงาน		แปลผล	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการรายงานทางการเงินและงบการเงิน	3.85	1.01	มาก	1
2	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำบัญชีการเงิน	3.76	1.36	มาก	2
3	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการวางแผนและจัดสรรงบประมาณ	3.46	1.21	ปานกลาง	3
	รวมเฉลี่ย	3.69	1.19	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ด้านบริหารงานงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหา สูงที่สุด 3 อันดับ คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการรายงานทางการเงินและงบการเงิน มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.85) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำบัญชีการเงิน มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.76) และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการวางแผนและจัดสรรงบประมาณ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากนครสวรรค์เขต 1
ด้านบริหารงานบุคคล

ข้อ	รายการ	ปัญหาการดำเนินงาน		แปลผล	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ครูพัฒนาตนเองในการหาความรู้ และอบรมรวมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต	4.30	1.00	มาก	1
2	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำหลักฐานการปฏิบัติราชการของข้าราชการครู	4.12	1.05	มาก	2
3	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำบัญชีเงินเดือน	4.04	1.01	มาก	3
	รวมเฉลี่ย	4.15	1.02	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากนครสวรรค์เขต 1 ด้านบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหา สูงที่สุด 3 อันดับ คือ ครูพัฒนาตนเองในการหาความรู้ และอบรมรวมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำหลักฐานการปฏิบัติราชการของข้าราชการครู มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12) และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำบัญชีเงินเดือน มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภोगโรกพระ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากนครสวรรค์เขต 1
ด้านบริหารงานทั่วไป

ข้อ	รายการ	ปัญหาการดำเนินงาน		แปลผล	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	การติดต่อประสานกับชุมชนโดยการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต	4.51	0.73	มากที่สุด	1
2	การประชาสัมพันธ์โรงเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	4.29	0.77	มาก	2
3	ผู้บริหารให้ความสำคัญในการวางแผนระบบสารสนเทศและการนำไปใช้	4.14	0.96	มาก	3
	รวมเฉลี่ย	4.31	0.82	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 ด้านการตรวจสอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหาสูงสุด 3 อันดับ คือ การติดต่อประสานกับชุมชนโดยการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51) การประชาสัมพันธ์โรงเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29) และผู้บริหารให้ความสำคัญในการวางแผนระบบสารสนเทศและการนำไปใช้ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.14) ตามลำดับ

2. ผู้วิจัยนำปัญหาคำถามดำเนินงานสูงสุด 3 อันดับแรกของแต่ละด้าน มาร่างเป็นแนวการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและนำร่างดังกล่าวเสนอต่อที่ประชุมการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน คือ ด้านบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน ด้านบริหารงานงบประมาณ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการรายงานทางการเงินและงบการเงิน ด้านบริหารงานบุคคล ครูพัฒนาตนเองในการหาความรู้ และอบรมรวมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต และด้านบริหารงานทั่วไป การติดต่อประสานกับชุมชนโดยการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านทั้ง 4 ด้าน ได้ผลดังนี้ 1.ด้านบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24) 2.ด้านบริหารงานงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.69) 3. ด้านบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15) และ 4. ด้านบริหารงานทั่วไปโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.31)

2. แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 มีแนวทางการบริหาร คือ

2.1 ด้านบริหารงานวิชาการ ดังนี้

2.1.1 ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ งานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2.1.2 จัดประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการ

2.1.3 โรงเรียนควรจัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลทางวิชาการ

2.1.4 ส่งเสริมให้ครูมีการผลิต พัฒนา ใช้และเผยแพร่เทคโนโลยีสารสนเทศ

2.1.5 นิเทศกำกับติดตามติดตามการทำงานของคณะกรรมการอย่างเป็นระยะๆ

2.1.6 ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านบริหารงานงบประมาณ มีแนวทาง ดังนี้

2.2.1 ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบงาน ด้านบริหารงาน
งบประมาณ

2.2.2 ดำเนินการประชุม คณะกรรมการผู้รับผิดชอบทำความเข้าใจกับขอบข่าย
งานและจัดหาโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวางแผนและจัดสรรงบประมาณ ทำรายงานงบการเงิน และ
บัญชีการเงิน

2.2.3 โรงเรียนควรมีระบบการติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานเพื่อ
วิเคราะห์ถึงปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านบริหารงานบุคคล มีแนวทาง ดังนี้

2.3.1 ผู้บริหารควรตั้งคณะกรรมการในการจัดทำหลักฐานการปฏิบัติราชการ
ของข้าราชการครู

2.3.2 คณะกรรมการจัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อใช้ในการจัดทำหลักฐาน
ข้อมูลการปฏิบัติราชการของข้าราชการครู

2.3.3 ส่งเสริมให้ครูได้มีการพัฒนาตนในการหาความรู้ และอบรม ในช่องทางที่
หลากหลายรวมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต

2.3.4 มีการกำกับ ติดตามประเมินผล และการการพัฒนาตนเองของครูอย่าง
ต่อเนื่อง

2.4 ด้านบริหารงานทั่วไป มีแนวทาง ดังนี้

2.4.1 ผู้บริหารประชุมครูและแต่งตั้งคณะทำงาน การติดต่อประสานกับชุมชน
โดยการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

2.4.2 มีการประชาสัมพันธ์โรงเรียนในช่องทางที่หลากหลายผ่านเครือข่าย
อินเทอร์เน็ต

2.4.3 ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการ
ดำเนินงานต่างๆ ภายในโรงเรียน

2.4.4 ผู้บริหารมีการติดตามผลการดำเนินงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ
ครูอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอ
โกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 1 สามารถอภิปรายผล
ดังนี้

1.1 ด้านบริหารงานวิชาการ มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร
สถานศึกษา โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีปัญหาการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาที่สูงที่สุดคือ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้
คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาไม่ได้นำเทคโนโลยี

สารสนเทศมาใช้ในการจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนเพื่อนำมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ขาดการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพัสพันธ์ พรพุทธิชัย (2554) ที่พบว่าสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ครูยังมีความจำกัดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนและขาดงบประมาณในการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงขาดการวางแผนและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านบริหารงานงบประมาณ มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ที่สูงที่สุดคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการรายงานทางการเงิน และงบการเงิน ทั้งนี้เนื่องจาก ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งบุคลากรยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านงบประมาณ การประเมินผลและรายงานผลการใช้งบประมาณ และผลการดำเนินงาน ในการวิเคราะห์และแปลผลด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรพร เสถียมพักตร์ (2556) ที่พบว่าบุคลากรไม่ได้ประมวลผลข้อมูลและรายงานผลข้อมูลทุกครั้งทันทีหลังจากที่ได้เก็บข้อมูลมา ถึงเวลาจำเป็นต้องใช้ไม่สามารถประมวลผลข้อมูลได้ทันตามกำหนดเวลา เนื่องจากบางขั้นตอนการกรอกรายงานผลต้องใช้ผู้รับผิดชอบเพียงคนเดียวทำให้ต้องใช้เวลานาน ปริมาณงานประมวลผลอื่นที่ยังไม่แล้วเสร็จจึงมีมากตามไปด้วย

1.3 ด้านบริหารงานบุคคล มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีปัญหามีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ที่สูงที่สุดคือ ครูพัฒนาตนเองในการหาความรู้ และอบรมรวมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้ ผ่านอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เนื่องจากครูและบุคลากรยังขาดความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สพรณิการ์ พงษ์ผาสุก (2557) ที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแตกต่างกัน บุคลากรเฉพาะด้านตำแหน่งไม่เพียงพอ

1.4 ด้านบริหารงานทั่วไป มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ที่สูงที่สุดคือ การติดต่อประสานกับชุมชนโดยการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาขาดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเพื่อประสานและพัฒนาคือข่ายข้อมูลสารสนเทศ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ที่จัดการศึกษา และขาดการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศในช่องทางที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกร วัฒนธัญญการ (2555) ที่พบว่า การนำข้อมูลไปใช้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลแต่ละแห่งนั้นได้ในรูปแบบที่เหมาะสม บุคลากรที่รับผิดชอบไม่มีความรู้ความสามารถในการปรับปรุงและพัฒนาทำให้สารสนเทศที่ได้ไม่สามารถตอบสนองตรงความต้องการของผู้ใช้ในรูปของสื่อต่างๆ ได้ตรงกับความต้องการของระดับบุคคล ขาดการกำหนดรูปแบบการนำเสนอ เพื่อเผยแพร่

ประชาสัมพันธ์และบริการให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ และสะดวกต่อการนำไปใช้ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานอื่นให้ทันสมัย โดยการเชื่อมโยงให้เป็นเครือข่าย

2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1 สามารถอภิปรายผล ดังนี้

2.1 ด้านบริหารงานวิชาการ คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ งานวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ขอบข่ายงานวิชาการ จัดทำ/จัดหาโปรแกรมสำเร็จรูป ตลอดจนจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการ เก็บข้อมูลทางวิชาการ ส่งเสริมให้ครูมีการผลิต พัฒนา ใช้และเผยแพร่เทคโนโลยีสารสนเทศ สถานศึกษาควรจัดหา สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศให้เพียงพอต่อการใช้งานสำหรับครูและ นักเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการนิเทศกำกับติดตาม ติดตามการทำงานของคณะครูและกรรมการ มีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง สอดคล้องผลงานวิจัยของ สมเจตน์ เรืองฉาย (2554) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการ จัดระบบสารสนเทศการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก:กรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินงานระบบสารสนเทศแต่พบว่าขาดบุคลากร แหล่งข้อมูลการจัด กระจายลักษณะงานมีความซับซ้อนกับงานอื่นซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องต้องการให้พัฒนาแนวทางการ จัดระบบสารสนเทศงานวิชาการที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการงานวิชาการ

2.2 ด้านบริหารงานงบประมาณ คือ ผู้บริหารวางแผน และแต่งตั้งคณะกรรมการ ผู้รับผิดชอบและประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขอบข่ายงานงานด้านบริหารงานงบประมาณ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรผู้รับผิดชอบงานด้านบริหารงานงบประมาณ คณะกรรมการนิเทศ กำกับติดตามผลการดำเนินงานเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ปัญหา และรายงานผลการดำเนินงาน นำข้อบกพร่อง ปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินงานมา ปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ ชัยภักดิ์ นิลดี (2554) พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนใน โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมาก ไปหาน้อยคือ ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในด้านการเรียนรู้และการ พัฒนา และด้านงบประมาณและทรัพยากรสำหรับแนวทางแก้ไขการบริหารจัดการเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียน ด้านคุณภาพนักเรียน ได้แก่ ควรจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ส่งเสริมให้มีการพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีความทันสมัยสะดวกและรวดเร็ว ด้านกระบวนการ จัด การศึกษาภายในได้แก่ ควรกำหนดโครงสร้าง ภาระหน้าที่ให้ชัดเจนส่งเสริมพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ และกระตุ้นให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้และการพัฒนา

2.3 ด้านบริหารงานบุคคล คือ แต่งตั้งคณะกรรมการ วางกรอบการพัฒนาเครือข่าย การจัดทำหลักฐานการปฏิบัติราชการของข้าราชการครู คณะกรรมการจัดทำ/จัดหา โปรแกรม สำเร็จรูปเพื่อใช้ในการจัดทำหลักฐานการปฏิบัติราชการของข้าราชการครู จัดประชุมเชิง ปฏิบัติการให้ครูได้จัดทำหลักฐานการปฏิบัติราชการ ดำเนินการบันทึกการปฏิบัติราชการของ ข้าราชการครู ให้เป็นปัจจุบัน มีคณะกรรมการนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผลและสรุปรายงานผล การดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ จันทพร เสี่ยงมพิศ (2556) ได้วิจัยเรื่อง การ จัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาในอำเภอเชิงใหม่ ปัญหาที่พบคือ บุคลากรไม่ได้ประมวลผล ข้อมูลทุกครั้งทันทีหลังจากที่ได้เก็บข้อมูลมาถึงเวลาจำเป็นต้องใช้ไม่สามารถประมวลผลข้อมูลได้

ทันตามกำหนดเวลา เนื่องจากบางขั้นตอนการประมวลผลต้องใช้ผู้รับผิดชอบเพียงคนเดียวทำให้ต้องใช้เวลานานปริมาณงานประมวลผลอื่นที่ยังไม่แล้วเสร็จจึงมีมากตามไปด้วย แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ควรประมวลผลทุกครั้งทันทีที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาเพื่อใช้ได้ทันกับเวลาที่กำหนด ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติในการประมวลผลข้อมูลให้ชัดเจน และพัฒนาความรู้ความสามารถบุคลากรให้สามารถผลิตเปลี่ยนกันปฏิบัติหน้าที่ได้

2.4 ด้านบริหารงานทั่วไป คือ หน่วยงานต้นสังกัดประชุมชี้แจงผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน เกี่ยวกับความสำคัญในการวางแผนระบบสารสนเทศและการนำไปใช้ มีการแต่งตั้งคณะทำงาน การติดต่อประสานกับชุมชนโดยการใช้อีเมลหรืออินเทอร์เน็ต ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อร่วมกำหนดกรอบแนวทางการติดต่อประสานกับชุมชนโดยใช้อีเมลหรืออินเทอร์เน็ต ในช่องทางที่หลากหลาย เช่น Face book ,Line ,เว็บไซต์โรงเรียน ฯ และมีการนิเทศ กำกับติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ อนุชา สีหาวงศ์ (2553) ได้ทำการศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาระดับปฏิบัติการและระดับปัญหาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ที่พบว่า ผู้บริหารบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการใช้ ICT ขาดแผนงานในการพัฒนาบุคลากร ด้าน ICT ที่ชัดเจนรวมถึงการขาดการเชื่อมโยงและบูรณาการระบบ ICT และยังขาดการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานในทุกขั้นตอนอย่างชัดเจน และจัดทำปฏิทินในการดำเนินงาน
2. ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
3. สถานศึกษาควรจัดหา สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศให้เพียงพอต่อการใช้งานสำหรับครู ตลอดจนจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน
5. ควรแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และดำเนินการติดตาม ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาซึ่งศึกษาเฉพาะผู้บริหารและครูเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาถึงความคิดเห็นของ นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อที่จะได้นำความคิดเห็นดังกล่าวมาพิจารณาาร่วมกัน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการบริหารให้ครอบคลุมงานทั้ง 4 ด้าน

2. ควรศึกษาองค์ประกอบอื่นที่มีผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาเพิ่มเติม เช่น นโยบายการส่งเสริม การมีส่วนร่วมและสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานในท้องถิ่น เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์เอาใจใส่อย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.สยาม ทองใบ ซึ่งได้กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษาแนะนำแนวทางในการทำวิจัยและได้กรุณาตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง ขอขอบคุณ คณะผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ให้ความคิดเห็นในการหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอกอพระกึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 ขอขอบคุณ คณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณ คณะผู้บริหารและคณะครูโรงเรียน อำเภอกอพระกึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 ที่กรุณาให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมรุ่นการบริหารการศึกษา รุ่น 16 และเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัว ที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นในการทำงานครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบให้บิดา มารดา และครู อาจารย์ทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอนด้วยความรักความเมตตา ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจมาโดยตลอด

บรรณานุกรม

- จันทร์พร เสี่ยมพัตร์. (2556). การจัดการระบบสารสนเทศของสถานศึกษาในอำเภอเมือง
เชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยภักดิ์ นิลดี. (2554). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารจัดการเทคโนโลยี
สารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2
วิทยานิพนธ์.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). เทคนิคการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร : บุคพอยท์.
- พรพัฒน์ พงษ์พิชัย. (2554). สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย
เขต 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา
สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิษณุ พงศ์ศรี. 2556. วิจัยทางการศึกษา “แนวคิดทฤษฎี”. พิมพ์ครั้งที่ 2. เข็มผายการพิมพ์.
กรุงเทพฯ.
- ศุภนิชา มาลัยทอง. (2562). ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเนินเวียง. สัมภาษณ์:5 กรกฎาคม 2562.

- สมเจตน์ เรืองฉาย.(2554).การพัฒนาแนวทางการจัดระบบสารสนเทศการบริหารวิชาการ
ของโรงเรียนขนาดเล็ก:กรณีศึกษาวัดท่าใหม่โรงเรียนวัดศรีภักดิ์และโรงเรียนลาด-
ระโง่ง.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา.มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต1. (2561) ข้อมูลพื้นฐาน (ออนไลน์).
<http://www.saraburi2.org/data100654.xls>. (3/12/2561)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2554).การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี.(2557).พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก(2557).กระบวนการจัดการระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานสังกัดเทศบาล จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา.
- สิริกร วัฒนธัญญากร. (2555). การบริหารการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 3.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี.
- อนุชา สีหาวัฒน์. (2553). การศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา
ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย-
ราชภัฏชัยภูมิ.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2556). การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษา-
ของสถานศึกษาในรูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- Conbach, L. Joseph. (1984). *Essential of Psychology and Education*. New York:
Mc-Graw Hill.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970, Autumn).“Determining Sample Size for
Research Activities,” *Educational and Psychological Measurement*.
Vol.30. (No.3): pp.607-610.
- Likert, Rensis. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale”.
In *Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement*
(pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19

Factors affecting the transformational leadership of school administrators
under the secondary educational service area office 19

อภิเบศร์ รักขางาม,¹ บุญช่วย ศิริเกษ²
ApibateRuksangam¹, BoonchuaySirikase²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาเขต 19 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู 2) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเขตมัธยมศึกษา เขต 19 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู 3. ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเขตมัธยมศึกษาเขต 19 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 278 คน ข้าราชการครู จำนวน 60 คน รวมทั้งหมด 338 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.92 ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน คือ 1)การกำหนดวิสัยทัศน์ 2)การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 3)การบริหารการเปลี่ยนแปลง 4)การใช้หลักการกระจายอำนาจ 5)การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้านคือ 1) การมีอิทธิพล อย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

¹ นักศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, E-mail:

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 โดยรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดย ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ มากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปน้อย ได้แก่ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์การสร้างแรงบันดาลใจ และการกระตุ้นทางปัญญา และปัจจัยที่เป็นตัวพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 คือ ปัจจัยด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง (X_1) ปัจจัยด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (X_2) ปัจจัยด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (X_3) ปัจจัยด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_4) และปัจจัยด้านการใช้หลักการกระจายอำนาจ (X_5) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.81 มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 66.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 0.719 + 0.162(X_3) + 0.244(X_5) + 0.164(X_2) + 0.116(X_1) + 0.127(X_4)$$

สมการในพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.175(Z_3) + 0.291(Z_5) + 0.181(Z_2) + 0.119(Z_1) + 0.140(Z_4)$$

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผล, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study factors affecting the transformational leadership of school administrators under jurisdiction of The Office of Secondary Educational Service Area Office 19 2) to Study the transformational leadership of school administrators under jurisdiction of The Office of Secondary Educational Service Area Office 19 and 3) to study factors affecting the transformational leadership of school administrators under

jurisdiction of The Office of Secondary Educational Service Area Office 19 at least 1 factors affecting

The samples were 52 school administrators, 278 teachers, 60 total of 338 persons. They were selected by Stratified Random Sampling. The instrument included the Questionnaire in 5 levels as Rating Scale with reliability coefficient 0.92 5 variables were factors affecting the transformational leadership of school administrators: 1) Vision Determinant 2) Effective Communication 3) Change Management 4) Decentralization Rational 5) Participative Administration. And 4 variables the transformational leadership of school administrators: 1) Idealized Influence 2) Inspirational Motivation 3) Intellectual Stimulation and 4) Individualized Consideration. Data were analyzed by using Computer Program to calculate the Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The study findings were as follow: The factors affecting the transformational leadership of school administrators under jurisdiction of The Office of Secondary Educational Service Area Office 19, were in High level. There was significant correlation between every factors and transformational leadership of school administrators in High level at .01. The transformational leadership of school administrators was in High level in every aspect. And The factors as predictors of transformational leadership of school administrators under jurisdiction of The Office of Secondary Educational Service Area Office 19 were: Transformational Administration Factor (X_3), Participative Administration Factor (X_5), Effective Communication Factor (X_2), Vision Determinant Factor (X_1), and Decentralization Rational Factor (X_4) with correlation coefficient 0.81, predictive value 66.10 at .01 significant level. The predictive equation could be written as follows:

$$Y = 0.719 + 0.162(X_3) + 0.244 (X_5) + 0.164 (X_2) + 0.116 (X_1) + 0.127 (X_4)$$

And with this equation of standard score

$$Z = 0.175 (Z_3) + 0.291 (Z_5) + 0.181 (Z_2) + 0.119 (Z_1) + 0.140 (Z_4)$$

Keyword: Factors affecting , transformational leadership

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนที่มีความสามารถ และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข การดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลัง และมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องยึดเงื่อนไขหลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวง ประกอบด้วยยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ(School Based Decision Making)การมีส่วนร่วม (Participation)การกระจายอำนาจ (Decentralization)ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (Accountability)การพัฒนาผู้บริหารศึกษานิเทศก์ และครูแกนนำของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง และสามารถขยายผลได้เต็มพื้นที่ (กระทรวงศึกษาธิการ,2550) และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท

การพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งแนวโน้มของบริบทการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ มี 5 บริบท ดังนี้ 1) การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินของโลก 2) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด3) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม 4) การเคลื่อนย้ายของคอนอย่างเสรี 5) การเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550)ในสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการศึกษาภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมกับยุคของการเปลี่ยนแปลงนี้ แนวคิดทฤษฎีใหม่ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันมาก คือ แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) (Burns, 1978; Bass, 1985; Bass and Avolio, 1994) เนื่องจากการที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) จากภาวะผู้นำแบบเดิมไปสู่ความเป็นผู้ที่วิสัยทัศน์ (Visionary) มีการกระจายอำนาจ เสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowering) มีคุณธรรม (Moral Agents) และกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำลักษณะนี้กำลังเป็นที่ต้องการอย่างยิ่งในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนอย่างในปัจจุบัน(ประยุทธ์ ชูสอน, 2548)

จากการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในประเทศไทย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร เป็นตัวกำหนดทิศทางขององค์กร การสร้างทางเลือก และการนำไปสู่การปฏิบัติ (วิโรจน์ สารัตนะ, 2548) และภาวะผู้นำยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาไทย อย่างไรก็ตาม การมีภาวะผู้นำที่ดีที่สุด ที่เหมาะสมที่สุด สำหรับผู้บริหารสถานศึกษานั้นยังไม่สามารถหาคำตอบแบบสำเร็จรูปได้(อุทัย บุญประเสริฐ, 2548)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการ

สถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาเขต 19 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเขตมัธยมศึกษาเขต 19 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู
3. เพื่อศึกษาปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเขตมัธยมศึกษาเขต 19 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูอย่างน้อย 1 ปัจจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2,184 คน จากจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 52 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 338 คน จากจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 52 โรงเรียน โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากร

3. ตัวแปรที่จะศึกษา

3.1 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

- 3.1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์
- 3.1.2 การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.1.3 การบริหารการเปลี่ยนแปลง
- 3.1.4 การใช้หลักการกระจายอำนาจ
- 3.1.5 การบริหารแบบมีส่วนร่วม

3.2 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

3.2.1 อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

3.2.2 การสร้างแรงบันดาลใจ

3.2.3 การกระตุ้นทางปัญญา

3.2.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 65 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .92 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach (Alpha Coefficient of Cronbach) สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 วิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งอายุราชการ และระดับการศึกษาสูงสุด พบว่าเพศ มีกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 82.24 ส่วนเพศหญิงมีร้อยละ 17.75 โดยส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.80 รองลงมามีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.41 อายุระหว่าง 51- 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.75 และมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.95 สำหรับตำแหน่งมีกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 81.16 และครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 11.83 สำหรับอายุราชการ มีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุราชการมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.69 รองลงมาอายุราชการ 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.96 ส่วนอายุราชการ 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.66 ส่วนอายุราชการ 16 -20 ปี มีร้อยละ 13.90 และอายุราชการน้อยกว่า 5 ปี มีร้อยละ

9.76และสำหรับกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 56.50 รองลงมา มีระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 39.94สูงกว่าและปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 3.55

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครู โดยภาพรวมและรายด้านมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.50) เรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความสำคัญมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.50)ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.55) ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.60)ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.58)การใช้หลักการกระจายอำนาจ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.60)

ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครู โดยภาพรวมและรายด้านมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.54) เรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความสำคัญมากไปหาน้อย คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.63)ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.61) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.60)และด้านกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.54)

ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

พบว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ สหสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงเรียงตามลำดับสูงสุดไปหาลำดับต่ำสุดคือ ปัจจัยด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง (X_3) ($r = 0.746$) ปัจจัยด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (X_5) ($r = 0.744$) ปัจจัยด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (X_2) (r

= 0.741) ปัจจัยด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_1) ($r = 0.677$) และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงคือ ปัจจัยด้านการใช้หลักการกระจายอำนาจ (X_4) ($r = 0.740$)

ตอนที่ 5 ประสิทธิภาพในการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

1. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เมื่อเพิ่มปัจจัยทีละตัว

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มของตัวแปรต้นหรือ กลุ่มของตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับ นัยสำคัญตามลำดับ คือ ปัจจัยที่ 3 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยที่ 5 ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ 2 ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่ 4 ด้านการกระจายอำนาจและปัจจัยที่ 1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ โดยวิเคราะห์ผลเมื่อมีการเพิ่มปัจจัยทีละตัว

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 จากตัวแปรต้นทั้งหมด 5 ตัวแปร มีตัวแปรต้นที่ทดสอบแล้วว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 5 ตัวแปร ตามลำดับ คือ ปัจจัยด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง (X_3) ปัจจัยด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (X_5) ปัจจัยด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (X_2) ปัจจัยด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_1) และปัจจัยด้านการใช้หลักการกระจายอำนาจ (X_4)

2. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน โดยแสดงแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีผลมาจากปัจจัยที่ส่งผลหรือตัวแปรต้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงตามลำดับคือ ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง (X_3) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (X_5) ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (X_2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_1) และด้านการใช้หลักการกระจายอำนาจ (X_4)

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 0.719 + 0.162(X_3) + 0.244(X_5) + 0.164(X_2) + 0.116(X_1) + 0.127(X_4)$$

สมการในพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.175 (Z_3) + 0.291 (Z_5) + 0.181 (Z_2) + 0.119 (Z_1) + 0.140 (Z_4)$$

จะเห็นได้ว่าเมื่อนำตัวแปรต้นทั้ง 5 ตัวแปรเข้าสู่สมการพยากรณ์แล้ว ก็จะได้ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.816 มีค่าอำนาจการพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ 0.661 หรือสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 66.10

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครู โดยภาพรวมและรายด้านมีความสำคัญอยู่ในระดับมากโดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับความสำคัญที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการวางแผนกลยุทธ์และกำหนดเป้าหมายสู่การปฏิบัติ ด้านการสร้างนวัตกรรมและการคิดเชิงสร้างสรรค์ ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านการใช้หลักการกระจายอำนาจและด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้การพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา มุ่งพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ สร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบในการดำเนินการตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะประสบความสำเร็จ จึงเป็นต้องอาศัยองค์การปฏิบัติคือ สถานศึกษา ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีความความเข้าใจและสามารถดำเนินการตามแนวทางการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี (ธีระ รุญเจริญ, 2549)

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครู โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการกระตุ้นทางปัญญาซึ่งมี

ความสอดคล้องกับ สราญรัตน์ จันทะมล (2548) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสว่างพูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ธวัชชัย หอมยามเย็น (2548) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษา โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงเรียงตามลำดับสูงสุดไปหาต่ำสุดคือ ปัจจัยด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และปัจจัยด้านการใช้หลักการกระจายอำนาจ ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง คือ ปัจจัยด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ปัจจัยด้านการสร้างนวัตกรรมและการคิดเชิงสร้างสรรค์ ปัจจัยด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยด้านการวางแผนกลยุทธ์และกำหนดเป้าหมายสู่การปฏิบัติ

4. ประสิทธิภาพในการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

ผลการวิเคราะห์เพื่อพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 จากปัจจัยทั้งหมด 8 ปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่ทดสอบแล้วว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมดอยู่ 5 ปัจจัย เรียงตามลำดับปัจจัยที่มีอำนาจในการพยากรณ์จากสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้คือ ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง (X_3) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (X_5) ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (X_2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_1) และด้านการใช้หลักการกระจายอำนาจ (X_4)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการกระตุ้นทางปัญญาที่เน้นการใช้ข้อมูลและหลักฐานเป็นสำคัญในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีบทบาทเป็นผู้วิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ทั้ง 5 ปัจจัยที่เป็นตัวทำนายการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และด้านการใช้หลักการกระจายอำนาจ ให้สามารถพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น และพร้อมก้าวสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป เนื่องจากเป็นปัจจัยที่พบว่าเมื่อมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถพยากรณ์การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ได้ถึง ร้อยละ 66.10

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาปัจจัยด้าน การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร การสร้างทีมงาน การวิจัยและพัฒนา การจัดการความรู้ เป็นต้น
- 3) ควรศึกษาความต้องการของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- ประยุทธ์ ชูสอน. (2548). **พฤติกรรมภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิโรจน์ สารัตนะ,(2542). **การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษา และบทวิเคราะห์องค์การทางการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**
- ธีระ รุณเจริญ. (2546). **การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.**
- Burn,(1978). **Leadership**.New York: Harper and Row.
- Bennis, W., & Nanus, B. (1985).**Leaders : the Strategies for Taking Charge**. New York: Harper and Row.

สิทธิในทัศนะของพุทธศาสนา

The concept of rights in the Buddhist perspective

พระครูนิวตน์ดิลก (ก้าน จิตกุลโส)¹

บทคัดย่อ

สิทธิเป็นมโนทัศน์ทางสังคมที่กล่าวถึง สิ่งปัจเจกบุคคลที่จะกระทำการใด ๆ บางอย่างต้องมีความสอดคล้องกับเงื่อนไขกติกาของรัฐที่ได้วางไว้ และรัฐก็ให้การคุ้มครองสิทธิในการกระทำนั้นของปัจเจกบุคคล ซึ่งมโนทัศน์เกี่ยวกับสิทธิที่ว่ามีมีการเสนอออกเป็นสองกลุ่มด้วยกันกล่าวคือ กลุ่มแรกเสนอสิทธิตามธรรมชาติ เห็นว่ามนุษย์มีสิทธิติดตัวมาแต่กำเนิดใครก็มิอาจพรากสิทธิที่วางนี้ไปได้ ส่วนกลุ่มที่สองเสนอสิทธิตามกฎหมาย เห็นว่าสิทธิของมนุษย์เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างทางสังคม ส่วนการวิเคราะห์สิทธิในทัศนะของพุทธศาสนา ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าทัศนะเรื่องสิทธิของพุทธศาสนามีความหมายใกล้เคียงกับสิทธิตามธรรมชาติมากกว่าสิทธิตามกฎหมาย

คำสำคัญ: สิทธิ, สิทธิตามธรรมชาติ, สิทธิตามกฎหมาย, พุทธศาสนา

Abstract

The rights are the social mentioned What is the individual to take any action, certain conditions must be consistent with the rules of the State where the State has placed it, the protection of the rights of the individual, in which the concept about the rights that this is being offered by the first group of nature rights proposal, seeing that there are rights in anyone but the rights that may be separated. The second section, the proposed legal rights found human rights as something composed the social. Analysis of rights in the perspective of Buddhism. The author points out that the rights perspective of Buddhism has a meaning closer to natural rights over legal rights

Keyword: Rights, Nature rights, Legal rights, Buddhism

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, E-mail: king_4173@hotmail.com

1. บทนำ

สิทธิ (Rights) เป็นมโนทัศน์ที่สำคัญในทางสังคมและการเมือง เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัจเจกในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ ย่อมมีสิทธิกระทำการอะไรบางอย่าง ภายใต้เงื่อนไขกฎและกติกาที่วางไว้แล้วรัฐก็ให้การคุ้มครองการกระทำนั้น เมื่อย้อนกลับไปดูที่มาของมโนทัศน์เรื่องสิทธิจะเห็นว่า มีข้อเสนอเกี่ยวกับมโนทัศน์นี้อยู่สองกลุ่มด้วยกัน กล่าวคือ กลุ่มแรกเห็นว่ามนุษย์ที่รวมตัวกันเป็นสังคมมีสิทธิที่ติดตัวมาแต่กำเนิด สิทธินี้ไม่มีใครจะพรากไปจากเขาได้ สิทธิประเภทนี้เรียกว่าสิทธิตามธรรมชาติ (Natural rights) และกลุ่มที่สองเห็นว่า สิทธิเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อกำหนดให้กับปัจเจกบุคคลที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของสังคมนั้น ว่าอะไรคือสิ่งที่ควรมีและไม่ควร มี กระทำได้และกระทำไม่ได้ การนิยามความหมายของสิทธิประเภทนี้เรียกว่า สิทธิตามกฎหมาย (Legal rights)

หลังจากที่เจ้าชายสิทธิธัตถะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ได้ทรงออกเผยแผ่หลักธรรมที่พระองค์ได้ทรงค้นพบแก่กลุ่มคนต่าง ๆ ซึ่งการออกประกาศสังฆธรรมที่ทรงค้นพบในตอนนั้นทำให้เจ้าลัทธิและเหล่าสาธุศิษย์ได้ละทิ้งวิถีการแสวงหาสังฆธรรมในแบบเดิมแล้วหันมาออกมาติดตามพระองค์เป็นจำนวนมาก และเป็นพุทธศาสนาในยุคเริ่มต้นถือว่ายังไม่มีระเบียบปฏิบัติในเรื่องของพระวินัย เพราะสังคมสงฆ์ในยุคแรกนั้นถือว่าเป็นกลุ่มเล็กๆ และยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง แต่ก็เชื่อว่าจะไม่มีการใดเลยอันเป็นหลักการในการเข้าไปอยู่ร่วมกับสังคมสมัยของพระองค์ที่มีทั้งแนวคิดและความเชื่อที่หลากหลาย อีกทั้งเจ้าลัทธิต่างๆ การที่จะอยู่ในบริบทเช่นนั้นได้ต้องมีหลักการอะไรบางอย่างสำหรับการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอินเดียในสมัยนั้น เพื่อไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งกัน และนี่อาจเป็นสาเหตุที่พระองค์ได้ทรงวางหลักการ วิธีการ และเป้าหมาย ในทางพระพุทธศาสนาแก่คณะสงฆ์ยุคเริ่มต้นว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรในการออกเผยแผ่หลักสังฆธรรม โดยการถือเอาวันที่พระสงฆ์มารวมตัวกันมากที่สุดในคืนวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งเรียกกันต่อมาว่า วันมาฆบูชา โดยมีพระสงฆ์จำนวนนับพันรูปที่เข้าร่วมสมาคมนั้น และท่านทั้งหลายเหล่านั้นเป็นผู้ที่พระองค์ทรงบวชให้เองทั้งหมด และหลักการที่ทรงกล่าวถึงวันนั้นเรียกว่า โอวาทปาติโมกข์ ซึ่งมีใจความสำคัญ คือ

“ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า พระนิพพานเป็นธรรม ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ชื่อว่า เป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่า เป็นสมณะ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตใจของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือการสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความสำรวมในปาติโมกข์ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด การประกอบความเพียรในอธิจิต นี่คือการสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”²

² ที.ม. (ไทย) 10/90/50-51.

จากข้อความข้างต้นมีข้อบางตอนเป็นที่น่าสนใจว่า หลักการในการเผยแพร่ที่วางไว้สำหรับคณะสงฆ์ที่ติดตามพระองค์ในสมัยนั้น หนึ่งในนั้นเน้นไปที่ การไม่ทำร้าย การไม่เบียดเบียนผู้อื่น แต่ถ้ามีใครมากระทำการเดียวกันโดยการทำร้ายและเบียดเบียนก็ให้ความอดทนอดกลั้น การที่ทรงเน้นไปเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่าทรงแสดงเจตนารมณ์ ในการเคารพ ความเชื่อและเสรีภาพในปัจเจกบุคคล เพราะเขาเหล่านั้นย่อมที่จะรับฟังหรือไม่รับฟังในการแสดงให้เห็นถึงสัจธรรมก็ได้ กล่าวคือสาวกเพียงแค่ชี้ให้เห็นสัจธรรม แต่ไม่ควรเข้าไปบังคับหรือเบียดเบียนโดยทำร้ายร่างกายให้เขาต้องเป็นอย่างที่เราอยากให้เป็น

เมื่อประเมินถึงหลักการของพระพุทธเจ้าในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนามีมโนทัศน์เรื่องสิทธิใช่หรือไม่ และถ้าหากพุทธศาสนามีมโนทัศน์เรื่องสิทธิ สิทธิที่ว่าแบบไหน เป็นเหมือนกับกลุ่มที่เสนอสิทธิตามธรรมชาติ หรือกลุ่มที่เสนอสิทธิตามกฎหมาย อย่างใดอย่างหนึ่งใช่หรือไม่ หรือว่าไม่เป็นทั้งสองแบบ ดังนั้น จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงต้องการชี้ให้เห็นว่าสิทธิในทัศนะของพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

2. มโนทัศน์ว่าด้วยสิทธิ (Concept of Rights)

การนิยามมโนทัศน์ว่าด้วยสิทธิอาจมีความหลากหลาย แต่การนิยามในทางสังคมศาสตร์เป็นการนิยามตามนิติศาสตร์ ซึ่งหมายถึง อำนาจที่ปัจเจกบุคคลมีในการทำการใดการหนึ่ง หรือ การได้รับการปกป้องไม่ให้คนอื่นมากระทำการอะไรแก่ตน³ ซึ่งแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิในเวลานี้ ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตกในการเรียกร้องต่อสู้เพื่อเสรีภาพในการนับถือศาสนา ที่เรียกว่า กระบวนการปฏิรูป (Reformation) โดยขบวนการในตอนนั้นได้รับอิทธิพลมาจากความคิดของ จัง โบแดง (Jean Bodin) ที่เห็นว่าอำนาจอธิปัตย์ถูกจำกัดโดย กฎธรรมของธรรมชาติ จึงต้องอยู่ภายใต้การควบคุมทางศีลธรรมและขอบเขตของเหตุผล ซึ่งต่อมา โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) เห็นว่ากษัตริย์ผู้มีอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน มีอำนาจเพียงในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และกษัตริย์เป็นเพียงกึ่งจักรพรรดิ ไม่ได้รับอำนาจสูงส่งใด ๆ จากภายนอก ซึ่งตรงกันข้ามนั้นอำนาจอธิปไตยใหม่ต้องเป็นตัวแทนของประชาชน⁴ หรือกล่าวอีกอย่างประชนเป็นเจ้าของอำนาจทางการเมือง ซึ่งนักปรัชญาทางสังคมและการเมืองอย่างเช่น ฮอบส์และล๊อค ได้เห็นว่าที่มาของสังคมการเมืองนั้นเกิดจากการรวมตัวกันของมนุษย์ที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน แต่เงื่อนไขของการรวมตัวกันปัจเจกบุคคลต้องยอมลดทอนเสรีภาพในการกระทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนลง กล่าวคือก่อนหน้าที่จะมารวมตัวกัน ใครจะทำอะไรก็สามารถกระทำได้ เพราะภาวะตามธรรมชาติเป็นภาวะที่ปราศจากเงื่อนไขทางสังคม เช่น แดงต้องการอาหารเพื่อมาประทังชีวิตก็สามารถเข้าไปหยิบในบ้านของเขี้ยวโดยไม่สนใจว่าเขี้ยวจะอนุญาตหรือไม่ แต่เมื่อมารวมตัวกันเป็นสังคมแล้ว แดงจะใช้พฤติกรรมแบบเดิมไม่ได้ เพราะการเข้ามารวมกันของแดงและเขี้ยวได้

³ ไสรัจ หงส์ดารมภ์, **ปรัชญาทั่วไป**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560), หน้า 268.

⁴ ชุมพร สังขปริชา, **ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองว่าด้วยธรรมชาติมนุษย์**, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531), หน้า 148-149.

สร้างข้อตกลงกันว่าจะไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น นั้นหมายถึง สิทธิในการเป็นเจ้าของวัตถุที่หามาด้วย น้ำพักน้ำแรงของแดง เป็นเงื่อนไขทางสังคมที่ร่วมกันสร้างขึ้นที่เรียกว่า สัญญาประชาคม (Social Contract) แดงเองก็ได้รับการคุ้มครองจากการสร้างเงื่อนไขนั้น แนวคิดที่ว่าผู้เขียนจะได้กล่าวถึง ในหัวข้อต่อไปว่ามีรายละเอียดและลักษณะเป็นอย่างไร และนอกจากของนักปรัชญาทั้งสองที่กล่าวมายังมีอีก กลุ่มหนึ่งที่เสนอแนวคิดเรื่องสิทธิตรงข้ามกัน นั้นเพราะเป็นผลจากการอธิบายโน้ตศน์จากลักษณะทางสังคมการเมืองอีกระบบหนึ่ง จึงทำให้การอธิบายโน้ตศน์เรื่องสิทธิที่ต่างกันไปด้วย ดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

2.1 สิทธิตามธรรมชาติ (Nature Rights)

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า แนวคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right) ได้รับอิทธิพลมาจากนักคิดสองคนด้วยกัน คือ ฮอบส์ และล๊อค โดยที่ทั้งสามนี้มีความเห็นทางด้านสังคมและการเมืองว่า เกิดจากการรวมตัวกันจากการทำข้อตกลงกัน ในฐานะเป็นคู่สัญญาที่คู่สัญญาจะได้รับผลประโยชน์และความเป็นธรรมโดยเท่าเทียมกัน ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบหรือเสียเปรียบกัน เหตุผลที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันเป็นสังคมการเมือง นักคิดทั้งสองคนเห็นว่าเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ เป็นธรรมชาติที่มีความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน การที่จะทำให้อันทุกคนมารวมกันได้มีอยู่ทางเดียวเท่านั้นคือ การสร้างข้อตกลงที่เรียกว่าสัญญาที่จะต้องเอื้ออำนวยผลประโยชน์ให้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) เห็นว่าการที่คนทุกคนอยู่นอกสังคมและการเมืองสามารถอ้างสิทธิได้ว่า ตนเป็นเจ้าของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติเท่าเทียมกัน ซึ่งในทัศนะของฮอบส์การอ้างสิทธิประเภทนี้ว่า เป็นสิทธิตามธรรมชาติ⁵ แต่เมื่อตกลงกันว่าจะร่วมกันสร้างสังคมการเมืองขึ้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องจำกัดขอบเขตสิทธิตามธรรมชาติของตน กล่าวคือ เมื่อรวมกันเป็นรัฐแล้ว เราจะอ้างสิทธิกระทำการใด ๆ ตามใจชอบเหมือนนอกสังคมการเมืองไม่ได้ ซึ่งการกำหนดสิทธิในลักษณะเช่นนี้เป็นการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ว่าจะใครบ้างคือสิทธิที่ตนมีอยู่ และอะไรคือสิทธิที่ตนเสียไป ภายใต้เงื่อนไขขอบเขตของสิ่งที่เรียกว่าสังคมและการเมืองหรือรัฐ

จอห์น ล๊อค (John Locke) เห็นว่าพระเจ้าสร้างมนุษย์มาเหมือนกัน ทุกคนต่างไม่มีอะไรเป็นทรัพย์สินสมบัติติดตัวมาตั้งแต่เกิด เรามีเพียงแต่แรงงานเท่านั้น⁶ และมนุษย์ทุกคนเป็นเจ้าของแรงงานของตน ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้ใครจะละเมิดไม่ได้ โดยเริ่มแรกเราอาจมีสิทธิที่ว่ามีโดยเท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากว่าเราทุกคนมีความต่างกันในเรื่องของความอดสาหัส บางคนพอใจในความมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง การแสวงหาเพื่อการครอบครองทรัพย์สินจึงไม่ต้องดิ้นรนมากมาย แต่บางคนไม่พอใจในความเป็นอยู่แบบพอเพียง เขาจึงแสวงหาในการครอบครองทรัพย์สินสมบัติที่มากกว่า คนแบบหลังย่อมมีทรัพย์สินสมบัติมากกว่า ซึ่งล๊อคเห็นว่า “ทรัพย์สินส่วนนี้นอกจากเจ้าของแล้วคนอื่น

⁵ สมภาร พรหมทา, **ปรัชญาสังคมและการเมือง**, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 44-45.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

ไม่มีสิทธิ เพราะแรงงานจากร่างกายของใครและผลงานจากมือของใครย่อมเป็นทรัพย์สินของคนผู้นั้น...ด้วยเหตุนี้ แรงงานย่อมเป็นทรัพย์สินของเจ้าของแรงงานของตน”⁷

จากการที่กล่าวมาจะเห็นว่า แนวคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของ ฮอบส์ และล๊อค ให้ความสำคัญกับสิทธิที่ติดตัวมนุษย์โดยตรง การที่จะมีอำนาจใด ๆ มาทำการลิดรอนสิทธิที่ว่าอำนาจนั้นก็ไม่มี ความชอบธรรมอีกต่อไป และสิทธิที่ว่านี้เป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้างมาพร้อมกับทรัพยากร ธรรมชาติ ซึ่งถ้าหากคนไหนมีความเพียรพยายามในการทำมาหากิน ขยันอดทน สิ่งเขาจะได้รับจากการใช้แรงงานก็คือความมั่นคงมากกว่าคนที่ขยันน้อยกว่าเขา เพราะคนทุกคนเป็นเจ้าของแรงงานของตน เจ้าของแรงงานเท่านั้นที่มีสิทธิในผลผลิตแห่งแรงงานของตน

2.2 สิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights)

สิทธิตามกฎหมาย เป็นมโนทัศน์ที่เห็นว่า สิทธิมาจากผลผลิตของมนุษย์ด้วยกันเอง ไม่ได้ติดมากับธรรมชาติของมนุษย์ และสิทธิประเภทนี้ถือเป็นความร่วมมือในการทำงานร่วมกันระหว่างมนุษย์กับรัฐ ไม่ใช่กฎธรรมชาติหรือกฎที่พระเจ้ามอบให้กับมนุษย์ ซึ่งหมายความว่าที่มาของสิทธิไม่มีอะไรมากกว่าการประกาศบังคับใช้โดยผู้มีอำนาจทางการเมืองทางการเมืองการปกครอง เป็นกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันภายใต้เงื่อนไขของรัฐเท่านั้น⁸ โดยที่นักคิดกลุ่มนี้เห็นว่าสังคมการเมืองเปรียบได้กับคน พลเมืองเปรียบได้กับอวัยวะ สิทธิจึงเป็นเรื่องของตำแหน่งแห่งที่ของคนที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ทางสังคม เช่น ในงานเขียนของศาสนาพราหมณ์ เป็นต้นว่ามนุธรรมศาสตร์ได้จำแนกคนออกเป็นวรรณะ⁹ ต่าง ๆ การจำแนกคนออกเป็นวรรณะตามทฤษฎีนี้ ทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำทางด้านสิทธิและความเท่าเทียมของคนในสังคม แต่นั่นก็ไม่ใช่สำคัญเท่ากับการได้ทำหน้าที่ในฐานะเป็นพลเมืองที่ดีต่อรัฐได้

ความสำคัญของสิทธิตามกฎหมาย ก็คือที่มาของสิทธิและอำนาจจะมีขึ้นตามสิทธิที่สร้างขึ้น ซึ่งมีความชัดเจนและมีอำนาจของกฎหมายมารองรับ ทั้งนี้เพราะมันเป็นสิ่งประกอบสร้าง ทางสังคม และสังคมก็กำหนดให้ขึ้นด้วยเหตุผลต่าง แต่สิทธิประเภทนี้มองว่าปัจเจกบุคคลที่อยู่รวมกันเป็นสังคม เปรียบได้กับอวัยวะต่างของร่างกาย ที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ให้ดำเนินชีวิตอย่างราบรื่นสบาย กล่าวคือ เถ้ามีหน้าที่ไต่เดินพาร่างกายไปไหนต่อไหนที่เจ้าของร่างกายนี้อยากจะไป ส่วนมือมีหน้าที่ไต่หยิบจับ หูมีหน้าที่คือรับฟัง ปากมีหน้าที่กินกับพูด จมูกมีหน้าที่หายใจหรือดมกลิ่น ตามีหน้าที่มอง และอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกายก็ทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งระบบต่าง ๆ ของร่างกายถ้าสังเกตดูแล้วจะไม่มีอวัยวะส่วนอื่นมาทำหน้าที่แทนกันได้กล่าวคือ เราจะใช้มือทำหน้าที่แทนเท้าได้ก็ไปว่าการใช้เท้าโดยตรง เพราะการเดินไม่ใช่หน้าที่ของมือ มือมีหน้าที่ในการหยิบจับสิ่งของต่าง ๆ หรือนิ้วมือที่ผู้เขียนกำลังใช้เคาะแป้นพิมพ์อย่างตอนนี้ก็ถือเป็นการทำตาม

⁷ John Locke, *Tow Treaties on Civil Government*, The Second Treatise, (Chicago: The Great Books Foundation, 1995). P 5. อ้างใน สมภาร พรหมทา, *ปรัชญาสังคมและการเมือง*, หน้า 46.

⁸ ไสโรจ หงส์ดารมภ์, *ปรัชญาทั่วไป*, หน้า 273.

⁹ สมภาร พรหมทา, *ปรัชญาสังคมและการเมือง*, หน้า 50.

หน้าที่ และเป็นอวัยวะที่ใช้งานได้ดีและเร็วที่สุดสำหรับการใช้งานในการพิมพ์หนังสือ ถามว่า ผู้เขียนจะใช้นิ้วเท้าแทนได้หรือไม่ ก็อาจจะใช้ได้แต่คงไม่ดีเท่านิ้วมือ เพราะธรรมชาติไม่ได้สร้างให้นิ้วเท้ามาใช้งานในการพิมพ์หนังสือ หรืออวัยวะอย่างอื่นก็เช่นเดียวกัน สมมติว่าวันหนึ่ง เราอยากใช้จมูกอยากทำหน้าที่แทนหูหรือตาขึ้นมา คำถามคือเป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะสลับปรับเปลี่ยนอวัยวะ ตามความต้องการของเรา แน่นอนว่าคงเป็นไปไม่ได้ เพราะโดยธรรมชาติแล้ว อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายย่อมมีจุดเด่นและการใช้ที่อวัยวะส่วนอื่นไม่สามารถทำหน้าที่แทนได้ ดังนั้นแนวคิดเรื่องสิทธิตามกฎหมายจึงเห็นว่า การกำหนดตำแหน่งหน้าที่ให้คนที่อยู่ในสังคมได้ทำตามหน้าที่จึงเป็นเรื่องที่สำคัญกว่า และทำให้สังคมเดินไปข้างหน้าอย่างไม่สะดุด

แนวคิดเรื่องสิทธิตามกฎหมาย จึงเป็นเรื่องของรัฐในการกำหนดบทบาทและตำแหน่งหน้าที่ของคน เช่นในสังคมอินเดียสมัยโบราณได้กำหนดตำแหน่งหน้าที่ของคนโดยผ่านระบบวรรณะ แต่ละวรรณะก็จะถูกกำหนดให้มีหน้าที่ว่า อะไรคือสิทธิที่สามารถทำได้และไม่สามารถกระทำได้ เช่นอาชีพ ของแต่ละวรรณะก็ถูกกำหนดโดยระบบวรรณะ เช่นวรรณะพราหมณ์ มีหน้าที่ให้การศึกษาหรือเป็นผู้ที่คอบอบรมเหล่าชนชั้นสูงเพื่อให้มีการศึกษาสำหรับการพัฒนาและการบริหารรัฐวรรณะอื่นเช่นวรรณะแพศย์ไม่มีสิทธิในการทำหน้าที่นี้ ส่วนวรรณะกษัตริย์มีหน้าที่ในการปกครองหรือปกป้องรัฐ วรรณะ ศูทรก็ไม่มีสิทธิในการทำหน้าที่นี้ การแบ่งหน้าที่ของคนภายใต้เงื่อนไขของสังคมเช่นนี้ยังสะท้อนให้เห็นในงานเขียนของอินเดียหลายเล่มที่ถือว่ามีผลต่อการปฏิบัติจริงในสังคม เช่น ในภควัทคีตา มีบางตอนที่สะท้อนให้เห็นเรื่องของการทำตามหน้าที่ ซึ่งคนที่รับอิทธิพลของงานชิ้นนี้แล้วนำไปใช้งานจริงอย่างเช่น มหาตมา คานธี เคยกล่าวถึงเรื่องนี้เอาไว้ตอนหนึ่งในหนังสือที่ชื่อว่า ข้าพเจ้าทดลองความจริง ว่าผู้ที่รักชาติจะต้องไม่ทอดทิ้งการรับใช้ชาติ มาตุภูมิ ซึ่งเขาอ้างถึงโคลงในภควัทคีตา ความตอนหนึ่งว่า “แม้จะต้องล้มเหลว คนเราก็กควรปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ทั้งนี้ดีกว่าที่จะไปรับงานอื่นที่ไม่ใช่หน้าที่ของตนมาทำ แม้ว่าจะงานนั้นจะดูงดงามสักเพียงใดก็ตาม การตายในหน้าที่มิใช่เป็นการตายไม่ดี ผู้ที่ออกนอกเส้นทางของตน จะต้องเดินวอกวนไปมาอย่างไม่มีสิ้นสุด”¹⁰

จากข้อความในข้างต้นแสดงให้เห็นการที่คนได้ทำตามหน้าที่ ที่ถูกกำหนดโดยสังคมหรือรัฐถือว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ส่วนการทํานอกเหนือหน้าที่ถึงแม้ว่าเรื่องนั้นจะเป็นเรื่องที่ตีสองข้าง เป็นเรื่องที่ไม่ควรทำ เปรียบเหมือนกับการที่คนเรามีเท้าครบสมบูรณ์ทั้งสองข้าง แต่เห็นว่าใช้มือเดินแทนเท้า น่าจะดีกว่า ถือว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องตามกาลเทศ ตามทัศนะของสิทธิตามกฎหมายจึงถือว่า สิทธิของปัจเจกบุคคล เป็นเรื่องที่ต้องทำตามหน้าที่ของสังคมหรือรัฐที่ได้กำหนดตำแหน่งหน้าที่เอาไว้

¹⁰ มหาตมา คานธี, ข้าพเจ้าทดลองความจริง: อดีตชีวิตของมหาตมา คานธี, แปลโดย กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2562), หน้า 269.

3. สิทธิในทัศนะของพุทธศาสนา

ที่ผ่านมาผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นมโนทัศน์เรื่องสิทธิสองประเภทว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร และมีพื้นฐานมาจากการอธิบายหรือการมองลักษณะทางสังคมที่ต่างกัน จึงทำให้กรอบการอธิบายเรื่องสิทธิที่ต่างกัน ซึ่งในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้เสนอแนะมโนทัศน์เรื่องสิทธิในทัศนะของพุทธศาสนาว่าเป็นอย่างไร โดยผู้เขียน ได้ยกกรณีในพระไตรปิฎกเป็นตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ กล่าวคือผู้เขียนจะใช้กรณีอัครัญญสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรที่นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีแนวคิดทางสังคมและการเมืองเพื่อให้เป็นฐานในการพิจารณาประเด็นเรื่องต่อไป

อัครัญญสูตร¹¹ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มแรกจนพัฒนาการกลายมาเป็นระบบสังคมและการปกครอง โดยที่พระสูตรนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการโต้แย้งแนวคิดของเหล่าพราหมณ์ ที่เห็นว่าวรรณะของตนนั้นเป็นวรรณะที่บริสุทธิ์ เกิดจากพระโอษฐ์ของพระพรหม เป็นผู้ที่พระพรหมทรงสร้างขึ้น เป็นทายาทของพรพรหม โดยที่พระองค์ทรงแย้งว่า พวกพราหมณ์ระลึกถึงเรื่องเก่าของตนไม่ได้ว่าเป็นผู้ที่เกิดจากช่องคลอดของนางพราหมณ์เช่นเดียวกันกับวรรณะอื่นที่ตนดูถูกเหยียดหยาม หลังจากนั้นพระองค์ได้กล่าวถึงความบริสุทธิ์แห่งวรรณะ 4 ว่า ยังมีกษัตริย์บางองค์ในโลกที่ยังเป็นผู้ที่ฆ่าสัตว์ ถูเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้มาเป็นของตน ยังประพฤติผิดในกาม พุดเท็จ ส่อเสียดและคำหยาบ การประพฤติเช่นนี้ถือว่าเป็นเรื่องไม่ควรทำ มีโทษ เพราะเป็นอกุศล หรือวรรณะอื่นก็เช่นเดียวกัน ถ้าประพฤติในลักษณะเดียวกันนี้ แต่ความบริสุทธิ์จะเกิดขึ้นได้จากการเว้นจากพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่กล่าว สิ่งนั้นถือว่าควรทำ และเป็นกุศล การที่พราหมณ์อ้างเช่นนั้น ไม่สามารถรับรองได้ว่ามีความสมเหตุสมผล เพราะถ้าหากยังมีการประพฤติในสิ่งที่ไม่ควรทำ ตามข้างต้นได้ ก็ไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่าตนนั้นบริสุทธิ์

พระพุทธองค์ยังได้โต้แย้งแนวคิดเรื่องที่เกิดจากการกำเนิดของพราหมณ์ โดยยกเหตุผลเชิงเปรียบเทียบทางจักรวาลวิทยาว่าโดยเริ่มแรกนั้นจักรวาลนั้นมืดมน ไร้แสง ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ และดวงดาวทั้งหลาย ไม่มีกลางวัน กลางคืน ไม่มีหญิงชาย มีแต่เพียงสิ่งที่เรียกว่า “สัตว์” เท่านั้น หลังจากผ่านเวลามาช้านาน ได้ปรากฏมีจันดลลอยอยู่บนผิวน้ำ สัตว์ทั้งหลายจึงลงมากินจันดล ทำให้ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ปรากฏ ดวงดาวทั้งหลาย ทั้งกลางวัน กลางคืน รวมถึงวันเดือนปี ฤดูกาลทั้งหลายปรากฏเช่นเดียวกัน เหตุจากการกินจันดลในครั้งนั้น ยังทำให้สัตว์ทั้งหลายปรากฏผิวพรรณ และมีลักษณะที่แตกต่างกัน บางสัตว์มีผิวงาม บางสัตว์มีผิวหยาบ ทำให้สัตว์ที่มีผิวงามเกิดมานะถือตน ดูหมิ่นสัตว์ที่มีผิวทรามกว่า จันดลจึงหายไป ครั้งต่อมาเกิดสะเก็ดดิน สัตว์ทั้งหลายต่างก็พากันรับประทานสะเก็ดดินนั้นเป็นอาหาร ทำให้ร่างกายมีความหยาบกว่าเดิม ยิ่งทำให้เกิดการเปรียบเทียบเรื่องผิวพรรณและดูหมิ่นเหยียดหยามมากกว่าเดิม สะเก็ดดินจึงหายไป ครั้งต่อมาเครื่องดินก็ปรากฏมาแทนสะเก็ดดิน สัตว์ทั้งหลายก็พากันรับประทานเครื่องดินเป็นอาหาร แต่การดูหมิ่นเรื่องผิวพรรณยังมีอยู่ เพราะการถือตนในเรื่องผิวพรรณความปรากฏแห่งเครื่องดินจึงหายไป ต่อมาข้าวสาลีในที่ที่ไม่ต้องไถก็ปรากฏ เป็นข้าวสาลีที่สามารถเก็บไปรับประทานได้เลย กล่าวคือเก็บไปเป็นอาหารตอนเย็นก็กลับมีข้าวสุกปรากฏขึ้นสำหรับเป็นอาหารในตอนเช้า และเป็นเช่นนี้เป็นเวลานาน เหตุที่สัตว์ทั้งหลายได้รับประทานข้าวสาลีเป็นเวลานาน ทำให้เพศปรากฏ อวัยวะเพศหญิงก็ปรากฏแก่ผู้หญิง อวัยวะเพศชายก็ปรากฏแก่เพศชาย

¹¹ ที.ปา. (ไทย) 11/111-137/83-100.

การปรากฏของอวัยวะเพศ เป็นเหตุทำให้เพศทั้งสองเกิดการเพ่งมองแล้วนำมาสู่ในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์กันระหว่างกัน แต่การมีเพศสัมพันธ์ขณะนั้นว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ในกลุ่มเดียวกัน จึงเกิดการด่าว่ากล่าว ปาขว้างวัตถุสิ่งของใส่ และการขว้างปาสิ่งของใส่สัตว์ที่มีเพศสัมพันธ์กัน ในพระสูตรได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่สมควรกระทำ ทำให้พวกที่มีเพศสัมพันธ์กันต้องออกจากกลุ่มไปอยู่ที่อื่นเป็นเวลานาน ต่อมาจึงมีการสร้างบ้านเรือนขึ้นเพื่อปกปิดกิจกรรมทางเพศที่วุ่นวาย เมื่อมีการอยู่กันเป็นบ้านเรือนก็เกิดมีการกักตุนข้าวสาลี ที่พวกเขาเหล่านั้นต้องไปเก็บมาเป็นอาหารทุกเช้าเย็น โดยตนไว้เป็นเวลา 1 วันบ้าง 2 วันบ้าง จนถึงนานสุด 8 วัน เมื่อนั้นข้าวสาลีจึงมีราห่อเมล็ด มีเกล็ดหุ้มห่อ ต้นที่ถูกเกี่ยวแล้วก็ไม่กลับขึ้นมางอกอีก จึงมีข้าวสาลีขึ้นเป็นหย่อม ๆ เท่านั้น ปรากฏการณ์ข้าวสาลีนี้ทำให้เกิดการประชุมขึ้นในกลุ่มคนเหล่านั้น โดยการย้อนถึงเหตุการณ์ตั้งแต่อดีตก่อนการเกิดง้วนดินจนถึงเหตุการณ์ข้าวสาลี จึงได้ทำการตกลงแบ่งข้าวสาลีและปันเขตแดนกัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอัครัญสูตรยังไม่เพียงพอ หากยังมีการลงละเมนกันในเรื่องของข้าวสาลีอีก กล่าวคือ บางคนมีนิสัยโลภมากจึงได้เก็บข้าวสาลีของตนไว้ แล้วไปขโมยของเพื่อนบ้าน ครั้งเมื่อถูกจับได้เขาผู้นั้นก็ยอมรับแล้วรับคำว่าจะไม่ทำอีก แต่ก็ทำได้ทำตามคำมั่นที่ให้ไว้ไม่ ยังมีการขโมยต่อเรื่อยมา ทำให้คนในชุมชนทนไม่ได้ต่อพฤติกรรมเช่นนี้ จึงได้ด่าว่ากล่าว บ้างคนของใช้กำลังและสิ่งของเข้าทำร้าย การถือเอาสิ่งของโดยที่เจ้าของไม่ได้ให้ เป็นเหตุทำให้เกิดการครหา การพูดเท็จ และการลงโทษ ตามมาเป็นลำดับ

เมื่อสังคมเกิดเหตุการณ์ การละเมินทรัพย์สินของกันและกันทำให้เกิดความวุ่นวายหลายต่อหลายครั้งภายในสังคม จึงทำให้เกิดข้อตกลงร่วมกันว่าต้องหาผู้ที่จะเข้ามาดูแลผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล เพื่อตัดสินบทลงโทษและเพื่อเป็นการป้องกันการละเมินที่จะเกิดขึ้น จึงได้แต่งตั้งบุคคลขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการ และเรียกผู้นี้ว่า “มหาสมมต” ด้วยการแต่งตั้งนี้ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีอำนาจในการให้โทษกับบุคคลที่ละเมินทรัพย์สินของผู้อื่น ต่อมาจึงถูกเรียกว่า “กษัตริย์” และ “ราชา” เป็นลำดับ ครั้งต่อมาเกิดการตั้งคณะบุคคลขึ้นมาเพื่อช่วยกันดูแลอีกที เหตุการณ์ดังกล่าวนี้เป็นข้อ สมมติฐานในแว้ดวงวิชาการว่าเป็นที่มาของการมีเจ้าผู้ปกครองและการสร้างรัฐนั่นเอง

จากเหตุการณ์ข้างต้นจะเห็นว่า ตอนที่เพศของสัตว์ปรากฏแล้วทำให้จอมองเพศแล้วมาซึ่งการมีเพศสัมพันธ์กันในเวลาต่อมานั้น โดยเริ่มแรกการมีเพศสัมพันธ์ยังถือว่าเป็นสิ่งที่สังคมยังไม่ยอมรับ พฤติกรรมเช่นนี้จึงถูกการประณามและนำไปสู่การทำร้ายร่างกาย จนทำให้กลุ่มที่ชอบการมีเพศสัมพันธ์ตอนออกจากชุมชนไปอาศัยอยู่ที่อื่น ต่อมาจึงเกิดความสำนึกว่าการทำร้ายผู้อื่นถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ควรกระทำ¹² ซึ่งในตัวบทของพระสูตรเองเห็นว่าการทำร้ายร่างกายของกลุ่มที่มีพฤติกรรมดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่สมควรทำ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเนื้อหาตรงส่วนนี้ต้องการปกป้องพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของเพศทั้งสองเพราะ การกระทำดังกล่าวไม่ได้ละเมินใครหรือทรัพย์สินของใครเนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์เป็นการยินยอมระหว่างคนทั้งสอง และเป็นการกระทำบนเรือนร่างที่เขาเท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิต่อเรือนร่าง ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าโดยประการที่หนึ่งนั้นพุทธศาสนาเห็นว่าปัจเจกบุคคลมีสิทธิในเรือนร่างของตนเอง การที่เขาหรือเธอยินยอมร่วมเพศกันโดยที่อีกฝ่ายไม่ได้ถูกบังคับให้กระทำและสิ่งนี้ก็ไม่ได้ไปสร้างความเสียหายให้แก่เรือนร่างของผู้อื่นหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นเขาย่อมมีสิทธิในกิจกรรมเช่นที่วุ่นวายนี้ ถึงแม้ว่าโดยเริ่มแรกกิจกรรม

¹² ที.ปา. (ไทย) 11/126/92.

ทางเพศจะกระทำในที่สาธารณะและต่อหน้าผู้อื่น ต่อมาได้มีการพัฒนาการสร้างความกำบังและอยู่กันเป็นครัวเรือน ทำให้กิจกรรมทางเพศเป็นเรื่องที่กระทำกันโดยทั่วไป

ประเด็นต่อมาการแบ่งปันข้าวสาลีและการแบ่งเขตแดนในการถือครองกรรมสิทธิ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติให้มาเป็นทรัพย์สินของปัจเจกบุคคลในสัดส่วนและปริมาณที่เท่ากัน เป็นเหตุที่ให้สังคมได้มีการพัฒนาการไปข้างหน้า กล่าวคือหลังจากการที่รวมกันเป็นสังคมและถือกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินและข้าวสาลี ที่แต่ก่อนมีอยู่ตามธรรมชาติที่ใครก็สามารถเข้าไปเก็บเกี่ยวได้โดยไม่ต้องได้รับการอนุญาตจากใคร ข้าวสาลีอันนี้ถือว่าเป็นของทรัพย์สินสาธารณะที่ทุกคนมีสิทธิในการครอบครองเท่ากัน แต่หลังจากการแบ่งปันส่วนข้าวสาลีโดยที่แต่ก่อนถือว่าเป็นของสาธารณะได้กลายมาเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคลและเจ้าของเท่านั้นที่มีเอกสิทธิ์ในการครอบครองผู้อื่นไม่มีสิทธิ การได้เอกสิทธิ์ในการข้าวสาลีและที่ดินทำให้ต่างก็ต้องลงมือหว่านไถลงแรงของตนในการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวข้าวสาลีเองบนที่ดินของตนเอง แต่เหตุการณ์หนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่าได้สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องสิทธิตามธรรมชาติในมนทัศน์ของ ฮอบส์ และล๊อค ก่อนหน้านั้น กล่าวคือหลังจากที่ได้เก็บเกี่ยวข้าวสาลีที่ทุกคนต่างได้สัดส่วนและปริมาณที่เท่ากันแล้ว เกิดการขโมยเมล็ดข้าวสาลีของกันและกันภายในสังคมโดยมีสาเหตุมาจากความโลภ มีการสืบหาผู้ต้องหาจนนำไปสู่การจับกุมได้ในที่สุด โดยที่เขานั่นก็ให้การยอมรับสารภาพว่าตนเป็นผู้ขโมยเมล็ดข้าวสาลีของเพื่อนบ้านแล้วเก็บส่วนของตนไว้ และได้ให้คำสัญญาว่าจะเลิกพฤติกรรมเช่นนี้ แต่หลังจากเหตุการณ์ในครั้งนั้นยังถือว่าไม่จบ คนคนเดียวกันนี้ก็ยังมีพฤติกรรมเช่นเดิมคือไปขโมยข้าวสาลีของเพื่อนบ้านและก็ยังยอมรับและให้คำสัญญาเช่นเดิมอีก จนครั้งที่สาม คนที่อยู่ในสังคมนั้นเห็นว่าบุคคลดังกล่าวยังมีพฤติกรรมเช่นเดิม จึงเริ่มคิดว่ากล่าว จนจับกุม และลงมือมัดตัวมัดขังของแก่เขานั่น ต่อมาเกิดความกลัวว่าถ้าถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้จะทำให้ตนได้รับบาดเจ็บ สิ่งเดียวที่จะพ้นจากการครหาและถูกทำร้ายร่างกายไปได้คือการกล่าวเท็จว่าไม่ได้ทำ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย เพราะมีการละเมิดในทรัพย์สินของกันและกันอีกทั้งผู้ที่ทำยังไม่ยอมรับในความผิดของตน

สภาวะทางสังคมที่ปรากฏในช่วงเวลาที่กล่าวมา เป็นสภาวะที่ไร้กฎกติกาหรือเงื่อนไขของการอยู่ร่วมกัน สภาวะที่ปราศจากกฎกติกาเช่นนี้จึงทำให้เกิดใคร่อยากจะทำอะไรหรือจะเข้าไปหยิบทรัพย์สินของใครก็ได้ในอาณาบริเวณที่ได้แบ่งกันไว้ เพราะการกระเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นโทษอย่างเป็นทางการ จึงทำให้เกิดการละเมิดกันหลายต่อหลายครั้ง ทางเดียวที่จะทำให้เกิดการป้องกันในทรัพย์สินของตนได้ คือการประชุมและสร้างข้อตกลงหรือสัญญาประชาคม¹³ หลังจากนั้นได้คัดเลือกผู้ที่ดูน่าเชื่อถือที่สุดในสังคม มาเป็นผู้ดูแลและคอยตัดสินโทษต่อการกระทำที่เห็นว่าเป็นการละเมิดกันภายในสังคม ซึ่งจะเห็นว่าในประเด็นนี้ การขโมยข้าวสาลีจัดว่าเป็นการละเมิดในเอกสิทธิ์ของคนอื่น หมายความว่า เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นโดยที่เจ้าของไม่ได้ยินยอม ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเมื่อประเมินจากประเด็นนี้ มโนทัศน์เกี่ยวกับสิทธิในพุทธศาสนานั้นมีความใกล้เคียงกับสิทธิตามธรรมชาติของ ฮอบส์ และล๊อค ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้น

พัฒนาการทางสังคมที่ปรากฏใน อัคคัญญสูตร ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการอยู่แบบโดยไม่มีกฎกติกา จนมาถึงการทำสัญญาประชาคมรวมถึงการสมมติหรือแต่งตั้งให้ผู้ที่น่าเชื่อถือขึ้นมามีอำนาจดูแลกฎกติกา นั่นก็เพื่อรักษาผลประโยชน์และป้องกันการละเมิดในเอกสิทธิ์ของกันและกัน เอกสิทธิ์ที่ว่านี้เป็นผลมาจากสิ่งตามธรรมชาติคือข้าวสาลี ถ้าคิดต่อว่าการผลิตข้าวสาลีโดย

¹³ ดูรายละเอียดใน ที.ป. (ไทย) 11/130-131/96.

เริ่มแรกคนทุกคนได้รับการแบ่งปันปันส่วนที่เท่ากัน ต่อมาก็นำส่วนที่ได้รับนั้นมาปลูกลงในเขตแดนที่ได้แบ่งกันไว้โดยอาศัยแรงงานของตน สำหรับคนที่ขยันก็จะลงแรงกายของตนในการเพาะปลูกข้าวสาละจนได้ผลผลิตที่มาก ส่วนคนที่ไม่ขยันก็จะปลูกเท่าที่พอกินผลผลิตจึงน้อยกว่าคนที่ขยัน ผลที่ออกมาจึงไม่เท่ากัน นั่นก็เป็นเพราะว่าคนแต่ละคนมีสิทธิในการลงแรงหรือไม่ลงแรงในการเพาะปลูกข้าวสาละได้ คนแต่ละคนย่อมเป็นเจ้าของแรงงานนั้น ซึ่งผู้ที่ถูกสมมติให้ดูแลสังคมจะมาบังคับขู่เข็ญให้เขาทำหรือไม่ทำการเพาะปลูกข้าวสาละได้ ดังนั้นผลที่ตามมาจึงเป็นผลผลิตที่มาจากแรงงานนั้น และใครจะมาละเมิดผลจากการแรงงานของเขาไม่ได้ เขาเท่านั้นที่มีสิทธิในการบริหารจัดการในผลแต่เพียงผู้เดียว คนอื่นไม่มีสิทธิแม้แต่ผู้ที่ถูกสมมติให้มาดูแลสังคมก็ไม่มีสิทธิในการเข้าไปบริหารจัดการในผลนั้น มีหน้าที่เพียงแค่ดูแลรักษาผลประโยชน์เท่านั้น นอกจากนั้นในตอนท้ายของพระสูตรยังได้ชี้ให้เห็นอีกว่า ชนชั้นต่าง ๆ เป็นเพียงสิ่งสมมติ และการกระทำที่ถือว่าดีจะต้องเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับธรรม ซึ่งธรรมในที่นี้หมายถึงการกระทำที่ไม่ไปสร้างความเดือดร้อนให้แก่ปัจเจกบุคคล ทั้งทางกาย วาจา และใจ การกระทำที่ไม่ดีก็คือการเข้าไปละเมิดปัจเจกบุคคลทางกาย วาจา และโดยอ้อมคือใจ การกระทำที่ละเมิดผู้อื่นทางกายและวาจา จึงถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นในทางพระพุทธศาสนาไปด้วย

4. สรุป

พุทธศาสนามองว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีความเท่าเทียมกันเป็นพื้นฐาน ชนชั้นวรรณะเป็นเพียงสิ่งสมมติขึ้นทางสังคมซึ่งแต่แรกเริ่มในไม่มีชนชั้นวรรณะ การประกอบสร้างทางสังคมในพุทธศาสนาก็ใช้ว่าผู้ที่อยู่ในวรรณะสูงกว่าจะมีสิทธิเข้าไปละเมิดสิทธิของปัจเจกบุคคลได้ เพราะสำหรับกรอบการอธิบายความดีงามหรือหลักความเป็นธรรมในพุทธศาสนานั้นไม่สามารถแยกธรรมออกไปได้ ธรรมในที่นี้ก็คือหลักธรรมชาติ ซึ่งหลักธรรมชาติอย่างหนึ่งของคนก็คือแรงงานและแรงงานที่ว่านั้นคนแต่ละคนทำนั้นที่เป็นเจ้าของ ผู้อื่นไม่สามารถมาบังคับขู่เข็ญได้ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดมาบังคับขู่เข็ญเท่ากับการกระทำที่เป็นอธรรม ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในวรรณะไหน จึงถือว่าประพฤติดิฉิธรรมในทางพุทธศาสนา ซึ่งการกระทำที่ว่านี้ก็คือการก้าวเข้าไปล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นนั่นเอง

บรรณานุกรม

- ชุมพร สังขปริชา. **ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองว่าด้วยธรรมชาตินุษย์**, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- มหาตม คานธี. **ข้าพเจ้าทดลองความจริง: อัตชีวประวัติของมหาตมา คานธี**. แปลโดย กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2562.
- สมภาร พรหมทา. **ปรัชญาสังคมและการเมือง**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์. **ปรัชญาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจิตวิทยา

Human Resource Administration According to Principles of Buddhist Psychology

เจษฎาภรณ์ รอดภัย¹

วรกฤต เกื่อนช้าง²

บทคัดย่อ

การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ เป็นการบริหารหรือการจัดการงานในด้านที่เกี่ยวกับตัวผู้ปฏิบัติงานภายในองค์กร โดยมีกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่การสรรหา จนถึงการพัฒนาจากการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้ปัจจัยการบริหารงานบุคคลขององค์กร สามารถปฏิบัติงานได้ดี และมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของการบริหารงานบุคคลเป็นหัวใจของการบริหารองค์กร ถ้าหากว่าองค์กรใดขาดบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถสูง มีผู้บริหารที่เห็นความสำคัญของการใช้คน และปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทางด้านความก้าวหน้าในทางเทคโนโลยี ตลอดจนกรรมวิธีในการเลือกสรร การส่งเสริมบุคลากรสร้างคนดีไว้ใช้งาน ย่อมเป็นประโยชน์กับประเทศชาติต่อไป โดยการบริหารงานบุคคลนั้นหลักทั่วไปคือ ยึดหลักความเสมอภาค ความสามารถ ความมั่นคง ความเป็นธรรมทางการเมือง หลักการส่งเสริมการพัฒนา ความยุติธรรม เหตุผลสำคัญคือบุคลากรเป็นตัวชี้วัดแนวทางการพัฒนาองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพนั่นเอง นอกจากหลักการดังกล่าวแล้วองค์กรควรมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “พุทธจิตวิทยา” เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไว้เพื่อประพฤติปฏิบัติ อย่างเช่นในบทความนี้ประกอบด้วยหลักพุทธจิตวิทยาคือ หลักกาวนา 4

คำสำคัญ : การบริหารทรัพยากรบุคคล, พุทธจิตวิทยา

Abstract

Human resource management the administration or management in relation to male workers in the organization. With activities ranging from recruitment to termination of work. The individual aspects of the organization can work well and efficiently achieve the objectives of the organization. This is important Is at the heart of the administrative organization. A threat to achievement of the objectives. If any organization is composed of individuals with high ability. Leadership The importance of using them. And adapt to changes. Technological advances the culling strengthening the good work. It is beneficial to the organization throughout the society and the country. The key management

¹ นิสิตปริญญาเอก คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ , E-mail. rung85939@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ,ประธานที่ปรึกษาคุณุณิพนธ์ , E-mail.worrakrit6994@gmail.com

personnel. An approach that allows administrators to manage. The principles of equality, fairness, political stability can. The strengthening of justice with the aim explicitly for the administration, with emphasis on the individual as the cues guiding the organization to achieve the desired and the incredible performance of the processes in personnel management comprises planning. Personnel The personnel to work Maintenance personnel Human Resource Development and personnel from work in order to make effective use of personnel in each organization. And benefits Thus, the process of administration and concluded that many scholars have defined it. Valuable to the administration of all things, including administrative personnel management to make everyone in the organization to act upon the principles of Buddhism, it's called 'Buddhist Psychology', then. To contribute to the good management of the quality and efficiency of the organization is set. Therefore it is important that every organization should have a core of Buddhist practice as a mental anchor. In this example Personnel Administration According to the Principles of Buddhist Psychology, the fore principles of development.

Keyword: Human Resource Administration, Buddhist Psychology

บทนำ

การบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปศาสตร์และกลยุทธ์ในการสรรหาคัดเลือกบุคคลและบรรจุบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้าทำงานให้เหมาะสมกับตำแหน่งที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งสนใจพัฒนา อารมณ์รักษาเพิ่มพูนศักยภาพให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อความก้าวหน้า ตลอดจนการดูแลสุขภาพกายและจิตใจในการทำงาน นอกจากนี้ยังต้องแสวงหาวิธีที่บุคลากรพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุทุพพลภาพ เกษียณอายุ หรือเหตุอื่นใด ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข³

ในบรรดาปัจจัยทางการบริหาร 4 ประการ ได้แก่ มนุษย์ เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ มนุษย์นับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่ง เพราะมนุษย์มีสติปัญญาที่สามารถใช้ทรัพยากรอื่นๆ ได้แก่ เงิน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร และกระบวนการจัดการในการทำงานให้ได้ผลงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ มนุษย์ยังมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ซึ่งปัจจัยทางการบริหารอื่นๆ ไม่สามารถทำได้ ดังนั้น การบริหารคนจำนวนมากที่มีความหลากหลายด้านวิชาชีพ ด้านทักษะและความสามารถ ให้สามารถให้บริการแก่ลูกค้าได้อย่างมีคุณภาพและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จึงมีความสำคัญอย่างมาก ผู้บริหารจึงควรเรียนรู้ความหมายและความสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้วิธีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมต่อไป

³ พะยอม วงศ์สารศรี, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2538), หน้า 5.

แนวคิดการบริหารทรัพยากรบุคคล

แนวคิดพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานขององค์กร จะมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ย่อมต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ เป็นพื้นฐาน เพื่อสามารถควบคุมการดำเนินงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี โดยจะต้องคำนึงว่ามนุษย์ไม่ใช่เครื่องจักร แต่เป็นผู้สร้างความสำเร็จให้แก่องค์กร ย่อมต้องการขวัญกำลังใจรวมทั้งแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้วยกันทุกคน ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะให้บุคลากรในองค์กรได้แสดงความสามารถของตนเอง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้ใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงค่านิยม วัฒนธรรม จริยธรรม และวินัยในการปฏิบัติงานขององค์กรเป็นสำคัญ

ปัจจุบันแนวคิดดังกล่าว มิได้เน้นในเรื่องความรู้ ความสามารถเพียงอย่างเดียวหากแต่มีการขยายแนวคิดในกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์แผนใหม่ให้มีขอบเขตกว้างยิ่งขึ้น ถือเป็นการส่งเสริมกระบวนการบริหารให้มีคุณธรรม โดยผู้รับผิดชอบงานด้านนี้จะต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการใช้กลยุทธ์ที่จะช่วยให้การบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์มีส่วนผลักดันให้องค์กรหาจุดยืนและข้อได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถยกระดับการบริหารงานให้มีคุณภาพ โดยเน้นหลักปฏิบัติต่อไปนี้

มุ่งสร้างประสิทธิภาพของบุคลากร ในเรื่องประสิทธิภาพนอกจากจะได้ตระหนักว่าประสิทธิภาพของงานย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดีเป็นสำคัญแล้ว ยังจะต้องมองให้ไกลออกไปว่า บุคลากรที่มีประสิทธิภาพจะต้องรับรู้บทบาทและความรับผิดชอบหน้าที่ของตน เพื่อผลประโยชน์ขององค์กรและสังคม และที่สำคัญแต่ละคนจะต้องรู้ว่าตนเองอยู่ในฐานะอะไร จะต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเหมาะสม ซึ่งแนวคิดเหล่านี้มุ่งเป้าหมายที่จะได้เห็นการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และให้เป็นไปในทิศทางที่จะสนับสนุนเกื้อกูลต่อการพัฒนาองค์การให้เจริญเติบโตก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป มุ่งเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณค่าเป็นแนวคิดที่มองการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในแง่ที่เป็นคุณ (Position Approach) คือมุ่งใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยให้ความสนใจว่าบุคลากรทุกคนมีโอกาสที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองตลอดเวลาหากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยเท่าเทียมกัน ดังนั้น แนวคิดในเรื่องนี้จึงเป็นการพัฒนาบุคลากร ด้วยการเสริมสร้างความรู้ และพยายามทำให้บุคลากรทุกคนมีความอบอุ่นเกิดความมั่นใจ รู้สึกมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง

เน้นการจัดองค์การให้อยู่ในฐานะเป็นศูนย์กลางบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นแนวคิดที่เน้นในเรื่องประสิทธิภาพขององค์การเป็นสำคัญ ซึ่งจะมองครอบคลุมไปถึงบทบาทและวิสัยทัศน์ของผู้ดำเนินการบริหารจัดการ ที่จะทำให้องค์การเป็นศูนย์กลางที่คอยทำหน้าที่กระตุ้น และพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจได้ทุกสถานการณ์ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่ยากต่อการควบคุมก็ตาม

ปัจจุบันแนวคิดในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 20 ที่เป็นการบริหารตามแนวคิดใหม่ เน้นความเป็นระบบโดยผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญงานด้านนี้จะต้องเพิ่มบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์โดยถือว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดี จะช่วยเป็นแรงผลักดันให้องค์การมีข้อได้เปรียบในการแข่งขัน และมีความก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคง ท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจที่นับวันจะรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น เพื่อให้ฝ่ายบริหารและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมั่นใจ จึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวคิดหรือสมรรถนะใหม่ให้อยู่ในกรอบที่เสริมสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ให้แก่องค์กรโดยจะมุ่งเน้นบุคลากรอย่างเดียว แต่จะมีมุมมองที่กว้างขึ้นให้ครอบคลุมแนวคิดในเรื่องต่อไปนี้

แนวคิดด้านธุรกิจ เป็นมุมมองที่มุ่งเน้นสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โอกาสทางตลาด ข้อจำกัด ในการแข่งขัน รวมถึงความรู้เชิงวิเคราะห์ด้านการเงิน เทคโนโลยี จุดแข็งจุดอ่อนขององค์กรเพื่อแสวงหากลยุทธ์ที่ดีในการดำเนินธุรกิจให้ก้าวหน้า และสู้คู่แข่งในโอกาสต่างๆ ได้

แนวคิดด้านเทคนิคการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึงเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นความรู้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ สามารถบริหารกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในเรื่องของการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การจ้างงาน การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การจ่ายค่าตอบแทนและประโยชน์เกื้อกูล รวมถึงการพัฒนากระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดใหม่

แนวคิดด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาวิสัยทัศน์ขององค์กร ไปเป็นกลยุทธ์ที่นำไปสู่การบริหารเชิงรุกที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาและสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้ ความพร้อมที่จะปฏิบัติงานที่ท้าทายตลอดจนให้ความสำคัญต่อการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับงานขององค์กร และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

นอกจากจะทราบแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามที่กล่าวมาแล้ว เราจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยเช่นกัน⁴ คือ

1. ปัจจัยภายในองค์กร (Internal Factors) ได้แก่ สภาพฐานะทางการเงิน การตลาด การผลิต การศึกษา คำนวณวิจัยทรัพยากรมนุษย์ ระบบการบริหารข่าวสารข้อมูลบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบขององค์กร วัฒนธรรม ค่านิยมและระเบียบวินัยข้อปฏิบัติขององค์กร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ปัจจัยภายนอกองค์กร (External Factors) ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของรัฐบาล ความก้าวหน้าทางวิทยาการเทคโนโลยี สภาพการแข่งขันในลักษณะเดียวกับสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และปัจจัยอื่นๆ เช่น ภัยธรรมชาติ ภาวะสงคราม เป็นต้น ที่มีผลกระทบ

⁴ วิลาวรรณ รพีพิศาล, *ความรู้พื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์* ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ วิจิตรหัตถกร, 2554), หน้า 1-9.

ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพ และสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

คำว่า “การบริหารทรัพยากรมนุษย์” (human resource management) แต่เดิม เคยใช้คำว่า การบริหารงานบุคคล (personnel management) ซึ่งเป็นความหมายที่แคบกว่า โดยมองการบริหารบุคคลเป็นแบบศูนย์รวมอำนาจทั้งองค์การ ที่เกี่ยวกับกิจกรรม โปรแกรมและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการรับคนเข้าทำงาน การดูแลรักษาคนทำงาน และการให้คนงานออกจากงาน รวมทั้งการเก็บประวัติของคนงาน ลักษณะของศูนย์รวมงานส่วนใหญ่ของการบริหารงานบุคคลจึงเป็นงานบริการและงานธุรการ ต่อมาคำว่า “การจัดการทรัพยากรมนุษย์” ได้รับความนิยมแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากมีการให้ความสำคัญว่า มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ไม่สามารถใช้เครื่องมือเครื่องจักรใดๆ มาทดแทนได้ มนุษย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำองค์การไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากมนุษย์มีสมอง มีความรู้สึกนึกคิด และมีจิตวิญญาณ การจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงมีความแตกต่างจากทรัพยากรอื่นๆ เพราะผู้บริหารต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการของคนงาน การให้เกียรติ และการปฏิบัติต่อกันในฐานะเป็นมนุษย์ด้วยกัน ตลอดจนให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรม ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของคนงานด้วย โดยเป้าหมายการจัดการจะเน้นที่การสร้างคุณค่าเพิ่มขึ้น โดยการใช้ศักยภาพของมนุษย์ที่จะทำให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ มีความมั่นคง มั่งคั่ง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนั้น การจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรม โปรแกรมและนโยบายที่กว้างขวางมากขึ้นกว่าคำว่า “การบริหารงานบุคคล” ที่เคยใช้มา

การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อการบริหารองค์การ เพราะต้องใช้มนุษย์เป็นผู้ให้บริการที่สำคัญ ซึ่งการจัดการทรัพยากรมนุษย์จะช่วยให้มีคนที่ทำงานที่เพียงพอและต่อเนื่อง ได้ คนที่มีความสามารถมาทำงานที่เหมาะสมกับงาน มีการรักษาคนให้อยู่กับองค์การโดยมีการพัฒนาการให้คำตอบแทนและสวัสดิการ และการประเมินผลที่เหมาะสม ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้สามารถใช้ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเหมาะสมในการทำงานให้องค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์

การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อผู้บริหารทุกคน (The important of human resource management to all managers) เพราะผู้บริหารทุกคนไม่ต้องการให้มีความผิดพลาดเกิดขึ้นในการบริหารงาน ซึ่งความผิดพลาดที่ผู้บริหารงานไม่ต้องการ เช่น 1. การจ้างคนไม่เหมาะสมกับงาน 2. การเสียเวลากับการคัดเลือกที่ไม่ได้ประโยชน์ 3. การพบว่าพนักงานไม่ตั้งใจที่จะทำงาน 4. อัตราการเข้าออกงานสูง 5. บริษัทถูกร้องเรียนจากการจัดสภาวะแวดล้อมการทำงานที่ไม่ปลอดภัย 6. บริษัทถูกฟ้องร้องเนื่องจากการบริหาร⁵

ดังนั้น ผู้บริหารทุกคนควรมีเหตุผลและพึงกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งได้แก่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ที่ดี อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารบางคนก็อาจล้มเหลวได้แม้จะได้มีการวางแผนไว้เป็น

⁵ รศ.จิตติมา อัครธิตพงษ์, เอกสารประกอบการสอน การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (อยุธยา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2556), หน้า 14-17.

อย่างดี และในทางกลับกันก็มีผู้บริหารบางคนทีประสบความสำเร็จถึงแม้จะไม่ได้มีการวางแผน ทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมได้เลย

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจิตวิทยา

พระพุทธศาสนาให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา กล่าวคือมนุษย์ต้องเป็นผู้กระทำ ด้วยการฝึกฝนอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตน ซึ่งได้แก่คุณสมบัติทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญาที่ส่งผลไปสู่ภายนอกตน เป็นความสัมพันธ์กับมนุษย์และวัตถุ ซึ่งแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางกายและวาจา ดังนั้น มนุษย์จึงเป็นผู้กระทำหรือผู้สร้างให้เกิดมีคุณสมบัติดังกล่าวนี้ ให้เกิดการพัฒนาในฐานะความเป็นมนุษย์ และมนุษย์ก็ยังเป็นผู้ที่ถ่ายทอดคุณสมบัติที่ตนทำให้มี ขึ้นไปสู่ภายนอก ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยเหตุนี้เมื่อพระพุทธศาสนาเน้น ความสำคัญของมนุษย์ด้วยการพัฒนา ดังนั้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อมนุษย์ในแง่ บทบาทที่ควรพิจารณาต่อไป

หลักพุทธจิตวิทยาที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนามนุษย์ ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องฝึกฝน ตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้การดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาท ไม่เมาในชีวิต เมาในความมั่งมี เมาในโลกธรรม ซึ่งเป็นสิ่งไม่ถาวรแต่ประการใดเลย นอกจากธรรมะที่เป็นยารักษาในให้ พ้นจากความทุกข์ แม้เราจะมีชีวิตเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายเป็นกฎธรรมดาของโลก แต่ ถ้ารู้จักพัฒนาตนให้ปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิตที่ดีแล้ว ย่อมดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพไปในตัวเอง

คำว่า “พัฒนา” มาจากบาลีว่า “วพฺถน” หรือ “วฒฺน” แปลว่า ความเจริญ ความ งดงาม เพิ่มขึ้น ทำให้ยืนยาวขึ้น และนำมาใช้ในภาษาไทยก็มีความหมายว่า ความเจริญ ความงอกงาม การขยายขยาย⁶

คำว่า “พัฒนา” หรือ “วฒฺนา” ในภาษาบาลีนั้น แปลว่า รก คือ รกอย่างหนาแน่น เช่น รกหญ้า ฝนบนศีรษะก็เรียกว่า พัฒนา คือ เป็นความเจริญด้วยเหมือนกัน ถ้าบุคคลมีความ ประพฤติหรือการกระทำที่ไม่มีประโยชน์อะไรในโลกนี้ก็เรียกว่า คนทำโลกให้รก รวมความคำว่า “พัฒนา” แปลว่า ทำให้รกหรือสร้างความรก ถ้าจะให้รกไปด้วยคนดีหรือทุนมนุษย์ที่ดีแล้ว จำเป็นต้องส่งเสริมปลูกสร้างทัศนคติ โดยต้องพัฒนาทางจิตซึ่งเป็นผู้นำของกาย พัฒนาความรู้ เพื่อให้เกิดความเห็นที่ซอหรือเกิดปัญญา

การพัฒนาที่สมบูรณ์แบบจำเป็นต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ ควรพัฒนา ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจให้ควบคู่กับทัศนคติ โดยเฉพาะทัศนคติเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจ จะต้องเน้นเป็นพิเศษ เพราะหากพัฒนาให้ถูกต้องดีงามแล้วก็จะสามารถควบคุมการพัฒนา ทางด้านวัตถุให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องได้ การพัฒนาจิตที่ถูกต้องก็คือพัฒนาจิตให้มีธรรมเป็น เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจพัฒนาจิตให้มีสมาธิ ตั้งมั่น มั่นคง สะอาด สว่าง สงบ พ้นจากกิเลสที่เป็น

⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2542), หน้า 580.

เครื่องเคร้าหมองทั้งหลาย จนเป็นจิตที่ควรแก่การทำงานและสามารถจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้⁷

สำหรับคำว่า “มนุษย์”⁸ มีความหมาย 3 ประการ คือ

- 1) มนุษย์ หมายความว่า เป็นเหล่ากอ, เชื้อสายหรือลูกหลานของมนุษย์
- 2) มนุษย์ หมายความว่า เป็นผู้รู้เหตุและมีใช้เหตุ ซึ่งได้แก่ผู้ที่รู้จักดี รู้จักชั่ว รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักบาป บุญ คุณและโทษนั่นเอง ผู้รู้จักประโยชน์และมีใช้ประโยชน์
- 3) มนุษย์ หมายความว่า ผู้มีใจสูง สูงโดยหนาขึ้น มากขึ้น พอกพูนขึ้น ก่อขึ้น สังสมขึ้น คือ ปฏิบัติฝึกหัดอบรมสั่งสมขึ้นนั่นเอง ใจที่ประกอบด้วยมนุษยธรรม คุณธรรม มีศีลธรรมหรือใจที่คิดเป็นบุญเป็นกุศล

การพัฒนาตนของบุคคลตามแนวพุทธจิตวิทยา ต้องตั้งอยู่บนหลักภาวนา 3 คือ กายภาวนา จิตภาวนาและปัญญาภาวนา⁹ ซึ่งบุคคลสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ เพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์ 3 ประการ คือ

1. ทำให้บุคคลเป็นคนดีของสังคม เป็นผู้มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย แต่อยู่ในกรอบวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของสังคม พระพุทธเจ้าสอนให้บุคคลงดเว้นกายทุจริต วาจทุจริต และประพฤติดังกายสุจริต วาจาสุจริต อันเป็นไปตามหลักของศีลเรียกว่า กายภาวนา กายภาวนาคือเป็นวิธีการพัฒนาบุคคลด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและวาจา เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม ให้บุคคลแสดงออกเฉพาะพฤติกรรมในด้านดีเท่านั้น
2. ทำให้บุคคลมีจิตใจ และอารมณ์มั่นคง เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนอื่นเป็นคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม พระพุทธเจ้าสอนให้บุคคลงดเว้นความโลภ ความพยาบาท แล้วให้ประพฤติดังมโนสุจริต ไม่มีมีความโลภ ไม่มีมีความพยาบาทหรือมีจิตใจเสียสละและยินดีให้อภัย ตามมโนสุจริต เป็นการพัฒนาจิตใจตามหลักของสมาธิที่เรียกว่า จิตภาวนา
3. ทำให้บุคคลได้รู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นสัมมาทิฐิ ละมโนทุจริต ปฏิบัติตามมโนสุจริตเป็นการพัฒนาบุคคล ตามหลักของปัญญา เรียกว่าปัญญาภาวนา การปฏิบัติขั้นนี้เป็นการพัฒนาบุคคลให้เข้าใจชีวิตอย่างแจ่มแจ้ง จนถึงสัมมาญาณและบรรลุมรรคภูมิ (ความหลุดพ้นจากกิเลสได้อย่างสิ้นเชิง) ซึ่งถือเป็นปัญญาภาวนา เช่นกัน

ธรรมชาติของชีวิตมนุษย์นั้นเป็นสัตว์ที่ต้องฝึกและฝึกได้ดังพุทธพจน์ “ทนโต เสฏโฐ มนุสเสสุ ; ในบรรดามนุษย์ทั้งหลาย บุคคลที่ฝึกตนแล้ว ถือว่าเป็นผู้ประเสริฐ”¹⁰ การที่มนุษย์เราจะมีชีวิตที่ดีงาม เราจะต้องมีการศึกษา มีการฝึกฝนพัฒนาตนเอง ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนา

⁷ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**, พิมพ์ครั้งที่ 30, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2539), หน้า 92.

⁸ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **การสร้างสรรคปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษยชาติ**, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2540), หน้า 62.

⁹ ที. ปา. (ไทย) 11/228/172.

¹⁰ ขุ.ธ. (ไทย) 25/321/133.

พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เมื่อเราฝึกฝนพัฒนาและมีการศึกษาก็จะทำให้การดำเนินชีวิตของเราดีขึ้น แต่ถ้าเราไม่เรียนรู้ ไม่ฝึก ก็จะเป็นมนุษย์ที่อยู่ด้วยสัญชาตญาณอย่างเดียว การพัฒนามนุษย์เชิงพุทธต้องมีการพัฒนาด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งจะถือเป็นการพัฒนาที่จะทำให้เกิดความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ ดังนี้

- 1) มีความฉลาดหรือสติปัญญาในขั้นพื้นฐานพอแก่การดำรงชีพที่ได้มาจากการศึกษาเล่าเรียน
- 2) มีความรู้เรื่องวิชาชีพจากการเรียนในสาขาวิชาชีพทั้งในระบบและนอกระบบ
- 3) มีมนุษยธรรมหรือมีความเป็นมนุษย์อย่างถูกต้อง คือ การเรียนความเป็นมนุษย์ซึ่งกระทำได้ด้วยการสอน การอบรมจริยธรรม¹¹

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวถึง การพัฒนาทรัพยากรไว้ดังนี้ คำว่า **ภาวนา**¹² การเจริญ, การทำให้เป็นให้มีขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนา มี 4 ประการ ได้แก่

1. กายภาวนา (physical development) : การเจริญกาย, พัฒนากาย, การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ, การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2. สีลภาวนา (moral development) : การเจริญศีล, พัฒนาความประพฤติ, การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

3. จิตภาวนา (cultivation of the heart; emotional development) : การเจริญจิต, พัฒนาจิต, การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตา กรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

4. ปัญญาภาวนา (cultivation of wisdom; intellectual development) : การเจริญปัญญา, พัฒนาปัญญา, การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

ในพระบาลีท่านแสดงภาวนา 4 นี้ ในรูปที่เป็นคุณบทของบุคคล จึงเป็น “ภาวิตกาย ภาวิตศีล ภาวิตจิต ภาวิตปัญญา” (ผู้ได้เจริญกาย ศีล จิต และปัญญาแล้ว) บุคคลที่มีคุณสมบัติชุดนี้ครบถ้วนย่อมเป็นพระอรหันต์

เมื่อรู้ความหมายของหลักธรรม คือ “ภาวนา” ที่เป็นเนื้อตัวของการปฏิบัติทั้ง 4 แล้ว ก็เข้าใจ “ภาวิต” ที่เป็นคุณสมบัติของท่านผู้จบการปฏิบัติ ผู้มีธรรมทั้ง 4 ข้อนั้นแล้ว ดังนี้

¹¹ พุทธศาสนิกฯ, เป้าหมายของการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิพนพาน, 2537), หน้า 15.

¹² พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 36, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม, 2559), หน้า 70-71.

1. ภาวติกาย ผู้ได้เจริญกาย หรือมีกายที่พัฒนาแล้ว คือ ได้ฝึกอบรมพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุหรือทางกายภาพ โดยรู้จักอยู่ดีมีสุขอย่างเกื้อกูลกันกับสรรพสิ่งและธรรมชาติ โดยเฉพาะให้การรับรู้ทางอินทรีย์ 5 เช่น การดู การฟัง เป็นไปด้วยสติและเพื่อปัญญา และรู้จักใช้สอยเสพบริโภคต่างๆ เป็นไปอย่างพอดีที่จะได้คุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์จริง ไม่หลงไหลเคล็ดไปตามอิทธิพลของความชอบใจหรือไม่ชอบใจ ไม่ลุ่มหลงมัวเมา มิให้เกิดโทษ แต่ให้เป็นคุณ มิให้ถูกบาปอกุศลครอบงำ แต่หนุนให้กุศลธรรมงอกงาม

2. ภาวติศีล ผู้ได้เจริญศีล หรือมีศีลที่พัฒนาแล้ว คือ ได้พัฒนาความประพฤติ มีพฤติกรรมตั้งมั่นในความสัมพันธ์ทางสังคม โดยตั้งอยู่ในระเบียบวินัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี ไม่ใช้กายวาจาและอาชีวะในทางที่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ใครๆ แต่ใช้เป็นเครื่องพัฒนาชีวิตของตน และช่วยเหลือเกื้อกูลกันสร้างสรรค์สังคม

3. ภาวติจิต ผู้ได้เจริญจิต หรือมีจิตใจที่พัฒนาแล้ว คือ ได้ฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ ให้สดใส เบิกบาน ร่าเริง ผ่องใส โปร่งโล่ง เป็นสุข เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีน้ำใจเมตตา กรุณา ศรัทธา กตัญญูตถะเวทิตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง อดทน สงบ มั่นคง มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น

4. ภาวติปัญญา ผู้ได้เจริญปัญญา หรือ มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว คือ ได้ฝึกอบรมพัฒนาปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาและดับทุกข์ได้ปลดปล่อยตนให้บริสุทธิ์ปลอดภัยพ้นจากกิเลส มีชีวิตเป็นอยู่ด้วยปัญญา โดยมีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์¹³

เป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจิตวิทยา

เครื่องวัดการพัฒนาของมนุษย์ที่แท้จริง คือการมีความสามารถยิ่งขึ้นๆ ในการทำให้ความเป็นอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายเกื้อกูลเอื้อประโยชน์แก่กันมากขึ้น เบียดเบียนกันน้อยลง และทำให้โลกอุดมสมบูรณ์งดงามเหมาะสมแก่การอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น¹⁴

พระพุทธศาสนาได้แบ่งจุดหมายของชีวิตออกเป็น 2 ระดับ คือ จุดหมายระดับโลกียะ และระดับโลกุตระ การจะเข้าถึงแต่ละจุดหมายนั้นมีวิธีการที่แตกต่างกันและคุณสมบัติของผู้สำเร็จในแต่ละเป้าหมายก็แตกต่างกันเช่นกัน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. จุดหมายระดับโลกียะ : ในการจะเข้าถึงจุดหมายระดับโลกียะนั้น สามารถทำได้โดยการดำเนินชีวิตให้บรรลุประโยชน์ที่เป็นจุดหมายของการมีชีวิตในปัจจุบันและในเบื้องหน้าซึ่ง

¹³ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555), หน้า 349-350.

¹⁴ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ 36, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2550), หน้า 151.

ในทางพระพุทธศาสนาใช้หลักทฤษฎีอัมมิกัตถะ หมายถึงจุดหมายชั้นตาเห็นหรือประโยชน์ปัจจุบันที่สำคัญประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้คือ มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไร้โรค งามสง่า อายุยืนยาว มีเงิน มีงาน มีทรัพย์จากอาชีพสุจริต พึงตนได้ทางเศรษฐกิจ มีสถานภาพดี ทรงยศ เกียรติ ไฉน เป็นที่ยอมรับในสังคม และมีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าเชื่อถือ นอกจากนั้นยังใช้หลักสัมปรายิกัตถะ หมายถึงจุดหมายชั้นเลียดตาเห็นหรือประโยชน์เบื้องหน้า ที่เป็นคุณค่าของชีวิต ซึ่งให้เกิดความสุขล้าลึกภายใน โดยเฉพาะ กล่าวคือ ความอบอุ่นซาบซึ้งสุขใจ ด้วยศรัทธา มีหลักใจ ความภูมิใจในชีวิตที่สะอาด ที่ได้ประพุดแต่ความตึงามสุจริต ความแก้แค้นล้ามันใจ ด้วยมีปัญญาที่จะแก้ปัญหานานาพาชีวิตไปและความโปร่งโล่งมันใจว่าได้ทำกรรมดี มีหลักประกันวิถีสุภใหม่¹⁵

2. จุดหมายระดับโลกุตระ : จุดหมายระดับโลกุตระนั้น จัดเป็นจุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่างยั้งในพระพุทธศาสนา คือ การมีปัญญารู้เท่าทันความจริง เข้าถึงธรรมชาติของโลกและชีวิต อันทำให้จิตใจเป็นอิสระ โดยไม่หวั่นไหว หรือถูกครอบงำด้วยความผันผวนปรวนแปรต่างๆ ไม่ผิดหวังโศกเศร้าปีบคั่นจิตเพราะความยึดติดล้ามันในสิ่งใดๆ ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส สดชื่น เบิกบานใจตลอดเวลา และเป็นอยู่และกระทำการด้วยปัญญาซึ่งมองที่เหตุปัจจัย

จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาตั้งจุดหมายสูงสุดไว้ที่การบรรลุนิพพาน ซึ่งจัดว่าเป็นจุดหมายที่มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองให้บรรลุถึงได้ด้วย “การพัฒนา” ซึ่งในพระพุทธศาสนาใช้คำว่า “ภาวนา” แปลว่า การทำให้มี ทำให้เป็น และการบรรลุนิพพาน มีความสัมพันธ์กับบุคคลและเงื่อนไขต่างๆ ในการบรรลุนิพพาน ซึ่งจะนำเสนอเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรกนิพพานเป็นภาวะที่ทุกคนอาจบรรลุได้ในชาตินี้ คุณลักษณะอย่างหนึ่งของนิพพานที่ว่า “สนทวิภูฏิก” หมายถึง เห็นชัดได้เอง, ประจักษ์ได้ในชีวิตนี้ และ “อกาลิก” หมายถึง ไม่จำกัดกาล, ไม่ขึ้นต่อเวลา เหล่านี้เป็นารแสดงถึงการบรรลุนิพพาน เป็นสิ่งที่สามารถบรรลุได้ในชาตินี้ ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ดังนี้

บุรุษเป็นวิญญู ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยา เป็นคนตรง จงมาเถิด เราจะสั่งสอน เราจะแสดงธรรม เมื่อเขาปฏิบัติตามคำสั่งสอนก็จักประจักษ์แจ้งด้วยปัญญาอันยั้งตนเองซึ่งประโยชน์ยอดเยี่ยมที่กุลบุตรทั้งหลาย ผู้ออกจากเรือน บวชเป็นอนาคาริกโดยชอบ อันเป็นจุดหมายของพรหมณ์ เข้าถึงอยู่ในปัจจุบันนี้ทีเดียว¹⁶

ประเด็นต่อมา คือนิพพานเป็นจุดหมายที่ทุกคนเข้าถึงได้ ไม่จำกัดชาติ ชั้น วรรณะ หญิงชาย เมื่อบุคคลใด มีฉันทะ เพียรพยายาม มีความพร้อมแล้ว ก็สามารถบรรลุได้ ไม่มีข้อจำกัดว่า

¹⁵ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2549), หน้า 15.

¹⁶ ที. ปา. (ไทย) 11/31/58.

จะต้องเป็นคนชาติชั้นวรรณะใด มีฐานะอย่างไร ยากจน มั่งมี เป็นหญิงหรือชาย เป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิต ดังมีพุทธพจน์ตรัสได้ดังนี้

ทางนั้น ชื่อว่าทางสายตรง ทิศนั้นชื่อว่าทิศไม่มีภัย รถ ชื่อว่าไร้เสียง ประกอบด้วยล้อคือธรรม มีทิวเป็นฝา มีสติเป็นเกราะกั้น ธรรมรถนั้น เราบอกให้มีสัมมาทิฏฐินำหน้าเป็นสารภี บุคคลใดมียานเช่นนี้จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม เขาย่อมไต่ยานนั้นถึงในสำนักแห่งนิพพาน¹⁷

ประเด็นสุดท้ายคือการบรรลุนิพพาน แม้จะอาศัยความสำเร็จทางจิต (เจโตวิมุตติ) คือฌานสมาบัติ เป็นพื้นฐานไม่มากนักน้อย และผู้บรรลุนิพพานก็มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จทางจิตน้อยอยู่เรื่อยๆ ในการดำเนินชีวิต แต่นิพพานก็เป็นภาวะต่างจากความสำเร็จทางจิตเหล่านั้น

สรุป

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรัชญาที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่พัฒนาให้ดีขึ้นได้ สามารถที่จะเรียนรู้จนมีปัญญา เข้าถึงสัจจะธรรมได้ มนุษย์สามารถพัฒนาไปสู่ภพภูมิที่ดีกว่าเดิมได้ ทั้งในระดับโลกียภูมิ สำหรับมนุษย์ปุถุชนทั่วไป และในระดับโลกุตระภูมิ สำหรับการพัฒนาเป็น “อริยบุคคล” คือ เป็นบุคคลที่มีภูมิธรรมเหนือกว่า “ปุถุชน” ที่ยังถูกรอบงำด้วย “อวิชชา” ซึ่งเป็นที่มาของกิเลสทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ เกลียด อาฆาตแค้น แย่งชิงทรัพยากร คดโกง ฉ้อราษฎร์บังหลวง จริยธรรมตกต่ำ และทำลายล้างกันทั้งในระดับบุคคล ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ เป็นปัญหาสำคัญของชาวโลกในทุกวันนี้

การพัฒนามนุษย์เป็นการเสริมสร้างมนุษยธรรมที่สมบูรณ์และยังสามารถพัฒนามนุษย์ให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจทั้งสามด้าน เพื่อเป็นแรงเสริมมนุษยธรรมให้มีความเจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญาที่ได้รับการพัฒนาแล้ว และการส่งเสริมให้มนุษย์ ลดละอุปาทานความเห็นแก่ตัว กิเลสเบาบางลง ความสันติสุขก็จะเกิดขึ้นกับสังคมได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนามนุษย์ตามหลักภาวา

จากหลักพุทธจิตวิทยาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวา 4 จะเห็นได้ว่า เป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ครบทั้ง 4 ด้าน คือ กาย วาจา จิต และปัญญา เป็นข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำคัญต่อการศึกษา คือฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน จึงถือกันเป็นหลักอันสำคัญที่สุด ในการปฏิบัติกิจในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง เป็นสิ่งที่มีค่าหรือมีความหมายตรงที่ดับทุกข์ได้เป็นขั้นๆ อันเป็นผลของการปฏิบัติตามหลัก 4 ประการดังกล่าว ประการที่สอง เป็นเครื่องกรองหรือทำลายกิเลส ทำให้คนประพฤติดีมีจิตใจดี คิดดี มีความรู้ และเห็นในสิ่งที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ฉะนั้น ศีล สมาธิ ปัญญา ก็คือการปฏิบัติเป็นขั้นๆ เพื่อผลอันเดียวกัน คือความพ้นทุกข์ เมื่อกล่าวโดยแยกกัน ศีลทั้งหมด ดับทุกข์ หรือโทษหายๆ ที่เกิดขึ้นปรากฏอยู่ ทางกาย ทาง

¹⁷ ม.ม. (ไทย) 13/10/650.

วาทะ ทั้งที่เป็นทุกข์แก่ตนเอง และแก่ผู้อื่น หรือสังคม ส่วนสมาธิ นั้น ดับทุกข์หรือโทษที่ปรากฏทางใจ คือทุกข์ทางใจ เป็นนามธรรม สำหรับปัญญาเป็นเครื่องมือดับทุกข์ ที่ดับถึงขั้นรากเหง้า เพื่อไม่ให้ทุกข์เกิดขึ้นมาได้อีกต่อไป ดังนั้น หากบุคคลหรือมนุษย์ผู้ใดได้ปฏิบัติตนเองตามหลักไตรสิกขาแล้ว จะสามารถพัฒนาบุคคลให้มีการดำเนินชีวิตไปในวิถีทางที่ถูกต้อง ดีงามส่งผลต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมโลก ตลอดจนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ

บรรณานุกรม

- จิตติมา อัครธิตินพงษ์. เอกสารประกอบการสอน การบริหารทรัพยากรมนุษย์. อยู่ยงยา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2556.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลีธัมม์, 2559.
- . _____ . **การสร้างสรรค์ปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษยชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2540.
- . _____ . **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.
- . _____ . **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2550.
- . _____ . **พระพุทธานุภาพ พัฒนาคนและสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2549.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**. พิมพ์ครั้งที่ 30. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2539.
- พุทธทาสภิกขุ. **เป้าหมายของการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิพนพาน, 2537.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- วิลาวรรณ ทรัพย์พิศาล. **ความรู้พื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์** ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ วิจิตรหัตถการ, 2554.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2542.

กระบวนการพัฒนาตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม

The process of personal development in according to Principles of morality and ethics.

จรรยา ลินลา*

บทคัดย่อ

กระบวนการพัฒนาตนตามหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวทางในการส่งเสริมความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมให้เห็นเป็นรูปธรรม สามารถสัมผัสได้จากการแสดงออกด้านพฤติกรรม อันเป็นการกระตุ้นเตือนใจให้เกิดจิตสำนึกในการตั้งตนอยู่ในความดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเริ่มต้นจากการปลูกฝังความดีขึ้นในจิตใจ จนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการรู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ มีการเสียสละ และมีจิตใจเอื้อประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีต่อการปฏิบัติตนตามความดีงามแห่งจริยธรรม ที่เป็นแนวทางให้ทุกคนได้ปฏิบัติตนให้เกิดความสุข โดยการเป็นแบบอย่างในการทำหน้าที่ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีความละเอียดรอบคอบ มีความเกรงใจต่อบาปที่เกิดขึ้น จึงได้ชื่อว่า “เป็นผู้ที่มีการพัฒนาตนอย่างมีคุณค่า”

คำสำคัญ: การพัฒนาตน ,คุณธรรม,จริยธรรม

Abstract

The process of personal development in accordance with the principles of morality and ethics is a way to promote goodness to occur in society to be seen as concretely. Can be experienced by behavioral expressions Which encourages the consciousness of establishing oneself in virtue both physically, verbally and mentally, which is the development of oneself, beginning with cultivating the good in the mind. Until a good awareness of knowing one's duties Responsibility, sacrifice and the mind are beneficial to oneself and the public. In order to create good behavior towards acting according to the virtues of ethics. Which is a guideline for everyone to be happy By being role models in performing

* อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail. kitti_phat2525@hotmail.com

their duties efficiently and effectively and with humiliation There is a fear of sin. Therefore named "Is a person who has valuable development"

Keyword: Personal development, morality, ethics

บทนำ

การพัฒนาตนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตที่มนุษย์มีความปรารถนา ซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นในการอยู่ในสังคมปัจจุบัน ถ้าหากมนุษย์มีการพัฒนาตนในแนวทางที่ดีตามหลักคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาในด้านต่างๆที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงต้องได้รับการพัฒนาที่สมบูรณ์แบบ ประกอบกับการให้คำแนะนำชี้หนทางในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในคำสอนพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อช่วยให้มนุษย์ทุกคนมีการพัฒนาตน จุดเริ่มต้นในการพัฒนาเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อไปถึงเป้าหมายในชีวิต คือ 1.กายภาวนา การพัฒนากาย 2.ศีลภาวนา การพัฒนาความประพฤติ 3.จิตภาวนา การพัฒนาจิต 4.ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา¹

ทั้งนี้ ในทางพระพุทธศาสนาได้มีการจัดกระบวนการในการพัฒนาตนให้มีความสุขในการดำเนินชีวิตใน ด้านวัตถุ และด้านจิตใจ ให้มีความสุขสมดุลในการพัฒนาตนให้มีความสุขด้วยอริยทรัพย์ 7 ประการ ประกอบด้วย ความเชื่อที่มีเหตุผล 2.การรักษากาย วาจา ใจให้เรียบร้อย 3. การรู้สึกละอายต่อการกระทำความชั่ว 4.การเกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว 5.ความเป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก 6.การรู้จักเอื้อเฟื้อเสียสละ 7.การมีปัญญาเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเหตุผลชั่วอริยทรัพย์ทั้ง 7 ประการถือว่าเป็นทรัพย์ที่ประเสริฐที่สุดที่เกิดขึ้นอยู่ภายในจิตใจ² มีคุณค่าเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะติดตัวกับตนเองในการเป็นต้นทุนในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่มีคุณภาพ

อย่างไรก็ตาม กระบวนการพัฒนาตนจึงสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกเรื่อง ทั้งเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม สังคม ผู้ที่พัฒนาตนนั้นถือว่าเป็นบุคคลที่สุดยอด เนื่องจากได้พัฒนาตนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ในกระบวนการพัฒนาตนเองจะต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตใจใสสะอาด สว่าง สงบ คิดที่จะวางแผนงานอะไรก็ตามก็จะสัมฤทธิ์ผลโดยมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพที่เห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง ฉะนั้นการเข้าใจตนเองจึงเป็นรากฐานขั้นต้นในกระบวนการพัฒนาตนเอง และการจะเป็นบุคคลที่มีคุณค่า จึงต้องการสร้างกระบวนการในการออกแบบแนวทางในการค้นคว้าหาคุณค่าหลักที่จะเชื่อมโยงไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นไป ดังนั้นจึงต้องศึกษาความหมายของคุณธรรม จริยธรรม แนวทางการพัฒนาตนตาม

¹ อภ. ญจก.(ไทย) 22/79/144.

² ที.ปา.(ไทย). 11/326/264.

หลักคุณธรรม จริยธรรม บทสรุปที่ได้จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี่ที่จะเป็นปัจจัยในการส่งผลถึงการเป็นบุคคลต้นแบบในการทำงาน ดำเนินชีวิต เป็นต้น

ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวทางในการพัฒนาตนที่ดึงดูดให้เกิดศีลธรรมที่เกิดจากการพัฒนากาย วาจา และใจ จะเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงการมีคุณธรรมนำชีวิตให้ดำเนินชีวิตของเราให้ไปถึงจุดหมายที่มนุษย์เราต้องการได้ ดังนั้นความดีงามทางจิตใจทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาตนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมประจำใจตนเองในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขต่อไป

พระธรรมกิตติวงศ์³ ได้กล่าวถึงคุณธรรม คือ ความประพฤติที่ดีที่ขอบทั้งด้านการรักษาศีล และศีลธรรมทั้งดงามในตน โดยภาพรวมคือ เบญจศีล เบญจธรรม กล่าวคือศีล 5 เป็นกฎเกณฑ์ของสังฆมระดับต้นสำหรับการอยู่กับสังคม จะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุข ถือว่าเป็นหลักประกันสังคมที่สำคัญ สังคมก็จะพบความสงบสุข ไร้วาทจกกันได้ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่ดีต่อกัน ไม่เบียดเบียน เพราะว่าการที่มนุษย์ที่อยู่ในสังคมยึดมั่นอยู่ในหลักศีลธรรมสอดคล้องกับพระราชาธิปไตย (ประยุทธ์ ปยุตโต)⁴ กล่าวว่าคุณธรรมเป็นสภาพที่ทรงไว้ ธรรมชาติ สภาธรรม สัจธรรม ความจริง สิ่งปรากฏขึ้นและสาเหตุที่เกิดขึ้นในความดีงามในตนเป็นฐานของทุกอย่างต่อจากสัจธรรม คือสิ่งที่เรียกว่าจริยธรรม อันได้แก่ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความดีงาม ซึ่งเป็นความจริงที่เกิดขึ้นของมนุษย์จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความเป็นจริงตาม ธรรมชาติ ความจริงของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติดีจึงจะเกิดผลสำเร็จได้ ด้วยดี และพุทธทาสภิกขุ⁵ ได้ให้ความหมายของคุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติฝ่ายดีโดยส่วนเดียว เป็นที่ตั้งหรือเป็นประโยชน์แก่สันติภาพและสันติสุขจึงเป็นที่ต้องการของมนุษย์ คุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องอบรมโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นเหมาะสมกับที่เราต้องการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลส่วนใหญ่ยอมรับว่าสิ่งดี งาม ซึ่งเป็นความปรารถนาที่ส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์ และความดีที่แท้จริงต่อสังคม อันได้แก่ การปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาคุณธรรมนี้นับว่าเป็นค่านิยมเช่นกัน⁶ และ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2535 ได้ให้ความหมายของคุณธรรม ว่า เป็นสภาพคุณ

³ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ชุดคำวัด, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, 2546).

⁴ พระราชธรรม (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2527), หน้า 10.

⁵ พุทธทาสภิกขุ, คุณธรรมสำหรับครู, (กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2527).

⁶ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย, (กรุงเทพมหานคร: ครูสภา, 2539).

งามความดี และวศิน อินทสระ⁷ กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณธรรม คือ อุบิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิตอุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

ส่วนในด้านของความหมายของจริยธรรม ด้านพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวว่า จริยธรรม มาจากคำว่า “พรหมจรรย์” ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง “มรรค” คือ วิธีการปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ และ “ไตรสิกขา” คือ การศึกษา 3 ประการ อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา และคำว่าจริยธรรม จึงหมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ อันเป็นการแสดงออกทางร่างกายตลอดถึงจิตใจ เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยการปลูกฝังให้คนในสังคมได้รู้จักหน้าที่ของตนจนเกิดเป็นคุณธรรม (Virtue) ฝังลงในจิตใจจนกลายเป็นอุปนิสัยที่สามารถที่จะประพฤติปฏิบัติได้โดยเป็นธรรมชาติของสังคม และไม่มีความคับแค้นของใจการนำไปประพฤติปฏิบัติ⁸ ทั้งนี้ยังมีวนิดา มัชวงศ์⁹ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า จริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นรากฐานอยู่บนหลักคำสอนของศาสนา ปรัชญา ขนบธรรมเนียมประเพณี เนื่องจากคำทางศาสนามีส่วนในการสร้างจริยธรรมให้กับสังคม คนมีจริยธรรมเกิดขึ้นจากแรงจูงใจ มีความประพฤติดีทางกาย วาจา ใจ มีผลให้เกิดความพอใจและยินดีในการกระทำกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อความสงบสุขของสังคม จริยธรรมจึงเป็นเครื่องชี้วัดบุคคลในสังคมที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขและยังเป็นเครื่องที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของมนุษย์ได้แสดงออกมาอย่างชัดเจน

จากความหมายของคำว่าคุณธรรม จริยธรรม สรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรมเป็นคุณลักษณะของความดีงามทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากการยึดถือปฏิบัติตนอันส่งผลให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้มีความสุข ถือว่าเป็นการปฏิบัติตนตามคุณธรรมที่มีจิตใจที่ดีงาม มนุษย์ที่มีคุณธรรม จริยธรรมในใจก่อให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกมาแห่งความสุขและความสำเร็จ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญงอกงาม

การพัฒนาตนตามหลักคุณธรรม จริยธรรม

การพัฒนาเป็นกระบวนการทำให้เจริญก้าวหน้าในการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์ในการพัฒนาที่สามารถที่จะมีการปรับเปลี่ยนมุมมอง ในฐานะที่จะพัฒนาเป็นกระบวนการหรือหลักการในการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน ปฏิบัติงานให้สำเร็จ ลุล่วงถึงจุดหมายปลายทางในการพัฒนาเป็นหลักการเพื่อให้เกิดผลที่ดีกับสิ่งที่มีมุ่งหวังไว้ในการที่จะพัฒนาตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพเดิมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับปรารถนาต่อไป

กระบวนการพัฒนาตนด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรม ถือว่าเป็นกระบวนการที่เน้นในการพัฒนาด้วยระบบในการสร้างสรรค์ตนเอง เพื่อปรับเปลี่ยนให้มีความเจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองและ

⁷ วศิน อินทสระ, **จริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: บรรณาคาร, 2518).

⁸ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), **แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2530).

⁹ วนิดา มัชวงศ์, บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1, **ปริญญาคุศศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2554 หน้า. 23).

บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งถือว่ากระบวนการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์

งาน อดิวัฒนสิทธิ์¹⁰ กล่าวว่าการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นกระบวนการในการปลูกฝังให้เกิดความเจริญงอกงามทางจริยธรรมแก่มนุษย์ ให้มนุษย์มีความประพฤติปฏิบัติสอดคล้องกับแบบแผนที่ดีงามที่สังคมได้บัญญัติขึ้นไว้ให้ปฏิบัติตาม ก่อให้เกิดศีลธรรมอันดีงามทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในการพัฒนาจริยธรรมที่สำคัญที่สุด เริ่มต้นจากการพัฒนาจิตใจ เป็นกระบวนการเริ่มต้นในการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการพัฒนาตนเองให้มีคุณค่าทางสังคม รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตน มีความซื่อสัตย์ สุจริตต่ออาชีพในการทำงาน และรู้จักแยกแยะสิ่งที่ควรทำและสิ่งที่ไม่ควรทำออกจากกันด้วยตนเอง ก่อให้เกิดจิตใจของบุคคล

กรมวิชาการ¹¹ ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรม มีบทบาทในชีวิตมนุษย์หลายประการ ดังนี้

1. ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายเป็นตัวกำหนดการแสดงออกว่าควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและมีขั้นตอนในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักของบุคคล

2. ทำหน้าที่เป็นแบบแผนสำหรับการตัดสินใจและแก้ไขข้อแย้งต่างๆ ให้เข้าเลือกเส้นทางใดทางหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต เช่น การตัดสินใจ การปฏิบัติงานด้วยหลักความซื่อสัตย์ สุจริตแทนที่จะเลือกในทางช่วยเหลือพวกพ้องเดียวกัน กล่าวที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องในอาชีพของตนเอง และหน้าที่ตนเองได้รับมอบให้ดีที่สุด

3. ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจในการผลักดันให้บุคคล มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า คนที่นิยมชมชอบการมีอายุยืนยาวมีสุขภาพดี จะต้องดูแลตนเองให้ดีที่สุด

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)¹² ได้กล่าวถึงความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ในกระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม จึงมีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งในการกระทำต่างๆ ของบุคคลที่มองเห็นความสำคัญของกระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของหลักธรรมที่มีคุณค่าต่อการยึดถือในการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ดังนี้

1. ให้เป็นผู้หนักแน่นในเหตุผลและมองเห็นการกระทำ และผลกระทำตามแนวทางของเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้น

2. ให้เห็นว่า ผลสำเร็จที่ตนต้องการ จุดหมายที่ปรารถนา จะเข้าถึงหรือสำเร็จได้ด้วยการลงมือทำ คือ การพึ่งตนเองและทำความเพียรพยายามและไม่รอโชคชะตา ไม่หวังผลตอบแทน จะมีความตั้งใจในการทำหน้าที่ให้สมบูรณ์แบบ

3. ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ที่จะงดเว้นจากการทำความชั่ว และรับผิดชอบต่อผู้อื่น ด้วยการมีเมตตาธรรม การช่วยเหลือเกื้อกูลทำความดี

4. ให้ถือว่าบุคคลมีสิทธิและหน้าที่โดยธรรมชาติ ที่จะทำการต่างๆ เพื่อแก้ไขปรับปรุงสร้างเสริมตนเองให้ดีขึ้นไป โดยเท่าเทียมกันสามารถทำตนให้มีประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

¹⁰ งาน อดิวัฒนสิทธิ์, เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมคืออะไร, กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541, หน้า 70.

¹¹ กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544, กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544. หน้า 15.

¹² พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับเดิม, พิมพ์ครั้งที่ 19, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2545).

5.ให้ถือว่าคุณธรรม ความสามารถ ความดีความชั่วที่ทำนั้น ก่อให้เกิดความประพฤติปฏิบัติเป็นเครื่องวัดพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ให้มีการแบ่งแยกโดยชาติกำเนิด

6.ให้ถือเป็นบทเรียน และให้รู้จักพิจารณาเข้าใจตนเองตามเหตุผล มองเห็นพื้นฐานทุนเดิมของตนที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อรู้จักที่จะแก้ไขปรับปรุงในการวางแผนเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างถูกต้องและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีความพร้อม

7.ให้ความหวังในอนาคตสำหรับสามัญชนทั่วไป

ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาตนมีความชัดเจน ในการนำหลักคุณธรรม จริยธรรมที่เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสามารถที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด เรียกว่า “คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ”¹³ ประกอบด้วย

1.ความขยัน มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อดทนต่อการปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนเกิดประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียร เป็นคนสู้คนงานมีความพยายาม รักรงานในสิ่งที่ทำตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

2.ความประหยัด การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน มีความพอประมาณให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ซึ่งผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินการชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตนคิดก่อนใช้คิดก่อนซื้อ ใช้ทรัพย์สินของอย่างมีคุณค่า มีบัญชีรายรับ – รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ รู้จักประหยัดใช้ในเรื่องที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต

3.ความซื่อสัตย์ ประพฤติตรงไม่เอินเอียง มีความจริงใจต่อหน้าที่การงานของตน ปราศจากความรู้สึกมีที่อคติ ซึ่งผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ของตนเอง ต่อวิชาชีพ มีความตรงต่อเวลา รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

4.ความมีระเบียบวินัย เป็นการยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติในหน้าที่ของตนหรือหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ ให้มีวินัยในตนเองและมีวินัยต่อสังคม ผู้ที่มีวินัยในตนเองนั้นจะเป็นบุคคลที่อยู่ในขอบเขต กฎระเบียบของหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน สถาบัน/องค์กร/สังคมและประเทศชาติ โดยที่ตนเองนั้นมีความยินดีพอใจในการปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจในการทำงาน

5.ความสะอาด คือ สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นรอบกาย วาจา ใจ เป็นสถานที่เจริญตา ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อผู้ที่ได้พบเห็น ให้เกิดความสบายกายสบายใจ มีความผ่องใสปราศจากความมัวหมองทั้งกาย และใจ ซึ่งผู้ที่มีความสะอาดนั้น จะเป็นบุคคลที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามสุขลักษณะของสถานที่ความเป็นอยู่ ก่อให้เกิดความแจ่มใสในจิตใจอยู่เสมอ

6.ความสุภาพ หมายถึง จุดเริ่มต้นคือความเรียบร้อย อ่อนโยน มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะต่อผู้ร่วมงาน หรือผู้ที่มาติดต่องาน ซึ่งการทำหน้าที่นั้นจะต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและถูกกาลเทศะ มีท่าทีมีเมตตาต่อผู้อื่น ไม่วางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้มีความมั่นใจในตนเอง มีความยอมรับตนเอง มีมารยาทและรู้จักการวางตัวให้มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยที่ได้เป็นแบบอย่าง

¹³ กระทรวงศึกษาธิการ, *คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ*, (นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา), 2550.

7.มีความสามัคคี กล่าวคือ มีความพร้อมเพียงกัน มีความปรองดองกัน ร่วมใจกันในการทำงานให้บรรลุผลตามที่ได้วางเป้าหมายไว้ที่ต้องการ ไม่มีการเอาวัดเอาเปรียบเพื่อนร่วมอาชีพของตน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากความคิดที่หลากหลายแนวทางในการทำงาน มีความกลมเกลียวกัน ช่วยเหลือกันในการทำงาน ซึ่งผู้ที่มีความสามัคคีกัน จะเป็นผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความเห็นของผู้อื่น รับทราบหน้าที่ของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังในการช่วยเหลือกัน เพื่อให้หน้าที่การงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ช่วยกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทั้งด้านความคิด ความเชื่อ จะเป็นแนวทางในการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ

8.ความมีน้ำใจ คือ ความจริงใจที่เกิดขึ้นในการทำงาน มีความเห็นเห็นใจเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็นความสุขของผู้อื่น พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ซึ่งผู้ให้และมีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักการแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม และร่วมกันช่วยเหลือสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

การพัฒนาตนตามแนวทางคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม เป็นแนวทางในการส่งเสริมความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมเห็นเป็นรูปธรรม สามารถสัมผัสได้จากการแสดงออกด้านพฤติกรรม อันเป็นการกระตุ้นเตือนใจให้เกิดจิตสำนึกในการตั้งตนอยู่ในความดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเริ่มต้นจากการปลูกฝังความดีขึ้นในจิตใจ จนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการรู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ มีการเสียสละ และมีจิตใจเอื้อประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีต่อการปฏิบัติตนตามความดีงามแห่งจริยธรรม ที่เป็นแนวทางให้ทุกคนได้ปฏิบัติตนให้เกิดความสุข โดยการเป็นแบบอย่างในการทำหน้าที่ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีความละเอียดรอบคอบ มีความเกรงใจต่อบาปที่เกิดขึ้น จึงได้ชื่อว่า “เป็นผู้ที่มีการพัฒนาตนอย่างมีคุณค่า”

การพัฒนาตนอย่างมีคุณค่าจะถูกปลูกฝังสิ่งดีงามที่เกิดจากการมีจิตใจที่ดีงาม เช่น มีความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ และสุภาพชน เป็นต้น

บทสรุป

การพัฒนาตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมตามหลักคุณธรรม จริยธรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจ ปรากฏความดีงามทั้งกาย ทางวาจา และทางใจ เมื่อมีความดีงามเกิดขึ้นแล้วก็จะเกิดการประพฤติปฏิบัติและการพัฒนาการเรียนรู้ในสังคมย่อมมีการพัฒนาที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนเวลา ก่อให้เกิดวิวัฒนาการเกิดขึ้นเกี่ยวกับความต้องการความสะดวกสบาย ทำให้มนุษย์มีความสุขจากการได้ทำในสิ่งที่ตนเองได้ทำ และได้แสดงพฤติกรรมของมนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาตนเองได้ เพื่อให้เข้าถึงความสุขภายในที่แท้จริง โดยหลักธรรมชาติที่สอนให้มนุษย์ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของบุคคล ความเจริญของมนุษย์ ถ้ามนุษย์ได้อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้อย่างมาก ส่งผลต่อเนื่องให้มนุษย์มีสุขภาพที่แข็งแรง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีอารมณ์ที่สงบ มีปัญญาที่สว่างสามารถตัดสินใจ ปัญหาได้ด้วยหลักเหตุผล ทั้งยังให้มนุษย์มีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ในทางการปฏิบัติตนเพื่อให้พบแต่สิ่งที่ดีงาม ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติปฏิบัติทาง

กาย ทางวาจา ทางใจ ที่จะทำให้การพัฒนาตนเองให้มีความสมบูรณ์แบบในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพและทรงคุณค่าต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, **คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ**, นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา, 255๐.
- กรมวิชาการ, **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**, กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย**, กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา, 2539.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์, **เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมคืออะไร**, กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541,
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสตร์ชุดคำวัด**, กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, 2546.
- พระราชสมณี (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2527.
- พุทธทาสภิกขุ, **คุณธรรมสำหรับครู**, กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2527.
- พระธรรมปิฎก (ประยุตต์ ปยุตโต), **แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย**, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 253๐.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรมฉบับเดิม**, พิมพ์ครั้งที่ 19, กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2545.
- วสิน อินทสระ, **จริยศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ, 2518.
- วนิดา มัชวงศ์, บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1, **ปริญญาคุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2554.

แนวทางการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในยุคปัจจุบัน

Guidelines for the management of Dharma practice centers in the present time

พระครูวิโรจน์เขมคุณ (ไพโรจน์ เขมจิตโต)¹

PhraKhu wirojanakhemaguna (Piroth Khemacitto)

บทคัดย่อ

บุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ดังนั้น การคัดสรรและการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความสามารถ เจาสักนักปฏิบัติธรรมควรเป็น ผู้มีคุณธรรมของนักปกครองที่ดี พึ่งปกครองดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความถูกต้อง ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญา มาตรา ๑๐๖ ด้วยความเหมาะสม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และด้วยความยุติธรรม โดยถือหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งกล่าวโดยย่อ คือ เอาใจเขามาใส่ใจเรา และยังจะต้อง ขวยยกปกป้องคนดี คนมีความรู้ มีความสามารถ และมีคุณธรรม จากการถูกเบียดเบียนโดยไม่เป็นธรรม และยังจะต้องช่วยสนับสนุน อุปถัมภ์ค้ำจุน ให้เขาสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบโดยสะดวก และปลอดภัยจากฝ่ายอธรรมทุกแนวทาง พิจารณาโดยรอบคอบแล้วกล่าวหาคนที่ควรตำหนิ กล่าวชมเชย ยกย่อง คนดีที่ควรยกย่องตามที่เป็นจริง ในโอกาสอันควร จึงจะบังเกิดความเจริญรุ่งเรือง และสันติสุขอย่างมั่นคงแก่งานที่บริหารนั้น ในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เช่นเดียวกัน สำนักจะเจริญดี มีความมั่นคง และสันติสุขขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสมภารเจาสักนัก คือ เจาอาวาสเป็นสำคัญ วาจะเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถและคุณธรรม ที่จะบริหารตน และ หมู่คณะ คือพระภิกษุสามเณร ในความปกครอง มีหลักการบริหารที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นแกนสาร ยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่านให้สำเร็จด้วยดี

คำสำคัญ : แนวทาง, การบริหารจัดการ, สำนักปฏิบัติธรรม

Abstract

Personnel are considered as an important factor in the management of Dharma practice office. Therefore, the selection and training of personnel to give people the ability Dharma practitioner should be Those who have morals of a good ruler Should govern the supervisor with accuracy. According to the law, discipline, law and provisions of the Sangha Synod Association Appropriate With sincerity And with justice By holding the Brahmavihara Dharma Which is said by

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail: worrakrit6994@gmail.com

Minor to please him and put us in the heart, and must also protect the good, the knowledgeable, capable and virtue of being persecuted by It is not fair and will also have to help. Patroness Allowing him to easily perform his duties And safe from the wrongdoing in all directions Considering carefully, the blame for praise should be praised by the good people as they should be. On a reasonable occasion So will create prosperity And peace is firmly established at the administrative department In the same practice of the Dhamma Bureau The Bureau will grow well, have stability and peace, depending on the qualifications of the Bureau of Supernatural, namely, the monk. Whether he has knowledge Talented and virtuous To manage oneself and the faculty is monks, novices in government, have administrative principles to carry out activities that are It also benefits you. Successfully.

Keyword: Guidelines, management , Dharma practice centers

บทนำ

การบริหารเป็นกิจกรรมที่สำคัญในทุก ๆ องค์กรและความเจริญมั่นคงของงานนั้น ผู้บริหารที่ดีนั้นจะต้องมีแนวทางและวิธีการจัดการ หรือมีแนวคิดในการแบ่งงาน มอบอำนาจ กระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบ ตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการใน ด้านต่าง ๆ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป้นหัวใจหลักในด้านการเผยแผ่ให้ดำเนินไปตามพระธรรม วินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม มติข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม ปณฺหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจแต่ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมเพื่อประโยชน์ในสังคมมีน้อย ไม่ค่อยมีแนวทางและวิธีการสอนศีลธรรมมากนักขาดการบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน ขาดทักษะและประสบการณ์การเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ประชาชนขาดความเข้าใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันเกิดจากปัญหาอุปสรรคทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ต่าง ๆ ที่วิ่งเข้ามาในชีวิตประจำวันทำให้บุคคลเกิดความเครียด เกิดแก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่นในธุรกิจการค้า ตำแหน่งหน้าที่การงาน และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายที่จะต้องรับการแก้ไข ให้ถูกต้องตามหลักพุทธธรรม² แนวทางที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น แนวทางต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้น และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ สำหรับการบริหารจัดการแนวทางนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการสร้างแนวทาง นำเอาข้อมูลที่ได้จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของแนวทาง กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของแนวทางอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่

² กองแผนงาน, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2552), หน้า 16.

มุ่งหวังของการวิจัย มีการทดสอบและปรับปรุงแบบก่อนนำแนวทางไปใช้งานจริง ประเมินผล หลังจากการนำแนวทางไปใช้งานจริง³ การสร้างแนวทางเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ตัวแนวทางจะต้องมีลักษณะที่สำคัญคือ จะต้องมีความสัมพันธ์กันเชิงโครงสร้าง ทำนายและขยายผลได้นำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่ๆ เกิดขึ้น การสร้างแนวทางที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงที่สุดนั้น แนวทางต้องมีลักษณะที่สำคัญประกอบด้วยความสัมพันธ์กันด้านโครงสร้าง สามารถทำนายและขยายผลได้อย่างกว้างขวางและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ⁴ การจัดการโดยคณะสงฆ์เจ้าอาวาสเป็นผู้กำหนดการทำงานทุกแห่ง เพื่อกำหนดทิศทางการทำงาน มีการวางแผนงาน การนิเทศงาน และการจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย การอำนวยความสะดวกให้เกิดการดำเนินงานโดยคณะสงฆ์อาศัยภาวะผู้นำของ เจ้าอาวาสเป็นสิ่งสำคัญ การอำนวยความสะดวกที่ของผู้บริหารในการทำให้องค์กรหรือหน่วยงาน ปฏิบัติตามแผนในการสั่งการเป็นที่ยอมรับ มีการจัดทำคู่มือการทำงาน มีการอธิบาย ขั้นตอนการทำงานอย่างชัดเจนเพื่อให้การทำงานง่ายขึ้น สมาชิกมีความสุขบรรยากาศในการทำงาน อบอุ่นการสื่อสารในการบริหารงานมีการอธิบายให้เข้าใจเห็นชอบจนเกิดศรัทธาในผู้นำสอดคล้องกับการอำนวยความสะดวก พุทธกาล พระพุทธ เจ้าทรงเป็นผู้อำนวยความสะดวกในพระพุทธานุภาพ โดยพระองค์เอง แล้วยกย่อง กระจายอำนาจในการอำนวยความสะดวกให้กับพระอรหันตเถระผู้เป็นเอตทัคคะ ในด้านต่าง ๆ ช่วยกันทำหน้าที่เหล่านี้ จนถึงสิ้นยุคพุทธกาลอำนาจนี้ก็ถูกถ่ายทอดสู่ธรรมวินัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยธรรมวินัยในพระไตรปิฎกเป็นหลัก โดยมีคณะสงฆ์เป็นองค์กรบริหาร สูงสุดสืบต่อจนทุกวันนี้

แนวทางบริหารตามหลักธรรม

การบริหารเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้ผ่านมาแล้ว 2561 ปี เป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพระพุทธพจน์เหล่านั้น ก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหาร ในครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอหน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณา หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC⁵

1. P คือ (Planning) หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

³ บุญส่ง หาญพานิช, การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย, วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546)

⁴ อำนาจ เกาตรระกูล, เอกสารประมวลความรู้ เรื่อง หลักทฤษฎี แนวคิดงานวิจัย สำหรับใช้เป็นฐานความรู้ในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ ในสถาบันการอาชีวศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, 2548), หน้า 117.

⁵ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาฯ ลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2549), หน้า 4 - 5.

2. O คือ (Organizing) หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของ สมาชิก และสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

3. S คือ (Staffing) หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน ในทางพระพุทธศาสนาการบริหารงานบุคคล

4. D คือ (Directing) หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการ ตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ ในทางพระพุทธศาสนาการอำนวยการให้เกิด การดำเนินงาน

5. C คือ (Controlling) หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงาน ภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาในองค์กร การกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อความมั่นคงแห่ง พระพุทธศาสนา⁶

แนวทางหน้าที่ของผู้บริหาร

การบริหารจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่ที่เจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม มีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการบริหารโดยพระสงฆ์เป็นครูของชาวบ้านที่แนะนำหลักธรรมอันเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติฝกอบรมให้ชีวิตมีความสุข จึงทำให้พระสงฆ์และชุมชนมีความสัมพันธ์มาตลอด ภิกษุสงฆ์ได้การอุปถัมภ์บำรุงจากชาวบ้าน จึงต้องทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักพุทธธรรม หลักคำสอน เพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนา ให้ชุมชนมีคุณธรรม มีความประพฤติที่ถูกต้อง และให้ขอเตือนใจ ในทางความประพฤติปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ห้ามปราม สอนให้เว้นจากความชั่ว
2. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
4. ให้ได้ฟังไม่เคยฟัง ให้ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้
5. ชี้แจงอธิบายทำให้สิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
6. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ⁷

ในยุคปัจจุบันนี้ การศึกษาของพระสงฆ์ในหลักสิกขา 3 ทั้งโดยปริยัติศีลธรรม ปฏิบัติศีลธรรม ให้ถึงปฏิเวธศีลธรรมนั้น ย่อหย่อนลงไปมาก เพราะเหตุที่ขาดผู้นำผู้ทรงคุณวุฒิทั้งศีลธรรม 3 และสิกขา 3 อีกทั้งนโยบายการให้การศึกษอบรมทุกระดับ ก็เน้นและส่งเสริมกันอยู่แต่เพียง ภาคปริยัติธรรม และส่วนตัวพระภิกษุสามเณรเอง ก็ไม่ใส่ใจชวนชายศึกษาบรมปฏิบัติพระศีลธรรม ประกอบกับสังคมในปัจจุบันยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นสังคมที่ศักยภาพที่จะรับ

⁶ วิมहा. (บาลี) 1/20/38., (ไทย) 1/20/25-26.

⁷ ที.ปา. (บาลี) 11/203/205., **ดูรายละเอียดใน พระธรรมปลูก (ป.อ.ปยุตโต), ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538), หน้า 57.

วารสารข้อมูลต่าง ๆ ได้ อย่างมากและรวดเร็วทุกเวลา หรือแม้จากที่ทางไกลคนละด้านของโลกก็ ไม่ยาก สำหรับชนทั่วไปผู้ที่ไม่ มีปัญหาพิจารณาข่าวสารข้อมูลเหล่านี้ ซึ่งเป็นเพียงข่าวตัวอย่าง พฤติกรรมของมนุษย์ปุถุชน อันเกิดแต่ อวิชชา ที่คอยเร่งเร้าให้มนุษย์เกิดตัณหาอยากบริโภค อยากเสพตามอย่างเขายิ่งขึ้น เพิ่มความยึดถือ ยึดติดในวัตถุ คือ พัสดุกาม ด้วยตัณหาและภริณีให้ มากเขาไปอีก มากกว่าที่จะช่วยใ้มนุษย์ใคร่ ได้เขาใจตนเอง และพัฒนาจิตใจของตนเองให้เจริญ ขึ้น มีมโนธรรมที่สงบ บริสุทธิ์ ผ่องใสด้วย สติปัญญาอันเห็นชอบ อันให้ผลเป็นความสันติสุข แก่ ชีวิตได้อย่างยั่งยืนแท้จริง แม้แต่พระภิกษุ สามเณร ในพระศาสนา ผู้ไม่ได้อบรมกาย อบรมศีล อบรมจิต และอบรมปัญญาให้ดี พอเป็นธรรมเครื่องรักษาตน ก็หลงรับเข้าเต็มอัตรา เหมือนปลา หลงเหยื่อแล้วติดเบ็ด จึงประพฤติผิดพระธรรมวินัย จนเป็น เรื่องธรรมดากันมากขึ้น จนเป็นที่ นาวิตก ดังนั้น ทุกวัดควรจะต้องให้มีการศึกษาอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรม และควรให้มีการ เข้มงวดกวัดขันความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร ให้อยู่ใน ศีลาจารวัตรทั้งดงาม ด้วย มาตรการที่เข้มแข็งจริงจัง และต่อเนื่องอีกด้วย ควรจัดให้มีการอบรมสมณวิปัสสนากัมมัฏฐาน แก่ สาธุชนพุทธบริษัท เปิดโอกาสให้ญาติโยมสาธุชนทั่วไปได้มีโอกาสบำเพ็ญกุศลคุณความดี ทั้งทาน กุศล ศีลกุศล และทั้งภาวนากุศล ไปด้วยกัน และประการสำคัญ คือ เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้นำ ลง มือ ศึกษา ทั้งภาคปริยัติและอบรมทั้งภาคปฏิบัติภาวนาธรรมด้วยตนเอง และทั้งชักนำพระภิกษุ สามเณร และญาติโยมสาธุชน ให้เห็นคุณค่าของการปฏิบัติพระสัทธรรม เพื่อให้เกิดความสันติสุข⁸ ในหลักกวดด้วยหน้าที่ของพระภิกษุที่มีต่อกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาด้านการพัฒนาวัด แบ่งได้ 3 เรื่อง คือ

1. การพัฒนาและการบูรณะวัด
2. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ
3. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

วิเคราะห์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

สืบเนื่องมาจากการที่มหาเถรสมาคมมีนโยบายให้คณะสงฆ์แต่ละจังหวัด พิจารณา คัดเลือกวัดที่มีความเหมาะสมในด้านวิปัสสนาธุระ เสนอขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำ จังหวัด ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนั้น ต้องดำเนินการตาม ความในข้อ 5 แห่งระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 ซึ่งระบุ ไว้ว่า “การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นประธาน ประชุม คณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด คัดเลือกวัดที่เหมาะสม ให้เจ้าอาวาส วัดที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ยื่นหนังสือขอจัดตั้งตามแบบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เสนอ คณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พิจารณา แล้วให้ประธาน คณะกรรมการรายงาน เสนอเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเสนอมหาเถรสมาคม พิจารณานุมัติ เพื่อมีพระบัญชาการตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

⁸ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), การบริหารวัด, (นครปฐม: เพชรเกษมกา รพิมพ์, 2549), หน้า 225-226.

ขึ้นทะเบียนเป็นสำนัก ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”⁹ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดคุณสมบัติของวัดที่จะขอจัดตั้งเป็นสำนัก ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยกำหนดไว้ 3 ด้าน คือ

1. ดานสถานที่

- 1.1 มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก
- 1.2 มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรม และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ ไม่แออัดเกินไป
- 1.3 มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้ สำหรับห้องพัก ควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี

2. ดานบุคลากร

- 2.1 มีพระวิปัสสนาจารย์ หรือผู้ฝึกสอนการปฏิบัติกัมมัฏฐานเจริญจิตภาวนา ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร เป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและสอบ อารมณกัมมัฏฐานได้
- 2.2 มีพระวิทยากรบรรยายธรรม ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือมีความสามารถในการเทศนา และบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

- 2.3 พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนัก มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบ สามารถ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3. กิจกรรมภายในวัด

กิจกรรมภายในวัด แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ กิจกรรมในชุมชนสงฆ์ และกิจกรรมระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน พระธรรมวินัยกำหนดให้พระสงฆ์ใช้ชีวิตเกี่ยวเนื่องและผูกพันกับสังคม พระสงฆ์ต้องฝากชีวิตความเป็นอยู่ไว้กับคฤหัสถ์ เริ่มจากอาหารบิณฑบาต และปัจจัย 4 ทำให้พระสงฆ์มีหน้าที่ ทางสังคมเพื่อที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ โดยอาศัยความเมตตากรุณาของตน

4. ดานการบริหารจัดการ

- 4.1 เจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม มีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดานวิปัสสนาธุระ อย่างแท้จริง
- 4.2 มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่ชัดเจน เป็นระบบ
- 4.3 มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม

⁹

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น 45 สำนัก พุทธศักราช 2554, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554), หน้า 5.

4.4 มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรมและบริเวณ โดยรอบ ในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือ หน่วยอาสาสมัคร เพื่อมาดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง

4.5 มีการดูแลด้านสุขอนามัย กล่าวคือมีตูยาสามัญประจำหรือมีเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีที่มีผู้เข้าปฏิบัติธรรมจำนวนมาก มีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่จาก สถานพยาบาลมาอยู่ดูแล กรณีถ้าหากมีผู้ป่วยฉุกเฉินสามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันที ถ้าหากไม่ได้จัดหาเจ้าหน้าที่พยาบาลมาอยู่ดูแลประจำ ต้องมีการประสานไว้กับ สถานพยาบาลใกล้เคียง ให้สามารถปฐมพยาบาลหรือรับผู้ป่วยฉุกเฉินไว้รักษาตัวได้ทันที

4.6 มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนัก ที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสาร เผยแพร่ หรือติดประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นได้โดยชัดเจน

4.7 มีการประสานงานกับชุมชน ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด ในรูปของ คณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหารน้ำดื่ม และการบริการต่าง ๆ เป็นต้น

4.8 มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในแนวทางต่าง ๆ และจะต้องไม่ เป็นไปในลักษณะเชิงธุรกิจ

4.9 มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้น ได้โดยสะดวก¹⁰

ปัจจุบันนี้ การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้เพิ่มจำนวนขึ้นมาก ถึงประมาณ 1,510 สำนัก¹¹ กระจายครอบคลุมทุกจังหวัด ตามเจตนารมณ์แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ที่ตั้งขึ้นแล้ว ดำเนินกิจกรรมภายในกรอบ แนวคิดของวัด ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้ว จะเห็นว่ายังคงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการประสาน ความร่วมมือกันระหว่างสำนัก ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ ไม่มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือแนว ปฏิบัติสำหรับการติดตามและประเมินผล รวมทั้งขาดการสนับสนุนส่งเสริมด้านองค์ความรู้ บุคลากร การบริหารจัดการ งบประมาณ และขาดการกระตุ้นส่งเสริมให้มีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเป็นประจำ อย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบภารกิจดังกล่าว และไม่มี การกำหนดระเบียบหรือมาตรการบังคับหรือส่งเสริมใดๆ ที่ชัดเจน นี่จึงสวนหนึ่ง ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรม ส่วนใหญ่ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ภาคปริยัติ และประสบการณ์ตรงที่ได้รับ จากการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้ความสามารถในการเผยแผ่อบรมสั่งสอนประชาชน หรืออาจเป็น เพราะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานตามบทบาทที่พึงประสงค์ของ สำนักปฏิบัติธรรม ในฐานะสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

แนวคิดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

¹⁰ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ประจำปี 2553, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553), หน้า 200 - 201.

¹¹ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ประจำปี พุทธศักราช 2556, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557), หน้า 209.

ดานสถานที่

อาคารสถานที่เป็องค์ประกอบสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งในกระบวนการบริหารจัดการ แต่ผู้บริหารที่มีความสามารถในการบริหาร ถึงแม้ว่าจะไม่มีอาคารที่หรู ๆ ทันสมัยก็สามารถที่จะดำเนินการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพได้ โดยใช้ความสามารถดัดแปลงอาคารที่มีอยู่ให้ทันสมัย และ ใช้ประโยชน์ของอาคารที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ไม่จำเป็นที่จะแสวงหางบประมาณมาก ๆ เพื่อสร้างอาคารใหม่ ๆ ที่หรู ๆ และทันสมัย แต่ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถที่มี อยู่ใช้อาคารให้เหมาะสม สะดวกสบาย สำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ตลอดจนทั้งผู้มาใช้บริการให้ได้รับ ความสะดวกสบายตามควร¹²

อาคารสถานที่นั้น หมายถึง ตัวอาคาร สนาม ตลอดจนสิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในบริเวณ สำนักด้วย เจ้าสำนักต้องมีการควบคุมดูแลรักษา ด้วยการตรวจสภาพการชำรุดเสียหายของบริเวณ อาคารสถานที่อันก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้ได้ ตรวจตราการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใช้ บริการบริเวณอาคาร สถานที่ ให้เป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อบังคับของสถานที่นั้นๆ ส่วนเครื่องมือ เครื่องใช้และวัสดุ ต่าง ๆ ที่มีอยู่ประจำในสถานที่นั้น ก็จะต้องมีการตรวจสอบสภาพของการใช้งาน อายุของการใช้งาน แนะนำวิธีการใช้เครื่องมือ ตลอดจนการบำรุงรักษาด้วย วิธีการจัดหาซ่อมบำรุงที่ชำนาญ พอสมควรประจำไว้ การจัดหาขางควรที่จะเลือกขางที่มีความรู้ในด้าน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ เปนหลัก ถ้าหากหาในกรณีที่ไม่สามารถที่จะจัดอัตรากำลัง หรือตำแหน่ง ขางมาประจำได้ เจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบควรจะต้องติดต่อกับหน่วยงานราชการ บริษัท ร้านค้าเอกชน ในแผนกที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับกิจการด้านนั้น ๆ โดยตรง ฉะนั้น การควบคุมดูแลรักษา อาคารสถานที่ จึงหมายถึง การควบคุมดูแล หรือการบำรุงรักษาสำนักงานในตัวอาคาร สนามและ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่มีอยู่ใน บริเวณพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ ได้ทันทีเมื่อต้องการและสะดวก ปลอดภัยด้วย การบริหารจัดการดาน สถานที่ของสำนักปฏิบัติธรรมถือว่าเป็สิ่งสำคัญพอสมควร เพราะเป็สิ่งเอื้ออำนวยแก่การปฏิบัติธรรม ดังนั้นเจ้าสำนักผู้บริหารควรจัดบริเวณสถานที่ให้ สะอาดเป็ระเบียบเรียบร้อย ให้เป็นที่สงบ รมรื่นด้วยต้นไม้ เป็ที่สัปปายะเหมาะแก่มาบำเพ็ญ กุศลคุณความดี คือจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้ เป็อารามเป็ที่รมณียสถาน รื่นรมย์เจริญตา เจริญใจ แก่ผู้พบเห็น เป็ศูนย์กลางของชุมชนดาน อบรมจิตใจ ที่ตั้งสำนักปฏิบัติไม่ไกลไม่ไกล จากชุมชนเกินไป มีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสชัดเจนเป็สัดส่วน ยิ่งในภาวะโลกรอนด้วยแล ว หากสำนักปฏิบัติ ธรรมได้มีการปลูกต้นไม้ไหมงา รมรื่นดูเป็ธรรมชาติ นับว่าเหมาะแก่ภาวะ โลกรอน สวนบางสำนัก ปฏิบัติธรรมตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม เป็ทุนเดิม เช่น ภูเขา ลำธาร สวน ปา ควรเนนเรื่องความสะอาดหรือความเป็ระเบียบเรียบร้อยสมำเสมอเท่ากัว่าได้สร้างความสุข เพิ่มขึ้นแก่ผู้พบเห็น ธรรมชาติมีความเป็วิเวกที่ท่า ให้จิตใจของผู้คนมีความสงบ เมื่อจิตสงบจิต จึงเป็กุศลได้ง่าย เป็สถานที่เอื้อให้เกิดการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้ เขาถึงแกนของ พระพุทธศาสนา¹³

สรุปได้ว่า อาคารที่พัก ศาลาปฏิบัติธรรม รวมถึงห้องน้ำห้องสุขา และบริเวณ สถานที่ ถือว่าเป็สิ่งเกื้อหนุนแก่ผู้ปฏิบัติธรรม เพราะจัดเขาในสัปปายะ 7 อย่าง คือ อาวาสสัปปายะ และถือ วาเป็หนตาของสำนักปฏิบัติธรรมด้วย ถ้าจัดให้ดูสวยงาม มีความสะอาดหรือความ

¹² พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคฺโล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ 8, (นครปฐม : เพชรเกษม การพิมพ์, 2549), หน้า 245.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 250.

เป็นระเบียบเรียบร้อยสม่ำเสมอ เทียบเท่าได้สร้างความสุขเพิ่มขึ้นแก่ผู้พบเห็นธรรมชาติ มีความเป็นวิเวก ที่ทำให้จิตใจของผู้คนมีความสงบ เป็นสถานที่เอื้อให้เกิดการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้เข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนา

แนวคิดการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

ดานบุคลากร

ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สำนักปฏิบัติธรรมดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพจนนำไปสู่ประสิทธิผล บรรลุความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด คือ คน หรือบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม การบริหารบุคลากรหรือการบริหารงานบุคคล เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการที่มีลักษณะเป็นทั้ง ศาสตร์และศิลป์ของการดูแลคน บรรยาการแห่งจิตใจในการทำงาน ความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้ตามความคาดหวัง ล้วนเป็นผลมาจากการบริหารบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมทั้งสิ้น สำนักปฏิบัติ ธรรมที่มียุทธศาสตร์และกระบวนการบริหารบุคลากรที่ดีย่อมได้เปรียบมาก กว่าสำนักปฏิบัติธรรมที่ไม่ สนใจในคุณของการบริหารบุคลากร การบริหารบุคลากรมีประโยชน์ทั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าสำนักที่ เป็นผู้บริหารจัดการ และผู้ที่ปฏิบัติงานในสำนักปฏิบัติธรรม สำคัญจะอยู่ที่การพิจารณาสิ่งที่ควร ปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติเพื่อความสำเร็จของการบริหารบุคลากร ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของ สำนักปฏิบัติธรรมเช่นกัน¹⁴ ดังนั้น เจ้าสำนักผู้เป็นนักบริหารจัดการต้องมีความสัมพันธ์กับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดี เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความพอใจในการปฏิบัติงาน การบริหารบุคลากรจะเกี่ยวข้องกับ การตั้งใจ การแสดงความเป็นผู้นำ การสอนแนะนำ การให้คำปรึกษาหารือ การมอบหมายงานให้ เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของคน การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน และการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการทำงาน¹⁵

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่ การรับคนเข้ามาบรรพชาอุปสมบท ที่ต้องมีกรกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้ามอบความหมายใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบบัญญัติจตุตถกรรม พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีอุปสมบทเรียกว่า พระอุปัชฌาย์ การรับคนเข้ามาอุปสมบทต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุม พร้อมกัน ในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท เมื่อบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว พระบวชใหม่ จะ ต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์โดยอยู่ภายใต้การปกครองดูแล ของท่านจนกว่าจะมีพรรษาครบ 5 จึงเรียกว่านัยมุตตกะ คือ ผู้พ้นจากการพึ่งพาพระอุปัชฌาย์ ดังนั้น กระบวนการฝึกอบรมพระบวชใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการนี้

¹⁴ สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, 2552), หน้า 33.

¹⁵ พระราชญาณวิสิฐ, (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารงานวัด, พิมพ์ครั้งที่ 8, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, 2549), หน้า 205.

ก่อให้เกิดระบบ การศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร トラบโดที่บุคลากรนั้นยังไม่ บรรลุเป็นพระอรหันต์ เขาผู้นั้นก็ต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป¹⁶

การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น มีคุณลักษณะพิเศษกว่าการบริหารทั่วไป คือ พระภิกษุเจ้าสำนัก ผู้บริหารจัดการจะต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรมพิเศษ โดยความเป็นผู้ได้บริหารตนอบรมตน ตามพระธรรมวินัยอันเป็นธรรมานุการปกครองพระภิกษุสงฆ์ โดยการปฏิบัติไตรสิกขา ตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรแก่แล้วจึงจะสามารถทำหน้าที่บริหาร ปกครอง ดูแล รักษาหมู่คณะคือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัยให้โดยผลดี เหมาะสมกับที่จะเป็นผู้นำที่เปี่ยมให้พึ่งพิง เป็นผู้ให้การอบรม แนะนำ สั่งสอน พระธรรมวินัย แก่พระภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา ผู้เข้ามาในอาศัยพักพิงภายในสำนักของตน ถ้าพระภิกษุเจ้าสำนักไม่ใส่ใจ ไม่สนใจการศึกษาอบรมตนด้วยทั้งปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม ให้ถึงปฏิเวธสัทธรรม อย่างน้อยก็ให้ ได้มีประสบการณ์ ตามสมควรแก่ธรรมด้วยตนเอง และทั้งยังไม่ใส่ใจ ไม่สนใจการให้การศึกษาอบรม หมู่คณะ คือ พระภิกษุสามเณร ในปกครองของตน อย่างเข้มงวด กวดขัน จริงจัง และต่อเนื่อง การปฏิบัติและรักษาพระธรรมวินัย ก็ย่อหย่อนหมดทั้งวัด เหมือนตนไม่มีเมฆ ไร ประโยชน์และ คุณค่า ทั้งแก่ตนเองและหมู่คณะ ได้ชื่อว่าผู้พลาดจากประโยชน์อันเป็นแก่นสาร เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ซึ่งมีทำหน้าที่ปกครองคณะ บริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ ต้องมีลักษณะ 6 ประการ คือ

1. สนใจความคิด ความรู้สึก ความต้องการและจุดเด่นของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้ปกครองของตน มุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีเท่า ๆ กับการเอาใจใส่ในงาน

2. การติดต่อสื่อสารระหว่างพระภิกษุเจ้าสำนักและพระภิกษุชั้นรอง ๆ ลงไปทุกระดับ จนถึงสามเณร ควรกระทำให้ชัดเจน แจ่มแจ้ง ไม่คลุมเครือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอบรมสั่งสอน การสั่งงาน การมอบหมายหน้าที่การงานใด ๆ การรายงานต่าง ๆ ควรจะต้องกระทำให้ถูกต้องชัดเจน เพื่อให้ผู้รับรู้ รับฟัง รับทำตามคำสั่งใดเขาใจไม่ผิดพลาด ถ้าพิจารณาเห็นสมควรว่าควรจะทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อความถูกต้อง แน่นนอน ก็ควรกระทำอย่างไม่ประมาท เพราะว่าการติดต่อสื่อสารที่ ไม่ชัดเจน ทำให้ผู้รับรู้รับฟัง รับปฏิบัติตาม ถ้ามีความเข้าใจผิดหรือมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ก็จะทำให้เกิดความผิดพลาด และเสียหายได้มาก

3. สร้างความผูกพันระหว่างเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมกับภิกษุชั้นรอง ๆ ลงมาจนถึงสามเณร แทนการใช้อำนาจ สร้างความมุ่งมั่น ในทีมงานที่ได้รับไว้วางใจให้ในเวลาใด มีเวลาอิสระของ ตนเอง ในการปฏิบัติงานสนองวัตถุประสงค์ของสำนักปฏิบัติธรรม ควบคุมที่ผลมากกว่าควบคุมวิธีการ ทำงาน ปลุกฝังจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบในหมู่พระภิกษุสามเณร ให้รู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อหมู่คณะ อีกทั้งต้องเสริมสร้างและรักษาความสามัคคีในหมู่พระภิกษุสามเณร และกับ สาธุชนผู้มาบำเพ็ญกุศลความดีที่สำนัก ด้วยความเป็นธรรม และต้องปลุกฝังจิตสำนึกในการรู้จัก ทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ ด้วยความสามัคคี ประองตอง สมานฉันท์

4. มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนในวิธีการโน้มน้าวใจ ยึดหยุ่นให้เข้ากับสถานการณ์ และสอดคล้องกับลักษณะบุคคล ใช้หลักการรวมคิดรวมทำ มีระดับความคิดหลากหลายเพื่อช่วยกัน เลือกวิธีการที่นาจะได้อผลดีที่สุด

¹⁶ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549), หน้า 13.

5. รับรู้และสนองความต้องการของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานบนพื้นฐานของความไว้วางใจ และเชื่อใจว่าทุกคนมีศักยภาพที่จะทำงานได้ ถ้าการดำเนินงานมีข้อจำกัดทางปัญหาอุปสรรคหรือ ความต้องการใด ๆ เจ้าสำนักจะเปิดใจกว้างรับรู้และช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงาน

6. สร้างความศรัทธา เชื่อใจในผู้เป็นเจ้าสำนัก มากกว่าสร้างความกลัว ไขหลัก ความสัมพันธ์ที่เปิดเผย จริใจ ตรงไปตรงมา มีความหวังดีต่อกัน และแสดงความเชื่อมั่นในตัวบุคลากรว่ามีศักยภาพทำงานได้ เมื่อมีปัญหาจะรวมรับผิดชอบ มีส่วนรวมช่วยกันแก้ปัญหา ผู้บริหารจะได้รับความรักความศรัทธาจากผู้ปฏิบัติงาน บรรยายการทำงานจะราบรื่น ทุกคนจะมีความสุข ความพอใจในการทำงาน¹⁷ จริยอยู่ บุคลากรถือว่าเป้นปัจจัยสำคัญของการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ดังนั้น กระบวนการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดูแลบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม ควรมีการพัฒนาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผล สิ่งที่ควรระลึกถึง คือ การได้ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำที่จะช่วยกำหนดวิสัยทัศน์ในข้างหน้า ได้อย่างแม่นยำ การยึดผลของการทำงานที่ได้ มาตรฐาน การมองคนทำงานในฐานะผู้มีศักยภาพและสามารถ มีส่วนรวมช่วยผลักดันการทำงาน ของสำนักได้ การสร้างระบบมาตรฐานของสำนักปฏิบัติธรรม ควบคุมดูแลปกครอง บุคลากร การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร คือพระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาอบรม ให้มีประสบการณ์ในการทำงาน การมอบหมายอำนาจหน้าที่การงานแก่บุคคลหรือคณะบุคคลให้ปฏิบัติ กิจกรรมหรือ ดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแกสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และตามอัธยาศัย ใจคอของแต่ละท่าน หรือแต่ละกลุ่มบุคคล และการรู้จักติดตามประเมินผลการทำงาน การรายงาน เพื่อให้ทรงผลการปฏิบัติงานในแต่ละโครงการงาน ของแต่ละบุคคลหรือคณะบุคคล ผู้รับมอบอำนาจ หน้าที่รับผิดชอบไปปฏิบัติงานในระดับต่างๆ เปนระยะ เพื่อให้สามารถทราบปัญหาและเพื่อพิจารณา วินิจฉัยขอหรือวิธีแก้ไขในปัจจุบัน และวิธีป้องกันปัญหาในอนาคต¹⁸

จัดว่าเป็นกระบวนการ พัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร การที่พระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติ ธรรม มีกระบวนการจัดการปกครองตนเองและบุคลากรของสำนักใหญ่มีคุณสมบัติทั้งด้านการศึกษา ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา และการศึกษาปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 จนมี ประสพการณ์ สามารถที่จะแนะนำสั่งสอนผู้อื่นได้ ดังนั้น ภาระทั้งหมดน้อยอยู่ที่ตัวเจ้าสำนักหรือเจ้า อาวาสเป็นส่วนใหญ่ วัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมจะเจริญและมั่นคง ก็เพราะมีเจ้าสำนักที่มีสติปัญญา สามารถ สำนักจะเสื่อมก็เพราะเจ้าสำนักไม่ดีพอ โง่เขลา และหย่อนความสามารถ การพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น จึงเป็น ภาระหน้าที่ของเจ้าสำนักเป็นสำคัญ มี บทบาทติดตามการดำเนินงาน กำกับดูแลให้มีการปฏิบัติงานของบุคลากร ไปตามแผนที่วางไว้ และ สามารถรับรู้ปัญหาอุปสรรคของการดำเนิน สามารถให้มีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานเพื่อให้เพิ่ม ประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นที่จะมีประสิทธิผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด เนื่องจากบุคลิภาพของเจ้าสำนักผู้บริหารมีความสำคัญ ต่อความสำเร็จของการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของสำนัก บุคลิภาพของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมผู้บริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพและไม่มี ประสิทธิภาพ สามารถจำแนกเป็น 3 หมวด คือ

¹⁷ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงฺคโล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ 8, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, 2549), หน้า 280.

¹⁸ สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์ทรัพย์ การพิมพ์, 2552), หน้า 33.

1. คุณลักษณะบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับการครองตน เป็นบุคลิกภาพที่แสดงคุณลักษณะสวนบุคคลของเจ้านักปฏิบัติธรรมที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะตนเองมีดังต่อไปนี้

ผลดีของการที่เจ้านักปฏิบัติธรรมมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมดีงาม จะส่งผลต่อประสิทธิภาพทั้งประสิทธิภาพของผู้เป็นเจ้านักปฏิบัติธรรม และมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของ บุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม คุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของเจ้านัก มีผลดังนี้ คือ

ก. ทำให้ลักษณะเด่นประจำตัว มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ได้รับความศรัทธาเชื่อถือไว้วางใจ และการยอมรับนับถือจากคนทุกฝ่าย

ข. ความศรัทธาในตัวเจ้านักปฏิบัติธรรม จะส่งผลกระทบให้เกิดอำนาจและอิทธิพล โนมนวชักจูงใหญ่ปฏิบัติงานรวมกัน พอใจในความร่วมมือดำเนินงานต่างๆ ไปในทิศทางที่เจ้านัก ประารถนา

ค. มีผลดีต่อบรรยากาศความเป็นมิตร ความอบอุ่น ที่เอื้อต่อความเป็นเอกภาพของบุคลากร ความเข้มแข็งของทีมงาน และการมีพลังการทำงานของสำนักอย่างมีประสิทธิภาพ¹⁹

2. คุณลักษณะบุคลิกภาพของเจ้านักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับการครองคน ของผู้เป็น เจ้านักปฏิบัติธรรมที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ จะมีบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับบุคคลผู้อื่น มีดังต่อไปนี้

ผลดีของการที่เจ้านักปฏิบัติธรรมมีบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับบุคคล หรือคุณลักษณะการครองคนไปในแนวทางที่มีประสิทธิภาพ หรือพึงปรารถนา คือ

ก. ช่วยเพิ่มบรรยากาศของความสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา กับ เจ้านักปฏิบัติธรรม ทำให้การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข. ช่วยเพิ่มขวัญและกำลังใจของบุคลากรที่ได้รับการไว้วางใจจากเจ้านักปฏิบัติธรรม มีโอกาสได้รับการเอาใจใส่ ได้รับน้ำใจตามหลักคุณธรรม และมีโอกาสได้มีส่วนร่วมฝึกกำลังดำเนินงานของสำนักให้ดำเนินไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์รวมกัน

ค. ช่วยเพิ่มความรักความผูกพัน และจงรักภักดีต่อสำนัก เพราะได้รับสิทธิ์ที่เสมอภาค ตามหลักนิติธรรม ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

ง. บุคลิกภาพของเจ้านักปฏิบัติธรรมที่มีประสิทธิภาพช่วยเป็นตัวอย่างของการมีลักษณะนิสัยที่ดี ในการครองคน ทำให้เกิดการเรียนรู้คุณลักษณะที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคล²⁰

3. คุณลักษณะบุคลิกภาพของเจ้านักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับการครองงาน หรือที่เกี่ยวข้อง กับการงาน มีดังต่อไปนี้

ผลดีของการที่เจ้านักปฏิบัติธรรมมีบุคลิกภาพที่มีประสิทธิภาพ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการครองงาน คือ

¹⁹ จิตติมา อัครจิตติพงศ์, เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2556), หน้า 35-36.

²⁰ เรื่องเดียวกัน หน้า 37.

ก. ช่วยเพิ่มความสามารถในการเป็นผู้นำให้การบริหารมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้ดี

ข. เป็นผลดีต่อระบบการทำงาน ทำให้กระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ของสำนักมีทิศทาง ไปสู่ผลดีที่ต้องการ และสร้างสรรค์วิธีการทำงานที่แหลมคมต่อการเพิ่มความสำเร็จในการบรรลุผล

ค. เป็นผลดีต่อการพัฒนาบุคลากรให้เพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผน การปฏิบัติ ตามแผน และการบรรลุตามวัตถุประสงค์ ลดความสูญเสียของกำลังคน เวลา และทรัพยากร²¹

โดยนัยนี้ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นนักบริหารที่ดี ก็คือนักป้องกันแก้ไขปัญหาที่ ดีนั่นเอง จะต้องเป็นนักเผชิญปัญหา ไม่ใช่เป็นผู้หนีปัญหา หรือนักหมกปัญหา กล่าวคือจะต้อง สดับ ตรวจจับ รับทราบปัญหาจากผู้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ โดย วิธีการ ติดตาม ประเมินผลงาน และรับทราบงานผลการปฏิบัติงาน ปัญหาและข้อเสนอแนะจากผู้ ไต่บังค้ำบัญชาด้วยดี แล้วจึงพิจารณาวินิจฉัยจากการรายงานข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ตรงประเด็น และสมบูรณ์ เพื่อทำการตัดสินใจสั่งการโดยธรรม คือชอบด้วยเหตุผล หลักการ และ หลักธรรม กฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานนั้น

สรุปได้ว่า บุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ดังนั้น การคัดสรร และการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความสามารถ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมควรเป็น ผู้มีคุณธรรมของนักปกครองที่ดี พึ่งปกครองดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความถูกต้อง ตามพระธรรม วินัย กฎหมาย และบทบัญญัติแห่งกฎหมายตราสามัคคี ด้วยความเหมาะสม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และด้วย ความยุติธรรม โดยถือหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งกล่าวโดยย่อ คือ เอาใจเขามาใส่ใจเรา และยังจะต้อง ช่วยปกป้องคนดี คนมีความรู้ มีความสามารถ และมีคุณธรรม จากการถูก เบียดเบียนโดยไม่เป็นธรรม และยังจะต้องช่วยสนับสนุน อุปถัมภ์ค้ำจุน ให้เขาสามารถปฏิบัติงาน ในหน้าที่รับผิดชอบโดยสะดวก และปลอดภัยจากฝ่ายอธรรมทุกแนวทาง พิจารณาโดยรอบคอบ แล้วกล่าวดำเนินคดีที่ควรดำเนิน กล่าวชมเชย ยกย่อง คนดีที่ควรยกย่อง ตามที่เป็นจริง ในโอกาสอัน ควร ก็ยังความเจริญรุ่งเรือง และสันติสุข อย่างมั่นคง แก่หน่วยงานที่บริหารนั้น ในการบริหาร จัดการสำนักปฏิบัติธรรม ก็ฉนั้นนั่น เหมือนกัน สำนักจะเจริญดี มีความมั่นคง และสันติสุข ก็ขึ้นอยู่กับ คุณสมบัติของสมภารเจ้าสำนัก คือ เจ้าอาวาสนั่นแหละเป็นสำคัญ ว่าจะเป็นผู้มีความรู้ มี ความสามารถและคุณธรรม ที่จะบริหารตน และ หมู่คณะ คือพระภิกษุสามเณร ในความปกครอง มีหลักการบริหาร ที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นแกนสาร ยังประ โยชนตนประโยชน์ตนให้สำเร็จด้วยดี

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38-39.

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ดานกิจกรรมภายในวัด

ด้านกิจกรรมภายในวัด แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ กิจกรรมในชุมชนสงฆ์ และกิจกรรมระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน พระธรรมวินัยกำหนดให้พระสงฆ์ใช้ชีวิตเกี่ยวเนื่องและผูกพันกับสังคม พระสงฆ์ ต้องฝากชีวิตความเป็นอยู่ไว้กับคฤหัสถ์ เริ่มจากอาหารบิณฑบาต และปัจจัย 4 ทำให้พระสงฆ์มีหน้าที่ ทางสังคมเพื่อที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ควรมีการจัดโครงการอบรมปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อยังประโยชน์ตนและประโยชน์ทานให้เกิดขึ้น ทั้งเป็นการอบรมพระภิกษุ สามเณรภายในวัด และสาธุชนภายนอกวัด ควรมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. มีการทำวัตรสวดมนต์และเจริญภาวนาธรรมเป็นประจำทุกวัน
2. มีการแสดงพระธรรมเทศนาหรือปาฐกถาธรรม จัดให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และให้มีการอบรมธรรมปฏิบัติ (ไตรสิกขา) แก่สาธุชนพุทธบริษัท อย่างน้อยทุกวันธัมมัสสนาและ/หรือ ทุกวันเสาร์อาทิตย์
3. จัดให้มีโครงการบรรพชาเยาวชน (ชาย) เป็นสามเณร หรือ จัดให้มีโครงการบวชเนกขัมมแก่อุบาสกอุบาสิกา ให้อยู่ปฏิบัติธรรม เป็นระยะเวลา 3 วัน 5 วันหรือ 7 วัน 10 วัน หรือ 15 วัน อย่างน้อยปีละ 5 - 6 รุ่น ขึ้นไป โดยมีผู้เข้าร่วมโครงการรุ่นละประมาณ 20 - 30 คน ขึ้นไป
4. จัดให้มีการบำเพ็ญกุศลและปฏิบัติธรรม (ศีล - สมาธิ - ปัญญา) เป็นประจำทุกวัน สำคัญในทางพระพุทธศาสนา และในวันสำคัญของชาติ ไฉ่แก่ ในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถฯ วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่
5. ชักนำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ข้าราชการทุกหมู่เหล่า เจ้าพนักงานท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ) ลูกจ้าง/คนงาน องค์กรธุรกิจเอกชน นักเรียน/นิสิต นักศึกษา และครูอาจารย์ เข้ามา รับ การอบรมธรรมปฏิบัติ และแสดงตนเป็นพุทธมามกะให้มาก เต็มกำลังความสามารถของบุคลากร คือ พระวิปัสสนาจารย์ของแต่ละวัด/สำนักปฏิบัติธรรม²²

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการที่ เกี่ยวข้องกับคนและงาน มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศขององค์การเพราะคนเป็นผู้สร้าง งาน ผู้บริหารที่ดีจะมองเห็นวิสัยทัศน์ขององค์กรได้ชัดเจนได้รับการความเห็นชอบและยอมรับจากทุก ระดับ ทำให้ทุกหน่วยงานปฏิบัติงานได้สอดคล้องกันตามแผน ไขเป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการ ทำงานทั่วทั้งองค์กร ช่วยให้มีการจัดแบ่งงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับแต่ละกิจกรรมได้ อย่างเหมาะสม เป็นการรวมแผนกลยุทธ์ของทุกหน่วยงานเข้ามาไว้ด้วยกัน ด้วยแผนธุรกิจขององค์กร ทำให้แผนกลยุทธ์ทั้งหมดมีความสอดคล้องกัน สามารถวัดผลได้ทั้งลักษณะเป็นทีมและตัวบุคคล เพื่อให้เกิดความพอใจความรักในองค์การ เมื่อคนเกิดพอใจ ความรักในองค์การ คนก็จะทำงาน ให้อย่างมีความสุข

²² พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ 8, (นครปฐม : เพชรเกษม การพิมพ์, 2549), หน้า 226 - 227.

ประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล มีความรักใคร่ความสามัคคี เกิดความรวมใจ รวมมือ ไปสู่พลังรวมกัน จนสามารถผลักดันภารกิจของสำนักปฏิบัติธรรมให้ไปสู่เป้าหมายในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ดานการบริหารจัดการ

การบริหาร ตามหมายโดยทั่วไป หมายถึง การปกครองบังคับบัญชา การดูแลรักษา คุ้มครอง การจัดการกิจกรรมต่าง และการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรระดับต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบายของหมู่คณะ หรือองค์กรนั้น ๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพ สูง คือให้ได้ประสิทธิผลที่สูง ตลอดจนต่ำหรือประหยัด

ส่วนการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม หรือ การบริหารวัด นอกจากจะหมายถึง การปกครองบังคับบัญชา ดูแลรักษาหมู่คณะ คือพระภิกษุสามเณร และฆราวาสที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด การจัดการกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดทรัพย์สินต่าง ๆ ของวัด ทำนองเดียวกันกับการบริหาร จัดการทั่วไปแล้ว ยังกินความรวมถึงการบริหารตน คือการดูแลรักษาตน ได้แก่ กาย บริหาร และการอบรมตนตามพระธรรมวินัย อันเป็นธรรมเนียมการปกครองพระภิกษุสงฆ์ ดวยการศึกษาอบรม ทั้งภาคปริยัติศีลธรรม และปฏิบัติพระสัทธรรม คือไตรสิกขา ไตแก ศีลสิกขา จิตตสิกขา ปัญญาสิกขา ให้แก่กล้าเป็นอริศีล อริจิต อริปัญญา ให้ถึงปฏิเวธสัทธรรม หรืออย่างน้อยให้มีประสบการณ์ ตามสมควร เพื่อสร้างพระในใจตน เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง และเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง ด้วยตนเอง และทั้งยังต้องให้การศึกษาอบรมไตรสิกขา ด้วยทั้งปริยัติธรรม ปฏิบัติศีลธรรม และปฏิเวธสัทธรรม แก่หมู่คณะคือพระภิกษุสามเณร และฆราวาส เพื่อช่วยสร้างพระในใจคนอื่นอีก นี่เป็นกิจกรรมหลัก ที่มีความจำเอน มีความสำคัญเร่งด่วนเป้นอันดับแรก อันนับว่าเป้นหัวใจ หรือ เป้นแกนของการบริหารสำนักที่เดียว ผู้บริหารสำนัก ก็คือพระภิกษุผู้เป้นเจ้าอาวาสนั่นเอง

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ที่มีความสามารถให้การศึกษาอบรม เผยแผ่ธรรมปฏิบัติ แก่สาธุชนพุทธบริษัท ให้ได้ผลดี กล่าวคือให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม (พระปริยัติสัทธรรม) และในวิธีการปฏิบัติพระสัทธรรม คือ การอบรมกาย วาจา ใจ โดยการปฏิบัติไตรสิกขา ไตแก ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เจริญแก่กล้าขึ้นเป้น อริศีล อริจิต อริปัญญา²³ อันเป้นทางไปสู่ความเจริญ และสันติสุขในชีวิต และเป็นทางให้หลุดพ้นจากทุกข์ตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา เป้นการช่วย สืบบรรพพระพุทธศาสนา ให้เจริญและมั่นคง อย่างมีประสิทธิภาพสูง เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมผู้บริหาร ต้องมีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการจัดโครงการปฏิบัติธรรม หมายถึง การฝึกอบรมตาม หลักธรรมปฏิบัติอย่างเข้มข้น ด้วยวิธีการอบรมจิตพัฒนาปัญญา ด้วยการเจริญสมาธิวิปัสสนา กัมมัฏฐาน เพื่อแก้ปัญหารอคทางใจของประชาชนพุทธศาสนิกชน ให้ได้รับประโยชน์สุขจาก พระพุทธศาสนาที่ตนเคารพนยถืออย่างแท้จริง เสริมสร้างพลังจิตให้มีคุณภาพได้อย่างถูก

²³ วิสุทธิ. (บาลี) 1/161.

จุด เปน กิจกรรมที่สำนักปฏิบัติธรรมที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น เพื่อรองรับประชาชนพุทธศาสนิกชนที่สนใจใคร่ ศึกษาปฏิบัติธรรมฝึกสมาธิบำเพ็ญจิตภาวนา²⁴

กิจสำคัญอีกประการหนึ่งของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ผู้รับผิดชอบบริหารกิจกรรมต่างๆ ของสำนัก คือ การติดตามผลงาน โดยการตรวจงาน และประเมินผลงาน โดยมีระเบียบดังนี้

1. การประเมินผลงานโดยสวนรวมของแต่ละวัด/สำนักปฏิบัติธรรม ใช้หลักวิธีการประเมินผลงานการบริหารหรือการจัดการ (Performance Evaluation) โดยทั่วไปได้

2. การวัดผลงานเฉพาะตัวของเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนัก และ/หรือ พระวิปัสสนาจารย์ แต่ละสำนัก เพื่อพิจารณาความดีความชอบ หรือพิจารณาเสนอขอแต่งตั้งหรือเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง และ/หรือ พิจารณาเสนอขอพระราชทานตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ตามสมควรแก่ความดีความชอบ เพื่อ เปนกำลังใจให้มีการขับเคลื่อนการให้การศึกษอบรมธรรมปฏิบัติ แก่สาธุชนพุทธบริษัทให้เข้มแข็ง จริงจัง และต่อเนื่อง ใช้หลักเกณฑ์วัด หรือ วิธีการประเมินผลงาน/ความดีความชอบ (Merit Rating Scale) ตามความเหมาะสมได้ เช่น กำหนดเกณฑ์คะแนนมาตรฐานวัด

(1) ความสนใจเอาใจใส่ในการศึกษาสัมมาปฏิบัติธรรมเอง และในการให้การศึกษอบรมศิษยานุศิษย์และประชาชน

(2) วัดประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ ประสิทธิภาพ (Effectiveness / Productivity) ทั้งปริมาณ (Quantity) และทั้งคุณภาพ (Quality) ของการผลิต และการพัฒนาบุคลากร (พระภิกษุ/ สามเณร/ประชาชน) ด้วยกาลงทุนต่ำ

(3) ความถี่ของการจัดกิจกรรม (Frequency of Activities) ให้การศึกษอบรม/เผยแผ่ ต่อปี²⁵

กิจการงานที่ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้พระภิกษุชั้นรอง ๆ ลงไปปฏิบัติแต่ละโครงการนั้น ได้ผลสำเร็จดีมีประสิทธิภาพเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคขัดข้องอย่างไร ควรปรับปรุง แก้ไขปัญหาอย่างไร นี่เป็นกิจที่จะต้องกระทำอยู่ตลอดเวลา จนกว่ากิจกรรมแต่ละโครงการสำเร็จ ลุล่วงด้วยดี²⁶

สรุปได้ว่า การบริหารสำนักปฏิบัติธรรม เจ้าสำนักควร ศึกษาวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาถึงปัจจุบัน มาประยุกต์ใช้ คือ

²⁴ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตีเดน 45 สำนัก พุทธศักราช 2554, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554), หน้า 3.

²⁵ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตีเดน พุทธศักราช 2555, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555), หน้า 14.

²⁶ พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงคล), เอกสารรายงานผลการดำเนินงาน ระยะ 3 ปศุนยประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.), พ.ศ.2554. หน้า 65 - 68.

1. การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต
2. การจัดการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในสำนัก และสายบังคับบัญชา ภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำ มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้รับผิดชอบ
3. การสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน สำนักปฏิบัติธรรมมีการบริหารงานบุคคลเริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวช มีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์
4. การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผน เจ้าสำนักปฏิบัติ ธรรมต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และภาวะผู้นำ
5. การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในสำนักปฏิบัติธรรม รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาในสำนักปฏิบัติธรรม การกำกับดูแลเป็นการควบคุมบุคลากรภายใน สำนักปฏิบัติธรรมให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

บรรณานุกรม

- กองแผนงาน. คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2552)
- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น 45 สำนัก
พุทธศักราช 2554, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
2554
- _____ .สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเดิน
พุทธศักราช 2555, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
2555
- _____ . สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเดิน ประจำปี
2553, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553
- _____ . สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ประจำปี พุทธศักราช
2556, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557
- _____ . คู่มือการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา,
2551.
- บุญส่ง ชาญพานิช. การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย,
วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2546.

- อำนวย เถาตระกูล. เอกสารประมวลความรู้สำหรับใช้เป็นฐานความรู้ในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารความรู้ในสถาบันการอาชีวศึกษาไทย, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, 2548.
- พระธรรมโกศาจารย์. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549), หน้า 4 - 5.
- พระธรรมปฎก. (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538), หน้า 57.
- พระราชญาณวิสิฐ. (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารวัด, นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, 2549.
- สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์ การพิมพ์, 2552
- จิตติมา อัครนิติพงศ์, เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2556.
- พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงคล), เอกสารรายงานผลการดำเนินงาน ระยะ 3 ปี ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.), พ.ศ.2554.

ภาวะผู้นำของพระมหากัสสปเถระในการทำสังคายนาครั้งที่ 1 Leadership of Pramaha Kassapathera in the First Order

วัฒน์ กल्याณพัฒน์กุล*

พระศรีสุทธิพงศ์**

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการจะศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของพระมหากัสสปเถระในการทำสังคายนาครั้งที่ 1 จากการศึกษาพบว่า พระมหากัสสปเถระ เป็นบุตรของพราหมณ์มหาศาล ผู้บำเพ็ญเนกขัมมบารมีมาก่อน เห็นโทษของการครองเรือน ในที่สุดทั้งสองได้ตัดสินใจออกบวช ท่านเป็นพระสันโดษมักน้อย ถืออุตงค์เป็นวัตร อุตงค์ 3 ข้อที่ถืออยู่ตลอดชีวิต คือ 1. ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร 2. เทียวบิณฑบาตเป็นวัตร 3. อยู่ป่าเป็นวัตร พระศาสดาทรงประทานสาธุการแก่ท่านแล้ว ตรัสว่า เธอได้ปฏิบัติเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ตนแก่ชนเป็นอันมาก ทรงสรรเสริญท่านว่า เป็นผู้มักน้อย สันโดษ ตรัสสอนภิกษุทั้งหลายให้ถือเป็นแบบอย่าง

ท่านพระมหากัสสปเถระได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำที่ดี นับเป็นต้นแบบในการนำคณะสงฆ์ไปสู่เป้าหมายได้ ดังจะกล่าวโดยสรุปได้ด้วยการ 1) การวางแผนงาน (Planning) หลังจากได้ยินคำพูดของพระบางรูปที่กล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัยดังกล่าวแล้ว ได้ปรารถนาที่จะรวบรวมพระพุทธรูปให้เป็นหนึ่งเดียว จึงปรึกษากับคณะสงฆ์แล้วได้กำหนดระยะเวลาที่จะทำสังคายนา 2) การจัดหาบุคลากร โดยการคัดเลือกพระเถระผู้มีความสามารถ รอบรู้ในพระธรรมวินัย 3) การจัดการองค์กร (Organizing) ท่านได้ชักชวนให้ภิกษุสงฆ์สนทนาระหว่างกัน และจัดการกับข้อสงสัยเกี่ยวกับตัวบุคคลที่เกิดขึ้นในขณะนั้น 4) การอำนวยการ (Directing) ท่านได้กำหนดสถานที่ทำสังคายนา ระยะเวลาที่เหมาะสม การติดต่อประสานงานกับส่วนราชการ คือ พระเจ้าแผ่นดินเพื่อขอรับการอุปถัมภ์ 5) การรายงาน (Reporting) ท่านได้รายงานผลจากการทำสังคายนา คือ มีการเรียบเรียงพระวินัยและพระธรรมเป็นหมวดหมู่

นับได้ว่า พระมหากัสสปเถระเป็นผู้มีบทบาทในการดำรงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย ข้อนี้ นับเป็นคุณูปการที่ท่านพระมหากัสสปเถระได้กระทำไว้ต่อพระพุทธศาสนาและแบบอย่างอันดีงามสืบมาถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, พระมหากัสสปเถระ, การสังคายนาครั้งที่ 1

* อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

** อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail.mcu.nakhonsawan@gmail.com

Abstract

This article needs to be studied. Leadership of Maha Gosvastra in the first consultation of the study found that. Phra Maha Gospa Thera Is the son of an enormous Brahmin. The practitioners of foreknowledge. See the punishment of the household. Eventually they both decided to ordain. You are a serene soliloquy. The pilgrimage is a three-day pilgrimage that is held throughout life. 1. The need for a requisition. 2. Visiting alms. The Prophet gave him a blessing and said: She has done many things for her own benefit and happiness. Praise him. As a recluse, teaching monks is a model.

He has shown great leadership. It is a model for bringing the Sangha to the goal. This is summarized by 1) planning after hearing the words of some gods who have discussed the disciplines. To preach the Buddha to be one. Therefore, consult with the Sangha and determine the time to complete the process. By selecting a talented Thera. Knowing in the Discipline 3) Organizing You have persuaded to restore the dilapidated saints. And deal with questions about the person that occurred at that time. 4) Directing You have set up a place to do it. The right time 5) Reporting You have reported the results of the preparation process, namely, the revision of the Vinaya and the precepts as a category.

It has been said that Maha Gospratra is responsible for the preservation of the Discourses. This is the contribution that Maha Gosprat Thra has done to Buddhism and a good example to date.

Keyword: Leadership, Pramaha Kassapathera, the First Order

บทนำ : ประวัติพระมหากัสสปะเถระ

1. สถานะเดิม

พระมหากัสสปเถระ ชื่อเดิมว่า ปิณฑลิ เป็นชื่อที่บิดาและมารดาตั้งให้ แต่มักเรียกกันตามโคตรว่า กัสสปะ บิดาชื่อ กปิละ มารดาไม่ปรากฏชื่อ เป็นวรรณะพราหมณ์ตระกูลมหาศาล เชื้อสายกัสสปโคตร ท่านเกิดที่หมู่บ้านพราหมณ์ ชื่อมหาตตละ ตั้งอยู่ในเมืองราชคฤห์ ภายหลังพระมหาบุรุษเสด็จอุบัติ

2. ชีวิตก่อนบวช

พระมหากัสสปเถระ เป็นลูกพราหมณ์มหาศาล บิดาและมารดาจึงต้องการผู้สืบเชื้อสายวงศ์ตระกูล ได้จัดการให้แต่งงานกับหญิงสาวธิดาพราหมณ์มหาศาลเหมือนกัน ชื่อภัททกาปิลานี ในขณะที่ท่านมีอายุได้ 20 ปี นางภัททกาปิลานีมีอายุได้ 16 ปี แต่เพราะทั้งคู่คู่อิฉริมาจกพรหม

โลก และบำเพ็ญเนกขัมมบารมีมา จึงไม่ยินดีเรื่องกามารมณ์ เห็นโทษของการครองเรือนว่า ต้องคอยเป็นผู้รับบาปจากการกระทำของผู้อื่น ในที่สุดทั้งสองได้ตัดสินใจออกบวชโดยยกทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดให้แก่ญาติและบริวาร พวกเขาได้ไปซื้อผ้ากาสาฬหพัสดุ และบาตรดินจากตลาด ต่างฝ่ายต่างปลงผม ให้แก่กันเสร็จแล้ว ครองผ้ากาสาฬหพัสดุสพายบาตร ลงจากปราสาทไปอย่างไม่มี ความอาลัย

3. การบวชในพระพุทธศาสนา

เมื่อปีปผลิและภิกษุทกปิลาณีเดินทางไปด้วยกันได้ระยะหนึ่งแล้วปรึกษากันว่า การปฏิบัติเช่นนี้ ทำให้ ผู้พบเห็นติเตียนได้ เป็นการไม่สมควร จึงได้แยกทางกัน นางภิกษุทกปิลาณีไปถึงสำนักนางภิกษุณีแห่งหนึ่ง แล้วบวชเป็นนางภิกษุณีภายหลังได้บรรลุพระอรหัตตผล

เมื่อทั้งสองคนแยกทางกัน พระศาสดาประทับอยู่ที่พระคันธกุฎี วัดเวฬุวัน ทรงทราบถึงเหตุนี้ จึงได้เสด็จไปประทับที่โคนต้นพทุปปตนิโครธ ระหว่างเมืองราชคฤห์กับเมืองนาลันทา เพื่อรอรับการมาของเข่า ตันนิโครธนั้นมีลำต้นสีขาว ใบสีเขียว ผลสีแดง ปีปผลิเห็นพระองค์แล้วคิดว่า ท่านผู้นี้ จักเป็นศาสดาของเรา เราจักบวชอุทิศพระศาสดาองค์นี้ จึงน้อมตัวลงเดินเข้าไปหา ไหว้ 3 ครั้ง แล้ว กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าจงเป็นศาสดาของข้าพระองค์ ข้าพระองค์เป็นสาวก พระศาสดาตรัสว่า กัสสปะ ถ้าเธอพึงทำความเคารพนับถือฉันแก่แผ่นดิน แผ่นดินนั้นก็ไม่สามารถจะรองรับได้ ความเคารพนับถืออันเธอผู้รู้ความที่ตถาคต เป็นผู้มีความยกย่องนี้กระทำแล้ว ย่อมไม่ทำแม้ชนของเราให้ไหวได้ เธอจงนั่งลงเถิด กัสสปะ ตถาคตจะให้ทรัพย์สินมรดกแก่เธอ

4. วิถีบวช

ลำดับนั้น พระศาสดาได้บวชให้ท่านด้วยทรงประทานโอวาท 3 ข้อ คือ

(1) คุณก่อนกัสสปะ เธอพึงศึกษาว่า เราจักเข้าไปตั้งความละเอียด และความเกรงใจในภิกษุทั้งที่เป็น เถระ ปานกลาง และบวชใหม่

(2) ธรรมใดเป็นกุศล เราจักเสวยสโตนงพึงธรรมนั้น พิจารณาเนื้อความนั้น (ของธรรมนั้น)

(3) เราจักไม่ทิ้งกายคตาสติ คือพิจารณาร่างกาย เป็นอารมณ์ (อยู่เสมอ)

วิถีบวชอย่างนี้เรียกว่า โอวาทปฏิบัติคุณอุปสัมปทา แปลว่า การบวชด้วยการรับโอวาท ครั้นบวชให้ท่านเสร็จแล้ว พระศาสดาทรงให้ท่านเป็นปัจฉาสมณะเสด็จไปตามทางได้หน่อยหนึ่ง ทรงแวะข้างทาง แสดงอาการจะประทับนั่ง พระเถระทราบดังนั้น จึงปูผ้าสังฆาฏิอันเป็นแผ่นผ้าผืนเก่าของตน เป็น 4 ชั้น ที่โคนต้นไม้แห่งหนึ่ง พระศาสดาประทับนั่งบนสังฆาฏินั้น เอาพระหัตถ์ลูบผ้าพลาจ ตรัสว่า กัสสปะ สังฆาฏิอันเป็นแผ่นผ้าเก่าผืนนี้ของเธอ อ่อนนุ่ม พระเถระรู้ความประสงค์จึงกราบทูลว่า ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า จงทรงห่มผ้าสังฆาฏินี้เถิด พระเจ้าข้า แล้วเธอจะห่มผ้าอะไร พระศาสดาตรัสถาม พระเถระกราบทูลว่า เมื่อได้ผ้าสำหรับห่มของพระองค์ ข้าพระองค์จักห่มได้พระเจ้าข้า พระศาสดาได้ทรงประทานผ้าห่มของพระองค์แก่พระเถระ ๆ ได้ห่มผ้าของพระศาสดา มิได้ทำความถือตัวว่า เราได้จีวรเครื่องใช้สอยของพระพุทธเจ้า (ปฏิบัติตักสงฆาฏิ) แต่คิดว่า ตั้งแต่นี้ไปเราจะทำอะไรให้ดีกว่านี้อีก จึงได้สมาทานอุตงค์ 13 ข้อ ในสำนักพระศาสดา หลังจากบวชได้ 8 วัน ก็ได้บรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา

5. งานประกาศพระศาสนา

พระมหากัสสปะเถระเป็นพระสันโดษมีกนน้อย ถืออุตงค์เป็นวัตร อุตงค์ 3 ข้อ ที่ถืออยู่ตลอดชีวิต คือ 1. ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร 2. เทียวบิณฑบาตเป็นวัตร 3. อยู่ป่าเป็นวัตร

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านจึงเป็นแบบอย่างที่ดีของคนรุ่นหลังมากกว่าการแสดงธรรม ท่านได้แสดงคุณแห่งการถือธุดงค์แก่พระศาสดา 2 ประการ คือ

- 1) เป็นการอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน
- 2) เพื่ออนุเคราะห์คนรุ่นหลังจะได้ถือปฏิบัติตาม

พระศาสดาทรงประทานสาธุการแก่ท่านแล้วตรัสว่า เธอได้ปฏิบัติเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ตนแก่ชนเป็นอันมาก ทรงสรรเสริญท่านว่า เป็นผู้มักน้อย สันโดษ ตรัสสอนภิกษุทั้งหลายให้ถือเป็นแบบอย่าง ดังนี้

(1) กัสสปะ เข้าไปสู่ตระกูล ชักกายและใจออกห่างประพฤติดนเป็นคนใหม่ ไม่คั่นเคยอยู่เป็นนิตย์ ไม่คั่นนงกายวาจาใจ จิตไม่ข้องอยู่ในสกุลนั้น เพิกเฉย ตั้งจิตเป็นกลางว่า ผู้ใคร่ลาภจะได้ลาภ ผู้ใคร่บุญจะได้บุญ ตนได้ลาภมีใจฉันทิ ผู้อื่นก็มีใจฉันทิ

(2) กัสสปะ มีจิตประกอบด้วยเมตตา แสดงธรรมแก่ผู้อื่น

(3) ทรงสั่งสอนภิกษุให้ประพฤติดีประพฤติชอบ โดยยกท่านพระมหากัสสปะเป็นตัวอย่าง

6. เอตทัคคะ

พระมหากัสสปเถระ ได้รับการสรรเสริญจากพระศาสดาเป็นต้นว่า เปรียบเสมือนด้วยพระจันทร์ เข้าไปยังตระกูลทั้งหลายไม่คั่นนงกาย ไม่คั่นนงจิต เป็นผู้ใหม่อยู่เป็นนิตย์ ไม่เย่อหยิ่ง วันหนึ่ง เมื่อประทับนั่ง ในท่ามกลางหมู่พระอริยเจ้า ทรงตั้งพระเถระไว้ในตำแหน่งผู้เลิศแห่งภิกษุทั้งหลาย ผู้ทรงธุดงค์และกล่าวสอนธุดงค์ว่า ภิกษุทั้งหลาย มหากัสสปะเลิศกว่าภิกษุสาวกทั้งหลายของเรา ผู้ทรงธุดงค์ และสรรเสริญคุณแห่งธุดงค์¹

7. บุญญาธิการ

นับย้อนหลังไปแสนกัปแต่กัปนี้ พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า ปทุมุตตระ ได้เสด็จอุบัติในโลก พระมหากัสสปเถระนี้ได้เกิดเป็นกฤณพินามว่า เวเทหะ ในพระนครหังสวดีนบถอริยได้เห็น พระสาวกผู้เลิศทางธุดงค์นามว่า มหานิสกเถระ เลื่อมใสในปฏิปทาของท่าน จึงนิมนต์พระปทุมุตตรพุทธเจ้า พร้อมพระสงฆ์มาถวายภัตตาหาร แล้วตั้งความปรารถนาตำแหน่งนั้น พระพุทธเจ้าทรงตรวศดูด้วยพุทธญาณเห็นว่า ความปรารถนาของเขาส่งสำเร็จแน่นอน จึงทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลประมาณแสนกัปพระพุทธเจ้า พระนามว่าโคดม จักอุบัติขึ้น ท่านจักเป็นสาวกที่ 3 ของพระพุทธเจ้านั้น มีชื่อว่า มหากัสสปเถระ อุปาสกนั้น ได้ฟังคำนั้นแล้ว รู้สึกเหมือนว่าสมบัดนั้น ตนเองจะได้ในวันพรุ่งนี้ ได้กระทำความบุญกรรมต่าง ๆ มาตลอดหลายพุทธันดร ในชาติสุดท้ายได้มาเกิดเป็นพระมหากัสสปเถระตามคำพยากรณ์ทุกประการ

8. ธรรมวาทะ

พระมหากัสสปเถระเป็นผู้หนักแน่นในข้อวัตรปฏิบัติ และเป็นแบบอย่างอันงดงามอย่างแท้จริง ดังมีเรื่องปรากฏเป็นตัวอย่างว่า เมื่อครั้งที่ท่านพำนักอยู่ ณ ปิปปิคูหา เมืองราชคฤห์ ได้มีเทพธิดาแปลงกายเป็นหญิงสาวมาปรนนิบัติท่าน ด้วยการเตรียมน้ำฉันและกวาดลานวัด เมื่อท่านทราบความจริง จึงได้ขับไล่นางไป ด้วยการทวาดไปว่า “ดูก่อนนางเทพธิดา เธอจงหลีกไป เธออย่าทำให้เราต้องถูกพระธรรมกถึกทั้งหลายในภายหลัง นิ่งถือพัตถ์อันวิจิตรพูดว่า เขาว่า นางเทพธิดาผู้หนึ่ง มาทำวัตรปฏิบัติ เข้าไปตั้งน้ำฉันน้ำใช้ถวายพระมหากัสสปเถระ ตั้งแต่นั้นไปเธออย่ามา ณ ที่นี้อีก จงกลับไปเสีย”²

¹ อก.เอก. (ไทย) 20/191/25.

² พ.ธ. (ไทย) 25/118/68.

ผู้ใดไม่มีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ ผู้นั้นย่อมอยู่ห่างพระสัทธรรม เหมือนแผ่นดินที่อยู่ห่างจากฟ้า

ผู้ที่มีหิริและโอตตปะประจําใจตลอดเวลา ประพฤติพรหมจรรย์ย่อมองงาม ภาพใหม่ย่อมไม่มี

ภิกษุผู้พึงชานอ่อนแอ ถึงจะห่มผ้าบังสุกุลก็ไม่งาม ไม่ต่างจากสิงห์หนึ่งเสื่อ

ภิกษุผู้ไม่พึงชานมั่นคง มีปัญญา สํารวมอินทรีย์ห่มผ้าบังสุกุล ย่อมงามเหมือนราชสีห์บนยอดขุนเขา

9. นิพพาน

พระมหากัสสปเถระ เมื่อทำสังคายนาพระธรรมวินัยเรียบร้อยแล้ว ได้จำพรรษาอยู่ที่เวฬุวนาราม มีอายุประมาณ 120 ปี จึงนิพพาน ณ ระหว่างกลางกุกกุสุมปาทบรรพตทั้ง 3 ลูก ในกรุงราชคฤห์

พระมหากัสสปะ: ผู้นำคณะสงฆ์ชำระพระธรรมวินัย ต่อมาเมื่อพระผู้ใหญ่อีกรูปหนึ่งสำคัญมาก คือ พระมหากัสสปะ ซึ่งเดิมเป็นนักธุรกิจใหญ่ตัดสินใจออกบวชกับภริยาเพราะมองไม่เห็นประโยชน์จากการครองเรือน เจอกันครั้งแรกพระพุทธองค์ทรงถอดผ้าสังฆาฏิของพระองค์มอบให้เลย แล้วทรงรับผ้าสังฆาฏิของพระมหากัสสปะนั้นมาพาดบนบ่าของพระองค์ หลังพุทธปรินิพพานเกิดความเปลี่ยนแปลงในคณะสงฆ์ครั้งใหญ่ นั่นคือบ้านที่ชาดผู้นำครอบครัวมานักหวั่นไหว ประเทศที่ชาดพระราชาธิบดีประชาชนก็ขวัญหนีดีฝ่อ สังฆมณฑลเมื่อชาดพระผู้มีพระภาคเจ้าซึ่งเป็นพระบรมศาสดาพระสงฆ์ก็แตกกัน ตอนนั้นทำท่าว่าจะแตกกันเป็นเสี่ยงๆ เพราะความคิดเห็นไม่ลงรอยกัน มีการกล่าวจ้วงจาบหยาบร้ายพระพุทธรูปว่า เสียดินิพพานไปก็ดีแล้วที่นี้ ร่ายอาจะทำอะไรก็ได้ทำได้ จากนั้นเราสบายแล้ว อีสราภาพเกิดขึ้นแล้วมีภิกษุรูปหนึ่งพูดเช่นนั้นขึ้นท่ามกลางสงฆ์³

ความหมายของภาวะผู้นำ

ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำสำหรับบุคคลโดยทั่วไปจะมองเห็นภาพของการกระทำและอำนาจของผู้นำในกระบวนการทางสังคมเช่นผู้นำทางทหารผู้นำทางการเมืองหรือบุคลิกที่พิเศษของบุคคลที่ตนได้พบเห็น แต่ความเป็นจริงแล้วภาวะผู้นำไม่ใช่บุคคลจะมีลักษณะเช่นนี้เสมอไป ดังนั้นเพื่อความเข้าใจอันถูกต้องผู้เขียนจะได้รวบรวมความหมายของภาวะผู้นำจากผู้รู้ทั้งหลายดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่าภาวะผู้นำคือคุณสมบัติเช่นสติปัญญาความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม พระพุทธรูปตรัสไว้ในราโชวาทชาดกโดยการเปรียบเทียบผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับผู้นำและผู้ตามไว้ว่า

“เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไปถ้าโคจําฝูงไปคดเคี้ยว โคทั้งฝูงก็ไปคดเคี้ยวตามกัน ในเมื่อโคจําฝูงไปคดเคี้ยว ในหมู่มนุษย์ ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรมประชาชนชาวเมืองนั้นก็ประพฤติไม่เป็นธรรมตามไปด้วย หากพระราชาไม่ตั้งอยู่ในธรรม ชาวเมืองนั้นก็อยู่เป็นทุกข์ เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไป ถ้าโคจําฝูงไปตรง โคทั้งฝูงก็ไปตรงตามกัน ในเมื่อโคจําฝูงไปตรง ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน

³ Oknation [ออนไลน์] แหล่งเข้าถึงข้อมูล

ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติชอบธรรม ชาวเมืองนั้นก็ประพฤติชอบธรรมตามไปด้วย หากพระราชาตั้งอยู่ในธรรม ชาวเมืองนั้นก็อยู่เป็นสุข”⁴

พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นความสำคัญของภาวะผู้นำที่มีต่อความอยู่รอดมีสวัสดิภาพ และสันติสุขของผู้ตามหรือสังคมและประเทศชาติทั้งหมดโดยเปรียบเสมือนจ่าโคและฝูงโค⁵

กิติ ตยัคคานนท์ กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ ศิลปะ หรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจ หรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวกในการใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือติดต่อกันและกันให้ร่วมกันกับตน ดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินจะเป็นไปในทางที่ดีหรือชั่วก็ได้”⁶

สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ กล่าวว่า ภาวะผู้นำ ครอบคลุมในมิติที่กว้างขวางและหลากหลายกว่าเรื่องความกล้าหาญ และการตัดสินใจการเป็นผู้นำต้องมีความสามารถในการนำ ผลักดันและสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปตามเป้าหมาย และครองใจที่ต้องการซึ่งต้องประกอบไปด้วยความกล้าหาญ ความสามารถในการโน้มน้าวใจ และจังหวะเวลาในการตัดสินใจ”⁷

จากการศึกษาพอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การที่ผู้นำนั้นใช้ความรู้ความสามารถ ใช้สติ ปัญญา หรืออำนาจอิทธิพลต่างๆ ของผู้นำในการจูงใจโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นหรือชักนำพาผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานหรือร่วมทำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

มูลเหตุในการทำสังคายนา

ท่านพระมหากัสสปเถระ แม้จะเป็นพระปาชอบอยู่ในป่าเป็นวัตร ซึ่งบางท่านอาจจะเข้าใจว่า ท่านไม่ยุ่งเกี่ยวกับการปกครองไม่เล่นการเมือง แต่เมื่อศาสนาเริ่มมีอันตรายเกิดขึ้น ท่านได้แสดงภาวะผู้นำออกมาเพื่อดำเนินการขจัดภัยดังกล่าวนี้ จะขอสรุปเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นภาวะผู้นำของท่านพระมหากัสสปเถระ ดังนี้

1. มูลเหตุในการทำสังคายนาครั้งนี้เกิดขึ้นมีภิกษุอยู่รูปหนึ่งชื่อสุภทัชกล่าวว่า พอที่เถิด พวกท่านอย่าโศกเศร้า อย่าคร่ำครวญเลย พวกเราอดพ้นดีแล้วจากพระมหาสมณะรูปนั้นที่คอยจ้ำจี้จ้ำไชพวกเราอยู่ว่า ‘สิ่งนี้ควรแก่พวกเธอ สิ่งนี้ไม่ควรแก่พวกเธอ’ บัดนี้ พวกเราปรารถนาสิ่งใด ก็จักทำสิ่งนั้น ไม่ปรารถนาสิ่งใด ก็จักไม่ทำสิ่งนั้น”⁸

เมื่อพระมหากัสสปเถระได้ฟังดังนี้ก็รู้สึกสลดใจ ดำริว่าแม้พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปใหม่ๆ ยังปรากฏผู้มีใจวิปริตจากธรรมวินัยถึงเพียงนี้ ถ้าปล่อยไว้นานเข้า คำสอนทางพระพุทธศาสนาอาจถูกบิดเบือนไปได้ จึงได้ชักชวนคณะสงฆ์ทำสังคายนาว่า ท่านทั้งหลาย เอาเถิด พวกเราจะสังคายนาพระธรรมและพระวินัยกัน ก่อนที่ธรรมจะรุ่งเรือง ธรรมจะถูกคัดค้าน สิ่งมิใช่

⁴ ขุ.ชา. (ไทย) 27/134-136/184.

⁵ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, 2546), หน้า 2 - 4.

⁶ กิติ ตยัคคานนท์, เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : เปลวอักษร, 2543), หน้า 22.

⁷ สมคิด จาตุศรีพิทักษ์, วิสัยทัศน์ขุนคลัง, ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : ผู้จัดการ, 2544), หน้า 77.

⁸ วิ.จู. (ไทย) 7/437/376.

วินัยจะรุ่งเรือง วินัยจะถูกคัดค้าน ก่อนที่พวกอธรรมวาทะจะมีกำลัง พวกอธรรมวาทะจะอ่อนกำลัง พวกอวินยวาทะจะมีกำลัง พวกอวินยวาทะจะอ่อนกำลัง⁹

2. เพื่อความยั่งยืนของพระธรรมวินัย และความถูกต้อง

3. เพื่อระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า

ข้อกำหนดในการสังคายนา

ในการสังคายนามีข้อกำหนดที่สามารถเป็นเหตุผลยืนยันถึงความจริงตามความถูกต้องของพระธรรมวินัย ดังนี้

1) ผู้เข้าร่วมสังคายนาต้องเป็นพระอรหันต์ และต้องมีปฏิสัมภิทา 4 คือเป็นความเชี่ยวชาญเกิดจากปริยัติธรรม ได้แก่

(1) เชี่ยวชาญในสารประโยชน์

(2) เชี่ยวชาญในหลักธรรม

(3) เชี่ยวชาญในภาษา

(4) มีความเชี่ยวชาญในการมีไหวพริบ

และต้องมีภิกษุ 6 นับเป็นคุณธรรมพิเศษที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมจนได้ฌาน ได้แก่

(1) อิทธิวิธี แสดงฤทธิ์ได้

(2) ทิพจักขุ มีตาทิพย์

(3) ทิพโสต มีหูทิพย์

(4) เจโตปริยญาณ การล่วงรู้จิตใจผู้อื่น

(5) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ การระลึกชาติได้

(6) อาสวักขยญาณ การหลุดพ้นจากอาสวะ

2) จะต้องทำสังคายนาที่กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ เพราะเป็นแคว้นใหญ่ พระเจ้าอชาตศัตรูกำลังเรืองอำนาจ และที่นั่นก็มีพระเถระหลายรูป

3) เพื่อขอให้พระเจ้าอชาตศัตรูเป็นองค์อุปถัมภ์เพื่อความราบรื่นในการสังคายนา

ภาวะผู้นำของพระมหากัสสปเถระในการทำสังคายนา

การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะของพระสงฆ์ซึ่งมาจากฐานะและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันย่อมจะมีความขัดแย้งกันทางความเชื่อ การศึกษา ทัศนคติ และข้อวัตรปฏิบัติ ดังนั้น การเรียนรู้และเข้าใจถึงบุคลิกลักษณะ และบทบาทของบุคคลย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างศรัทธา คือความเชื่อมั่นเพื่อให้ได้รับการยอมรับและสนับสนุนในการทำงานที่ต้องความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ท่านพระมหากัสสปะอาศัยการประนีประนอม การประสานความสามัคคี พิทักษ์ผลประโยชน์ของส่วนรวม นับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข หากตรงกันข้ามย่อมจะทำให้เกิดความแตกแยกและเกิดความล่มสลายในที่สุด

เมื่อท่านพระมหากัสสปเถระจำทำการสังคายนาพระธรรมวินัย ท่านได้แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำที่ดี นับเป็นต้นแบบในการนำคณะสงฆ์ไปสู่เป้าหมายได้ ดังจะกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

1) การวางแผนงาน (Planning)

⁹ วิ.จ. (ไทย) 7/437/376.

ท่านพระมหากัสสปะ หลังจากได้ยินคำพูดของพระบางรูปที่กล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัยดังกล่าวแล้ว ได้ปรารถนาที่จะรวบรวมพระพุทธรูปให้เป็นหนึ่งเดียว จึงปรึกษากับคณะสงฆ์แล้วได้กำหนดระยะเวลาที่จะทำสังคายนา

2) การจัดหาบุคลากร

การจะทำสังคายนานั้นต้องอาศัยพระเถระผู้มีความสามารถ รอบรู้ในพระธรรมวินัย หลังจากได้ปรึกษากับพระภิกษุทั้งหลายแล้วได้รับฉันทานุมัติให้ท่านเป็นผู้คัดเลือกพระภิกษุสงฆ์เพื่อทำสังคายนา ท่านพระมหากัสสปะจึงคัดเลือกพระอรหันต์ได้ 499 รูป เพราะท่านเป็นผู้เคารพในหมู่สงฆ์จึงยังมิได้คัดเลือกพระอรหันต์ซึ่งขณะนั้นยังเป็นเสขบุคคลอยู่ เมื่อเป็นเช่นนั้นภิกษุทั้งหลายได้กราบเรียนท่านพระมหากัสสปะดังนี้ว่า “ท่านผู้เจริญ ท่านพระอรหันต์ที่ยังเป็นเสขบุคคลก็จริง แต่ไม่กล้าเอียงเพราะความชอบ เพราะความชัง เพราะความหลง เพราะความกลัว อนึ่งท่านพระอรหันต์นั้นได้ศึกษาพระธรรมและวินัยเป็นอันมากในสำนักของพระผู้มีพระภาค ถ้าเช่นนั้น ขอพระเถระโปรดเลือกท่านพระอรหันต์ด้วย” ดังนั้น ท่านพระมหากัสสปะจึงเลือกท่านพระอรหันต์¹⁰ ข้อนี้แสดงให้เห็นว่าท่านเป็นผู้นำแบบธรรมาธิปไตยอย่างแท้จริง พร้อมกันนี้ท่านได้คัดเลือกพระอุบาลีเถระ ผู้มีความชำนาญในพระวินัยเป็นผู้ตอบปัญหาเกี่ยวกับพระวินัย เพราะท่านได้รับการยอมรับและยกย่องจากพระพุทธรองคเณศในด้านนี้

3) การจัดการองค์กร (Organizing)

ก่อนจะทำการสังคายนาท่านได้ชักชวนให้ปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ทฤตโธรม ต่อมาภิกษุผู้เถระทั้งหลายได้เดินทางไปกรุงราชคฤห์เพื่อสังคายนาพระธรรมและวินัย จึงได้ปรึกษากันดังนี้ว่า “พระผู้มีพระภาคทรงสรรเสริญการปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ทฤตโธรม ถ้ากระไร พวกเราจะปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ทฤตโธรมในเดือนแรก จะประชุมสังคายนาพระธรรมและวินัยตอนกลางเดือน”

ในการนี้ที่ประชุมได้ปรับอาบัติพระอรหันต์ทั้งหมด 5 ข้อ ในจำนวน 5 ข้อนั้นมี 2 ข้อที่เกี่ยวกับสตรี (มาตุคามโดยตรง ในพระวินัยปิฎกเล่มที่ 7 ได้บันทึกข้อความที่ปรับอาบัติพระอรหันต์ความว่า “ท่านอรหันต์ การที่ท่านให้มาตุคาม ถวายอภิวาทพระสรีระของพระผู้มีพระภาคก่อน พระสรีระจึงเปียกเปื้อนน้ำตาของมาตุคามเหล่านั้นผู้ร้องไห้ เรื่องนี้ปรับอาบัติทุกกฏแก่ท่าน ท่านจงแสดงอาบัติทุกกฏนั้น”¹¹ และข้อความว่า “ท่านอรหันต์ การที่ท่านชวนชวายเป็นมาตุคามบวชในพระธรรมวินัยอันพระตถาคตประกาศไว้แล้ว เรื่องนี้ปรับอาบัติทุกกฏแก่ท่าน”¹² เนื่องจากในพระไตรปิฎกภาษาไทยทุกฉบับแปลข้อความที่พระสังคีติกาจารย์ดำหนิพระอรหันต์เป็นการปรับอาบัติทุกกฏ¹³ จึงเป็นเหตุผลให้มีผู้วิจารณ์เรื่องพระอรหันต์ปรับอาบัติพระอรหันต์ในคราวสังคายนา

ในข้อนี้ ท่านพระมหากัสสปะเถระได้เปิดโอกาสให้พระอรหันต์ชี้แจงข้อกล่าวหาตามที่กล่าวมานั้น โดยเฉพาะกรณีให้สตรีเข้าถวายบังคมพระบรมสรีระศพก่อน ต้องนึกถึงสภาพตามความเป็นจริงในวันที่จะเผาศพของบุคคลทั้งหลาย มีคนมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก ทั้งมหา

¹⁰ วิ.จ. (ไทย) 7/437/376.

¹¹ วิ.จ. (บาลี) 7/443/280, วิ.จ. (ไทย) 7/443/344.

¹² วิ.จ. (บาลี) 7/443/280, วิ.จ. (ไทย) 7/443/385.

¹³ ศึกษารายละเอียดคำแปลการปรับอาบัติทุกกฏพระอรหันต์ได้ใน พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม

11 พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค 3 อนุสรณ์งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ พุทธศักราช 2500, (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2500), ข้อ 622 หน้า 261-263.

เถระ พระเถระ พระภิกษุ กษัตริย์ พระบรมวงศ์นวงศ์ เสนาบดี ทหาร เศรษฐี คหบดี พราหมณ์ ประชาชนทุกหมู่ งานครั้งนั้นเป็นงานบรมศพของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระศาสดาชาวพุทธ ในวันนั้นจึงมีพุทธบริษัท 4 มากันเป็นจำนวนมาก การกลับกลายเป็นว่าบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ไปถวายบังคมพระสรีระศพของพระพุทธเจ้าก่อนใครทั้งหมดเป็นมาตุคาม (สตรี) พระเถระชั้นผู้ใหญ่ขึ้นถวายบังคมภายหลังมาตุคาม การกระทำของพระอานนท์เป็นเหตุให้ภิกษุปุณณทั้งหลายและประชาชนตำหนิเป็นเสียงอื้ออึง วิพากษ์วิจารณ์มากทั่วทุกหนทุกแห่งเสียงอื้ออึงเกี่ยวกับการให้สตรีได้ถวายบังคมพระบรมสรีระก่อน

นี่เป็นเหตุการณ์ที่ยังใหม่ ส่วนเสียงของประชาชนที่ตำหนิพระอานนท์ที่ชวนขวยให้สตรีบวชจะมีมานาน พระเถระอรหันต์เหล่านั้นท่านคงมีข้อมูลมากพอสมควร เพราะท่านต้องไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน หรือจาริกแสดงธรรมไปในที่ต่างๆ ได้ยินได้ฟังมา พระอรหันต์เหล่านั้นจึงถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องจัดการเสียงอื้ออึงวิพากษ์วิจารณ์ให้ประชาชนเข้าใจให้ถูกต้อง เหมือนการบัญญัติพระวินัยของพระพุทธเจ้าเมื่อมีผู้ทำผิด มีผู้ตำหนิจะทรงรับสั่งให้ประชุมสงฆ์ไตร่ตรองผู้ก่อเหตุ ทรงตำหนิผู้ที่ก่อเรื่อง และชี้โทษ พระอรหันต์ท่านคงถือแบบอย่างในการบัญญัติพระวินัย มาใช้กับพระอานนท์ ซึ่งถือเป็นจารีตประเพณีเมื่อมีภิกษุทำผิด ประชาชนตำหนิ พระพุทธศาสนา มีทัศนวิสัยในการฟังเสียงของประชาชน และพระวินัยบัญญัติที่พระพุทธเจ้าบัญญัติให้ภิกษุและภิกษุณีปฏิบัติตามที่มาจากเสียงตำหนิของประชาชนบ้าง ภิกษุบ้าง ภิกษุณีบ้าง คำตำหนิที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกนั้นไม่ใช่พระอรหันต์ตำหนิแต่พระอรหันต์ได้ฟังเสียงตำหนิมาจากประชาชนและภิกษุปุณณ ถือเป็นโอกาสอันดีจึงนำมาบอกกล่าวในที่ประชุมสังคายนาเพื่อที่จะปลดปล่อยเสียงอื้ออึงนั้นให้กับพระอานนท์ และสร้างความเข้าใจอันดีให้มากขึ้นในพุทธบริษัท ซึ่งพระอานนท์ก็ยอมรับผิดในการกระทำทุกอย่างที่ถูกตำหนิ และได้ชี้แจงทุกประเด็น คำชี้แจงของพระอานนท์ พระเถระทั้งหลายจะได้นำไปชี้แจงให้พุทธบริษัททราบต่อไป

พระอานนท์เป็นแบบอย่างที่ดีเลิศในการที่ไม่มีทิฐิมานะ ท่านยอมรับความเห็นของสงฆ์ส่วนรวม ทั้งๆ ที่ท่านไม่เห็นว่าจะเป็นความผิด แต่เมื่อเป็นมติสงฆ์ส่วนรวมท่านก็ยอมปลงอาบัติ พระอานนท์เป็นผู้มีการศึกษาดีเยี่ยมผู้หนึ่งในสมัยนั้น เรื่องระเบียบเกี่ยวกับสังคัมในสมัยนั้นท่านคงมีความรู้เป็นอย่างดี เพราะผู้ที่เป็นผู้ทำหน้าที่อุปฐากของพระพุทธเจ้าต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ไกล รอบรู้เฉลียวฉลาด

4) การอำนวยการ (Directing) เมื่อได้คัดเลือกและทำความเข้าใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลผู้เข้าร่วมสังคายนาเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่ายแล้ว ท่านก็ได้ดำเนินการในฐานะผู้อำนวยการรื้อรองพระธรรมวินัยตามมติของคณะสงฆ์ โดยการกำหนดสถานที่ทำสังคายนา ระยะเวลาที่เหมาะสม การติดต่อประสานงานกับส่วนราชการ คือ พระเจ้าแผ่นดินเพื่อขอรับการอุปถัมภ์ โดย ขอรับความอุปถัมภ์จากพระเจ้าอชาตศัตรู และกำหนดสถานที่ดำเนินการ คือ ถ้ำสัตตบรรณคูหา

5) การรายงาน (Reporting)

ท่านได้รายงานการทำสังคายนาพระธรรมวินัยให้คณะสงฆ์ทราบถึงจุดมุ่งหมายในการดำเนินการครั้งนี้ และผลของการทำสังคายนาด้วย ผลจากการทำสังคายนา คือ มีการเรียบเรียงพระวินัยและพระธรรมเป็นหมวดหมู่ มีการปรับอาบัติพระอานนท์ มีการลงพรหมทัณฑ์พระฉันทะ มีการยอมรับมติของพระมหากัสสปเถระให้คงสิกขาบทเดิมไว้ทั้งหมด และเพราะความเห็นไม่สอดคล้องกันในเรื่องสิกขาบทเล็กน้อย พระเถระบางพวกว่าเว้นจากปาราชิก 4 เสียจนเกินไปเล็กน้อย เป็นต้น สงฆ์จึงมีมติเห็นชอบกับพระมหากัสสปเถระว่า จะไม่เพิกถอนสิกขาบท และไม่บัญญัติในสิ่งที่ไม่ได้ทรงบัญญัติ

สรุป

นับได้ว่า พระมหากัสสปเถระเป็นผู้มีบทบาทในการดำรงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย คือ การทำสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นหมวดหมู่ โดยการถามตอบเพื่อคัดกรอง ท่องจำด้วยวิธีมุขปาฐะ หากท่านมิได้แสดงภาวะผู้นำให้ปรากฏในครั้งนั้น จะส่งผลเสียต่อการตีความและทำให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยคลาดเคลื่อนแตกต่างกันไปอีกมาก นับว่า การสังคายนาครั้งที่ 1 นี้ เป็นการรวบรวม ร้อยกรอง ซักซ้อม ตรวจสอบพระธรรมวินัยให้เป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ ข้อนี้นับเป็นคุณูปการที่ท่านพระมหากัสสปเถระได้กระทำไว้ต่อพระพุทธศาสนาและแบบอย่างอันดีงามสืบมาถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค 3 อนุสรณ์งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ พุทธศักราช 2500. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2500.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

กิติ ตยัคคานนท์. เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : เพลวอักษร, 2543.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, 2546.

สมคิด จาตุศรีพิทักษ์. วิสัยทัศน์ขุนคลัง. ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : ผู้จัดการ, 2544.

ค. ข้อมูลออนไลน์

Oknation [ออนไลน์] แหล่งเข้าถึงข้อมูล

<http://oknation.nationtv.tv/blog/ra/2012/02/21/entry-6> ณ วันที่ 18 มีนาคม 2560.

ภาวะผู้นำ และจริยธรรมนักการเมือง เขียนโดย พระพรหมคุณาภรณ์

พระมหาเดชชาธร สุขขโย (กนกรัตนาพรณ)¹

บทนำ

หนังสือเรื่อง “ภาวะผู้นำ และจริยธรรมนักการเมือง” หนังสือเล่มนี้เขียนเรียบเรียงโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ ผลิธัมม์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัดเมื่อเดือนมิถุนายน 2558 หนังสือมีจำนวน 59หน้าส่วนของเนื้อหาอยู่ระหว่างหน้าที่ 1-59²

ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ในการเขียนหนังสือเล่มนี้เพื่อนำพาผู้อ่านเข้าถึงหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ที่พุทธศาสนิกต้องตระหนักเข้าใจและนำไปปฏิบัติให้เกิดผลแก่ชีวิต ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งตามประวัติศาสตร์ประเทศไทยนั้นมีพัฒนาการควบคู่กับสถาบันพระพุทธานุมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา แต่สิ่งที่ต่างของสังคมไทยปัจจุบันคือความห่างเหินจากพระพุทธศาสนาและความไม่สนใจที่จะศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเหมือนในครั้งอดีต ทำให้การพัฒนาประเทศไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ควรจะเป็น ดังนั้นวัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้ที่ผู้เขียนต้องการชี้ให้ผู้อ่านได้มองเห็นและเข้าใจในฐานะ “พระพุทธศาสนาเป็นทุนอันยิ่งใหญ่เพื่อพัฒนาประเทศไทย” โดยผู้เขียนมีแรงบันดาลใจเกิดขึ้นจากความเป็นนักอ่าน นักวิเคราะห์ และเป็นผู้บริหารในตำแหน่งต่างๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น จึงทำให้ผู้เขียนมองเห็นว่าการจะพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องมองดูที่รากฐานวัฒนธรรมของตนที่มีอยู่คือพระพุทธศาสนาเป็นฐานสำคัญสำหรับนำไปใช้เพื่อพัฒนาด้านอื่นๆ ของสังคมให้เป็นสังคมแบบพุทธ

หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้เรียบเรียงแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ส่วนตามสารบัญคือ ภาวะผู้นำส่วนที่1 และจริยธรรมนักการเมืองส่วนที่2ดังนี้ (1)ผู้นำ มีความหมายอย่างไร(2) ผู้นำสูงสุด นำเพื่อสันติสุขของมวลมนุษย (3) ผู้นำ มาประสานให้พากันไป (4) ผู้นำ ประสานคนภายนอกในดุลยภาพแห่งธรรม (5) ผู้นำที่ดี ได้ทั้งคนได้ทั้งงานโดยไม่เสียหลักการ (6)ผู้นำที่แท้ เป็นสื่อที่แสดงตัวของธรรม(7) ผู้นำ สื่อสารให้ผู้โดยสารรู้เห็นทางสว่างตา สว่างใจไป

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail.mcu.nakhonsawan@gmail.com

² พระพรหมคุณาภรณ์, ภาวะผู้นำ และจริยธรรมนักการเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด, 2558).

ด้วยกัน (8) ผู้นำ พัฒนาความต้องการของคน (9) ผู้นำ รู้ทั้งเจ็ดด้านซึ่งทำให้พร้อมที่จะจัดการ (10) ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง. จริยธรรมนักการเมืองมีดังนี้ (11) ปัญญาที่รู้ เข้าใจจุดหมายของงานการเมือง (12) จิตใจที่มุ่งมั่นต่อจุดหมายและใฝ่ดีต่อสังคม (13) ธรรมาธิปไตย เป็นแกนจริยธรรมของประชาธิปไตย (14) หลักการ ต้องสนองความมุ่งมั่น (15) รักษาธรรม คู่กับอารักขาประชาชน (16) ปัจจัยดี คือเศรษฐกิจที่ทั่วถึง และเพียงพอ (17) แสวงปัญญาที่ทำให้ต้องการสิ่งที่ดีงามถูกต้อง และเป็นจริง (18) ศักยภาพของนักการเมือง และประชาชน ตัดสินคุณภาพของประชาธิปไตย (19) จริยธรรมมาตรฐานของนักการเมือง ต้องไม่ขาดจริยธรรมพื้นฐานของชาวบ้าน.

ส่วนเนื้อหา

หนังสือเรื่อง “ภาวะผู้นำ และจริยธรรมนักการเมือง” เป็นหนังสือที่ผู้เขียนได้ชี้ ประเด็นให้เห็นถึงความสำคัญของการเป็นผู้นำ และนักการเมืองต้องมีจริยธรรมควบคู่กับการ ปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นนักการเมือง ซึ่งปัจจุบันประเทศประสบปัญหาภัยคุกคามหลายประการที่ เป็นอยู่ และหนทางที่จะสามารถพัฒนาประเทศให้ดีขึ้นก็ต้องอาศัยรากฐานจริยธรรมและ คุณธรรมสำคัญของประเทศคือสถาบันพระพุทธศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนานโดย ผู้เขียนได้สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนามาเป็นสาระของหนังสือที่ชักชวนผู้อ่านได้ เข้าใกล้กับพระพุทธศาสนาผ่านงานเขียนนี้ที่ได้บูรณาการคำสอนทางศาสนามาเป็นแนวทาง สำหรับนำไปพัฒนาประเทศไทย และผู้เขียนได้วางโครงสร้างเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องกันทั้ง 19 หัวข้อข้างต้นโดยผู้วิจารณ์จะสรุปในบางข้อที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน แล้วสรุปสาระสำคัญไว้ใน หัวข้อเดียวกันมีดังนี้

ผู้นำ มีความหมายอย่างไร ผู้นำ คือบุคคลที่จะมาประสารช่วยให้คนทั้งหลาย รวมกัน ทำการร่วมกันให้ไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ดีงาม หมายความว่าคุณสมบัติของผู้นำมีหลายอย่าง หลายด้าน แยกไปตามสิ่งที่ผู้นำจะเกี่ยวข้อง องค์ประกอบที่มีคือ ผู้นำ,ผู้ตาม,จุดหมาย,หลักการ และวิธีการ,สิ่งที่จะทำ,สถานการณ์.

ผู้นำสูงสุด นำเพื่อสันติสุขของมวลมนุษยลักษณะเด่นๆที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ มี3ประการคือ ประการแรกผู้นำ ต้องมีความเป็นกัลยาณมิตร คือลักษณะสำคัญที่เด่นของความ เป็นผู้นำ จุดเด่นสาระสำคัญของพุทธพจน์นี้คือ ผู้นำนั้นเป็นผู้ทำประโยชน์แก่สรรพสัตว์และ มนุษยชาติทั้งปวง. ประการที่สอง การเป็นผู้ค้นพบมรรคา หรือค้นพบทางคือเป็นผู้รู้ทาง การไปสู่ จุดหมาย หมายถึงผู้นำต้องรู้จุดหมายชัดเจน และรู้ทางที่ดำเนินไปสู่จุดหมายนั้น ซึ่งเป็นลักษณะ ใหญ่ที่สำคัญ. ประการที่สาม การศึกษา เรียนรู้ ผึกฝนตนเอง หมายความว่า ผู้นำไม่ได้หยอหยิน อะไรให้โดยตรง แต่มาช่วยให้คนอื่นฝึกฝน ได้เรียนรู้ จนสามารถพึ่งตนเองได้ และช่วยตนเองให้พ้น ปัญหา ทำให้สำเร็จบรรลุจุดหมาย.

ผู้นำ มาประสานให้พากันไปการประสารให้พากันไปของผู้นำต้องเริ่มต้นด้วย การที่ตัวเองต้องมีความดี มีความรู้ความสามารถอย่างพอเพียง เรียกได้ว่าเป็นแบบอย่างทำให้ เกิดศรัทธา หมายความว่า ความมั่นใจในตัวผู้นำ ช่วยให้ประสารกันเองทั้งประสารมือและ

ประสารใจ คือชักนำให้เกิดความสามัคคี พร้อมเพรียงกัน ร่วมมือร่วมใจกัน การเป็นผู้นำจึงหมายถึงการมีสายตาท้องทั้งงานและมองทั้งที่คนควบคู่กันไปซึ่งเข้าหลักที่สำคัญถัดไป.

ผู้นำ ประสานคนภายนอกในดลยภาพแห่งธรรมหลักธรรมที่สำคัญของผู้นำ คือ พรหมวิหารธรรม 4 ประการเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่ต้องมีอยู่ประจำจิตใจ เป็นท่าทีของจิตใจที่ต้องแสดงออก ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้อง โดยสอดคล้องกับสถานการณ์ทั้ง 4 คือ 1. เมตตา ความเป็นมิตรไมตรี มีน้ำใจปรารถนาดี คิดหาทางสร้างสรรค์ความสุขความเจริญ. 2. กรุณา การพลอยรู้สึกไหวตามความทุกข์ ความเดือดร้อนในปัญหานั้น การช่วยเหลือปลดปล่อยให้เขาพ้นจากทุกข์ ความเดือดร้อน. 3. มุทิตา เมื่อเขาได้มีสุขมีตำแหน่งสูงขึ้น ที่ได้มาถูกต้องดีงาม ก็พลอยยินดี ช่วยส่งเสริมสนับสนุน. 4. อุเบกขา เมื่อเขาทำอะไรไม่ถูกต้อง คือละเมิดถูกต้องและหลักการ ทำให้เสียกฎเกณฑ์ เสียความเป็นธรรมเสียความชอบธรรม ทำลายกติกา ผู้นำต้องอยู่ในหลัก อุเบกขา คือรักษาความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่เข้าข้างหยุดการขวนขวายในหลักธรรมข้อ 1-2-3 (เมตตา กรุณา มุทิตา) เป็นท่าทีของจิตใจที่ดีที่เอื้อเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ หลักอุเบกขา เป็นความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับปัญญาที่เป็นด้านความรู้ คือรู้เข้าใจความจริง รู้ว่าอะไรเป็นอะไรเปิดโอกาสให้ปัญญาทำการไปตามที่รู้ว่าจริง ว่าถูกต้อง.

ผู้นำที่ดี ได้ทั้งคนได้ทั้งงานโดยไม่เสียหลักการต้องเอาหลักการ หรือเอาธรรมที่เรียกว่า “ครู” แปลว่า น่าเคารพ คือเป็นคนมีหลักหนักแน่น จึงเป็นที่น่าเคารพ แม้ว่าเคารพบางทีไม่มีใครกล้าเข้าใกล้เลย เสียผลเหมือนกัน ครูจึงเอียงข้างไม่ได้ ต้องพอต้องพอดี ครู นั้นต้องยึดหลักการเป็นใหญ่ เอาจานเป็นสำคัญ เอาธรรมนำหน้า ครู จึงเป็นคนที่น่าเคารพ ผู้นำจึงต้องเป็นผู้มั่นในธรรม ถือหลักการเป็นใหญ่ และเข้าใจชัดเจนในหลักการ

ผู้นำที่แท้ เป็นสื่อที่แสดงตัวของธรรมผู้นำ ต้องไม่เป็นอัตตาธิปไตย คือไม่ถือตัวเป็นใหญ่ ไม่เป็นโลกธิปไตย คือไม่มุ่งหาคะแนนนิยมเป็นใหญ่หาเสียงเพื่อให้คนชอบต้องเอาหลักธรรม เอาความจริง ความถูกต้องดีงาม และหลักการเป็นใหญ่ ต้องไม่อคติ คือลำเอียงมี 4 ประการคือ ลำเอียงเพราะชอบ เรียกว่า ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชัง เรียกว่า โทสาคติ ลำเอียงเพราะขลาด เรียกว่า ภยาคติ ลำเอียงเพราะเขลา เรียกว่า โมหาคติ ผู้นำที่ดีต้องหลีกพ้น อคติ 4 ประการนี้ จึงจะพากันไปด้วยดีสู่จุดหมายแห่งความสำเร็จ.

ผู้นำ สื่อสารให้ผู้โดยสารถูเห็นทางสว่างตา สว่างใจไปด้วยกันผู้นำที่ดีต้องมีลักษณะของนักสื่อสาร หรือนักสั่งสอนที่ดี 4 ประการคือ พูดแจ่มแจ้ง เข้าใจชัดเจน (สันตัสสนา) พูดจริงใจให้เห็นคุณค่า ความสำคัญแล้วนำไปลงมือปฏิบัติ (สมาทปนา) พูดเข้าใจปลุกใจให้ศรัทธา เกิดความแข็งขันมั่นใจ มีแรงบันดาลใจ กระตือรือร้นที่จะให้เกิดความสำเร็จ ไม่กลัวต่ออุปสรรคความยากลำบาก (สมุตเตชนา) พูดให้รู้จริง ทำให้เกิดบรรยากาศ ไมตรีหวังดี สดชื่นร่าเริงผ่องใสเบิกบาน เข้มแข็งใจ หวังดีที่จะสำเร็จ (สัมปัทสนา) วาจกขโม คือรู้จักฟัง แปลว่า ทนต่อถ้อยคำของคนอื่น การยอมรับฟัง คัมภีร์จะ กะถิง กัถดา แปลว่ารู้จักแถลงเรื่องราวต่างๆได้อย่างลึกซึ้ง อธิบายเรื่องยากได้กระจ่างแจ่มแจ้ง เข้าใจง่าย โน จัฏฐาเน นิโยชะเย แปลว่า ไม่ชักนำในเรื่องที่ไม่เป็นเรื่อง ไม่มีประโยชน์ไม่มีสาระ ไม่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย.

ผู้นำ พัฒนาความต้องการของคนผู้นำ คือการปรับเปลี่ยนความต้องการของคน ถ้าเปลี่ยนความต้องการของคนได้ ก็เปลี่ยนคนได้ ผู้นำที่ดีช่วยให้คนพัฒนาความต้องการของตน การพัฒนาความต้องการ เป็นการพัฒนาความสุขของคน คนพัฒนาได้ เปลี่ยนแปลงได้ ผู้นำที่ดีต้องต้องถือเป็นหน้าที่สำคัญที่ให้คนพัฒนาความต้องการไปในทางที่ติงามประณีต สร้างสรรค์ยิ่งขึ้น ที่สำคัญที่สุด ผู้นำต้องมีความใฝ่อย่างแรงกล้าในจุดหมายอันสูงส่ง มีความชัดเจนในจุดหมายนั้น ทำให้ทุกคนในสังคมมองเห็นและใฝ่ในจุดหมายยิ่งใหญ่วางร่วมกัน ทำให้พลังแห่งความต้องการของสังคมประสานเป็นอันเดียวกัน อันเป็นความสำเร็จของการทำหน้าที่ของผู้นำอย่างแท้จริง.

ผู้นำ รู้ทั้งเจ็ดด้านซึ่งทำให้พร้อมที่จะจัดการคุณสมบัติของผู้นำ 7 ประการ **รู้หลักการ** คือฐานที่ รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกา รู้ขีดจำกัดและตั้งมั่นในหลักการ **รู้จุดหมาย** มีความชัดเจนในจุดหมาย มีความแน่วแน่ถึงจุดหมาย ข้อนี้นับเป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก **รู้จักตน** คือเราคือใคร มีภาวะเป็นอะไร อยู่ในฐานะใด มีคุณสมบัติ ความพร้อม ความถนัด ความสามารถ สถิติปัญหา กำลัง ข้อแข็งข้อหย่อน จุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร ซึ่งต้องสำรวจ พัฒนา ปรับปรุงตนเอง ให้มีคุณสมบัติมีความสามารถยิ่งขึ้นไป ต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลา ให้นำได้ดียิ่งขึ้นไป **รู้ประมาณ** คือรู้จักความพอดี รู้จักขอบเขตขีดขั้นความพอเหมาะที่จัดทำ การทำการต่างๆทุกอย่างต้องพอดีถ้าไม่พอดีก็พลาด ความพอดีจึงทำให้เกิดความสำเร็จอย่างแท้จริง **รู้กาล** คือรู้จักเวลา รู้เวลาอันเหมาะสม ระยะเวลาที่ควร การใช้เวลาในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การงาน ที่ตรงต่อเวลา ทันเวลา ให้พอเวลา ทั้งนี้รวมถึงรู้ลำดับ ระยะเวลา จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมกับเวลาอย่างลงตัว การวางแผนรับมือจัดการกับสถานการณ์นั้นๆ **รู้ชุมชน** คือรู้สังคมที่เป็นหลักกลางๆ รู้จักชุมชน รู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประชุม รู้กิจที่ประชุมที่จะประพาสต่อชุมชนนั้นๆ ชุมชนนั้นควรสงเคราะห์อย่างไร รู้สังคม คือรู้สังคมโลก รู้สังคมประเทศชาติ ว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไร จะแก้ไขอย่างไร ต้องรู้เขารู้เรา เพื่อสนองความถูกต้อง และแก้ไข ปัญหาได้ตรงจุดถูกจุด **รู้บุคคล** คือรู้จักตามที่เขาเป็น รู้ข้อแตกต่างโดยอภัยด้วย ความสามารถ คุณธรรม ใครๆเป็นอย่างไร และรู้ว่าจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆด้วยดี ควรคบ จะใช้ จะตำหนิ ยกย่อง แนะนำสั่งสอน โดยเฉพาะคนที่ร่วมงาน คนที่เราให้บริการ ต้องรู้จักเขาตามความแตกต่างเฉพาะตัวปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสมการรู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ในการทำงาน ต้องให้คนที่ทำงานทุกคนได้ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ เขาควรได้ประโยชน์ ความเจริญงอกงามแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย คือหลักธรรมที่เรียกว่า **สัปปุริสธรรม 7 ประการ** ผู้นำต้องมีจุดหมายที่ชัดเจนให้แก่มุขชน มีจิตมุ่งมั่นต่อจุดหมายนั้นๆ พร้อมนำพาหมู่ชนให้ร่วมกันทำ อย่างมุ่งมั่นแน่วแน่เพื่อบรรลุจุดหมายนั้น.

ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง ประการแรก ตัวเองต้องดี เป็นแบบอย่าง มีความรู้ความสามารถ ต้องทำดีเป็นตัวอย่างที่จะนำเขาได้ ประการต่อมาต้องเป็นกัลยาณมิตร คือต้องเลือก ต้องหาที่ปรึกษาและเพื่อนร่วมงานที่ดี แสดงถึงความเป็นคนที่ใฝ่แสวงปัญญาในการทำงาน ต้องฟังเสียงคนรอบข้าง ต้องตั้งอยู่ในความไม่ประมาท มีสติ คอยตรวจตราสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง ความเป็นไปต่อปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ความตื่นตัว การทันต่อสถานการณ์ มีความกระตือรือร้น ไม่เฉื่อยชา ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยเปล่า

ประโยชน์ ไม่กล่าวลาต ไม่เสียโอกาส อย่างนี้เรียกว่า ความไม่ประมาท รวมความว่า ต้องดี เป็นแบบอย่าง มีกัลยาณมิตร ที่ปรึกษาผู้ร่วมงานที่ดีมีความรู้ความสามารถแสวงหาความรู้ เสมอ ไม่ประมาท เป็นคนเข้มแข็งไม่ย่อท้อวางตัวเป็นหลักได้ดี ทำได้ สายตากว้างไกล มอง กว้างคิดไกล ใฝ่สูง มีวิสัยทัศน์ ผู้นำต้องมีแรงบันดาลใจ เป็นที่พึ่งของคนอื่น ของชุมชนได้.

จริยธรรมนักการเมือง

จริยธรรมในความหมายทางพระพุทธศาสนา คือการดำเนินชีวิตกระบวน การดำเนินชีวิตทั้งหมด การแสดงออก ความรู้สึกนึกคิด ทั้งจิตใจ ทั้งปัญญาและพฤติกรรม จริยธรรมขั้นพื้นฐานคือ ศิล 5 การไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายร่างกาย ไม่ทำลายชีวิตผู้อื่น การไม่ ละเมิดทรัพย์สินผู้อื่น การไม่ประพฤติผิดทางเพศ การไม่กล่าวคำเท็จ โกหกหลอกลวง ไม่เสพ ติดของมีเงินเมา ไม่หลงอบายมุข นี่คือนิยามจริยธรรมพื้นฐาน เมื่อกล่าวถึงจริยธรรมของนักการเมือง จึงหมายถึงการดำเนินชีวิต ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ สติปัญญาของผู้บริหารบ้านเมือง ผู้นำของ ประชาชน ที่จะพาประเทศชาติบ้านเมืองไปสู่ความเจริญงอกงาม.

ปัญญาที่รู้เข้าใจจุดหมายของงานการเมืองจุดหมายของงานการเมือง คือ การบริหาร การปกครอง การดำเนินกิจการงานสาธารณะต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องรู้ เป็นเรื่อง ทางด้านปัญญา อะไรคือจุดหมายที่แท้จริง คือชีวิตที่ต้องการเจริญงอกงามความเป็นสุข การ พัฒนาที่ดีงามยิ่งขึ้นจุดหมายที่ทำการสร้างสรรค์ ความสามารถบริหารบ้านเมืองได้ดี ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความพร้อมพร้อมทางเศรษฐกิจ ผู้บริหารประเทศต้องจัดการบ้านเมืองให้ เกิดสภาพเอื้อ คือคำนึงอยู่เสมอว่า งานที่ทำที่บริหารนั้น ทำให้ชีวิตและสังคมมีสภาพที่ เกื้อหนุนต่อกันที่ก้าวไป คนมีโอกาสนำชีวิตรุ่งในทางจิตใจและปัญญา พัฒนาศิลปวิทยา สร้างสรรค์อารยธรรมยิ่งขึ้นไปบ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ความเป็นอยู่ดีกินดี นี่คือนิยาม ของชีวิตและสังคม.

จิตใจที่มุ่งมั่นต่อจุดหมายและใฝ่ดีต่อสังคม ภาวะด้านจิตใจที่ต้องคู่กับ ความรู้ คือจิตใจที่ใฝ่ปรารถนาอยากบรรลุจุดหมาย ความอยากนี้เป็นจุดสำคัญ เป็นแรง บันดาลใจ แรงจูงใจ และเป็นพลังงานผลักดันให้นักการเมืองก้าวไปในจริยธรรม ความอยาก ความใฝ่ปรารถนามี 2 อย่าง อย่างแรกคือ อยากมีต่อสิ่งนั้นๆ อยากให้มันดี มีความสุข หมายถึงงานนั้นดีที่สุดในบรรดาสิ่งนั้นๆ เป็นความอยากด้านกุศลที่เรียกว่า **ฉันทะ** อย่างที่ 2 ตรงข้ามคือ ความอยากเพื่อตัวเอง อยากได้คือจะเอา อยากได้ผลที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ความ อยากอันนี้ เรียกว่า **ตัณหา** ทั้งสองอย่างนี้เป็นตัวตัดสินนักการเมืองว่าจะเดินไปใช้จริยธรรม หรือไม่ ถ้าเกี่ยวข้องกับสิ่งใดๆ โดยอยากในทางใฝ่ดี มีจริยธรรม นี่คือนิยามเริ่มต้นของจริยธรรม.

ธรรมาธิปไตย เป็นแกนจริยธรรมของประชาธิปไตยธรรมาธิปไตยคือการยึด หลักธรรมเป็นใหญ่ ความใฝ่ดี ปรารถนาดี ส่วนอัตตาธิปไตย คือการถือเอาตัวตน ถืออำนาจ เอาแต่ผลประโยชน์ตน ความยิ่งใหญ่ ไม่ยึดหลักการไม่เอาความจริง เมื่อถือเอาธรรมเป็นใหญ่ รวมทั้งตั้งอยู่ในธรรมาธิปไตยเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน ไม่เอนเอียงเลือกข้าง มีความชัดเจนไม่ เห็นแก่หน้า พรรคพวก เช่นนี้จึงเรียกว่า**ธรรมาธิปไตย**.

หลักการ ต้องสนองความมุ่งมั่น หลักการนั้น คู่กับความมุ่งหมาย ภาษาพระ เรียกว่า **ธรรมะ** คู่กับ **อรรถะ**การวางหลักต่างๆ แห่งการกระทำ เรียกว่า **หลักการ**หลักการเป็น

ฐานแห่งการปฏิบัติ การยึดถือแต่หลักการ จนลืมนึกถึงความมุ่งหมาย จะทำให้ติดอยู่กับทวนเวียนอยู่กับหลัก เดินหน้าต่อไปไม่ได้ หลักการที่ดั่งามชอบธรรม ต้องมีสติปัญญาเป็นตัวจำกัดให้เราต้องปฏิบัติตามวิธีการที่ชอบธรรม เพื่อบรรลุจุดหมายที่เป็นธรรม.

รักษารธรรม คู่กับ**อารักขาประชาชน**จุดหมายของนักการเมืองนั้น คือเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การสร้างสภาพเอื้อและหนุนนำให้ชีวิตและสังคมสามารถพัฒนาก้าวหน้าไปสู่จุดหมายอีกขั้นหนึ่ง มีความมั่นคงปลอดภัยร่มเย็นเป็นสุข ด้วยการปกครองที่เป็นธรรมที่เรียกว่า **ธรรมิการักขา**คืออารักขาที่เป็นธรรม การเอาใจใส่ปกป้องดูแล การคุ้มครองปกป้องรักษาโดยธรรม ให้อยู่ดีมีมั่นคงปลอดภัย การแก้ไขป้องกันการปราบปรามการกระทำที่ไม่เป็นธรรม เรียกว่า **อธรรมการนิเสธนา** ความไม่ยุติธรรม ไม่ชอบธรรม โดยเฉพาะโจรผู้ร้าย อาชญากรรม.

ปัจจัยดี คือเศรษฐกิจที่ทั่วถึง และเพียงพอ การมีเงินมีทอง เรียกว่า **ปัจจัย** หมายความว่า เป็น **Means** คือเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ก้าวหน้าต่อไปได้ ถ้าขาดวัตถุดิบปัจจัย 4 ก็ไม่สามารถก้าวหน้าไปสู่การสร้างสรรค์ และทำความดีได้ การจัดสรรปันส่วนทรัพยากรให้แก่คนยากไร้ ไม่มีเงินทองกับคนยากคนจนขัดสนเรียกว่า **ธนาอุปทาน**ความเจริญพร้อมทางเศรษฐกิจหรือทางวัตถุนี้ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนความเจริญก้าวหน้าที่ดีงามและการสร้างสรรค์ให้ประชาชนมีปัจจัยอุดหนุนทางวัตถุเพียงพอที่เป็นฐานที่สู่จุดหมายของชีวิตและสังคม.

แสวงปัญญาที่ทำให้ต้องการสิ่งที่ดั่งามถูกต้อง และเป็นจริงเป็นเรื่องปัญญา คือการแสวงหาปัญญา ถือเป็นหน้าที่ที่เดียว นักการเมือง หรือผู้บริหารแผ่นดิน ดำเนินการบริหารเพื่อสร้างสภาพเอื้อ ให้ประชาชนและสังคมเดินหน้าไปสู่จุดหมาย โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย ต้องศึกษาพัฒนาเพื่อปัญญาของตนเองแล้ว ยังต้องเกื้อหนุนให้ประชาชนมีการศึกษา เรื่องนี้คือปัญหาใหญ่ที่สุด เป็นปัญหาสำคัญของประชาธิปไตยเพราะเมื่อการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนเป็นใหญ่ คือประชาชนเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจสูงสุด โดยถือเอาเสียงส่วนใหญ่เป็นใหญ่ เมื่อใดที่ประชาชนเลือกเอาสิ่งที่ต้องการนั้น ไปตรึงกับสิ่งที่จริงดั่งามถูกต้องเป็นประโยชน์แท้จริง เมื่อนั้นก็เป็นความสำเร็จของประชาธิปไตย นักการเมืองที่ดีต้องหมั่นสอบถาม ปรีกษา คั่นคว้าหาข้อมูล เพื่อให้ทราบอะไรจริง อะไรถูกต้อง เป็นประโยชน์ ไม่เป็นประโยชน์ อะไรเป็นไปเพื่อความเจริญที่แท้จริงแก่ชีวิตและสังคม.

บทสรุปของเนื้อหา

ด้วยศักยภาพของนักการเมืองและประชาชน ตัดสินคุณภาพของประชาธิปไตยจริยธรรมมาตรฐานของนักการเมือง ต้องไม่ขาดจริยธรรมพื้นฐานของหลักธรรมการเป็นผู้นำที่ใส่ใจทั้งตนเองและผู้คน การมีความรับผิดชอบ คำพูดที่ได้พูดออกไปแล้วต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมของเรากการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น คือการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ ประชาชนนั้นต้องเป็นธรรมาธิปไตย ยึดความถูกต้อง ความจริง ความดั่งาม เคารพ กฎกติกาเป็นเกณฑ์ เป็นมาตรฐานที่เป็นประโยชน์สุขอย่างแท้จริง ประชาชนต้องมีการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ รู้ผิดถูก ชั่วดี จึงจะมีศักยภาพที่จะปกครองตนเอง สามารถตัดสินได้

อย่างถูกต้อง นักการเมืองสร้างสรรค์สังคมด้วยการสนับสนุนด้วยการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพแก่ประชาชน, ติงศักยภาพของประชาชนออกมาใช้งาน, ประสานศักยภาพของประชาชนเพื่อการสร้างสรรค์. ความสำเร็จของการทำงาน สังคมสงบสุข มั่นคงปลอดภัย ประชาชนเป็นอยู่ดี มีความพร้อม ไม่หลงระเหิรมัวเมาอยู่กับการเสพบริโภคเกินความพอดี ไม่ประมาทในชีวิตละเลยภัยอันตราย มีสภาพแวดล้อมและปัจจัยเกื้อหนุนดีพอ ธรรมะ 5 ข้อที่เรียกว่า **จักรวรรดิวัตร**คือ ธรรมธิปไตย ธรรมการึกษา อธรรมการนิเสธนา ธนานุประทาน บริจาคคือธรรมของนักการเมือง หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการ ระบบดี แต่คนไม่ดี คือไม่มีคุณภาพระบบไม่ดี ถ้าคนดี ยังพอแก้ไขได้ จริยธรรมจึงเป็นหลักคุณภาพของคน.

บทวิจารณ์

หนังสือเรื่อง “ภาวะผู้นำ และจริยธรรมนักการเมือง” เล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางวิชาการและมีการนำเสนอหลักการและหลักธรรมตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาใช้จริงในชีวิตประจำวันผู้วิจารณ์ขอแสดงความคิดเห็นต่อหนังสือนี้ ดังต่อไปนี้

1) ประโยชน์ของหนังสือ

เมื่ออ่านโดยละเอียดแล้ว ผู้วิจารณ์เห็นว่า หนังสือเล่มนี้เป็นประโยชน์อย่างมากต่อสังคมไทยที่จะนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนี้

๑. **ความเป็นผู้นำ**มีความเป็นผู้นำอย่างแท้จริงมีองค์ประกอบ มีหลักธรรมที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ นำเพื่อสันติสุขของหมู่ชน เป็นนักประสานที่ดี ประสานภายในดุลยภาพแห่งธรรม ได้ทั้งคน ได้ทั้งงานโดยไม่เสียหลักการเป็นนักสื่อสารที่แสดงตัวในหลักธรรม เป็นผู้สื่อสารได้สว่างตา สว่างใจ พัฒนาตามความต้องการของผู้คนได้ เป็นผู้รู้ทั้งเจ็ดด้านที่พร้อมจัดการ เป็นมองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง.

๒. **สังคมและนักการเมืองไทย** ในฐานะที่เป็นผู้นำพาประเทศไทยไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวนบทเรียนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาว่า ได้พัฒนาถูกต้องหรือไม่ หากมุ่งพัฒนาด้านวัตถุเพื่อเติบโตด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว โดยมีได้พัฒนาคนให้มีจริยธรรมเพื่อนำไปปรับใช้ในสังคมก็อาจจะทำให้การพัฒนานั้นไม่ตรงจุดของการพัฒนาอย่างแท้จริง ผลงานส่วนนี้จึงเห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่นำไปพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาสังคมองค์กร รัฐบาล ในประเทศไทยอย่างมีคุณภาพ.

๓. **องค์กรเอกชน**ในฐานะเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ให้เจริญเติบโตก็จำเป็นอย่างมากเช่นกันที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึงหลักธรรม และจริยธรรมในการนำคนของตัวเองไปในทิศทางเดียว การขับเคลื่อนอาศัยผู้นำคนเดียวไม่ได้โดยเฉพาการทำให้นคนหม่อมายอมรับ และร่วมมือร่วมใจเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ต่อคุณความดีปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินเป็นอันดับแรก ดังนั้นการมีผลงานที่เสนอแนวทางนำไปพัฒนาด้านความเป็นผู้นำโดยอิงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้เพื่อบริหารงานบริหารคนให้มีจริยธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง.

2) ลักษณะเด่นของหนังสือ

ลักษณะเด่นของหนังสือเมื่อผู้วิจารณ์อ่านสาระโดยละเอียดสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์ชัดเจน คือต้องการนำเสนอความสำคัญของการเป็นผู้นำที่ดี โดยเฉพาะต้องการให้นักการเมืองและผู้บริหารประเทศในสังคมไทยปัจจุบัน ได้เห็นคุณค่าและตระหนักต่อตนเอง กับผู้คนในสังคม พร้อมนำไปใช้ ปฏิบัติได้อย่างมีผลลัพธ์

2. ในการนำเสนอ ผู้เขียนได้เรียบเรียงเนื้อหาตามลำดับ แบบบรรยาย โดยการถอดเทป การกล่าวเป็น 2 ช่วง ในช่วงแรกเป็นผู้นำพร้อมยกหลักพุทธธรรม ที่ผู้นำต้องมีแล้วเอาไปพัฒนากระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลงของสังคมแบบเชิงพุทธ ในเมื่อสังคมเกิดวิกฤตต่างๆ แล้วไม่มีทางใดที่จะสามารถแก้ไขได้จึงทำให้ผู้เขียนเห็นว่า คำสอนในทางพระพุทธศาสนาเท่านั้นที่จะสามารถพัฒนาประเทศไทยได้โดยอาศัยหลักธรรมในการทำงานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายประชาชนและองค์กรต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมได้.

3) สิ่งที่ควรแก้ไขในหนังสือ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเนื้อหาของหนังสือโดยละเอียด ผู้วิจารณ์มีข้อเสนอที่เห็นว่าควรแก้ไขเพื่อให้หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อผู้เขียนได้กล่าวถึงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา หรือทัศนะของบุคคลต่างๆ ที่นำมากล่าวไว้ในหนังสือ ผู้เขียนก็ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาให้ชัดเจน ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ที่ต้องการไปศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นที่ยกมาไม่สามารถจะเข้าถึงข้อมูลได้ เช่น หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ,อคติ 4, สัปปริสธรรม 7 เป็นต้น ส่วนคำนำ,บรรณานุกรมในหนังสือเล่มนี้ไม่มี.

ประเด็นที่เห็นด้วย

ผู้วิจารณ์เห็นว่า หนังสือเล่มนี้ได้ตอบการเป็นผู้นำได้ชัดเจนที่สามารถนำไปปรับใช้การพัฒนาสังคมไทย คือเป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดกับสังคมไทยปัจจุบัน 3 ประการคือ

1. สังคมไทยที่ได้ศึกษาจะได้หันมาดูรากฐานการใช้ชีวิตของตน ซึ่งทรัพยากรหลายอย่างที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศไทยให้เจริญขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาด้านจริยธรรมของคนในประเทศให้เป็นคนที่มีศีลธรรม และจริยธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องไม่เอารัดเอาเปรียบประกอบสัมมาชีพตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมประเทศชาติได้ขับเคลื่อนไปด้วยกันอย่างมีคุณภาพ.

2. สังคมไทยได้เห็นคุณค่าของสถาบันพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นทุนอันยิ่งใหญ่ในการพัฒนาประเทศไทย โดยเฉพาะการขับเคลื่อนองค์กรทางศาสนา คือ หน่อคณะสงฆ์ ถ้าเราพร้อมใจกันสร้างคุณภาพของพระสงฆ์ที่ทันท่วงที่ฝึกหัดพัฒนาคนให้มีศีลธรรมเป็นต้นแบบ แบบอย่างที่มีสมบูรณ์ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญตามที่จะเป็น.

3. จำเป็นอย่างที่สังคมไทย ต้องใส่ใจศึกษาและปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาเพื่อพัฒนาองค์กรของเขาให้เป็นองค์กรแบบพุทธ มีวิถีชีวิตแบบพุทธ นำไปสู่การ

พัฒนาประเทศแบบพุทธที่หลักการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืนหรือตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.³

4) ประเด็นที่ไม่เห็นด้วย

หลังจากศึกษาสาระเนื้อหาโดยละเอียด ผู้วิจารณ์เห็นว่า การที่ผู้เขียนได้รจนาผลงานนี้ขึ้นมาให้สังคมได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นแนวทางสำหรับนำไปแก้วิกฤตของสังคมปัจจุบันนั้น เป็นสิ่งดี แต่หลักการต่างๆ ที่ผู้เขียนได้นำเสนออย่างขาดแนวทางการสร้างในการร่วมมือร่วมใจกันระหว่างสถาบันทางพระพุทธศาสนา สถาบันทางการเมือง องค์กรเอกชน และองค์กรต่างๆ ในประเทศที่ขับเคลื่อนไปโดยไม่สอดคล้องกัน ภาพที่เห็นยังต่างคนต่างทำไปเหมือนคนละทิศละทาง ดังนั้นผู้วิจารณ์เห็นว่า ทุกองค์กรในสังคมไทยต้องประสานร่วมกันกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ เป็นนโยบายที่จะต้องปฏิบัติตามเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยแบบยั่งยืน เป็นการสร้างจิตสำนึก จริยธรรม และจรรยาบรรณ ให้แก่ประชาชน ผู้ประกอบการ และนักการเมือง รวมทั้งให้ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนเกิดทัศนคติที่ดี และอยู่ร่วมกัน โดยสร้างพลังผลักดันให้นักการเมืองยอมรับสร้าง นักการเมืองที่มีภาวะผู้นำ มีจริยธรรมและจรรยาบรรณที่ดีในการบริหารบ้านเมือง แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน⁴

5) ประเด็นที่ควรเพิ่มเติม

เมื่ออ่านหนังสือจบแล้ว ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า ผู้เขียนได้วางโครงสร้างเนื้อหาได้ดีมีความต่อเนื่องกันในหลักคำสอนพระพุทธศาสนาเป็นทุนอันยิ่งใหญ่เพื่อพัฒนาสังคมไทย การนำเสนอเนื้อหาแม้จะมีความสมบูรณ์แล้วแต่ สิ่งที่ผู้วิจารณ์เห็นว่าควรจะเพิ่มเติมในหนังสือเล่มนี้ ดังกล่าวแล้วในบทวิจารณ์ ข้อ (3) จะทำโดยการแทรกที่มาของเอกสารอ้างอิงระหว่างเนื้อหาหรือจะเขียนต่อท้ายข้อความที่ยกมาก็ได้ ถึงอย่างไรก็ตามแม้ว่าหนังสือเรื่องนี้จะมีความสมบูรณ์อยู่แล้ว แต่ก็เป็นเรื่องเล็กน้อยหากเปรียบเทียบกับคุณค่าของหนังสือ ที่ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน ผ่านการวางโครงเรื่องอย่างดี เหมาะกับการเป็นผู้นำของสังคมไทยในปัจจุบันที่จะต้องนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย มีอิสรภาพในการประกอบเป็นผู้นำของผู้บริหารทุกระดับชั้น.

คุณูปการของหนังสือเล่มนี้

³ สุรพล ไกรสรารุณ, “ความพอเพียง” คือทางรอดของมนุษย์และสังคม, กรุงเทพมหานคร : ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550, หน้า 48.

⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย, เอกสารประกอบการประชุมประจำปี, ศูนย์การประชุมและแสดงสินค้า อิมแพ็ค เมืองทองธานี, พ.ศ. 2546 หน้า 25-26.

โดยสรุปสาระของหนังสือ “ภาวะผู้นำ และจริยธรรมนักการเมือง” นับเป็นการจุดประกายให้สังคมไทยได้มองเห็นคุณค่าและแก่นแท้ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมไทยมานานับประการตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งได้สร้างสรรค์ภูมิปัญญาที่ดีแก่สังคมมาตลอด กับสิ่งที่น่าเสียดายเนื่องจากสังคมในยุคปัจจุบันมีความเติบโตด้วยสังคมวัตถุนิยมที่เป็นยุคไอทีแพร่หลายไปทั่วส่งผลกระทบต่อปัญหาของการไม่มีจิตสำนึกต่อสาธารณะ ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ เกิดวิกฤตทางการเมือง วิกฤตทางเศรษฐกิจ วิกฤตทางสังคม วิกฤตทางสิ่งแวดล้อม วิกฤตทางศีลธรรม และวิกฤตทางการพัฒนาคน จนทำให้สถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญยิ่งต่อพุทธศาสนิกชน ที่ต้องกลับมาทำความเข้าใจต่อการศึกษาหลักธรรมเสียใหม่โดยปฏิบัติธรรมให้รู้จักใจตนเองมากขึ้น เพราะเมื่อรู้จักใจตนเองให้มากขึ้นแล้ว ก็จะเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงว่า มีประโยชน์ต่อชีวิตและมีคุณค่าต่อสังคมเป็นหนทางช่วยปกป้องพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไปจากรุ่นสู่รุ่นโดยไม่ฝากพระพุทธศาสนาไว้กับคนใดคนหนึ่ง แต่ฝากไว้กับพุทธบริษัททุก ๆ คนที่จะต้องรักษาการเป็นผู้นำ คือ บุคคลที่สามารถใช้อำนาจกระตุ้นคนอื่นให้ทำงานหนักทุ่มเทให้กับงานจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ ความเป็นผู้นำจึงมีส่วนสำคัญต่อองค์การในทุก ๆ ด้าน

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์. ภาวะผู้นำ และจริยธรรมนักการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์แพรวแอนดโฮม จำกัด, 2558.
- สุรพล ไกรสรารุติ. “ความพอเพียง” คือทางรอดของมนุษย์และสังคม. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี. ศูนย์การประชุมและแสดงสินค้าอิมแพ็ค เมืองทองธานี, พ.ศ. 2546.

พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์ เขียนโดย: รองศาสตราจารย์ดนัย ไชยโยธา

พระครูพิสัยปรียัติกิจ (แก่น อดุลคุณโณ)¹

บทนำ

หนังสือเรื่อง “พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์” ผู้เขียนเป็นรองศาสตราจารย์ และเรียบเรียงเพื่อเป็นตำราประกอบการเรียนการสอนประกอบหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท พุทธศักราช 2544 เน้น ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 กล่าวถึงพระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในอินเดียโบราณ ตอนที่ 2 กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สู่ลังกาทวีปและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตอนที่ 3 กล่าวถึงพระพุทธศาสนากับสถาบันการเมืองการปกครอง ตอนที่ 4 กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนใช้ภาษาที่กระชับและกะทัดรัด สื่อความหมายเข้าใจง่าย ใช้ประกอบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้เขียนมีความรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาแขนงต่างๆ เช่น สังคมศาสตร์ อักษรศาสตร์ ศาสนา ปรัชญาและวัฒนธรรม มีผลงานวิชาการมากมาย ทั้งตำราหนังสือและบทความวิชาการ หนังสือจัดพิมพ์จำหน่ายโดย “สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์” ทั้ง 4 ตอน มีความยาว 214 หน้า ไม่รวมหน้าเครดิต และบรรณานุกรม

หนังสือโดยผู้เขียนได้ย้อนประวัติศาสตร์ว่า พระพุทธศาสนาได้ถือกำเนิดขึ้นในชมพูทวีป หรือตอนทวีปอินเดียก่อนพุทธศักราช 80 ปี พระพุทธเจ้าผู้สถาปนาพระพุทธศาสนา ทรงมีพระนามเดิมว่า “สิทธัตถะ” มีพระนามตามพระโคตรหรือสกุลวงศ์ว่า “โคตรมะ” หรือ “โคตม” เมื่อออกบวชแล้วบุคคลบางกลุ่มในขณะนั้นเรียกพระองค์ท่านว่า “สมณโคตม” พระองค์เป็นพระราชโอรสในพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางมาया แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ ทรงเจริญวัยสมบูรณ์ด้วยทรัพย์และบริวาร ได้รับการศึกษาในสำนักที่ดี และทรงศึกษาได้อย่างรวดเร็ว ทรงใช้ชีวิตเยี่ยงสามัญชนทั่วไป ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางพิมพา พระราชธิดาในพระเจ้าสุปปพุทธะและพระนางอมมิตา แห่งกรุงเทวะหะ ประทับในปราสาทจนกระทั่งพระชนมายุได้ 29 พรรษา พระองค์ผ่านชีวิตฆราวาสแบบคนทั่วไป เพราะมีทั้งภรรยาและบุตร หลังจากเกิดความเบื่อหน่ายและออกแสวงหาโมกขธรรม อยู่ 6 ปี จึงได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยพระองค์เอง ณ ใต้ร่มต้นมหาโพธิ์ ริมฝั่ง

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail: mcu.nakhonsawan@gmail.com

แม่น้ำเนรัญชรา ด้านทิศตะวันตก ตำบลอรุณเวลาเสนานิคม รัฐมคธ เมื่อเวลาใกล้รุ่ง ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนหก ก่อนพุทธศักราช 45 ปี

ผู้เขียนได้ย่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์พุทธศาสนาให้สั้นและกระชับแต่เข้าใจได้ สำหรับผู้ที่ผ่านการศึกษาพระพุทธศาสนาบ้างหรือมีพื้นฐานทางศาสนาพุทธอยู่บ้างจะเข้าใจได้ลึกซึ้ง และใช้เป็นคู่มือในการค้นคว้าเพิ่มเติมสำหรับครูอาจารย์ตลอดถึงเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นสำหรับนักวิชาการและการทำวิจัย พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้หลักอริยสัจ 4 และทรงประกาศพระธรรมอันประเสริฐที่เรียกว่า “อริยสัจ” ตามพุทธปณิธานที่จะทรงให้ผู้อื่นรู้ตามพระองค์ เพื่อจะได้พ้นทุกข์

งานประกาศพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างเครือข่ายและขยายเข้าสู่หมู่ชนทุกหมู่เหล่าอย่างรวดเร็ว ทรงใช้เวลาในการประกาศพระพุทธศาสนาอยู่ 45 ปี ก็ได้เสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ ศาโลโนทยาน ใกล้กรุงกุสินารา แห่งสาธารณรัฐมคธ ก่อนพุทธศักราช 1 ปี เมื่อคืนวันอังคาร เพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีมะเส็ง สิริพระชนมายุ 80 พรรษา พวกเจ้ามคธกษัตริย์ได้ทรงจัดการถวายพระเพลิงพระพุทธรูปหลังพุทธปรินิพพาน 7 วัน และได้มีพิธีฉลองสมโภชพระบรมสารีริกธาตุเป็นเวลา 7 วัน เมื่อพระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานนั้น พระองค์ได้ประทานโอวาทหลายเรื่องแก่พระสงฆ์สาวกและผ่านพระอานนท์พุทธอนุชา เช่น หลักธรรมบ้าง แนวปฏิบัติบ้าง ทั้งของพระสงฆ์และฆราวาสในอนาคต มีใจความย่อว่า “อานนท์ ต่อไปในภายภาคหน้า ถ้าสงฆ์ปรารถนาจะถอนสิกขาบทเล็กน้อยบ้างก็ได้” ด้วยเหตุนี้หลังพุทธปรินิพพาน 3 เดือน พระมหากัสสปเถระได้เรียกพระเถระ 500 รูป ซึ่งล้วนเป็นพระอรหันต์ ทั้งสิ้นเพื่อร่วมกันกระทำปฐมสังคายนาพระธรรมวินัย ณ กรุงราชคฤห์ เหตุการณ์จุดนี้ทำให้ทราบว่าได้เกิดรอยร้าวเล็กๆ คณะสงฆ์แล้ว เพราะพระเถระรูปหนึ่งนามว่า “ปุณณะ” ไม่ระบุว่าเป็นพระอรหันต์หรือเปล่าและไม่ได้เข้าประชุม ไม่เห็นด้วยกับมติที่ประชุมในบางประเด็นแต่แพ้เพราะเสียงส่วนใหญ่ จึงได้แยกตัวออกไป นี่แสดงถึงรอยร้าวเล็กๆ ในคณะสงฆ์และตามมาในภายหลังจนเกิดเป็นนิกายมหายานที่สุด

ประเด็นหลักในตอนนี ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับอาณาจักร หรือพระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ เริ่มจากพระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ในอินเดียโบราณ ตลอด 45 ปีในการประกาศพระพุทธศาสนาในชมพูทวีป พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพุทธจริยาในฐานะที่พระองค์ทรงเป็น “พระพุทธเจ้า” ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่แก่พระประยูรญาติและแก่ชาวโลก เกิดความผูกพันในฐานะส่วนตัวและส่วนรวมกับเจ้าผู้ครองนครในขณะนั้นอย่างมากหลายพระองค์ หนังสือได้ให้รายละเอียดไว้ ดังนี้

1. พระเจ้าพิมพิสาร พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์แห่งแคว้นมคธครองราชสมบัติอยู่เป็นเวลา 52 ปี มีพระอัคมเหสีพระนามว่า “เวเทหิ” ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้ามหาโกศลแห่งแคว้นโกศล “พระเจ้าพิมพิสารเป็นพระสหายกับพระโคตมพุทธเจ้าสมัยที่ยังเป็นพระกุมาร”² ด้วยพระเจ้าสุทโธทนะทรงสนิทสนมกับพระบิดาของพระเจ้าพิม

²Rawlinson, Hugh George, a Concise History of the Indian People, (London: Oxford University Press, 1950) p. 46.

พิสาร พระองค์นับถือพระพุทธศาสนา ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง จนแคว้นของพระองค์มีชื่อเสียงขจรขยายไปทั่วว่าเป็นดินแดนแห่งพระธรรม พระเจ้าพิมพิสาร เป็นพระโสดาบัน มีพระอัศรมเหสีพระนามว่าพระนางเวเทหิ เป็นพระกนิษฐาในพระเจ้าปเสนทิโกศล พระเจ้าปเสนทิโกศลก็ได้พระกนิษฐาของพระเจ้าพิมพิสารเป็นพระมเหสีเช่นกัน พระเจ้าพิมพิสารมีพระราชโอรสนามว่าชาตศัตรู (ผู้เกิดมาไม่เป็นศัตรู) ไทรทำนายว่า พระโอรสองค์นี้จะทำปิตุฆาต แต่พระเจ้าพิมพิสารก็มีสนพระทัยต่อคำทำนาย ทรงอบรมให้การศึกษาพระโอรสเป็นอย่างดี เจ้าชายก็อยู่ในพระโอวาทเป็นอย่างดี แต่พอเจ้าชายน้อยได้รู้จักพระเทวทัต ถูกพระเทวทัตหลอกล่อให้เห็นผิดเป็นชอบ จนจับพระเจ้าพิมพิสารขังคุกให้ออดพระกระยาหาร และทำการทรมานต่างๆ เช่น กรีดพระบาทของพระเจ้าพิมพิสาร เพื่อให้เดินจงกรมทำสมาธิไม่ได้ เป็นต้น จนพระองค์เสด็จสวรรคต ไปเกิดเป็นยักษ์ชื่อ "ชนวสกะ"³ ในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา พระเจ้าพิมพิสารเป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรมทรงอุปถัมภ์ศาสนาพุทธเป็นอย่างดี ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญแพร่หลายทั่วแคว้นมคธ

2. พระเจ้าปเสนทิโกศล พระเจ้าปเสนทิโกศล มีพระนามเดิมว่า ปเสนทิ เป็นพระราชโอรสในพระเจ้ามหาโกศล กรุงสาวัตถี เมืองหลวงของแคว้นโกศล มีพระภคินีนามว่า เวเทหิ พระมเหสีของพระเจ้าพิมพิสารแห่งกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ เมื่อได้เจริญวัยได้ไปศึกษาศิลปวิทยาที่เมืองตักกิสลา ณ สำนักตักกิสลา ต่อมาก็ได้ทรงขึ้นครองราชย์ต่อจากพระราชบิดาเป็น พระเจ้าปเสนทิโกศล ด้วยพระอุปถัมภ์ของพระเจ้าปเสนทิโกศลนี้เองคือเหตุผลที่เมืองสาวัตถีเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญอันดับที่ 2 รองจากเมืองราชคฤห์

3. พระเจ้าอชาตศัตรู ครองราชย์ 2 ปีก่อน พุทธศักราช 83 เป็นพระราชอาองค์ที่ 3 แห่งแคว้นมคธ ปกครองทางตอนเหนือของอินเดีย เป็นพระราชโอรสในพระเจ้าพิมพิสาร และพระนางเวเทหิ พระธิดาของพระเจ้ามหาโกศลแห่งแคว้นโกศลและพระภคินีของพระเจ้าปเสนทิโกศล พระเจ้าอชาตศัตรูเป็นอุบาสก และผู้อุปถัมภ์สังคายนาครั้งที่หนึ่งในศาสนาพุทธ ทรงปกครองการเมืองโดยตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมและราชสังคัตถุ ทำให้ประชาราษฎร์อยู่อย่างมีความสุข และยังมีแสนยานุภาพเป็นที่เกรงขามของแคว้นอื่น แต่ก็ไม่สามารถอุปสมบทหรือบรรลุนิพพานขั้นสูง เพราะการกระทำหนักคือปิตุฆาต พระองค์ทำนุบำรุงศาสนาพุทธด้วยดีโดยตลอด

4. พระเจ้าสุทโธทนะ พระองค์มีพระนามราชสกุลว่า “โคตรมะ” มีพระอัศรมเหสีนามว่าพระนางสิริมหามายา มีพระราชโอรสพระองค์หนึ่งคือ “เจ้าชายสิทธัตถะ” ซึ่งต่อมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และหลังจากพระสิทธัตถะตรัสรู้ได้ 7 วัน พระนางสิริมหามายาก็สวรรคต พระสุทโธทนะจึงอภิเษกสมรสใหม่กับพระนางมหาปชาบดีหรือโคตมี ซึ่งเป็นพระกนิษฐาร่วมชนนีกับพระนางสิริมหามายา และมีพระโอรสคือ “เจ้าชายนันทะ และพระธิดาคือ เจ้าหญิงรูปนันทา” พระเจ้าสุทโธทนะเป็นกษัตริย์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและยึดมั่นในราชประเพณีอย่างเคร่งครัดในการปกครองบ้านเมือง

³พระมหาสุทนต์ สุนทรธมโม, *ชาดกและประวัติพุทธสาวก-พุทธสาวิกา*, (ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา, 2548), หน้า 127.

พระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาลทำให้ทราบว่าเกี่ยวข้องกับพระเจ้าแผ่นดินและเจ้าผู้ครองนครหรือหลายพระองค์และหลายเมืองจนสิ้นสมัยพุทธกาลและหลังพุทธกาลประมาณช่วง พุทธศักราช 269-311 เป็นช่วงที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงมีอำนาจสูงสุดและมีอำนาจมากที่สุดในประวัติศาสตร์อินเดีย พระองค์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในพระพุทธศาสนา เป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ในชมพูทวีป เป็นพระอัครศาสนูปถัมภกทั้งฝ่ายมหายานและเถรวาท ตามพระราชประวัติในคัมภีร์อโศกาวทานของฝ่ายมหายาน ในสมันตปาสาทิกา ที่ปวงศ์ และมหาวงศ์ ของฝ่ายเถรวาท และทรงอุปถัมภ์ผู้ที่นับถือศาสนาชนโดยการถวายภัตตาหารแก่ชนิกชนเพื่อไปประกอบพิธีทางศาสนา จากการส่งสมณทูตไปเผยแผ่ศาสนาของพระเจ้าอโศกมหาราช ยังผลให้สยามประเทศในขณะนั้นได้รับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 2: การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ลังกาทวีปและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บทที่ 2 ของหนังสือ ผู้เขียนได้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากอินเดียสู่พื้นที่ต่างๆ ในโลก โดยผู้เขียนได้ใช้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ คือ การทำสังคายนาพระพุทธศาสนาครั้งที่ 3 ที่มีพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นองค์ประธาน มีการส่งสมณทูต 9 สายเดินทางสู่แว่นต่าง ๆ ทั้งในชมพูทวีปและนอกชมพูทวีป รวมทั้งประเทศไทยด้วย พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศสยามในขณะนั้นเรียกว่าสุวรรณภูมิ ไม่ระบุว่าคือพื้นที่ใดบ้าง แต่อนุมานว่า คือ กลุ่มประเทศอาเซียนในปัจจุบันทั้งหมด ประกอบด้วยประเทศไทย พม่า ลาว เขมร มาเลเซียและอินโดนีเซีย และผู้เขียนได้แสดงรายละเอียดในการเข้ามาของพระพุทธศาสนาในยุคแรกถูกเรียกว่าพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ โดยเริ่มจากสมัยสุโขทัย อยุธยา และธนบุรี-รัตนโกสินทร์

พระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยมาตลอดอันยาวไกลนั้น ล้วนผูกพันกับสถาบันการปกครอง โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้เขียนได้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการทางศาสนาและความผูกพันของพระพุทธศาสนาต่อสถาบันการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะยุคแรกๆ ที่ประเทศไทยยังปกครองด้วยระบบสมบูรณาญาสิทธิราช พระเจ้าแผ่นดินทุกๆ พระองค์ล้วนเป็นพุทธศาสนิกและทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก คือ นับถือพระพุทธศาสนาและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงยิ่ง ผู้เขียนได้แสดงถึงความผูกพันระหว่างพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไว้อย่างละเอียดในตอนที่ 4 มีชื่อว่า “พระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา” เริ่มจาก

สมัยอาณาจักรล้านนา ปี พุทธศักราช 1839 พญามังราย ทรงสร้างราชธานีขึ้นชื่อว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” ได้ตั้งถิ่นฐาน ณ ลุ่มแม่น้ำปิง ได้สร้างเมือง สร้างวัง และวัดขึ้น ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ได้สร้างวัดต่างๆ มากมาย ทั้งที่เป็นฝ่ายคามวาสี และอรัญญวาสี จนพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง เมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนา เช่น เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และพะเยา ต่างก็มีความเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพระพุทธศาสนา พิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลต่อชาวล้านนาอย่างมาก ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรกในดินแดนประเทศไทยปัจจุบันขึ้น ณ วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) เมื่อ ปี พุทธศักราช 2020 ในสมัย

ล้านนา ได้เกิดมีพระเถระนักปราชญ์ชาวล้านนาหลายรูป ท่านเหล่านั้นได้รจนาคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นจำนวนมาก ได้แก่ พระสิริมังคลาจารย์ พญาณกิตติเถระ พระรัตนปัญญา พระโพธิรังษี พระนันทาจารย์ และพระสุวรรณรังสี

หลังจากอาณาจักรพุกามและกัมพูชาเสื่อมอำนาจลง คนไทยจึงได้ตั้งตัวเป็นอิสระ ได้ก่อตั้งอาณาจักรขึ้นเอง 2 อาณาจักร ได้แก่ อาณาจักรล้านนาทางภาคเหนือของไทย ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่และอาณาจักรสุโขทัยซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดสุโขทัยในปัจจุบัน เมื่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเสด็จขึ้นครองราชย์ ทรงสดับกิตติศัพท์ของพระสงฆ์ลังกา จึงทรงอาราธนาพระมหาเถระสังฆราช ซึ่งเป็นพระเถระชาวลังกาที่มาเผยแผ่อยู่ที่นครศรีธรรมราช มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกรุงสุโขทัย

ตอนที่ 3: พระพุทธศาสนากับสถาบันการเมืองและการปกครอง

ชื่อบทของตอนนี ถือว่าเป็นบทที่ 3 ของหนังสือ ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่า อาณาจักรและศาสนจักรต่างมีระบบการบริหารและการจัดการเป็นของตนเอง “พระพุทธศาสนาซึ่งอยู่ในฝ่ายศาสนจักรก็มีระบบการบริหารจัดการเป็นของตนเองเช่นกัน พระพุทธศาสนาไม่ใช้การเมือง แต่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักธรรมคำสอนอันเป็นจริยศาสตร์ จริยธรรมสำหรับเสนอให้นักบริหารนักปกครองและนักการเมืองนำไปปรับใช้กับระบบการเมืองให้เป็นระบบที่ประกอบด้วยธรรม เป็นระบบคุณธรรมและพระพุทธศาสนามีจริยศาสตร์ จริยธรรมสำหรับนักบริหาร นักปกครอง และนักการเมือง ให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณธรรม มีจริยธรรม และมีคุณค่าแท้จริง”⁴ ผู้เขียนได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับบทนิยามทางศาสนา ให้ความหมายว่า “ศาสนา” เป็นทั้งคำสั่งและคำสอน คำสั่ง หมายถึงข้อห้าม มีหลักศีล และหลักคำสอนที่เป็นแนวในการดำเนินชีวิตตั้งแต่ระดับต่ำสุดจนขึ้นสูงสุด คือ ระบบศีลธรรม นั่นเอง หลักการดำเนินชีวิตมีกรอบและเป็นข้อห้าม เช่น ศีล 5 ศีลอุโบสถ จนถึง ศีล 10 ศีล 227 และศีลสำหรับภิกษุณี ตลอดถึงหลักคำสอนสำหรับนักปกครองในระบบต่างๆ

ตอนที่ 4: พระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา

ในตอนนีผู้เขียนแสดงรายละเอียดให้ทราบว่า พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ได้เข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทย ถึง 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และครั้งที่ 2 ในสมัยพระยาสิทธิ พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก ศิลปะสมัยสุโขทัยได้รับการกล่าวขานว่างดงามมาก โดยเฉพาะพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย มีลักษณะงดงาม ไม่มีศิลปะสมัยใดเหมือน และก่อให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญต่อชาติสืบมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น

1) ชินกาลมาลีปกรณ์

⁴ ดนัย ไชยโยธา, พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอบีเดียส์, 2548), หน้า 82.

- 2) สิทิงคหพุทธรูปที่ปนี หรือ สิทิงคินทานที่แต่งโดย “พระโพธิรังสี”
- 3) จามเทววงศ์ แต่งโดย “พระโพธิรังสี”
- 4) ตำนานมูลศาสนา แต่งโดย “พระพุทธญาณเจ้าและพระพุทธพุกาม”
- 5) พระคัมภีร์มั่งคั่งถกที่ปนี แต่งโดย “พระสิริมงคล”

หนังสือได้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในสยามประเทศที่เกี่ยวข้องกับราชอาณาจักรพม่าที่ราชอาณาจักรล้านนาสุโขทัยที่ตกเป็นประเทศราชของอยู่ระยะหนึ่งนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีรูปแบบจากราชาอาณาจักรพม่าสมัยนั้นเรียกว่า “อาณาจักรพุกาม”

พระพุทธศาสนาในสมัยอยุธยาที่มีความเป็นฮินดูปนอยู่ค่อนข้างมาก พิธีกรรมต่าง ๆ ได้ปะปนพิธีของพราหมณ์มากกว่าที่ใดๆ ราชกรูอยุธยามุ่งในเรื่องการบุญการกุศล สร้างวัดวาอาราม สร้างปูชนียวัตถุ บำรุงศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ในสมัยอยุธยาต้องประสบกับภาวะสงครามกับพม่า จนเกิดภาวะวิกฤตทางศาสนาหลายครั้ง ประวัติศาสตร์อยุธยาแบ่งเป็น 4 ช่วง ได้แก่

สมัยอยุธยาช่วงแรก (พุทธศักราช 1991 - 2031) ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยความสงบร่มเย็น ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ผนวชเป็นเวลา 8 เดือน เมื่อ พุทธศักราช 1998 และทรงให้พระราชโอรสกับพระราชนัดดาผนวชเป็นสามเณรด้วย สันนิษฐานว่าเป็นการเริ่มต้นของประเพณีการบวชเรียนของเจ้านายและข้าราชการ ในรัชสมัยของพระองค์ ได้มีการรณนาหนังสือมหาชาติคำหลวง ใน พุทธศักราช 2025

สมัยอยุธยาช่วงที่สอง (พุทธศักราช 2031 - 2173) สมัยนี้ได้รับความนิยมในการสร้างวัดขึ้น ทั้งกษัตริย์และประชาชนทั่วไป นิยมสร้างวัดประจำตระกูล ในสมัยพระเจ้าทรงธรรมได้พบพระพุทธบาท สระบุรี ทรงให้สร้างมณฑปครอบพระพุทธบาทไว้ และโปรดให้ชุมชนราชบัณฑิตแต่งกาพย์มหาชาติ เมื่อ พุทธศักราช 2170 และโปรดให้สร้างพระไตรปิฎกด้วย

สมัยอยุธยาช่วงที่สาม (พุทธศักราช 2173 - 2275) พระมหากษัตริย์ที่มีพระนามยิ่งใหญ่ที่สุดในศตวรรษนี้ ได้แก่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์ทรงมีบทบาทอย่างมากทั้งต่อฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักร ทรงส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า สมัยนี้ฝรั่งเศสได้เข้ามาติดต่อกับไทย และได้พยายามเผยแพร่คริสต์ศาสนา และอาจทูลขอให้พระนารายณ์เข้ารีต แต่พระองค์ทรงมีนัยในพระพุทธศาสนา มิชชันนารีฝรั่งเศสจึงต้องผิดหวังไป

สมัยอยุธยาช่วงที่สี่ (พุทธศักราช 2275 - 2310) พระมหากษัตริย์ที่ทรงมีบทบาทมากในยุคนี้นี้ ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เสวยราช เมื่อ พุทธศักราช 2275 การบวชเรียนกลายเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาถึงยุคหลัง ถึงกับกำหนดให้ผู้ที่จะเป็นขุนนาง มียศถาบรรดาศักดิ์ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาก่อนนั้น จึงจะทรงแต่งตั้งตำแหน่ง

หน้าที่ให้ ในสมัยนี้ได้ส่งพระภิกษุเถระชาวไทยไปฟื้นฟูพุทธศาสนาในประเทศลังกาตามคำทูลขอของกษัตริย์ลังกา เมื่อ พุทธศักราช 2296 จนทำให้พุทธศาสนากลับเจริญรุ่งเรืองในลังกาอีกครั้ง จนถึงปัจจุบัน และเกิดนิกายของคณะสงฆ์ไทยขึ้นในลังกา ชื่อว่านิกายสยามวงศ์ นิกายนี้ยังคงมีอยู่ถึงปัจจุบัน

รัชกาลที่ 1 (พุทธศักราช 2325 - 2352) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อปี พุทธศักราช 2325 ต่อจากพระเจ้าตากสิน ได้ทรงย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรี มาตั้งราชธานีใหม่ เรียกชื่อว่า กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์

ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดต่างๆ เช่น การสร้าง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นต้น โปรดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 9 และถือเป็นครั้งที่ 2 ในดินแดนประเทศไทยปัจจุบัน ณ วัดมหาธาตุทรงตรากฎหมายคณะสงฆ์ขึ้น เพื่อจัดระเบียบการปกครองของสงฆ์ให้เรียบร้อย ทรงจัดให้มีการสอบพระปริยัติธรรม ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์แรกของกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสถาปนาพระสังฆราช (ศรี) เป็นสมเด็จพระสังฆราช เมื่อปี พุทธศักราช 2352

รัชกาลที่ 2 (พุทธศักราช 2352 - 2367) พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ พุทธศักราช 2352 เป็นทรงทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนาเหมือนอย่างพระมหากษัตริย์ไทยแต่โบราณในรัชสมัยของพระองค์ได้ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชถึง 3 พระองค์ คือ สมเด็จพระสังฆราช (มี) สมเด็จพระสังฆราช (สุก) และสมเด็จพระสังฆราช (สอน)

พุทธศักราช 2357 ทรงจัดส่งสมณทูต 8 รูป ไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศลังกา ได้จัดให้มีการจัดงานวันวิสาขบูชาขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อพุทธศักราช 2360 ซึ่งแต่เดิมก็เคยปฏิบัติต่อกันมาเมื่อครั้งกรุงสุโขทัย แต่ได้ขาดตอนไปตั้งแต่เสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า จึงได้มีการฟื้นฟูวันวิสาขบูชาใหม่ ได้โปรดให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการสอบไล่ปริยัติธรรมขึ้นใหม่ ได้ขยายหลักสูตร 3 ชั้น คือ เปรียญตรี - โท - เอก เป็น 9 ชั้น คือ ชั้นประโยค 1 - 9

รัชกาลที่ 3 (พุทธศักราช 2367 - 2394) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้มีการสร้างพระไตรปิฎกฉบับหลวงเพิ่มจำนวนขึ้นไว้อีกหลายฉบับครบถ้วนกว่ารัชกาลก่อน ๆ โปรดให้แปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดวชิราลงหลายแห่ง และสร้างวัดใหม่ คือ วัดเทพธิดาราม วัดราชราชนัดดา และวัดเฉลิมพระเกียรติ ได้ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อสอนหนังสือไทยแก่เด็กในสมัยนี้ได้เกิดนิกายธรรมยุติกขึ้น โดยพระวชิรญาณเถระ (เจ้าฟ้ามกุฏ) ขณะที่ผนวชอยู่ได้ทรงศรัทธาเลื่อมใสในจริยาวัตรของพระมอญ ชื่อ ชาย ฉายา พุทธวิโส จึงได้ทรงอุปสมบทใหม่ เมื่อ พุทธศักราช 2372 ได้ตั้งคณะธรรมยุติกขึ้นในปี พุทธศักราช 2376 แล้วเสด็จมาประทับที่วัดบวรนิเวศวิหาร และตั้งเป็นศูนย์กลางของคณะธรรมยุติ

รัชกาลที่ 4 (พุทธศักราช 2394 - 2411) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เมื่อทรงเป็นเจ้าฟ้ามงกุฎได้ผนวช 27 พรรษาแล้วได้ลาสิกขาขึ้นครองราชย์เมื่อพระชนมายุ 57 พรรษา ใน พุทธศักราช 2394 ด้านการพระศาสนา ทรงพระราชศรัทธาสั่งสร้างวัดใหม่ขึ้นหลายวัด เช่น วัดปทุมวนาราม วัดโสมนัสวิหาร วัดมกุฏกษัตริยาราม วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม และวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม เป็นต้น ตลอดจนบูรณะวัดต่าง ๆ อีกมาก โปรดให้มีพระราชพิธี "มาฆบูชา" ขึ้นเป็นครั้งแรก ใน พุทธศักราช 2394 ณ ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม จนได้ถือปฏิบัติสืบมาจนถึงทุกวันนี้

รัชกาลที่ 5 (พุทธศักราช 2411 - 2453) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อ พุทธศักราช 2411 ทรงสร้างวัดใหม่ขึ้น คือ วัดราชบพิธวัดเทพศิรินทราวาส วัดเบญจมบพิตร วัดอัมพวันนิมิตร วัดจุฬาทิศราชธรรมสภา และวัดนิเวศธรรมประวัติ ทรงบูรณะวัดมหาธาตุ และวัดอื่น ๆ อีก ทรงนิพนธ์วรรณกรรมทางพุทธศาสนาจำนวนมาก โปรดให้มีการเริ่มต้นการศึกษาแบบสมัยใหม่ในประเทศไทย โดยให้พระสงฆ์รับภาระช่วยการศึกษาของชาติ

พุทธศักราช 2427 ได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรขึ้นเป็นแห่งแรก ณ วัดมหารณพาราม

พุทธศักราช 2414 โปรดให้จัดการศึกษาแก่ประชาชนในหัวเมือง โดยจัดตั้งโรงเรียนในหัวเมืองขึ้น

พุทธศักราช 2435 มีพระบรมราชโองการประกาศตั้งกรมธรรมการเป็นกระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน) โปรดให้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกด้วยอักษรไทย จบละ 39 เล่ม จำนวน 1,000 จบ

พุทธศักราช 2432 โปรดให้ย้ายที่ราชบัณฑิตยสถานจากพระปรีดิตรมแก่พระภิกษุสามเณร จากในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ออกมาเป็นบาลีวิทยาลัย ชื่อมหาธาตุวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุ

พุทธศักราช 2439 ได้ประกาศเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัยเป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่ศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาการชั้นสูงของพระภิกษุสามเณร

พุทธศักราช 2436 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงจัดตั้ง "มหามกุฏราชวิทยาลัย" ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งศึกษาพระพุทธานุสาแก่พระภิกษุสามเณรฝ่ายธรรมยุติกนิกาย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเปิดในปีเดียวกัน

รัชกาลที่ 6 (พุทธศักราช 2453 - 2468) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์ ทรงพระปรีชาปราดเปรื่องในความรู้ทางพระศาสนา ทรงนิพนธ์หนังสือแสดงคำสอนในพระพุทธศาสนาหลายเรื่อง เช่น เทศนาเสือป่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร เป็นต้น ถึงกับทรงอบรมสั่งสอนอบรมข้าราชการด้วยพระองค์เอง โปรดให้ใช้พุทธศักราช (พุทธศักราช) แทน ร.ศ. เมื่อ พุทธศักราช 2456 ให้เปลี่ยนกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ

พุทธศักราช 2454 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเปลี่ยนวิธีการสอบบาลีสนามหลวงจากปากเปล่ามาเป็นข้อเขียน เป็นครั้งแรก

พุทธศักราช 2469 ทรงเริ่มการศึกษาพระปริยัติธรรมใหม่ขึ้นอีกหลักสูตรหนึ่ง เรียกว่า "นักธรรม" โดยมีการสอบครั้งแรกเมื่อ เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2454 ตอนแรก เรียกว่า "องค์ของสามเณรรู้ธรรม"

พุทธศักราช 2462 ถึง พุทธศักราช 2463 โปรดให้พิมพ์คัมภีร์อรรถกถาแห่ง พระไตรปิฎกและอรรถกถาชาดก และคัมภีร์อื่นๆ เช่น วิสุทธิมรรค คัมภีร์มิลินทปัญหา เป็นต้น

รัชกาลที่ 7 (พุทธศักราช 2468 - 2477) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้มีการทำสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้น ตั้งแต่ พุทธศักราช 2468 - 2473 เพื่อถวายเป็น พระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เป็นการสังคายนาครั้งที่ 3 ใน เมืองไทย แล้วทรงจัดให้พิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ ชุดละ 45 เล่ม จำนวน 1,500 ชุด และพระราชทานแก่ประเทศต่าง ๆ ประมาณ 500 ชุด โปรดให้ย้ายกรมธรรมการกลับเข้ามา รวมกับกระทรวงศึกษาธิการ และเปลี่ยนชื่อกระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงธรรมการอย่าง เดิม โดยมีพระราชดำริว่า "การศึกษาไม่ควรแยกออกจากวัด" ต่อมาปี พุทธศักราช 2471 กระทรวงธรรมการประกาศเพิ่มหลักสูตรทางจริยศึกษาสำหรับนักเรียน ได้เปิดให้ฆราวาส เรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม โดยจัดหลักสูตรใหม่ เรียกว่า "ธรรมศึกษา" ในรัชสมัย รัชกาลที่ 7 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งยิ่งใหญ่ของไทย เมื่อคณะราษฎรได้ทำการ ปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบ ประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติเมื่อ พุทธศักราช 2477 ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล ขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ 8

รัชกาลที่ 8 (พุทธศักราช 2477 - 2489) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันท มหิดล เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ 8 ในขณะที่พระพระชนมายุ เพียง 9 พรรษาเท่านั้น และยังกำลังทรงศึกษาอยู่ในต่างประเทศ จึงมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในด้านการ ศาสนาได้มีการแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. พระไตรปิฎก แปลโดยอรรถ พิมพ์เป็นเล่มสมุด 80 เล่ม เรียกว่าพระไตรปิฎก ภาษาไทย แต่ไม่เสร็จสมบูรณ์ และได้ทำต่อจนเสร็จเมื่องานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ เมื่อปี พุทธศักราช 2500

2. พระไตรปิฎก แปลโดยสำนวนเทศนา พิมพ์ใบลาน แบ่งเป็น 1250 กัณฑ์ เรียกว่า พระไตรปิฎกฉบับหลวง เสร็จเมื่อ พุทธศักราช 2492

พุทธศักราช 2484 ได้เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ และกรมธรรมการเปลี่ยนเป็น กรมการศาสนา และในปีเดียวกัน รัฐบาลได้ออก พ.ร.บ. คณะ สงฆ์ พุทธศักราช 2484 เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม เพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับการปกครองแบบใหม่

พุทธศักราช 2488 มหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พุทธศักราช 2436 ได้ ประกาศตั้งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ชื่อ "สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย" เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม

พุทธศักราช 2498 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ถูกลอบปลงพระชนม์ เนื่องด้วยความวุ่นวายทางการเมือง เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จขึ้นครองราชย์ เป็นรัชกาลที่ 9 ในรัชสมัยรัชกาลที่ 9 (พุทธศักราช 2489 - 2559) ขายนिरนามเป็นขึ้นไปบนพานรัฐธรรมนูญ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เรียกร้องให้บรรจุนาพุทธ เป็นศาสนาประจำชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ 9 สืบต่อมา มีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา และทรงเป็นศาสนูปถัมภก ทรงให้การอุปถัมภ์แก่ทุกศาสนา ทรงสร้างวัดแห่งหนึ่งที่จังหวัดชลบุรี และทรงปกครองบ้านเมืองโดยสงบร่มเย็นตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในรัชสมัยรัชกาลที่ 9 ได้มีการส่งเสริมพุทธศาสนาในด้านต่างๆ มากมาย

พุทธศักราช 2500 ซึ่งเป็นปีครบรอบ 2,500 ปีที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน วันที่ 12-18 พฤษภาคม 2500 รัฐบาลได้จัดงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ ซึ่งอินเดียและลังกาเรียกว่า "พุทธชยันตี" โดยกำหนดให้วันที่ 12-14 พฤษภาคมเป็นวันหยุดราชการ ศาลาพิธีตั้งอยู่กลางท้องสนามหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ เป็นองค์ประธานเปิดงาน มีผู้แทนจาก 13 ประเทศเข้าร่วม พระสงฆ์ 2,500 รูป เจริญพระพุทธมนต์พร้อมกันดังก้องไปทั่วทุกทิศ และมีการเชิญชวนพุทธศาสนิกชนรักษาศีลห้า หรือศีลแปด ตลอด 7 วัน 7 คืน

ปี พุทธศักราช 2500 นี้ รัฐบาลได้กำหนดพิธีเฉลิมฉลองทั่วประเทศ มีการจัดสร้างพุทธมณฑล ขึ้น ณ ที่ดิน 2,500 ไร่ ระหว่างกรุงเทพ-นครปฐม แล้วสร้างพระมหาพุทธปถิมาปางประทับยืนลีลาสูง 2500 นิ้ว ภายในบริเวณรอบองค์พระมีภาพจำลองพระพุทธรูปประวัติ และมีพิพิธภัณฑ์ทางพระพุทธศาสนา ได้ปลูกต้นไม้ที่มีชื่อในพระพุทธศาสนา เช่น ต้นโพธิ์ ต้นไทร เป็นต้น สร้างพระพิมพ์ปางลีลาเป็นเนื้อชินและเนื้อผงจำนวน 4,842,500 องค์ พิมพ์พระไตรปิฎกแปลจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทยออกเผยแผ่ และบูรณะปูชนียสถาน วัด วาอารามทั่วพระราชอาณาจักร อุปสมบทพระภิกษุจำนวน 2,500 รูป และนิรโทษกรรมแก่นักโทษ ประกวด วรรณกรรม ศิลปะทางพระพุทธศาสนา โดยเชิญผู้แทนพุทธศาสนิกชนทั่วโลกมาร่วมอนุโมทนา และในปัจจุบันนี้มีประชากรไทยนับถือพุทธศาสนา มากกว่าร้อยละ 94 และมีพุทธศาสนิกชนมากเป็นอันดับ 4 ของโลก (รองจากประเทศจีน ญี่ปุ่น และเวียดนามตามลำดับ)

ข้อวิจารณ์

จุดเด่นของหนังสือ คือ การเรียบเรียงและการใช้ภาษา ภาษาที่ใช้กะทัดรัดสื่อความหมายได้ง่าย ใช้ได้กับทุกระดับชั้น และทรงให้รายละเอียดเชิงยกย่องเชิดชูเกียรติกับ “พระมหากษัตริย์ไทยทุกๆ พระองค์กับพระพุทธศาสนา” นับแต่พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านนา อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรอยุธยา และบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีส่วนช่วยเหลือสังคม เช่น การศึกษา และดำรงสถานะพระอาจารย์ ช่วยเหลือสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้านต่างๆ เช่น การปกครอง การค้า การศึกษา และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา จนทำให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำสถาบันชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์ ปัจจุบันพระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

จุดด้อย ผู้เขียนได้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างพระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคพุทธกาลจนหลังพุทธกาลและตอนที่พระพุทธศาสนาเดินทางออกจากชมพูทวีปสู่ดินแดนต่างๆ ในโลก ล้วนผูกพันอยู่กับระบบการเมืองการปกครองในมิติต่างๆ โดยเฉพาะพระมหากษัตริย์ในประเทศเหล่านั้นที่พระพุทธศาสนาเดินทางเข้าไปถึง แสดงถึงความสำคัญและความจริงที่ปรากฏในหลักธรรมคำสอน ที่สามารถพิสูจน์ได้โดยการปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ชาติของชนชาติต่างๆ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ล้วนเป็นประเทศที่มีอิทธิพลของพระพุทธศาสดารองอยู่ทั้งสิ้น หนังสือได้แสดงรายละเอียดในเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความผูกพันระหว่างพระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาอย่างกลมกลืนทำให้มองเห็นภาพประวัติศาสตร์ชาติได้อีกมิติหนึ่ง นอกจากนี้มิติทางประวัติศาสตร์ที่เคยศึกษาจากตำราที่ชาวต่างชาติได้บันทึกไว้หรือชนชาติต่างๆ ได้บันทึกในเชิงจดหมายเหตุและพงศาวดาร

ประเด็นที่เห็นด้วย

หนังสือเล่มนี้แม้ผู้เขียนจะใช้ทักษะความรู้ความชำนาญทางศาสนาและประวัติศาสตร์เรียบเรียงได้อย่างสมบูรณ์ แต่มีประเด็นที่ผู้วิจารณ์ขอเสนอ ดังนี้ผู้วิจารณ์เห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นเชิงประวัติศาสตร์ เพราะมันทำให้มองเห็นภาพรวมทางประวัติศาสตร์ของชาติว่า “ประเทศนี้ยังมีความขัดแย้งเชิงประวัติศาสตร์สูง เรายังมองหาตัวตนทางประวัติศาสตร์ชาติไทยไม่กระจ่างๆ มากนัก ในหมูนักประวัติศาสตร์เองก็ยังไม่มีความขัดแย้งกันอย่างมาหากจุดลงตัวไม่ได้ และที่สำคัญกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเองก็ยังไม่มีความชัดเจน เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติจากการบันทึกของต่างชาติ ที่เข้ามาทำการค้าหรือไม่ก็รุกรานทำสงครามล่าอาณานิคมบันทึกไว้เท่านั้น

การศึกษาประวัติศาสตร์ชาติ ผ่านมิติทางพระพุทธศาสนา สามารถมองเห็นประวัติศาสตร์ได้ชัดและยังสามารถรับรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมชนพระเพณีต่างๆ ของชาติได้ หนังสือได้แสดงรายละเอียดให้ทราบ่า “ศิลปวัฒนธรรมของชาติล้วนเกิดขึ้นจากพื้นฐานจิตใจที่เปี่ยมล้นด้วยศรัทธา สรรสร้างงานประติมากรรมให้ชนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวพันอยู่กับพระมหากษัตริย์ทุกยุคสมัย และกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่ทรงคุณค่า จะหาที่ใดในโลกนี้เสมอเหมือน

ผู้เขียนได้แสดงนิยามระบบการปกครองของสังคมว่า “หลักเกณฑ์การบริหารจัดการและพัฒนาประเทศ การปกครองประเทศ ในภูมิภาคนี้พระพุทธศาสนามีส่วนวางรากฐานไว้ก่อนแล้วจะเห็นได้จากหลักคำสอนหมวดต่างๆ ก่อนที่วิชาการด้านการปกครองของโลกตะวันตกเข้ามาถึง คนตะวันตกนำระบบการเมืองการปกครองเข้ามานั้นมาเพื่อยึดครองและปกครอง พร้อมกับการนำทรัพยากรต่างๆ ของชนชาติกลับสู่ประเทศตน ในขณะที่พระพุทธศาสนาสอนให้คนพึ่งพาตนเอง ยืนอยู่บนฐานตนเอง และพัฒนาตนเองให้เจริญก่อนแล้วจึงพัฒนาส่วนอื่นๆ อันเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็นที่ไม่เห็นด้วย

ประเด็นที่ขัดแย้งแม้ไม่มากแต่ก็มองได้ว่า มันควรจะเป็นอย่างอื่นได้ ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดเชิงประวัติศาสตร์ที่แหลมคม หากมองในมิติประวัติศาสตร์จะเห็นว่า ภูมิภาคแถบนี้ คือ จุดยุทธศาสตร์ที่ชาวตะวันตกพยายามที่จะครอบครอง เพราะมันคือแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และผู้คนในภูมิภาคเอง ก็แย่งชิงกันขึ้นเป็นใหญ่รุกรานรบกวน

ฆ่ากันเองล้มตายก็ไม่่น้อย พระเจ้าแผ่นดินเหล่านั้นก็ล้วนมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของตน แต่กลับไม่ใช่หลักศาสนาเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันกับชาติเพื่อนบ้าน

การมองว่าพระพุทธศาสนาเมื่อถึงจุดหนึ่งก็ไม่อาจต่อต้านสงครามได้ กลับกลายเป็นเหยื่อสงคราม ถึงขนาดบางประเทศที่มารุกรานเรากลับใช้ทหารตนเองปลอมเป็นพระสงฆ์ หรือนักบวชเป็นไส้ศึก จนกลายเป็นประเพณีว่า “พระไทยที่แท้ต้องโกนคิ้ว” ความจริงสิ่งนี้ไม่ใช่พุทธบัญญัติเกิดจากสาเหตุสงคราม และยุทธศาสตร์ทางการทหารสมัยนั้น ประเด็นสำคัญที่ไม่เห็นด้วย คือ ผู้เขียนแสดงความเด่นชัดในอัตลักษณ์ของพระพุทธเจ้าที่หลากหลาย ไม่แสดงรายละเอียดให้เห็นเสียทีเดียวก็พอ ในบทที่ 1 มีเชิงประวัติศาสตร์และพุทธประวัติ แต่ในบทที่ 4 หน้า 90 – 91 ก็แสดงไว้อีก พร้อมต่อท้ายด้วยหลักธรรมสำหรับพัฒนาการเมืองและการปกครอง หากจะรวมไว้ที่เดียวกับบทที่ 2 ก็ได้ ดูจะเป็นพื้นและเกี่ยวโยงกัน

สรุป

หนังสือเรื่อง พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์” เมื่อมองในภาพรวมและศึกษาอย่างละเอียด ได้ให้คุณค่าทางวิชาการที่ชัดเจน ทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ในส่วนของพุทธศาสตร์เอง ได้ให้ข้อมูลเบื้องต้นที่เด่นชัดเกี่ยวกับการเข้ามาในภูมิภาคนี้ของพระพุทธศาสนา ตลอดระยะเวลา ล้วนผูกพันอยู่กับ ระบบการเมืองและการปกครอง ไม่มีสักช่วงที่พระพุทธศาสนาปราศจากสถาบันการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์บ่งบอกว่าพระพุทธศาสนาที่ไม่มีสถาบันการเมืองการปกครองสนับสนุนล้วนแต่ตกต่ำและล่มสลายทั้งสิ้น

พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ในสยามประเทศล้วนเป็นพุทธมามกะสร้างผลงานพุทธศิลป์ที่ยิ่งใหญ่ให้กับแผ่นดิน เช่นกษัตริย์ของสุโขทัยและล้านนาจำนวนไม่น้อยยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เป็นรากฐานและแม่แบบที่สำคัญให้กับการสร้างงานพุทธศิลป์ในยุคสมัยต่อมา คือสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ซึ่งก็เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาของพระมหากษัตริย์ไทยและประชาชน ที่สร้างความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนาในสยามประเทศมากกว่า 700 ปี

บรรณานุกรม

- ดนัย ไชยโยธา. พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2548.
- พระมหาเกียรติ สุกิตติ. มหาชนบท 16 แคว้นในสมัยพุทธกาล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรไทย, 1513.
- พระมหาสุนทร สุนทรธมโม. ขาดกและประวัติพุทธสาวก-พุทธสาวิกา. ขอนแก่น: คลังนาโนวิทยา, 2548.
- Rawlinson, Hugh George. a Concise History of the Indian People. London: Oxford University Press, 1950.

จริต 6 ศาสตร์ในการอ่านใจคน

เขียนโดย ดร. อนุสร จันทพันธ์, ดร.บุญชัย โกศลธนากุล

พระครูพิพัฒนกิจจาทร (เทิดทูน ธมฺมาโม) ¹

บทนำ

จริต 6 ศาสตร์ในการอ่านใจคน ภายใต้แนวคิดที่ว่า “มนุษย์ต่างมีระบบความคิด ระบบการมองโลกที่แตกต่างกัน” คำว่า “จริต” มีการให้ความหมายว่าเป็นความประพฤติ เป็น กิริยาอาการที่แสดงออกมาให้เห็น มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “จริย” “จริยา” หรือ “จรรยา” เป็นความประพฤติที่เกิดจากพื้นเพ และนิสัยใจคอ เมื่อเปรียบเทียบกับคำว่า “จริต” กับคำว่า “จริยา” จึงแปลความหมายในภาพรวมได้ว่า “ความประพฤติปกติ หมายถึง พื้นเพ ของจิต นิสัย ลักษณะความประพฤติที่หนักไปทางใดทางหนึ่งตามสภาพจิตที่เป็นปกติของ บุคคลนั้น ๆ ตัวความประพฤตินั้นเรียกว่า จริยา ที่บุคคลผู้นั้นมีลักษณะนิสัยและความ ประพฤติอย่างนั้นๆ ทั้งนี้ได้แบ่งจริตตามความหมายทางพุทธศาสนาออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ “ราคะจริต โมหะจริต สัทธาจริต วิตะกจริต และพุทธจริต” และโดยธรรมชาติมนุษย์มีจริต ทั้ง 6 เป็นพื้นฐานของจิตใจแต่คนๆ หนึ่งอาจมีจริตมากกว่าหนึ่งจริตอย่างผสมผสานกันได้ แต่ จะมีจริตใดจริตหนึ่งที่เด่นกว่าจริตอื่นๆ อยู่ ซึ่งผู้ใดที่มีจริตอย่างไหนมากกว่าอย่างอื่นก็ เรียกชื่อตามจริตนั้นเช่น “คนราคะจริต คนโมหะจริต คนโทสะจริต คนสัทธาจริต คนวิตะกจริต คน พุทธจริต” ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจริตของมนุษย์ซึ่งส่งผลให้เกิดมีจริตที่แตกต่างคือปัจจัยที่เรียก โดยรวมว่าบุคลิภาพ อันส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตไม่ว่าจะด้านใดๆ ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ “ความสามารถในการทำหน้าที่และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม” เป็นนิยามที่ สรุปรวบยอดในหนังสือเล่มนี้ของผู้วิจารณ์ การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพได้นั้น จะต้อง เข้าใจธรรมชาติของตนเองและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี การทราบลักษณะนิสัยพื้นฐานของเราเอง และเพื่อนร่วมงานและลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาว่าเป็นอย่างไร รู้ข้อดีและข้อจำกัดของกัน และกันเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในบทบาทของแต่ละคน ล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน ในองค์กรสังคมและประเทศชาติ การมีความรู้ด้านจริตของมนุษย์นั้นจะช่วยให้เข้าใจธรรมชาติ ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง เพราะเป็นบุคลิภาพพื้นฐานตามที่เป็นจริงในปัจจุบัน หนังสือได้ให้แนวคิดรวบยอดไว้ว่า “ภูเขาสามารถถล่มมาเป็นถนน แม่น้ำสามารถเปลี่ยน ทางเดิน แต่นิสัยใจคอคน ยากแท้ที่จะเปลี่ยน”

จริต จึงหมายถึง ประเภทของสภาวะจิตของคนตามธรรมชาติ ความประพฤติ ซึ่งหนักไปทางใดทางหนึ่ง ที่มีประจำอยู่ในจิตใจ จนติดเป็นนิสัย แบ่งออกเป็น 6 ประเภท

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มจร วิทยาเขต นครสวรรค์

จริตที่มีอยู่ในตัวบุคคลนั้นอาจมีจิตครบถ้วนทั้ง 6 จริต เพียงแต่จริตหนึ่งอาจมีอิทธิพลมากจนกระทั่งแสดงออกมานำหน้าจริตอื่น ๆ อาจนำหน้าอยู่เป็นปกติ หรือนำหน้าเพียงบางครั้งบางคราว โดยเฉพาะในขณะที่กำลังตกอยู่ในความประมาท ขาดสติ เพราะถูกอำนาจกิเลสครอบงำไว้ จริตที่ไม่ดีย่อมแสดงออกมาได้ บุคคลจึงต้องได้รับการพัฒนาตนเองเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจ การทำความเข้าใจตนเอง แจ่มแจ้งในตนเอง สามารถบอกได้ว่า มีสิ่งใดที่ดีและไม่ดีอย่างไร ควรแก้ไขปรับปรุงส่วนใด อีกทั้งยังสามารถเข้าใจผู้อื่น การรู้จิตจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาด้าน เพื่อการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งนี้พบว่ามีกรนำแนวคิดจริต 6 มาใช้ในทางการบริหารเพื่อศึกษาบุคลิกภาพของนักบริหารเพื่อจัดกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่วางแผน การจัดการองค์กร จัดคนเข้าทำงาน สั่งการ และควบคุม การทำงานให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ที่เรียกว่าจริต 6 ในเชิงบริหาร หนังสือที่เขียนขึ้นด้วยสมมติฐานเกี่ยวกับมนุษย์ 3 ประการ คือ “ไม่เข้าใจตนเองและผู้อื่น การไม่สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้ หลักการเกี่ยวกับจริต 6 หากใครศึกษาให้ละเอียดจะเปลี่ยนแปลงชีวิตและสภาพการณ์รอบข้างได้”

ผู้วิจารณ์เห็นว่าหนังสือได้สื่อให้เห็นประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการรู้จิตคนเป็นประโยชน์ด้านการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพเพื่อการประกอบอาชีพ และการพัฒนาด้านจิตใจ และอารมณ์ตลอดถึงจิตวิญญาณ คือ ปัญหาที่ต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับจริต ถึงจะได้ผลดี การ รู้จิตของตน ทำให้เกิดการรับรู้ว่าจะต้องพัฒนาตนเองอย่างไร มีสิ่งใดที่เหมาะสมอยู่แล้ว มีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุง เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเอง และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

หนังสือเล่มนี้ช่วยให้เข้าใจคนที่อยู่รอบตัวได้อย่างชัดเจนในระดับหนึ่ง ที่พูดเช่นนี้เพราะจริต 6 มีมิติที่ลึกซึ้งกว่าเยอะมาก ที่ปรากฏในเล่มเป็นส่วนหนึ่งที่ถูกถ่ายทอดโดยผู้เขียนที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการทูต และเป็นนักเรียนทุนเป็นเจ้าหน้าที่การทูต ย่อมได้พบเห็นและสัมผัสกับมนุษย์ในหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งสองท่านได้ถ่ายทอดออกมาด้วยสำนวนโวหารที่สละสลวยมีกลิ่นอายของศาสนาพุทธศาสนา แสดงถึงการสนใจและติดตามศึกษางานทางวิชาการของพุทธศาสนาหรืออาจเคยได้อบรมบ่มเพาะหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องจึงสามารถถ่ายทอดผลงานทางวิชาการจากพระพุทธศาสนาได้อย่างดี

อย่างไรก็ตามแนวความคิดเกี่ยวกับประเภทของจิตมนุษย์มีรากฐานมาจากคัมภีร์วิสุทธิมรรค ผู้ประพันธ์เป็นพระชาวลังกาตันฉบับเป็นพระคัมภีร์ที่ได้อธิบายถึงสภาวะจิตของมนุษย์ หรือจิตที่มีอยู่ด้วยกัน 6 ประเภท ได้แก่ "โทสะจริต หรือ สภาวะจิตที่โกรธง่าย โมหะจริต หรือ จิตที่มักอยู่ในสภาวะง่วงนอนซึมเศร้า วิตกจริต หรือสภาวะจิตที่ช่างกังวลสงสัย ฟุ้งซ่านเป็นอารมณ์ ราคะจริต คือสภาวะจิตที่หลงติดในรูปปรสกลื่นเสียง ศรัทธาจริต คือสภาวะ

จิตที่มีความเชื่อถือศรัทธาเป็นหลัก ประการสุดท้าย พุทธิจิต คือ สภาวะจิตที่เน้นการใช้ปัญญาในการหาเหตุ หาผลแก้ปัญหา²

หนังสือเรื่อง “จิต 6 ศาสตร์ในการอ่านใจคน” เป็นหนังสือที่ขายดีที่สุด (The Best Seller) เล่มหนึ่งของประเทศไทย เพราะพิมพ์มาแล้วกว่า 29 ครั้ง พิมพ์ครั้งแรกปี พุทธศักราช 2546 ประมาณ 14 ปี หรือ ประมาณ 1 ทศวรรษมาแล้วที่หนังสือเล่มนี้ถูกพิมพ์ซ้ำแล้ว 29 ครั้ง สำหรับเล่มที่ผู้วิจารณ์นำมาสรุปวิจารณ์นี้เป็นฉบับพิมพ์ครั้งที่ 19 ต้นฉบับของหนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาจำนวน 194 หน้า 8 บท เป็นหนังสือที่มีเค้าเดิมจากหนังสือ “คัมภีร์วิสุทธิมรรค” เขียนโดยพระชาวลีลังกา นำเนื้อหาสาระมาจากคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการวิเคราะห์จิตมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง และเคยได้รับการแปลเป็นพากย์ไทยมาแล้ว ในชื่อว่า “วิมุตติมรรค” โดย พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตโต) และคณะจากต้นฉบับของ “พระอุปติสเถระ” เป็นภาษาอังกฤษของพระเอฮารา และคณะ หนังสือได้ชี้บางประเด็นจากปัญหาต่างๆ ว่ามักจะเกิดจากการที่ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไม่ว่าจะระบบใดมักที่จะมองตัวเองว่า “เป็นศูนย์กลางของจักรวาล เป็นผู้พิพากษาที่เที่ยงธรรม รู้แจ้งแทงตลอดในสิ่งที่ถูกต้องทั้งปวง สามารถจับผิดผู้อื่นได้เสมอ” แต่น้อยครั้งที่จะคิดทบทวนเกี่ยวกับตัวเองว่า คืออย่างที่ตัวเองนึกหรือพูดจริงหรือ หรือถ้าคิดก็มักจะคิดว่า ทุกคนน่าจะคิดเหมือนเราทำเหมือนเรา หากไม่ทำตามที่เราคิดหรือคาดหวังไว้แล้วละก็รู้สึกไม่สบายใจ การศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องจิต 6 เป็นแนวทางที่จะช่วยให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง รู้จุดอ่อนจุดแข็ง รู้ว่าชอบหรือไม่ชอบอะไร และยังสามารถเปลี่ยนวิถีชีวิต เปลี่ยนภาพ เปลี่ยนชาติ เปลี่ยนตระกูล และเปลี่ยนฐานะของตนเองได้

เนื้อหาโดยย่อแต่ละบท

หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้คุณเข้าใจคนที่อยู่รอบตัวได้อย่างชัดเจน เนื่องจากปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมามักจะเกิดจากการที่คนเรามองตัวเองว่า เป็นศูนย์กลางของจักรวาล เป็นผู้พิพากษาที่เที่ยงธรรม รู้แจ้งแทงตลอดในสิ่งที่ถูกต้องทั้งปวง สามารถจับผิดผู้อื่นได้เสมอ แต่น้อยครั้งที่จะคิดทบทวนเกี่ยวกับตัวเองว่า คืออย่างที่ตัวเองนึกหรือพูดจริงหรือ หรือถ้าคิดก็มักจะคิดว่า ทุกคนน่าจะคิดเหมือนเราทำเหมือนเรา หากไม่ทำตามที่เราคิดหรือคาดหวังไว้แล้วละก็รู้สึกไม่สบายใจ บางคนอาจจะตีโพยตีพายหรือไม่ก็มโนงว่าเกิดอะไรขึ้นทำไมสถานการณ์จึงออกมาเช่นนั้น ดังนั้น การรู้เรื่องจิต 6 เป็นหนทางเดียวเท่านั้นที่จะช่วยให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง รู้จุดอ่อนจุดแข็ง รู้ว่าชอบหรือไม่ชอบอะไร รู้แล้วจึงสามารถเปลี่ยนวิถีชีวิต เปลี่ยนภาพ เปลี่ยนชาติ เปลี่ยนตระกูล และเปลี่ยนฐานะของตนเองได้จริงหรือ? รวมพิสูจน์พร้อมกันในเล่ม

จุดเด่นของหนังสือ

² ชุม. (ไทย) 29/156/430, ชุ.จุ. (ไทย) 30/85/304.

ผู้เขียนได้เสนอประเด็นเกี่ยวกับจริตว่า คือ ลักษณะนิสัยพื้นฐานที่ประพัตติปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมตามสภาพของจิตใจอัน เป็นปกติของบุคคลนั้น การที่เราจะทราบว่าใครมีจริตเป็นอย่างไรนั้น เราสามารถ เรียนรู้ได้จากอุปนิสัยของคนคนนั้น อุปนิสัยเกิดขึ้นจากการอบรมหรือจากการเสพคุ้น บ่อยๆจนเกิดเป็นความเคยชิน โดยผ่านทางสิ่งแวดล้อม ครอบครัว และการศึกษา ผักผ่อนต่างๆ ในทางพุทธศาสนาเชื่อว่า เหตุที่คนเรามีจริตแตกต่างกันเกิดจากกรรมในอดีต และสัดส่วนองค์ประกอบของธาตุทั้ง 4 ภายในร่างกายของแต่ละคนที่ประกอบด้วย "ปฐวีธาตุ คือ ธาตุที่มีลักษณะแข็งแข็งแรงภายใน อาโปธาตุ คือ ธาตุที่มีลักษณะเอิบอาบ ภายในตัว เตโชธาตุ คือ ธาตุที่มีลักษณะร้อนภายในตัวและวาโยธาตุ คือ ธาตุที่มีลักษณะพัดผ่นเครื่องตั้งภายในตัว"³

แนวคิดเรื่องจริต 6 ไม่ใช่เรื่องใหม่เพราะในพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธองค์ทรงตรัสเรื่องจริต 6 ที่บอกถึงอุปนิสัยขอบุคคลไว้เป็น 6 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ "ราคะจริต โทสะจริต โมหะจริต วิทกจริต สัทธาจริต และพุทธิจริต"⁴ ทั้งนี้เพราะว่า แต่ละคนจะมีจริตผสมอยู่ทุกแบบ แต่สัดส่วนแตกต่างกันไป และมักจะมีจริตเด่นในสัดส่วนที่สูงอยู่ 1-2 แบบในคนๆ เดียวกัน และเมื่อได้ศึกษาทำความเข้าใจถึงจริตหรืออุปนิสัยต่างๆ แล้ว จะช่วยให้เข้าใจตนเอง และผู้อื่นมากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาปรับปรุงแก้ไขตนเองลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด คำพูด การกระทำของกันและกันได้ การทำหน้าที่กัลยาณมิตร ทั้งการให้สิ่งของ การให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนการให้กำลังใจนั้น จำเป็นจะต้องเข้าใจในจริตหรืออุปนิสัยของแต่ละบุคคลด้วย จึงจะทำให้ การทำหน้าที่กัลยาณมิตรนั้นเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเต็มที่ เช่น รู้ว่าควรที่จะเลือกหัวข้อธรรมะไปแนะนำถ่ายทอดอย่างไรให้เหมาะสมกับจริตหรืออุปนิสัยของคนคนนั้น

ราคะจริต คนที่มีพฤติกรรมที่เน้นหนักไปทางรักสวยรักงาม ถือเอาความสวยงามเป็นเรื่องใหญ่ บุคคลที่มีราคะจริตมาก โดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะ 8 ประการ คือ "มีมายา มักโอ้อวด ถือตัว ประสงค์ในทางทุจริต มีความปรารถนามากอยากเป็นใหญ่ ไม่สันโดษ มีแรงจูงใจ และมีความโอ้อ่า" ประเด็นนี้ผู้เขียนทั้งสองท่านได้นำเสนอ ลักษณะ จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางแก้ไขไว้ได้ว่า คนราคะจริตนั้นมีมาด มีบุคลิกดีนุ่มนวลอ่อนหวาน มีจุดแข็งที่ประณีต อ่อนไหว ละเอียดย่อม แต่มีจุดอ่อนที่ไม่มีสมาธิ ไม่อาจทำงานใหญ่ได้ เพราะขาดหลักการ และมีความอิจฉาริษยา วิธีแก้คือเจริญเมตตาพรหมวิหารธรรม ประเด็นนี้ผู้เขียนเน้นถึงสังคมมนุษย์ที่เป็นโลกีย์วิสัย คือ สังคมของปุถุชนที่ยังวนเวียนอยู่กับผลประโยชน์ ต้องการใช้แฉ่มุมทางพุทธเพื่อวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของมนุษย์เพื่อตนจะได้หาทางดึงเข้ามาเป็นผู้ร่วมงานในฐานะเพื่อนร่วมงานหรือฐานะลูกน้อง แต่ในมิติทางพุทธศาสนาที่แท้จริง หลัก

³ดูรายละเอียดได้ใน ที.ม. (ไทย) 10/278/329; ม.ม. (ไทย) 12/342/350; ม.อ. (ไทย) 14/684-687/437; วิสุทธิ. 2/161.

⁴ช.ม. (ไทย) 29/727/435; ช.จ. (ไทย) 30/492/242; วิสุทธิ. 1/127.

จจิตก เป็นหลักพัฒนานตนเองให้ตนเองรู้วารจิตและกำหนดแนวปฏิบัติในสอดคล้องกับจจิต เพื่อจะได้เข้าถึงความหลุดพ้นโดยไม่มีอุปสรรคใดๆ ขวากัน พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนเทศได้เสนอแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติไว้ว่า "ต้องใช้อสุภะ 10 หรือ กายคตาสติ 10 รวมถึง พรหมวิหารข้ออื่นๆ และกสิณ โดยเฉพาะวรรณกสิณมาปฏิบัติ"

โทสจจิต เป็นคนที่มีพฤติกรรมที่เน้นหนักไปในทางโกรธง่าย ฉุนเฉียว ใจร้อน หงุดหงิด บุคคลที่มีโทสจจิตมากโดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะ 6 ประการ คือ "มักโกรธ ผูกโกรธ ลบหลู่คุณท่าน ยกตนเทียมท่าน ริษยา และตระหนี่" ผู้เขียนได้เสนอว่า มีลักษณะโกรธ ง่าย คือ อารมณ์ร้อนใจร้อน เผด็จการเจ้าระเบียบ สะอาด ประณีต มีจุดแข็งที่ทำงานอะไรมักอุทิศ ตนทุ่มเท มองกาลไกลวิเคราะห์งานได้ละเอียด แต่มีจิตใจขุ่นมัวหม่นหมอง ขาดความเมตตา จึง เป็นคนขาดบารมี มีข้อเสนอว่าควรสร้างเมตตาบารมีให้มาก ผู้วิจารณ์เห็นด้วย เพราะเจอคน ประเภทนี้อยู่มากในสังคม เห็นแก่ตัวและมักฉุนเฉียวเกรี้ยวกราดอาละวาดอย่างไม่เกรงกลัวทั้ง ศีลธรรมและกฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อความสำเร็จและถึงเป้าหมายคนประเภทนี้ทำได้ ชอบสร้าง ความสำเร็จจากการเหยียบย่ำคนอื่น หากจะสอนคนเหล่านี้ให้ปฏิบัติกรรมฐานควรเริ่มจาก ผู้ ปฏิบัติต้องใช้หลักเมตตาพรหมวิหารมาปฏิบัติ เพราะว่า "พรหมวิหาร 4 เป็นหมวดธรรมซึ่งพระ โพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญและเผยแผ่อบรมสั่งสอนในระหว่างการทำเพ็ญบารมีหลายยุคหลายสมัย การ เจริญพรหมวิหาร 4 จึงเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ก่อนพุทธกาล"⁵

โมหจจิต เป็นคนที่มีพฤติกรรมที่เน้นหนักไปในทางโง่เขลา ไม่ชอบใช้ปัญญา มีดมนด้วยความหลงมกมาย บุคคลที่มีโมหจจิตมาก ผู้เขียนเสนอที่ชนะของคนกลุ่มนี้ว่า โดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะ 6 ประการ คือ "หตหู่และเชื่องซึม เลื่อนลอย รำคาญ ลังเลสงสัย มีมิจฉาจิต และละหุจิต" เป็นคนที่ไม่มีความหมายชีวิตที่เด่นชัด ปล่อยไป ตามยถากรรม มุมมองนี้ผู้วิจารณ์ขอแย้งว่า จริงแล้วคนประเภทนี้สามารถพัฒนาได้หากใช้ ธรรมที่ตรงจุดและผู้ที่จะต้องคนเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการพัฒนา ต้องใช้หลักปฏิบัติแก่เจ้าตัว แก่ใจด้วยการเรียน ไตถาม พังธรรม สนทนาธรรมตามกาลหรืออยู่กับครู หรือผู้นำองค์กรคอย กระตุ้นเตือน จะเกิดทักษะและมีการปฏิบัติที่สามารถทำให้งานนั้นสำเร็จ ในมิติพุทธศาสนา มองว่า บุคคลประเภทนี้แหละคือบุคคลที่เหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นผู้ตามที่ดี เป็นลูกน้อง ผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดีได้ ในภาพรวมหากมีคนประเภทนี้เยอะๆ ในองค์กร นั่นคือความมี เอกภาพส่งผลให้ผู้นำหรือผู้บริหารมีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำภาวะผู้นำที่เด่นชัด แต่จุดอ่อนก็มี เพราะจะขาดผู้นำที่มีศักยภาพในการสืบต่องาน เพราะฉะนั้นองค์กรต้องมีการวางแผนสร้าง ทรัพยากรบุคคลไว้รองรับในการบริหารพัฒนาองค์กรในระยะยาว

วิตกจจิต คนที่มีพฤติกรรมที่เน้นหนักไปในทางคิดฟุ้งซ่าน เป็นทุกข์ ร้อนใจ กังวล ลังเลใจ ชอบคิดไปในทางร้ายทางเสีย บุคคลที่มีวิตกจจิตมากโดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมที่

⁵ดูรายละเอียดได้ใน ม.ม. (ไทย) 13/309/373-381; ที.ม. (ไทย) 10/327/256-257; ที.ม. (ไทย)

แสดงถึงลักษณะ 7 ประการ คือ "พูดมาก ชอบคลุกคลีกับหมู่คณะ เปื่อหน่วยในการประกอบบุญกุศล เป็นคนจับจด เป็นคนฟุ้งซ่าน เป็นคนเกียจคร้าน และเป็นคนเจ้าความคิด" จากแนวคิดของผู้เขียนนี้ หากมองในภาพรวมจะพบว่ามีความจำนวนมากที่มีเรื่องให้ตัดสินใจ แต่ไม่กล้าตัดสินใจ ผู้เขียนอาศัยปรากฏการณ์ทางสังคมที่ได้พบเห็นจึงสรุปว่า "พวกจิตกรจิตชอบพูดมาก มองโลกในแง่ร้าย ขาดมนุษยสัมพันธ์ ชอบสอดรู้สอดเห็น ทำงานแบบลั้งเล ขาดความเด็ดขาด ตัดสินใจด้วยตัวเองไม่เป็น ที่มีดีและจุดแข็ง คือ เป็นนักคิดนักวางแผน ละเอียดรอบคอบ ชอบสังเกต เพราะเป็นคนจ้องจับผิดคนอื่น ทุกข์กังวลเพราะมองปัญหาออกแต่หาทางแก้ปัญหาไม่ได้" ในประเด็นผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับแนวทางที่จะพัฒนาคนประเภทนี้ว่าต้องฝึกสมาธิแบบอานาปานสติ จะได้เกิดอารมณ์ที่สงบและลดความฟุ้งซ่าน โดยหากว่าใช้หลักการแบบวิปัสสนากรรมฐานควรให้ผู้ปฏิบัติจำต้องแก้ด้วยสิ่งที่สะกิดอารมณ์ เช่น "เจริญอานาปานสติ หรือเพ่งกลีณ"⁶

สัทธาจริต คนที่มีพฤติกรรมเน้นหนักไปในทางศรัทธา ซาบซึ้ง น้อมใจ เลื่อมใส โดยง่าย บุคคลที่มีสัทธาจริตมาก โดยทั่วไปจะแสดงพฤติกรรมที่บอกถึงลักษณะ 7 ประการ คือ "บริจาครทรัพย์เป็นนิตย์ มุ่งมั่นทำความดี ชอบฟังเทศน์ฟังธรรม ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นผู้ไม่โอ้อวด เป็นผู้ไม่มีมายา และความเลื่อมใสในฐานะทั้งหลายที่ควรเลื่อมใส" ผู้วิจารณ์เป็นด้วยในประเด็นที่ว่า ผู้คนที่มีจิตแบบนี้ มีลักษณะคิดอะไรเป็นเหตุเป็นผล และมีหลักเกณฑ์ที่ดี ในขณะที่เดียวกันก็พร้อมที่รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เป็นที่มีแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีค่อนข้างแม่นยำ แต่ขาดการบูรณาการ ผู้วิจารณ์เห็นด้วยจากประสบการณ์จริงในสังคมาภิบาลและปรากฏการณ์จริงที่พบเจอ คนประเภทนี้หุเบโลเล เชื่ออะไรแบบปราศจากเหตุผล ใช้อารมณ์ตัดสินใจ มีความใจแคบ ไม่อาจรับความคิดที่แตกต่าง เสนอสิ่งใดๆ ก็ตามหากมีคนคัดค้านจะแค้นฝังหุ่น หากเป็นผู้นำคนที่เคยค้านหรือเห็นต่างจะถูกกำจัด และที่สำคัญ คนประเภทนี้เมื่อมีอำนาจจะใช้อำนาจเพื่อสนองความคิดตัวเองเป็นหลัก ผู้วิจารณ์เสริมว่า "คนประเภทนี้ ไม่มีภาวะผู้นำ และมีลักษณะจิตใจคับแคบ ไม่มีพลังพอที่จะบริหารงานใดๆ ในองค์กรแบบตึงตูดและยึดเหนี่ยวจิตใจผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะคนศรัทธาจริตจะหนักไปทางซาบซึ้ง ซึ่เนบาน น้อมใจเลื่อมใสโดยง่าย โลเล ขาดความเป็นตัวของตัวเอง เชื่อคนง่าย ลูกน้องจะถูกหักหลังง่าย ซึ่งสามารถพบเห็นได้ในสังคม มนุษย์ประเภทนี้ สร้างความเจริญก็ได้สร้างความเสียหายก็ได้ สุดท้ายแล้วจะเอาตัวรอดคนเดียว ปิดความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงเพื่อให้ตนเองได้มีความสุขจะทรยศหักหลังได้ทุกคน"

พุทฺธจริต คนที่มีพฤติกรรมที่เน้นหนักไปในทางใช้ความคิดพิจารณา มักใช้ปัญญาในการไตร่ตรอง ชอบวางแผน บุคคลที่มีพุทฺธจริตมากโดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะ 7 ประการ คือ "ว่าง่าย มักคบเพื่อนที่ดั่งาม รู้จักประมาณในการกินการอยู่ มีสติรอบคอบ มี

⁶ คุุรยละเอียดได้ใน พ.จ. (ไทย) 30/492/188.

ความพยายามสูง รู้จักใช้เหตุผล และยอมรับความเป็นจริง"⁷ และคนประเภทนี้มีพลังจิตและความคิดที่เข้มแข็ง มีความเสียสละในตัวเองสูง เพื่อส่วนรวม และมีลักษณะความเป็นผู้นำ แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีความเฉื่อยชาที่เป็นลักษณะจุดอ่อน มีความคิดที่จะพัฒนาจิตวิญญาณของตนเอง เมื่อเจออุปสรรคที่รุนแรงจะหมดกำลังใจและถอดใจเปลี่ยนในยอมแพ้ ผู้เขียนได้เสนอลักษณะของคนที่มีพุทธิจริตว่า มีลักษณะเป็นคนมีเหตุผลสูง มองสิ่งต่างได้ทะลุตามความเป็นจริง คนช่างสังเกต ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ไม่มีความทุกข์ถึงมีกิเลสสถานการณ์ได้ มีลักษณะของคนอึดทนต่ำ เป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน ขอแย้งตรงจุดที่ว่าคนประเภทนี้ไม่มีลักษณะผู้นำ นั้นไม่อาจสรุปได้ว่าจริง เพราะคนที่มีพุทธิจริต มีลักษณะของคนยึดหยุ่นสูง ไม่ยึดติดกับสิ่งที่ตนทำหรือทำแล้วคนคัดค้าน มีนักบริหารหลายท่านในสังคมเป็นอย่างนี้ เมื่อนำเสนอโครงการบางโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมในระยะยาว เมื่อถูกคัดค้านหรือต่อต้านจากกลุ่มผลประโยชน์อย่างหนัก และเหตุการณ์จะลุกลามบานปลาย คนเหล่านี้จะเห็นแก่ส่วนรวมยอมถอยและยอมรับความเจ็บปวดด้วยตนเอง ไม่มีการโทษคนอื่น เสียสละและยอมเจ็บปวดคนเดียว ในสังคมปัจจุบันมักเห็นและเจอคนประเภทนี้อยู่มาก และมักจะเป็นคนที่ได้รับการยกย่องในทุกสถานการณ์

จุดด้อยของหนังสือ

ความจริงแล้ว หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์ในตัวเองสูง แต่มีจุดด้อยเกี่ยวกับสำนวนภาษาที่เน้นเพื่อคนรุ่นใหม่จนขาดความเป็นพุทธศาสนาแบบโบราณ เช่น ควรมีลักษณะดังนี้

ราคะจริต หมายถึง พฤติกรรมที่เน้นหนักไปทางรักสวยรักงาม ถือเอาความสวยงามเป็นเรื่องใหญ่ บุคคลที่มีราคะจริตมาก โดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะ 8 ประการคือ มีมายา มักโอ้อวด ถือตัว ประสงค์ในทางทุจริต มีความปรารถนามากอยากเป็นใหญ่ ไม่สันโดษ มีแรงงอน และมีความโอ้อา

โทสะจริต หมายถึง พฤติกรรมที่เน้นหนักไปในทางโกรธง่าย ฉุนเฉียว ใจร้อน หงุดหงิด บุคคลที่มีโทสะจริตมากโดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะ 6 ประการ คือ มักโกรธ ผูกโกรธ ลบหลู่คุณท่าน ยกตนเทียมนท่าน ริษยา และตระหนี่

โมหะจริต หมายถึง พฤติกรรมที่เน้นหนักไปทางโง่เขลา ไม่ชอบใช้ปัญญา มีตม่นด้วยความหลงมกมาย บุคคลที่มีโมหะจริตมาก โดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะ 6 ประการ คือ หตทุและเชื่องซึม เลื่อนลอย รำคาญ ลังเลสงสัย มึนมิฉฉาธิฐิ และละทิลิยา

⁷ พระอุปัชฌาย์, วิมุตติมรรค, พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต) และคณะ, แปลโดยจากต้นฉบับภาษาอังกฤษของพระเอฮาราและคณะ, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศยาม, 2541), หน้า 57.

สัทธาจริต หมายถึง พฤติกรรมที่เน้นหนักไปในทางศรัทธา ซาบซึ้ง น้อมใจ เลื่อมใสโดยง่าย บุคคลที่มีสัทธาจริตมาก โดยทั่วไปจะแสดงพฤติกรรมที่บอกถึงลักษณะ 7 ประการ คือ บริจาคทรัพย์เป็นนิตย มุ่งมั่นทำความดี ชอบฟังเทศน์ฟังธรรม ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นผู้ไม่โอ้อวด เป็นผู้ไม่มีมายา และความเลื่อมใสในฐานะทั้งหลายที่ควรเลื่อมใส

วิตกจริต หมายถึง พฤติกรรมที่เน้นหนักไปในทางคิดฟุ้งซ่าน เป็นทุกข์ ร้อนใจ กังวล ลังเลใจ ชอบคิดไปในทางร้ายทางเสีย บุคคลที่มีวิตกจริตมากโดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะ 7 ประการ คือ พุดมาก ชอบคลุกคลีกับหมู่คณะ เบื่อหน่ายในการประกอบบุญกุศล เป็นคนจู้จืด เป็นคนฟุ้งซ่าน เป็นคนเกียจคร้าน และเป็นคนเจ้าความคิด

พุทฺธจริต หมายถึง พฤติกรรมที่เน้นหนักไปในทางใช้ความคิดพิจารณา มักใช้ปัญญาในการไตร่ตรอง ชอบวางแผน บุคคลที่มีพุทฺธจริตมากโดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะ 7 ประการ คือ ว่าง่าย มักคบเพื่อนที่ดีงาม รู้จักประมาณในการกินการอยู่ มีสติรอบคอบ มีความพยายามสูง รู้จักใช้เหตุผล และยอมรับความเป็นจริง

ข้อวิจารณ์

จริตเป็นนิสัยสามัญของมนุษย์โลก เป็นสังคมที่เห็นคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ยิ่งพัฒนาไปเท่าใด จะยิ่งเกิดปัญหาจากการพัฒนาเท่านั้น ยังมีวัตถุนองความต้องการมากเท่าใดยิ่งไม่รู้จักอ้ม ไม่รู้จักพอ คนไทยในยุคโลกาภิวัตน์จึงมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมากมาย เช่น มีพฤติกรรมการแสดงออกที่รุนแรง ขาดเมตตา ทั้งๆ ที่พระพุทธศาสนาสอนว่าเมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลกทำให้คนไทยยุคใหม่ตกเป็นทาสของประเทศทุนนิยมที่ผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคมาเป็นเหยื่อล่อ ทำให้มนุษย์เกิดกิเลสอยากมีอยากได้สนับสนุนให้เกิดค่านิยมบริโภคผ่านสื่อต่างๆ โดยปราศจากการควบคุมเมื่อเกิดความอยากมี อยากได้ แต่ไม่มีเงินซื้อจะกระทำทุจริตเล็กน้อย ฉกชิงวิ่งราวดังที่เป็นข่าวอยู่เสมอสังคมปัจจุบันจึงไร้ความมีน้ำใจ มนุษย์ชอบหมกมุ่นในกามคุณเป็นที่รวมสิ่งชั่วร้ายทางเพศ สื่อลามกต่างๆ มากมายมีสิ่งมอมเมาในรูปแบบการพนันต่างๆ อีกมาก เสพสิ่งเสพติด เช่น “บุหรี่ยาบ้า ยาไอซ์” เมื่อสังคมไทยตกอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นนี้ จึงหมกมุ่นจนถอนตัวไม่ขึ้น อีกทั้งคนส่วนใหญ่คิดว่าการศึกษาพร้อมทางวัตถุจะทำให้ชีวิตมีความสุข จึงชอบวิ่งตามวัตถุไขว่คว้าหาความบันเทิงชีวิต สิ่งใดที่ยังไม่มีเหมือนคนทั่วไปจะพยายามดิ้นรนหาสิ่งที่มีอยู่แล้วก็ให้มีมากกว่าเดิม ถึงกับกู้หนี้ยืมสินมาซื้อหาที่ถลาถึงขั้นทุจริตคิดมิชอบต่อหน้าที่การงานคนประเภทนี้จะหาความสุขทางใจไม่ได้จนตลอดชีวิต มนุษย์เราแต่ละคนเกิดมาในสถานที่ที่ต่างกัน ลักษณะบุคลิกไม่เหมือนกัน บางคนก็เกิดมามีอาการไม่ครบ 32 เหมือนกับคนอื่นๆ บางคนก็มีความสุขทุกย่างกมลแทบจะตลอดเวลา บางคนเกิดมาก็ได้รับแต่ความสุขความ

สบาย ทั้งหมดนี้ ก็เพราะว่ามาจากกรรม คือ การกระทำในอดีตชาติ”⁸ กรรมของคนเราไม่เหมือนกัน แม้แต่เป็นฝาแฝดเกิดมาด้วยกัน หน้าตาแทบจะเป็นคนเดียวกันแต่จิตใจแตกต่างกันจิตใจก็ไม่เหมือนกัน จริตก็ต่างกันพระพุทธเจ้าท่านถึงตรัสว่าจริตของคนมีหลายอย่าง เพื่อให้เห็นกรรมเก่าจะได้ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องกับจริตของตนเองการปฏิบัติธรรมก็เหมือนกับเรากินยาเพื่อรักษาโรค การรักษาโรคต้องกินยาให้ถูกต้องกับโรค โรคในที่นี้เปรียบเสมือนกับจริตมนุษย์นั่นเอง

ประเด็นที่เห็นด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับจริต 6 หากใช้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแล้ว โดยเฉพาะกับการปฏิบัติธรรม อาจารย์ผู้สอนและฝึกจะใช้หลักจริต 6 ให้เหมาะสมกับจริตในตัวของผู้คนแต่ละคนตามแนวทางแห่งพระพุทธองค์ จะทำให้มนุษย์เข้าใจถึงสัจธรรมของชีวิต เข้าใจกฎธรรมชาติ ที่เป็นลักษณะเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ที่ประกอบด้วย รูปธรรมและนามธรรม คำสอนและทางปฏิบัติของพระพุทธองค์ เป็นสัจธรรมของชีวิตที่สอนให้มนุษย์เรียนรู้ชีวิตตามความเป็นจริง เพื่อนำชีวิตไปสู่ความพ้นทุกข์ ด้วยการปฏิบัติธรรม เพื่อกำจัดกิเลส ตัณหา อุปาทานที่มีอยู่ในชั้นสั่นดานของมนุษย์ให้เจือจางลงจนกระทั่งหมดไป เพื่อฝึกจิตให้เข้มแข็ง ให้มีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด มีดวงตาเห็นธรรม เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ได้อย่างถูกต้องและสามารถนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนนั้นไปเผยแผ่ให้กับบุคคลอื่น และเพื่อพัฒนาจิตให้สะอาด สว่าง สงบ เพื่อการบรรลุมรรคผล ที่เรียกว่า พระนิพพาน ซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิตในปัจจุบันและอนาคตสืบไป หนังสือได้ชี้ประเด็นนี้ในหลายที่ ตั้งแต่บทที่หนึ่ง ถึงบทสุดท้าย

จริต 6 ศาสตร์ในการอ่านใจคน เป็นการบูรณาการแนวคิดทางพระพุทธศาสนาจากหนังสือ "วิมุตติมรรค" อันเป็นวรรณคดีบาลีประเภทประกรณพิเศษ ภาคภาษาอังกฤษ ที่ผู้เขียนมีความรู้ทั้งทางภาษาศาสตร์และรัฐศาสตร์การทูต หนังสือต้นฉบับได้อธิบายถึงไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นลักษณะวิมุตติมรรคหรือทางแห่งความหลุดพ้น เป็นคู่มือสำหรับศึกษาและปฏิบัติธรรม ซึ่งแต่งก่อนหนังสือที่มีชื่อคล้ายกัน คือ คัมภีร์วิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆสาจารย์ ผู้รจนาวิมุตติมรรคมีชื่อว่า "พระอุปติสสเถระ" ประวัติความเป็นมาของท่านไม่มีหลักฐานยืนยันชัดเจนนักวิชาการหลายท่านสันนิษฐานว่า "พระอรหันต์อุปติสสะ" เป็นชาวลังกาชำนาญพระวินัย และมีชื่อปรากฏอยู่ในคัมภีร์ "ปรีวาร" ของพระวินัยปิฎก มีผลงานแพร่หลายในรัชกาลของพระเจ้าสกะ ผู้ครองราชย์ในลังกา ระหว่าง พุทธศักราช 603- 653 และผู้เขียนเรื่องนี้ ได้บูรณาการแนวคิดต่างของพุทธศาสนาให้เข้ากับหลักการสมัยใหม่ คือ หลักการวิเคราะห์แบบสวาท ที่เน้นถึงจุดจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ผู้วิจารณ์เห็นด้วยในประเด็นนี้ แต่เห็นต่างประเด็นที่ผู้เขียนให้น้ำหนักเกี่ยวกับหลักการในพุทธศาสนาว่า

⁸คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด นวสาส์นการพิมพ์, 2551), หน้า 179.

ทำไมพระพุทธองค์จึงตรัสเรื่องนี้ และเรื่องนี้มีมีความสำคัญอย่างกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดเวลากว่า 45 ปีในกาเผยแผ่

พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติศาสนกิจแบบรู้เขารู้เราอย่างต่อเนื่อง เหตุใดจึงถูกทำลายและทำร้ายโดยคณะศาสนาพราหมณ์ นี่เป็นประเด็นที่ควรศึกษาต่อไป ผู้วิจารณ์เห็นด้วยในบางประเด็น คือ หน้าที่ 10-15 ที่ชี้ถึงผู้เขียนทั้งสองท่านได้แสดงรายละเอียดของจริตในตัวมนุษย์ไว้อย่างละเอียดพร้อมทั้งแสดงทัศนะแนวทางแก้ไว้อย่างแหลมคม พร้อมจุดอ่อนและจุดแข็ง ลักษณะรู้เขารู้เรา พร้อมแนวทางแก้และพัฒนา แต่ไม่บอกว่าตนเองหากเป็นผู้นำและเจอผู้ได้บังคับบัญชาลักษณะนี้จะควรปรับเปลี่ยนตนเองอย่างไร หรือต้องให้ผู้ได้บังคับบัญชาปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บังคับบัญชาฝ่ายเดียว ซึ่งหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับจริตหากไม่ได้เกิดเพื่อพัฒนาตนเองของผู้บังคับบัญชาที่ให้ผู้ได้บังคับบัญชา แต่มีไว้เพื่อส่วนรวมทั้งสองฝ่ายต้องบูรณาการเข้าหากัน ประเด็นต่อมา คือ การวิเคราะห์นิสัยคน เราคงปฏิเสธไม่ได้ถึงประเด็นที่ว่า โลกนี้ยิ่งใหญ่และกว้างขวางเกินกว่าคนสามัญจะกำหนดได้ หลักสากล คือ การกำหนดว่า ใครหรือคนประเภทใดที่จะยืนหยัดและดำรงตนอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ที่สลับซับซ้อน หลักจริต 6 เป็นจุดเริ่มต้นการอ่านลักษณะนิสัยคน การพัฒนาและสร้างกระบวนการให้ก้าวหน้าจะต้องมีรูปแบบและวิธีการที่สลับแลซับซ้อนกว่านี้

ประเด็นเสริม คือ ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดการบริหารคนในองค์กรโดยใช้หลักจิต 6 ในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวและฐานในการควบคุมคนและใช้คนให้ถูกกับงานลักษณะงานและลักษณะการบริหาร ซึ่งศาสตร์สมัยใหม่ก็มีอยู่มากในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อความก้าวหน้า หากจะจุดจุดแข็งจุดอ่อนของคนของงานก็ต้องใช้แนวคิดทฤษฎีสวอท (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กร หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหาคจุดแข็งจุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดนี้ไว้ในหน้าที่ 10-15 แล้วอธิบายขยายความหัวข้อธรรมแต่ละข้อ จนครบทั้ง 6 แล้วเสนอประเด็นเสริมตามที่คุณเขียนมองเห็น

อย่างไรก็ตามหลักการสำคัญของ SWOT ที่ผู้เขียนทั้งสองท่านเห็นสอดคล้องกันและนำเสนอไว้ในหน้าที่ 10-05 นั้น คือ การวิเคราะห์ด้วยวิธีการสำรวจองค์กรหรือบุคคลากรในองค์กร จากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก การวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเองคือ "รู้เรา" รู้จักสภาพแวดล้อม คือ "รู้เขา" ตามหลักการบริหารแบบจีนโบราณอย่างชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถ ด้านต่างๆ ที่องค์กรมีอยู่ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กร

ระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป โดยการกำหนดคนเพื่อเป็นผู้ควบคุมกลยุทธ์ภายใต้ทฤษฎีเสริม คือ วงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle) แนวคิดนี้ ดร.วอลท์เตอร์ ชิวฮาร์ต เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นคนแรกในปี คริสต์ศักราช 1939 และ ดร.เอ็ดวาร์ด เดมมิง เป็นผู้นำมาเผยแพร่ในประเทศไทยญี่ปุ่นเมื่อปี คริสต์ศักราช 1950 จนเป็นที่เผยแพร่หลายในชื่อ วัฏจักรเดมมิง (Deming Cycle) หรือวงจรคุณภาพ หรือ วัฏจักรแห่งการบริหารคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การวางแผน (Plan – P)

ขั้นตอนที่ 2: การปฏิบัติตามแผน (Do – D)

ขั้นตอนที่ 3: การตรวจสอบ (Check – C)

ขั้นตอนที่ 4: การปรับปรุง (ACT – A)

ผู้วิจารณ์เห็นด้วยและเห็นต่างดังนี้ว่า เห็นด้วยในประเด็นที่ว่า หลักจิต 6 สามารถรู้ลักษณะนิสัยของเราและผู้อื่น ช่วยให้เราหลุดพ้นวังวนของความสับสนและความเข้าใจผิดทั้งปวงได้ ในประเด็นนี้ ขอเสริมว่า ผู้เขียนได้เสนอจุดดีจุดเด่นจุดด้อยของแต่ละจิต และเสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขพัฒนาสำหรับคนแต่ละจิต โดยไม่ได้เสนอแนวทางสำหรับคนที่มองเห็นและอยู่ในฐานะหัวหน้าผู้บริหารว่า ตนเองเมื่อเป็นผู้ได้บังคับบัญชาเคยเป็นอย่างนี้ และถูกเล่นงานมาสารพัด เมื่อมีโอกาสเป็นนักบริหาร แล้วสามารถพบเห็นคนได้บังคับบัญชาเป็นแบบนี้จะมีแนวทางพัฒนาเขาอย่างไรและจะพัฒนาตนเองอย่างไรหากเจอคนประเภทนั้น โดยที่บริหารจัดการอย่างเหมาะสมและตรงปัญหา เพราะต้องไม่ลืมประเด็นที่ว่า เมื่อเป็นผู้บริหารอยู่เหนือคนอื่น ต้องมีผู้บริหารอยู่เหนือเรา จึงควรมีมุมมองและแนวคิดสำหรับการบูรณาการให้สอดคล้องกัน พร้อมกันนี้ก็เห็นด้วยที่ผู้เขียนทั้งสองท่านได้เสนอประเด็นยึดหยุ่นสำหรับผู้บังคับบัญชาต้องเผชิญกับบุคคลทั้ง 6 จิตและเห็นด้วยในแนวทางของผู้ได้บังคับบัญชาที่เจอกับผู้บริหารแต่ละจิตและมีทางออกได้อย่างเหมาะสม

ประเด็นที่ไม่เห็นด้วย

ผู้วิจารณ์ไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่ผู้เขียนเสนอแนวคิดเชิงการบริหารแบบตะวันตก เปรียบเทียบโดยมีการนำหลักธรรมอื่นๆ มาโยงให้เห็น เป็นรูปธรรม ทั้งที่มีหลักธรรม มากมายในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์เสริมกับหลักจิต 6 หลักการบริหารแบบตะวันตก เช่นหลักวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle) ญี่ปุ่นเมื่อปี คริสต์ศักราช 1950 จนเป็นที่เผยแพร่หลายในชื่อ วัฏจักรเดมมิง (Deming Cycle) หรือ วงจรคุณภาพ หรือ วัฏจักรแห่งการบริหารคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย 4 (P D C A) หากจะนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาเปรียบกันจะทำให้งานมีคุณค่าและคุณภาพสูงยิ่งในมิติพระพุทธศาสนา เช่น “หลักสังคหวัตถุ 4” จะส่งผลในภาพรวมเป็นอย่างยิ่ง

สรุป

จิต 6 สำหรับหนังสือเรื่อง จิต 6 ศาสตร์ในการอ่านใจคน" เป็นแนวคิดพื้นฐานทางพุทธศาสนาเพื่อใช้เป็นฐานในการปฏิบัติตนและไม่เป็นที่สรุปรวบยอดที่พัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นเพราะมีปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้จิตเหล่านั้นเจือจางเบาบางลง ในทาง

การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาแล้ว หลักจริต 6 สามารถนำมาวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ เพื่อเลือกหาแนวทางในการปฏิบัติธรรมหรือการเจริญกรรมฐานให้เหมาะสมกับจริตของแต่ละบุคคล ดังนี้

- (1) คนราคะจริตเหมาะกับการเจริญสุกและกายคตาสติ
- (2) คนโทสจริต เหมาะกับการเจริญพรหมวิหาร 4 หรืออัปปมัญญา 4 และ

วันณกลิน

- (3) คนโมหจริต เมื่อศึกษาพระธรรมจนเกิดปัญญาแล้ว ให้เจริญมรณสติ และ

จตุธาตวัญฐาน

- (4) คนสัทธาจริต เหมาะกับการเจริญอนุสสติ 6

(5) คนพุทธิจริต หรือญาณจริต เหมาะกับการเจริญกรรมฐานที่เป็นนิมิตแห่งวิปัสสนามีอาการไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

(6) คนวิตกจริต เหมาะกับการเจริญอานาปานสติเป็นหลัก นอกจากนี้ในเรื่องของการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวทางสติปัฏฐาน

จากการศึกษาเอกสารอื่นๆ ประกอบ สรุปได้ว่า มีต้นทางจริตและทิฏฐิจริต มีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 หมวด มีความหมายสัมพันธ์สอดคล้องกันกับลักษณะของจริต 6 ทำให้สามารถสังเคราะห์จริต ทั้ง 6 ย่อลงและมีแนวคิดดังนี้ ราคะจริต โมหจริตและสัทธาจริต สังเคราะห์ลงในต้นทางจริต มีปัญญามากหรือ ไม่มาก และควรใช้กรรมฐานที่เหมาะสม คือ กายานุปัสสนาสติปัฏฐานและเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ส่วนโทสจริต พุทธจริตและวิตกจริต สังเคราะห์ว่ามีทิฏฐิจิต ปัญญามากหรือไม่มาก มีหลักกรรมฐานที่เหมาะสมคือ จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานและธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน สำหรับการปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ผู้วิจารณ์เห็นว่าเหมาะสมกับคนทุกจริตและทุกประเภท

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เล่มที่ 10 12 14 29 30. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2537.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดนวาสันการพิมพ์, 2551.

พระอุทิศสเถระ. วิมุตติมรรค. พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต) และคณะ. แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษของพระเอฮาราและคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, 2541.

อนุสร จันทพันธ์, บุญชัย โกศลธนากุล. จริต 6 ศาสตร์ในการอ่านใจคน. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2550.

บทวิจารณ์หนังสือ

“เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” เขียนโดย อาจารย์วศิน อินทสระ

พระสมุห์ชาญชัย ญาณชาโต(เพชรดี)¹

PrasamuhChanchai Nānajāto (Pecaradee)

บทคัดย่อ

อาจารย์วศิน อินทสระ เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นนักเขียนที่มีผลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งในเมืองไทย มีผลงานทางวิชาการทั้งหนังสือและบทความจำนวนมาก หนังสือเรื่อง “เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” จัดพิมพ์โดยชมรมกัลยาณธรรม หนังสือดีลำดับที่ 319 พุทธศักราช 2558 มีความยาว 71 หน้า หนังสือเรื่อง “เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” ได้จัดแบ่งเนื้อหาเป็น 6 หัวข้อ ได้แก่ 1) บทนำ 2) การเผยแผ่โดยการพูด 3) การเผยแผ่โดยการเขียน 4) การเผยแผ่โดยการทำตัวอย่างให้ดู 5) สภาพขาดแคลนบุคลากรในวงการพระพุทธศาสนา และ 6) ภาคผนวก การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทางสื่อมวลชน สำหรับเป้าหมายของหนังสือเรื่อง “เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” ผู้เขียนต้องการอธิบายเทคนิคในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นคู่มือสำหรับบุคลากรทางศาสนา ครูอาจารย์ รวมทั้งผู้เผยแผ่ธรรมและประชาชนทั่วไป จะได้ใช้เป็นเครื่องมือและเป็นการกำลังใจในการทำงานและดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในหนังสือเล่มนี้ เนื้อหาในหนังสือ “เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” เล่มนี้ ผู้เขียนแสดงไว้เป็นลำดับขั้นตอนดีมาก ด้วยถ้อยธรรมอันสละสลวยอ่อนโยน และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง²

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

² วศิน อินทสระ, เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา, (สมุทรปราการ : Canna graphic, 2558), หน้า 5.

เนื้อหา

หนังสือเรื่อง “เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” ประกอบด้วยเนื้อหาเป็น 5 หัวข้อ ดังนี้

1. บทนำ

ผู้เขียนแสดงให้เห็นปัญหาและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองไทย ว่าในมหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นมีหลักสูตรทันสมัย การเรียนการสอนดีพอสมควร แต่ยังขาดโครงการสำคัญ อันหนึ่ง คือการฝึกอบรมพระภิกษุนักศึกษาผู้มีศักยภาพที่จะเป็นนักเผยแผ่ที่ดีได้ ให้มีคุณสมบัติเพียบพร้อมในการเป็นนักเผยแผ่ การเผยแผ่ทำได้ 3 วิธี คือ 1) การพูด 2) การเขียน 3) การทำตัวอย่างให้ดู

2. การเผยแผ่โดยการพูด

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าการเผยแผ่โดยการพูดนั้น ทำกันโดยทั่วไปอยู่แล้วและทำกันมากทั้งในทีวี และวิทยุ แต่ดู ๆ ก่อนข้างจะได้ผลน้อย ไม่ค่อยคุ้มค่า เวลา น่าจะลองวิเคราะห์ดูว่า เพราะอะไร?

2.1 เกี่ยวกับตัวผู้พูดหรือผู้สอน ได้แก่ 1) ผู้พูดหรือผู้สอน มีคุณสมบัติพอหรือไม่ เช่น คุณสมบัติของผู้เผยแผ่ ที่พระพุทธองค์ทรงเรียกว่าคุณสมบัติของผู้กล่าวธรรม ที่เรียกอย่างไทย ๆ ว่า “ธรรมกถึก” 2) การเตรียมตัว ผู้สอน ควรเตรียมตัวให้พร้อม 3) การค้นคว้า ผู้พูด ควรค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความคิด อะไรใหม่ ๆ 4) หลักฐาน เมื่ออ้างสิ่งใดก็ควรมีหลักฐานและควรดูให้แม่นยำแล้วจดบันทึกไว้ เพื่อช่วยความจำในการแสดงธรรม 5) บุคลิกภาพของผู้แสดงธรรม บุคลิกภาพต้องดูสุภาพเหมาะสม 6) ความรู้ ผู้บรรยายควรอบรมตนให้เป็นผู้มีความรู้ดีในเรื่องที่ตนแสดง 7) มีความสามารถดี ในการกล่าว ในการบรรยาย

2.2 เกี่ยวกับเรื่องที่พูดหรือเรื่องที่นำมาสอน ต้องให้พอเหมาะพอสมกับผู้ฟังหรือผู้เรียน เรื่องนี้ต้องอยู่ในวิจารณ์ญาณของผู้สอน กล่าวโดยทั่วไป การสั่งสอนก็คือการให้การศึกษา การให้การศึกษาที่ดีนั้นก็คือการช่วยให้บุคคลมีทัศนคติที่ถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ มองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง พระพุทธศาสนาเน้นตรงจุดนี้มาก

3. การเผยแผ่โดยการเขียน

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าการเขียนเป็นสิ่งแทนการพูด แต่ในสังคมของเรายังมีผู้ทำงานเผยแผ่ศาสนาโดยการเขียนน้อยมาก จะเป็นเพราะทำยากหรืออย่างไร ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าค่อย ๆ ฝึก ย่อมทำได้ แต่จะทำได้ดีเพียงไรหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายอย่างทำนองเดียวกับการพูด เช่น 1) ความรู้ ความเข้าใจ 2) ความพร้อม 3) ศิลปะในการอธิบาย 4) สภาพทางจิตใจ

4. การเผยแผ่โดยการทำตัวอย่างให้ดู

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าการทำตัวอย่างให้ดู เป็นอยู่ให้เห็น เป็นเรื่องสำคัญมากในการสอน สำหรับคนใกล้ชิดแล้วสำคัญกว่าการสอนด้วยวาจา การทำตัวอย่างให้ดูจึงเป็นการเผยแผ่ศาสนาอยู่ในตัว เพราะฉะนั้นผู้ที่ได้ออกาสอยู่ใกล้คนดี ได้เห็นแบบที่ดีแล้ว ควรทำตัวให้เหมาะที่จะรองรับดูดซับเอาคุณสมบัติต่าง ๆ ของท่านไว้ให้ได้มากที่สุด

5. สภาพขาดแคลนบุคลากรในวงการพระพุทธศาสนา

ผู้เขียนแสดงให้เห็นปัญหาสภาพขาดแคลนบุคลากรในวงการพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ที่มีภูมิธรรมทรงความรู้จริง ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีการฝึกฝนอบรมบุคลากรทางศาสนา ไม่ว่าทางฝ่ายพระหรือฝ่ายฆราวาส

ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพขาดแคลนบุคลากรผู้ขึ้นในสิ่งที่ถูกต้อง ในวงการพุทธศาสนาของเราขาดบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งในประเทศและที่จะไปทำงานในต่างประเทศ ซึ่งเราจะต้องเพิ่มสมรรถภาพของบุคลากรขึ้นอีกหลายเท่าตัว เราจะต้องช่วยกันเสริมสร้างศักยภาพ และพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากรทางศาสนาให้ดีขึ้น เพื่อเราจักได้มีศาสนทายาทที่ดีสืบอายุพระศาสนาต่อไป

6. ภาคผนวก

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสื่อมวลชน

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องใช้ศาสนธรรมในโลกปัจจุบัน สถานการณ์ของโลกปัจจุบันซับซ้อน มีปัญหา มาก มีความยุ่งยากเพิ่มขึ้นทั้งภายนอกและภายในภายนอกหมายถึงปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ภายในหมายถึงปัญหาความขัดแย้งทางจิตใจ ความตึงเครียดทางอารมณ์ ด้วยการพิจารณาเห็นข้อเท็จจริงอย่างนี้แหละ จึงได้มีการ

ส่งเสริมให้มีการเผยแผ่ศาสนาในสังคมใหญ่ ๆ โดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นทางผ่านไปสู่มวลชน เพื่อลดการตั้งครีียดจากปัญหาดังกล่าว

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสื่อมวลชนในปัจจุบัน ปัจจุบันการเผยแผ่ศาสนาทางสื่อมวลชนเป็นไปอย่างกว้างขวางทั้งทางหนังสือพิมพ์ (รายวัน รายสัปดาห์) วิทยุ และโทรทัศน์ ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธก็จริง แต่ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาโดยหาเหตุผล เข้าถึงจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามหลักคำสอนของศาสนานี้ยังมีน้อยเกินไป

ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องและสิ่งที่ควรแก้ไขของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการแสดงตนของผู้นำทางศาสนานั้น ส่วนหนึ่งเป็นความบกพร่องของประชาชนเอง ที่ไม่ศึกษาให้เข้าใจในศาสนาที่ตนนับถืออยู่อย่างมีเหตุผล เหมือนนับถือคนโดยที่ไม่เคยรู้จักเขา การเผยแผ่ศาสนาที่ออกมาในรูปของการแสดงธรรมทั้งทางสื่อสารมวลชนและทางกลุ่มชนโดยตรง

ผู้เขียนได้เสนอแนะให้คณะสงฆ์ควรมีบทบาทในการเผยแผ่ศาสนาให้เป็นระบบยิ่งกว่านี้ คณะสงฆ์ควรมีโครงการ หลักการ และวิธีการอันก้าวหน้า รัดกุมและคอยติดตามผลเป็นระยะ ๆ นอกจากนี้ ควรจัดพิมพ์เอกสารหรือจุลสารเล็ก ๆ ควรมีที่ปรึกษาทุกซ์สำหรับประชาชนเพื่อเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือเยาวชนผู้ลำบากยากจน คณะสงฆ์น่าจะมึโรงเรียนของตนเองอย่างน้อยจังหวัดละแห่ง ดำเนินการโดยพระสงฆ์ นอกจากการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นส่วนตัวอันเป็นข้อหลักแล้ว ถ้าทำประโยชน์แก่สังคมอย่างนี้ด้วย ก็จะเป็นการเผยแผ่ศาสนาที่จะได้ผลในระยะยาวและมั่นคงอย่างยิ่ง

วิจารณ์

จากการสรุปเนื้อหาของหนังสือเรื่อง “เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” ทำให้พบจุดเด่น และ จุดด้อยของหนังสือเล่มนี้ ดังต่อไปนี้

จุดเด่น

จุดเด่นของหนังสือเรื่อง “เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” คือ ผู้เขียนท่านมีภูมิรู้ ภูมิธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี จึงได้จัดแสดงเนื้อไ้เป็นลำดับขั้นตอนดีเหลือเกิน น่าติดตาม เป็นธรรมชาติที่วิจิตรงดงาม ด้วยถ้อยธรรมอันสละสลวย อ่อนโยน นำมาปฏิบัติได้จริง เพื่อให้เป็น

คู่มือสำหรับบุคลากรทางศาสนา ครูบาอาจารย์ รวมทั้งผู้เผยแผ่ธรรมและประชาชนทั่วไป จะได้ใช้เป็นเครื่องมือและเป็นกำลังใจในการทำงาน และดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดด้อย

ผู้เขียนหนังสือเรื่อง “เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” ท่านมีความรู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ท่านมองบุคลากรทางพระพุทธศาสนาว่าขาดแคลนความรู้ แต่ท่านมองข้ามขั้นตอนการคัดเลือกบุคลากรโดยเฉพาะพระภิกษุที่ขาดการคัดสรรเข้ามาในพระพุทธศาสนา อีกทั้งการปกครองคณะสงฆ์ที่ต้องเข้ามามีส่วนตั้งแต่การคัดเลือก อบรม ตั้งองค์การการเผยแผ่ตั้งแต่ระดับตำบลถึงระดับภาคที่เป็นรูปธรรม ทั้งจัดงบประมาณสนับสนุนการเผยแผ่ จึงไม่ได้นำเสนอปัญหาดังกล่าว

นอกจากจุดเด่นและจุดด้อยดังกล่าวข้างต้นแล้ว หลังจากอ่านหนังสือเรื่องนี้ ผู้วิจารณ์ยังมีความคิดเห็นที่สอดคล้องและขัดแย้งกับผู้เขียนหนังสือหลายประการ โดยแบ่งเป็นแนวคิดเห็นที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มีรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดที่เห็นด้วย

ผู้วิจารณ์มีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้เขียนหนังสือเรื่อง “เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” ใน 4 ประเด็น ได้แก่

1. เห็นด้วยในประเด็นที่ว่า ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าการเผยแผ่โดยการพูดนั้น ค่อนข้างจะได้ผลน้อย³ เพราะ 1) เกี่ยวกับตัวผู้พูดหรือผู้สอน ได้แก่ (1) ผู้พูดหรือผู้สอน มีคุณสมบัติไม่เพียงพอ (2) การเตรียมตัว ผู้สอน อาจเตรียมตัวให้พร้อม (3) การค้นคว้า ผู้พูด ควรค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความคิด อะไรใหม่ ๆ (4) ขาดหลักฐาน เมื่ออ้างสิ่งใดก็ควรมีหลักฐานและควรดูให้แม่นยำแล้วจดบันทึกไว้ เพื่อช่วยความจำในการแสดงธรรม (5) บุคลิกภาพของผู้แสดงธรรม ควรบุคลิกภาพต้องดูสุภาพเหมาะสม (6) ความรู้ ผู้บรรยายควรอบรมตนให้เป็นผู้มีความรู้ดีในเรื่องที่ตนแสดง (7) มีความสามารถดี ในการกล่าว ในการบรรยาย 2) เกี่ยวกับเรื่องที่พูดหรือเรื่องที่นำมาสอน ต้องให้พอเหมาะสมกับผู้ฟังหรือผู้เรียน

³ วศิน อินทสระ, เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา, (สมุทรปราการ : Canna graphic, 2558), หน้า 15-28.

ผู้วิจารณ์มีความเห็นสอดคล้องกับข้อความข้างต้นนี้ที่ว่า การเผยแผ่ศาสนาควรต้องเน้นพัฒนาที่ตัวผู้เผยแผ่เอง โดยบุคลิกภาพที่ติดลบได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของนักเผยแผ่ นอกเหนือจากคุณสมบัติด้านคุณธรรม เพราะบุคลิกภาพที่สง่างาม น่ามอง น่าเลื่อมใสย่อมเป็นเหตุนำมาซึ่งความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นได้ พระพุทธรองค์ทรงมีพระวรกายที่สง่างาม ประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษ ดังมีจังกิพราหมณ์ชมว่า “พระสมณโคดมมีพระรูปงาม น่าดู น่าเลื่อมใส มีพระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักดุจพรม มีพระวรกายดุจพรม โอกาสที่จะพบเห็นยากนัก”⁴ การเผยแผ่พระพุทธศาสนานอกจากมีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่แล้ว คุณสมบัติของนักเผยแผ่ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นได้ เพราะนักเผยแผ่ที่ดีนั้นแม้จะไม่ออกปากพูดก็สามารถเผยแผ่พุทธธรรมได้ บุคลิกลักษณะที่ดีงามก็ยิ่งความผ่องใสแห่งจิตใจให้เกิดศรัทธาแก่ผู้ที่พบเห็น ผู้วิจารณ์มองว่าปัญหาในการเผยแผ่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทยว่าพระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยทั้งหลักธรรมและสภาพสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับ นายแพทย์ประเวศ วะสี กล่าวถึงปัญหาดังกล่าวไว้ว่า “พระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง และไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบัน จึงสื่อสารกับประชาชนไม่ได้ และเป็นผู้นำวิญญูญาณไม่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนเป็นเพียงพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่”⁵

2. เห็นด้วยในประเด็นที่ว่า ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าการเขียนเป็นสิ่งแทนการพูด แต่ในสังคมของเรายังมีผู้ทำงานเผยแผ่ศาสนาโดยการเขียนน้อยมาก⁶ จะเป็นเพราะทำยาก ขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายอย่างทำนองเดียวกับการพูด เช่น 1) ความรู้ ความเข้าใจ 2) ความพร้อม 3) ศิลปะในการอธิบาย 4) สภาพทางจิตใจ

ผู้วิจารณ์มีความเห็นสอดคล้องกับข้อความข้างต้นนี้ที่ว่า การเขียนเป็นสิ่งแทนการพูด แต่ในสังคมของเรายังมีผู้ทำงานเผยแผ่ศาสนาโดยการเขียนน้อยมาก อาจเป็นที่ขาดโอกาสหรือทุนสนับสนุนในการเผยแผ่ สอดคล้องกับปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งขาดทุนที่จะช่วยอุดหนุนในการเผยแผ่ ขาดบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ในการเผยแผ่ และ ขาดการ

⁴ ฎรายละเอียดยใน ที.สี. (ไทย) 9/486/216.

⁵ ประเวศ วะสี, *สวนโมกข์ ธรรมกาย สันติอโศก*, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2541), หน้า 102.

⁶ วติน อินทสระ, *เทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา*, (สมุทรปราการ : Canna graphic, 2558), หน้า 31.

วางแผนที่ดี⁷ และ“พระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้งและไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบัน จึงสื่อถึงประชาชนไม่ได้”⁸

3. เห็นด้วยในประเด็นที่ว่า ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าการทำตัวอย่างให้ดู⁹ เป็นอยู่ให้เห็น เป็นเรื่องสำคัญมากในการสอนสำหรับคนใกล้ชิดแล้วสำคัญกว่าการสอนด้วยวาจา ถ้าเขานิยมชอบบทบาทและการกระทำ คำพูดของเราผู้เป็นตัวแบบจะซึมลึกลงไปในความรู้สึกนึกคิดของเขา หล่อหลอมเป็นนิสัยอุปนิสัยอันถาวรต่อไป การทำตัวอย่างให้ดูจึงเป็นการเผยแผ่ศาสนาอยู่ในตัว

ผู้วิจารณ์มีความเห็นสอดคล้องกับข้อความข้างต้นนี้ที่ว่า การทำตัวอย่างให้ดู เป็นอยู่ให้เห็น เป็นเรื่องสำคัญมากในการสอน ยกตัวอย่าง กรณีพระสารีบุตรพบ ท่านพระอัสสชิ¹⁰ ครองอันตรวาสกถือบาตรและจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังกรุงราชคฤห์ สารีบุตรปริพาชกได้เห็นท่านพระอัสสชีกำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในกรุงราชคฤห์มีกิริยาน่าเลื่อมใส มีจักขุทอดลงถึงพร้อมด้วยอิริยาบถแล้วคิดว่า “ภิกษุรูปนี้คงเป็นองค์ใดองค์หนึ่งในบรรดาพระอรหันต์หรือท่านผู้ดำเนินสู่หนทางแห่งความเป็น พระอรหันต์ในโลกเป็นแน่” จึงเกิดความเลื่อมใส หรืออย่างกรณีที่อนาถบิณฑิกคหบดีเดินเข้าไปยังป่าสีตวัน¹¹ เพื่อเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเห็นพระพุทธร่องค์ทรงเดินจงกรมที่กลางแจ้ง ได้ทอดพระเนตรเห็นท่านอนาถบิณฑิกคหบดีเดินมาแต่ไกล ครั้นแล้วจึงเสด็จลงจากที่จงกรมประทับนั่งบนอาสนะที่ปูไว้ ครั้นแล้วได้ตรัสกับท่านอนาถ-บิณฑิกคหบดีดังนี้ว่า “มาเกิดสุกัถตะ” จากพระจริยาวัตรอันงดงามของพระพุทเจ้าทำให้ท่านอนาถ-บิณฑิกคหบดีมีจิตเลื่อมใสศรัทธา เมื่อได้ฟังธรรมก็ได้บรรลุเป็นพระโสดาบัน

⁷ พระเทพรัตนกวี, เจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์ วัดมหาธาตุ(พระอารามหลวง), **สัมภาษณ์**เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2558. อ้างใน พระครูปริยัติพัชรธรรม (ชัยฤทธิ์ สุธมโม), “การศึกษาเปรียบเทียบการเผยแผ่ศาสนาของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เปรียบเทียบกับบาทหลวงในคริสต์ศาสนาโรมันคาทอลิกในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), หน้า 58.

⁸ ประเวศ วะสี, **สวนโมกข์ ธรรมกาย สันติอโศก**, หน้า 102.

⁹ วศิน อินทสระ, **เทคนิคการเผยแผ่ศาสนา**, หน้า 39.

¹⁰ วิ.ม. (ไทย) 4/60-62/72-77.

¹¹ วิ.จุ. (ไทย) 7/305/113-114.

4. เห็นด้วยในประเด็นที่ว่า ผู้เขียนแสดงให้เห็นปัญหาสภาพขาดแคลนบุคลากรในวงการพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ทั้งพระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชน ที่ผู้มีภูมิธรรมทรงความรู้จริง ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นมีน้อย¹²

ผู้วิจารณ์มีความเห็นสอดคล้องกับข้อความข้างต้นนี้ที่ว่า ปัญหาสภาพขาดแคลนบุคลากรในวงการพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ทั้งพระสงฆ์และสามเณรและพุทธศาสนิกชนที่ ผู้มีภูมิธรรมทรงความรู้จริง ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นมีน้อย สอดคล้องกับปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ธรรมของสถาบันสงฆ์ไทยมีผู้ศึกษาแล้ว พบว่าปัญหาและอุปสรรคด้านพระสงฆ์และสถาบันสงฆ์ในฐานะผู้เผยแผ่ธรรมะขาดแคลนพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะอย่างแท้จริง¹³ ปัจจุบัน พระสงฆ์ที่ออกไปเผยแผ่ธรรมะยังไม่มีความรู้ ไม่แตกฉานในหลักเท่าที่ควร ไม่รู้นิติปฏิบัติสัมมาทิฐิเพียงพอ (เชี่ยวชาญด้านภาษา) ไม่รู้จักการวิเคราะห์บริบทผู้ฟัง ไม่รู้จักการถ่ายทอดในรูปแบบวิทยาการโลกยุคใหม่ การเทศน์ การบรรยายยังคงใช้ภาษาเก่า ๆ เดิม ๆ ตามจารีตประเพณี ทำให้เกิดปัญหาในการเผยแผ่ธรรมะ¹⁴

แนวคิดที่ไม่เห็นด้วย

ผู้เขียนแสดงให้เห็นปัญหาสภาพขาดแคลนบุคลากรในวงการพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ที่มีภูมิธรรมทรงความรู้จริง ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีการฝึกฝนอบรมบุคลากรทางศาสนา ไม่ว่าทางฝ่ายพระหรือฝ่ายฆราวาส¹⁵ เราจะต้องช่วยกันเสริมสร้างศักยภาพ และพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากรทางศาสนาให้ดีขึ้น เพื่อเราจักได้มีศาสนทายาทที่ดีสืบอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

ผู้วิจารณ์มีความเห็นต่างกับข้อความข้างต้นนี้ที่ว่า ปัญหาสภาพขาดแคลนบุคลากรในวงการพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ทั้งพระสงฆ์และสามเณรและพุทธศาสนิกชนที่ ผู้มีภูมิธรรม

¹² วศิน อินทสระ, เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา, (สมุทรปราการ : Canna graphic, 2558), หน้า 49-52.

¹³ สมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ, “การเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 39.

¹⁴ สุรศักดิ์ มณีสุวรรณ, “ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อการเผยแผ่ธรรมะในยุคปัจจุบัน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/556623> [26 พฤศจิกายน 2560].

¹⁵ วศิน อินทสระ, เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา, หน้า 49-53.

ทรงความรู้ จริง ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นมีน้อย ซึ่งตรงนี้ผู้เขียนอาจจะมองข้ามจุดที่สำคัญของปัญหา คือ ขบวนการรับบุคคลเข้ามาเป็นพระสงฆ์ นั้นจะเห็นว่ายังไม่ได้บุคคลที่มีคุณภาพถึงแม้จะมีขั้นตอนการพัฒนาอย่างไร แต่ถ้าบุคลากรที่เข้ามามีคุณภาพก็ยากที่จะพัฒนา และควรเน้นให้ชาวพุทธในประเทศไทยการส่งเสริมจิตอาสา เพราะจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดียิ่งขึ้น โดยไม่เผยแผ่แต่คณะสงฆ์ ดังกรณี มูลนิธิพุทธฉือจี้ ของไต้หวัน ส่งเสริมให้คนมีจิตอาสา ซึ่งมูลนิธิพุทธฉือจี้มีอาสาสมัครมากกว่า 2 แสนคนที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ¹⁶ อาสาสมัครเหล่านี้ไม่ได้รับเงินเดือน เมื่อจะต้องเดินทางไปปฏิบัติภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทั้งในและนอกประเทศไต้หวันก็ต้องออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดเอง เรียกว่าเป็นการทำงานโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ อย่างบริสุทธิ์ ยึดมั่นในหลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ด้วยวิถีแห่งพุทธฝ่ายมหายาน จึงยิ่งมุ่งเน้นไปที่พลังแห่งเมตตา (รักโดยไม่แบ่งแยก) และอุเบกขา (ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ) ที่น่าทึ่งกว่านั้นก็คือ นอกจากอาสาสมัครเหล่านี้มีความหลากหลายในเรื่องอายุ อาชีพ และฐานะทางสังคมที่ดีมาก มีทั้งวิศวกร แพทย์ นักธุรกิจระดับซีอีโอ เศรษฐีระดับร้อยล้านพันล้าน แต่กลับยังต้องการมาเป็นอาสาสมัครผู้อุทิศตนที่พร้อมรับใช้สังคมด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน

ความสรุป

หนังสือเรื่อง “เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา” ของอาจารย์วสิน อินทสระ เนื่องด้วยผู้เขียนท่านมีคุณสมบัติของพุทธ¹⁷ และมีความรู้ทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี จึงได้จัดแสดงเนื้อไว้เป็นลำดับขั้นตอนดีเหลือเกิน น่าติดตาม เป็นธรรมลิขิตที่วิจิตรงดงาม ด้วยถ้อยธรรมอันสละสลวย อ่อนโยน นำมาปฏิบัติได้จริง เพื่อให้เป็นคู่มือสำหรับบุคลากรทางศาสนา ครูบาอาจารย์ รวมทั้งผู้เผยแผ่ธรรมและประชาชนทั่วไป จะได้ใช้เป็นเครื่องมือและเป็นกำลังใจในการทำงาน และดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท่านได้พูดถึงการเผยแผ่ทำได้ 3 วิธี คือ 1) การพูด 2) การเขียน 3) การทำตัวอย่างให้ดู

การเผยแผ่โดยการพูดนั้น ได้ผลค่อนข้างน้อย เพราะตัวผู้พูดหรือผู้สอน ขาดคุณสมบัติของผู้เผยแผ่ ไม่เตรียมตัวให้พร้อม ขาดการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ไม่มีหลักฐานอ้างอิงคำพูดให้น่าเชื่อถือ

¹⁶ อาพล จินดาวัฒน์, **จิตอาสาพลังสร้างโลก**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สร้างสื่อ จำกัด, 2549), หน้า 69.

¹⁷ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์** [ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ 1], พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551), หน้า 265.

การเผยแพร่โดยเขียน มีเขียนน้อยมาก จะเป็นเพราะทำยากและขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายอย่างทำนองเดียวกับการพูด เช่น 1) ความรู้ ความเข้าใจ 2) ความพร้อม 3) ศิลปะในการอธิบาย 4) สภาพทางจิตใจ

การเผยแพร่โดยการทำตัวอย่างให้ดู เป็นเรื่องสำคัญมากในการสอนสำหรับคนใกล้ชิดแล้ว สำคัญกว่าการสอนด้วยวาจา การทำตัวอย่างให้ดูจึงเป็นการเผยแพร่ศาสนาอยู่ในตัว เพราะฉะนั้นผู้ที่ได้ออกาสอยุ่ใกล้ชิด ได้เห็นแบบที่ดีแล้ว ควรทำตัวให้เหมาะที่จะรองรับดูดซับเอาคุณสมบัติต่าง ๆ ของท่านไว้ให้ได้มากที่สุด

สภาพขาดแคลนบุคลากรในวงการพระพุทธศาสนา ปัญหาสภาพขาดแคลนบุคลากรในวงการพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ที่มีภูมิธรรมทรงความรู้จริง ๆ ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ควรจะมีการฝึกฝนอบรมบุคลากรทางศาสนา ไม่ว่าทางฝ่ายพระหรือฝ่ายฆราวาส ควรจะต้องช่วยกันเสริมสร้างศักยภาพ และพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากรทางศาสนาให้ดีขึ้น เพื่อเราจักได้มีศาสนทายาทที่ดีสืบอายุพระศาสนาต่อไป แต่ท่านมองข้ามขั้นตอนการคัดเลือกบุคลากร โดยเฉพาะพระภิกษุที่ขาดการคัดสรรเข้ามาในพระพุทธศาสนา อีกทั้งการปกครองคณะสงฆ์ที่ต้องเข้ามามีส่วนตั้งแต่การคัดเลือก อบรม ตั้งองค์กรการเผยแพร่ตั้งแต่ระดับตำบลถึงระดับภาคที่เป็นรูปธรรม ทั้งจัดงบประมาณสนับสนุนการเผยแพร่ จึงไม่ได้นำเสนอปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะจิตอาสาในการช่วยงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของฆราวาส

กล่าวสรุปได้ว่า หนังสือเรื่อง “เทคนิคการเผยแพร่พระศาสนา” ของอาจารย์วศิน อินทสระ แสดงเนื้อไว้เป็นลำดับขั้นตอนดี สละสลวย เป็นหนังสือที่มีคุณค่า อุดมด้วยสาระ ประเทืองปัญญา นำมาปฏิบัติได้จริง เพื่อให้เป็นคู่มือสำหรับบุคลากรทางศาสนา ครูบาอาจารย์ รวมทั้งผู้เผยแผ่ธรรมและประชาชนทั่วไป จะได้ใช้เป็นเครื่องมือและเป็นกำลังใจในการทำงาน และดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

ข. เอกสารชั้นทุติยภูมิ

(1) หนังสือ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ [ชำระ-เพิ่มเติม
ช่วงที่ 1]. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. มงคลชีวิต ฉบับก้าวหน้า. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฐานการพิมพ์
จำกัด, 2547.

ประเวศ วะสี. สอนโมกข์ ธรรมกาย สันติอโศก. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอ
ชาวบ้าน, 2541.

วศิน อินทสระ. เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา. สมุทรปราการ: Canna graphic, 2558.

อำพล จินดาวัฒน์. จิตอาสาพลังสร้างโลก, กรุงเทพมหานคร: บริษัท สร้างสื่อ จำกัด, 2549.

(2) บทความ

สุรศักดิ์ มณีสุวรรณ, “ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อการเผยแผ่ธรรมะในยุคปัจจุบัน”, [ออนไลน์],
แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/556623> [26 พฤศจิกายน 2560]

(3) วิทยานิพนธ์/งานวิจัย

พระครูปริยัติพัชรธรรม (ชัยฤทธิ์ สุธมโม). “การศึกษาเปรียบเทียบการเผยแผ่ศาสนาของพระสงฆ์ใน
พระพุทธศาสนา เถรวาทกับบาทหลวงในคริสต์ศาสนาโรมันคาทอลิกในเขตจังหวัด
เพชรบูรณ์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2558.

สมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ. “การเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์”. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

(4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ธรรมะไทย. นิทานชาดก มหาสุวราชชาดก เรื่อง พญานกแขกเต้าผู้สันโดษ . [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.dhammathai.org/chadoknt/chadoknt19.php> [22 พ.ย. 2560].

**นโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูมชน
วัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม
Buddhist Oriented Operation Policy of Wat Dhammapanyaram Bangmuang
Community Radio in Samphran District, Nakhon Pathom Province**

วิฑูพา ณ สงขลา* สุกิจ ชัยมุสิก**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง นโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่ต่างกัน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขของประชาชนที่มีต่อนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูมชน วัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเน้นวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ (Qualitative Research by interviews) เป็นการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิรวมทั้งสร้างแบบสอบถาม (Questionnaires)

ผลการวิจัยพบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความรู้ความสามารถและทักษะการทำงานด้านสื่อมวลชนของผู้จัดรายการธรรมะ ความสามารถในการรับสื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการบูรณาการพระพุทธศาสนาต่อการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม ของวิฑูมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ไม่แตกต่างกัน

2) กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวิฑูมชน ความรู้ความสามารถและทักษะการทำงานด้านสื่อมวลชนของผู้จัดรายการธรรมะ ความสามารถในการรับสื่อวิทยุในการเผยแผ่

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

** รศ.(พิเศษ) อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, E-mail.mcu.nakhonsawan@gmail.com

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

พระพุทธศาสนา และการบูรณาการพระพุทธศาสนาต่อการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม ของวิฑูรย์ชุมชนวัดธรรมปัญญาารามบางม่วง แตกต่างกัน

คำสำคัญ นโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธ, วิฑูรย์ชุมชน

Abstract

The objectives of this thesis were: 1) to study the people's opinion on Buddhist oriented operation policy of Wat Dhammapanyaram Bangmuang Community Radio, Samphran district of Nakhon Pathom province, 2) to compare the opinion on Buddhist oriented operation policy of Wat Dhammapanyaram Bangmuang Community Radio in Samphran district of Nakhon Pathom province of people with different gender, age, educational levels, position, work experience, and monthly income, and 3) to study suggestions and guidelines of Buddhist oriented operation policy of Wat Dhammapanyaram Bangmuang Community Radio, Samphran district of Nakhon Pathom province. The data of this quantitative research were collected from documents and using questionnaires.

The results of the study were found that:

1. The samples with different genders had indifferent opinions on the use of radio for Buddhist propagation, knowledge, ability and mass media skills of radio program runners, ability in radio receiving for Buddhist propagation, and integration of Buddhism with politics, government, economic, society and art and culture on Buddhist oriented operation policy of Wat Dhammapanyaram Bangmuang Community Radio, Samphran district of Nakhon Pathom province.

2. The samples with different ages, educational levels, and occupations had a different level of opinions on the use of radio for Buddhist propagation, knowledge, ability and mass media skills of radio program runners, ability in radio receiving for Buddhist propagation, and integration of Buddhism with politics, government, economic, society and art and culture on Buddhist oriented operation policy of Wat Dhammapanyaram Bangmuang Community Radio, Samphran district of Nakhon Pathom province.

Keywords: Buddhist oriented operation policy, community radio

1. บทนำ

วิทยุชุมชนในประเทศไทย เกิดขึ้นภายใต้การรับรองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2543 หลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ประกาศใช้องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการหัวก้าวหน้าด้านสื่อสารมวลชน ได้ขยายความรู้ด้านสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารผ่านสื่อของประชาชนและดำเนินการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการวิทยุชุมชนให้แก่ประชาชนทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง ภายใต้หลักการว่า “วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน” ใช้รูปแบบอาสาสมัครในการดำเนินการไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจและดำเนินการโดยปราศจากการแทรกแซงครอบงำจากรัฐ นายทุน และนักการเมืองในทุกระดับ หากในช่วงเวลาที่ผ่านมา ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิทยุชุมชนอย่างมีนัยสำคัญประการหนึ่ง คือ นโยบายและการดำเนินงานของรัฐ ซึ่งมีผลทั้งในทางส่งเสริมและลดทอนความเข้มแข็งในการดำเนินการวิทยุชุมชนของภาคประชาชน โดยเฉพาะนโยบายการอนุญาตให้มีโฆษณา ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของขบวนการวิทยุชุมชนในประเทศไทย ต่อมาได้เกิดปัญหาการไม่ได้มาตรฐานในการจัดการวิทยุชุมชนหลังจากรัฐได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้บัญญัติให้มีพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ขึ้น เพื่อทำให้กิจการวิทยุชุมชนนั้นมีการจัดการที่ดียิ่งขึ้น

วัดเป็นสถานที่หนึ่งที่บางชุมชนได้มีการร่วมกันจัดตั้งวิทยุชุมชนขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก วัดเป็นสถาบันทางสังคมที่อยู่คู่กับคนไทยมาอย่างช้านาน เป็นศูนย์รวมจิตใจ แหล่งเรียนรู้ ศูนย์กลางของชุมชน สถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับคนในชุมชน และเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับประชาชน โดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แต่เดิมนั้นพระสงฆ์เป็นผู้ส่งสารคนสำคัญของชุมชน โดยการสื่อสารของพระสงฆ์นั้นเป็นไปในรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การเทศน์การแสดงธรรม เป็นต้น แต่ในสภาวะทางสังคมปัจจุบัน วัดต้องทำหน้าที่เชิงรุกมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนด้วยเช่นกัน กิจของสงฆ์ก็ต้องเพิ่มขึ้น เมื่อพระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับวิทยุชุมชนแล้ว สถานะของสงฆ์จึงมีสถานะของสื่อมวลชนควบคู่ไปด้วย เนื่องจากพระพุทธศาสนาโดยหลักการแล้วนั้นให้ความสำคัญแก่สื่อสารประเภทสื่อบุคคล สื่อธรรมชาติ และสื่อศิลปวัฒนธรรม สื่อบุคคลนั้นสามารถนำสาระหรือแบบอย่างแห่งการปฏิบัติไปสู่สาธารณะ เพราะปกติบุคคลที่เป็นชนผู้นำย่อมเป็นกลุ่มบุคคลได้รับการอ้างอิงถึงเป็นประจำ พระพุทธศาสนาจึงมีหลักคำสอนสำหรับบุคคลที่เป็นชนชั้นผู้นำในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่น สังคมปัจจุบันมีช่องทางในการนำสารสู่สาธารณชนหลายช่องทาง ช่องทางเหล่านี้จะเป็นแหล่งในการนำข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลสาธารณะสู่ประชาชนเป็นประจำ

สื่อวิทยุกระจายเสียงนั้นจึงมีบทบาทอย่างมากต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ถือได้ว่าเป็นสื่อหนึ่งที่ใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมาก เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารระหว่างชุมชน วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนที่มีลักษณะพิเศษบางประการ คือ มีความรวดเร็วในการถ่ายทอดเหตุการณ์ การเตรียมรายการ การนำเสนอรายการสดและรวดเร็ว การผลิตรายการทำได้รวดเร็ว ข่าวสารต่าง ๆ ที่ส่งผ่านทางวิทยุกระจายเสียงจึงมีความรวดเร็วกว่าสื่ออื่น ๆ สื่อวิทยุกระจายเสียงนั้นสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด มีพื้นที่เครือข่ายกระจายเสียงครอบคลุมไปทั่วประเทศ ทั้งสถานีที่อยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จึงไม่ใช่อุปสรรคต่อการส่งข่าวสารไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลความเจริญและความเป็นสื่อที่มีราคาถูก จึงทำให้บุคคลทุกอาชีพและทุกสถานะทางเศรษฐกิจสามารถมีไว้ครอบครองและนำติดตัวไปเปิดรับฟังได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ เป็นสื่อที่มีพลังทั้งด้านการนำเสนอข่าวสาร ความรู้ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้น การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการ การได้รับฟังรายการซ้ำกันหลายครั้งย่อมก่อให้เกิดความเห็นคล้อยตามและนำไปสู่การปฏิบัติได้ รวมทั้งสามารถสร้างจินตนาการหรือความคิดสร้างสรรค์ได้ดีจากการฟังรายการวิทยุกระจายเสียงและคิดตามได้อย่างเป็นอิสระ นำไปสู่ความสามารถในเชิงความคิดสร้างสรรค์ได้

ดังนั้น ในการศึกษานโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมนี้ จึงเป็นการเสนอแนะแนวทางการเรียนรู้วิธีการในการพัฒนาบทบาทสื่อสารมวลชนในการเสริมสร้างการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและเป็นสื่อข่าวสารระหว่างชุมชนร่วมกัน เพราะการรับรู้ข่าวสารนั้นเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นการตระหนักถึงความสำคัญของสื่อสารมวลชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 และการก้าวสู่ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว วิธีการในการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงก็จำเป็นต้องปรับกลยุทธ์หรือวิธีการในการนำเสนอเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง แต่จะมีวิธีการอย่างไรในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคปัจจุบัน จึงเป็นประเด็นที่ผู้เขียนสนใจศึกษาและต้องการนำเสนอไว้เป็นลำดับต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูรชนวัฒนธรรมปญญารามบางม่วง อำเภอสามพรวณ จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่ต่างกัน

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูรชนวัฒนธรรมปญญารามบางม่วง อำเภอสามพรวณ จังหวัดนครปฐม

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ ชุมชนวัฒนธรรมปญญารามบางม่วง ตำบลบางช้าง อำเภอสามพรวณ จังหวัดนครปฐม จากจำนวนผู้ฟัง 8,020 รูป/ คน โดยมีขอบเขตครอบคลุมกลุ่มตัวอย่าง 380 รูป/ คน โดยมีเป้าหมายเป็นทั้งพระสงฆ์ และคฤหัสถ์ ที่เป็นผู้ฟังรายการของสถานีวิทยุชุมชนวัฒนธรรมปญญารามบางม่วงในปัจจุบัน

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการดำเนินงานตามแนว วิถีพุทธของวิฑูรชนวัฒนธรรมปญญารามบางม่วง อำเภอสามพรวณ จังหวัดนครปฐม ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. ด้านความรู้ความสามารถและทักษะการทำงานด้านสื่อมวลชนของผู้จัดรายการธรรมะ 3. ด้านความสามารถในการรับสื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 4. ด้านการบูรณาการพระพุทธศาสนาต่อการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่ สถานีวิทยุชุมชนวัฒนธรรมปญญารามบางม่วง ตำบลบางช้าง อำเภอสามพรวณ จังหวัดนครปฐม รัศมีการกระจายเสียงครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 15 กิโลเมตร

4. วิธีการและขั้นตอนในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ และประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงร่างงานวิจัย โดยเริ่มจากการตั้งชื่อเรื่อง การศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย และศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำโครงร่างงานวิจัยและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำปรึกษา คำแนะนำและความเห็นชอบในการจัดทำโครงร่างการวิจัย พร้อมรับข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้งานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นดำเนินการเสนอโครงร่างการวิจัย เพื่อขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้การวิจัย โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า IOC เมื่อทำการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือให้มีความ

สมบูรณ์ ยิ่งขึ้นแล้ว ได้นำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น แล้วนำเครื่องมือที่สร้างไปเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ทำการ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย ผู้วิจัยรวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ จัดทำรายงานการวิจัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะ แล้วจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ส่งบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขออนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ในการวิจัยเรื่อง นโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูชนชนวัฒนธรรมปัญญาธรรมบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การเก็บข้อมูลจากคนจำนวนมากด้วยแบบสอบถาม คำถามในแบบสอบถามจึงจำเป็นต้องมีความชัดเจน ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณจะเหมาะสมกับการทดสอบทฤษฎีด้วยวิธีการแบบอุปนัย (Deductive) แนวปฏิฐานนิยมเป็นหลัก

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง คือ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูชนชนวัฒนธรรมปัญญาธรรมบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1. ด้านการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. ด้านความรู้ความสามารถและทักษะการทำงานด้านสื่อมวลชนของผู้จัดรายการธรรมะ 3. ด้านความสามารถในการรับสื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 4. ด้านการบูรณาการพระพุทธศาสนาต่อการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง นโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิฑูชนชนวัฒนธรรมปัญญาธรรมบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ ข้อมูลที่ศึกษาจาก พระไตรปิฎก และจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม)

1) ดำเนินการขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอยะรัง จังหวัดนครปฐม ถึงเจ้าอาวาสวัดธรรมปัญญาธรรมบางม่วง และนายอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เพื่อขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่แจกแบบสอบถาม เพื่อทำการวิจัยในการ

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

2) ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามตามเขตพื้นที่ชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม และกลุ่มตัวอย่างจำนวนผู้ฟัง เป้าหมายเป็นทั้งพระสงฆ์ และคฤหัสถ์ จนครบตามจำนวนตามที่กำหนดไว้ โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

3) ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลไปทั้งหมด 380 ฉบับ ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีก ร้อยละ 20 รวมจำนวนที่แจกแบบสอบถามทั้งสิ้น 400 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 380 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จัดลำดับของข้อมูล รวมทั้งลงรหัส และบันทึก ข้อมูล

4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยทำการขอหนังสือรับรองจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากเจ้าอาวาสวัดธรรมปัญญารามและผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อการขอทำ การสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยนำหนังสือรับรองขอความอนุเคราะห์และแบบสัมภาษณ์ต่อผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 5 ท่าน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก(Convenience Sampling)

3) ทำการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ท่าน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4) เมื่อถึงกำหนดนัดหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน โดยอาศัยการจดบันทึก การบันทึกเสียง ภาพ และวีดิทัศน์ในการสัมภาษณ์ร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์

5) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนตามแนววิถีพุทธ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์แนวทางการพัฒนานโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็น พหุกรณีศึกษา ต่อไป

7. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ใช้การวิเคราะห์ตามค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 นโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ใช้การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์หาความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และเปรียบเทียบค่าความแตกต่างเป็น

รายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé)

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของ วิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

8. สรุปผลการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ผลการวิเคราะห์ การทดสอบสมมติฐานการวิจัย เปรียบเทียบนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของ วิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ที่มีเพศ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน

1) ด้านการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ที่มีเพศ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง แตกต่างกัน

2) ด้านความรู้ความสามารถและทักษะการทำงานด้านสื่อมวลชนของผู้จัดรายการ ธรรมะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ที่มีเพศ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง แตกต่างกัน

3) ด้านความสามารถในการรับสื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ที่มีเพศ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง แตกต่างกัน

4) ด้านการบูรณาการพระพุทธศาสนาต่อการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ที่มีเพศ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง แตกต่างกัน

สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตวัดธรรมปัญญารามบางม่วง ที่มีเพศ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิद्यุชุมชนวัด

ธรรมปัญญารามบางม่วง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

9. อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานการวิจัยเปรียบเทียบนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิเทศชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เปรียบเทียบจำแนกตามเพศ กลุ่มตัวอย่างนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิเทศชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ แตกต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิเทศชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิเทศชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิเทศชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าเข้าใจว่าระดับการฟังของประชาชนทั่วไปนั้นมีระดับที่แตกต่างกันออกไปตามที่ ด้วยเรื่องของวัยวุฒิ การศึกษา ที่ต้องใช้พิจารณาในการรับฟัง แต่เนื้อหาในการเผยแพร่เป็นไปตามเป้าหมายประสงค์เดียวกันจึงทำให้ผู้รับฟังอาจจะมีการฟังธรรมที่แตกต่างแต่การนำไปปฏิบัติเป็นไปในทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อัญญา สุขสมจิตร** ได้จัดทำรายงานการวิจัย เรื่อง “สภาพการจัดรายการและการบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดนครปฐม” โดยสรุปไว้ว่า การจัดผังรายการยังไม่แน่นอนเป็นรูปแบบตายตัว หรือกำหนดระยะเวลาของรายการ เนื้อหาสาระสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา เพราะบางครั้งผู้จัดรายการติดธุระไม่สามารถมาจัด หรือดำเนินรายการได้ รวมถึงเรื่องระยะเวลาในการออกอากาศ หากเป็นสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาเสียงธรรมจากชาวพุทธ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายคือค่าไฟ หากไม่สามารถหารายได้ให้เพียงพอก็ขายจ่าย ก็จะมีการตัดเวลาให้เหลือน้อยลง เพื่อความเหมาะสมในการบริหารจัดการสถานี

เปรียบเทียบจำแนกตามอายุ กลุ่มตัวอย่างนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิเทศชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุ แตกต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิเทศชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิเทศชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิเทศชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าคนเริ่มมีความสำนึกคิดหลากหลายระดับทำให้การรับฟังสื่อในห้วงเวลาเดียวกันก็ไม่สามารถที่จะเข้าใจได้เหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาทองศรี เอกวิโส, ดร. และคณะ** ได้ศึกษาวิจัย “เรื่องการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการฟังวิทยุชุมชนในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา กรณีศึกษาสถานีวิทยุวัดสามพราน วัดนายโรง และวัดชลประทานรังสฤษฎ์” การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการฟังวิทยุชุมชนในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในด้านการประเมินผลการใช้สื่อวิทยุในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการประเมินผลอยู่ในระดับมากและในด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะในการทำงาน ด้าน

สื่อมวลชน ของผู้จัดรายการธรรมะและด้านความสามารถในการรับสื่อวิทยุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า อยู่ในระดับมากตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สื่อวิทยุชุมชนได้มีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ การรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก

เปรียบเทียบจำแนกตามระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สรุปได้ว่า คนที่มีความรู้ต่างกันมีความแยกแยะสภาพการณ์ที่ไม่เหมือนกัน ด้วยกระบวนการคิดที่ซับซ้อนในเรื่องของการแก้ปัญหา จึงเป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญในเรื่องของการแก้ปัญหาสำหรับคนที่มีการศึกษาที่สูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กันยากร สุจริตเนติการ และพจนนา รูปแก้ว** ได้ทำการวิจัย “เรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเป็นวิทยุดิจิทัลของสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษา” ผลการวิจัยจากการสังเกตการณ์ พบว่า สถานีวิทยุสถาบันการศึกษามีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีในการดำเนินกิจการ สถานีวิทยุสถาบันการศึกษาทุกแห่งใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการออกอากาศที่แตกต่างกัน นอกจากนี้สถานีวิทยุสถาบันการศึกษาทุกแห่ง มีการพัฒนาช่องทางการส่งกระจายเสียงด้วยระบบออนไลน์ แอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านบุคลากรสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา บางแห่งมีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรบางส่วนงาน รวมถึงสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาบางแห่งบริหารงานร่วมกับบริษัทเอกชน มีการบริหารงานในรูปแบบวิสาหกิจสามารถจัดหารายได้เพื่อบริหารจัดการสถานีให้อยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมเทคโนโลยี

เปรียบเทียบจำแนกตามอาชีพ กลุ่มตัวอย่างนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีอาชีพ ต่างกัน มีนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทยุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สรุปได้ว่า การที่คนเรามีหน้าที่ปฏิบัติอาชีพหลากหลายแตกต่างกัน มักมีความรู้สึกที่ไม่เหมือนกัน และการวางตัวต่อผู้คนในสังคมก็เป็นไปตามลักษณะที่คุ้นเคยแต่ละอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **Prof.Dr.Rudiger Korff, กุลชาติ ประทุมชัย และคณะ** ได้ศึกษาวิจัย “เรื่องโครงการวิจัยเรื่องรูปแบบและเนื้อหาของสื่อแพร่ภาพกระจายเสียงในการเอาชนะการแบ่งขั้วในสังคมที่แบ่งแยก” ผลการวิจัย พบว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลต่อความคิดทางการเมือง ฝ่ายการเมืองแต่ละฝ่ายต่างมีสื่อของตนเอง โดยใช้สื่อนี้เป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวประชาชนให้เกิดความคิด ความเชื่อ และโจมตีอีกฝ่ายโดยการให้ข้อมูลเป็นเท็จ กล่าวร้ายอีกฝ่าย ทำให้ประชาชนที่รับเนื้อหาข่าวสารเกิดความคล้อยตาม

บุคคลของสื่อเลือกข้าง

10. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กล่าวว่าผลการศึกษาวิจัยนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า คนในชุมชนมีความเข้าใจทั้งด้านการรับรู้ การปฏิบัติ การใช้สื่อวิทยุเพื่อเข้าถึงธรรมะ ในการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของวิทุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แสดงให้เห็นว่า การถ่ายทอดสื่อควรมีการพัฒนาและปรับปรุง ดังนี้

ด้านที่ควรพัฒนา

ควรพัฒนาในเรื่องของประโยชน์ที่ส่งผลต่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของวิถีชาวบ้านให้มีความชัดเจน เช่น

1. การถ่ายทอดเรื่องของการปฏิบัติที่เข้าถึงในการปฏิบัติธรรมที่ง่าย
2. เสริมเรื่องของการเชิญชวนจัดกิจกรรมที่สามารถเข้าร่วมกันทั้งในระดับบ้าน วัด โรงเรียน
3. พัฒนาในส่วนของบุคลากรให้มีความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ และสามารถนำมาบูรณาการในการดำเนินชีวิตที่เข้ากับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างสมบูรณ์

ด้านที่ควรแก้ไขและปรับปรุง

1. ในเรื่องของระบบของการถ่ายทอดระบบเสียงควรมีการพัฒนาเรื่องในของคลื่นกระจายที่ยังมีเรื่องของการแทรกจังหวะคลื่นที่ยังไม่เสถียรภาพ
2. ผู้ดำเนินรายการยังใช้เรื่องของภาษาที่อยู่ในระดับที่เข้าใจยาก ควรปรับเรื่องภาษาที่สามารถเข้าถึงทุกเพศ ทุกวัย ในการรับฟัง
3. ในช่วงเวลาที่จัดควรมีระบบการฟังย้อนหลัง ที่ผู้ชมสามารถฟังได้ตลอด เนื่องจากปัจจุบันมีเพื่อสื่อออนไลน์เท่านั้นที่จะสามารถรับฟังย้อนหลังได้

ในช่วงเวลาของการถ่ายทอดควรที่จะจัดรายการที่เหมาะสมต่อการรับฟังทั้งด้านเนื้อหาสาระ ความสำคัญต่อการนำไปปฏิบัติ สำหรับวิทุชุมชนวัดธรรมปัญญารามบางม่วง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

บรรณานุกรม

- วุฒิชัย จำนง. พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2523.
- อัญชนา สุขสมจิตร. สภาพการจัดรายการและการบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชนใน
จังหวัดนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2554.
- กันยากร สุจิตเนติการ และพจนา รูปแก้ว. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเป็นวิทยุดิจิทัลของสถานี
วิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษา วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิต้า, 2560.
- Prof.Dr.Rudiger Korff, กุลชาติ ประทุมชัย และคณะ. โครงการวิจัยเรื่องรูปแบบและเนื้อหาของ
สื่อแพร่ภาพกระจายเสียงในการเอาชนะการแบ่งขั้วในสังคมที่แบ่งแยก สำนักงาน
คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
(กสทช.), 2558.
- พระมหาทองศรี เอกวิโส, ดร. และคณะ. “การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการ
ฟังวิทยุชุมชนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กรณีศึกษาสถานีวิทยุวัดสามพราน วัด
นายโรง และวัดชลประทานรังสฤษฎ์” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
2552.

**การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากร
เทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี**
Application of Saraniyadhamma in work of Laemchabang City
Municipality Personnel, Sriracha District, Chonburi Province

กัลยกร ลาภเดโช * สุกิจ ชัยมุสิก **

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 253 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่า (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

1) บุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 ลำดับ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านเมตตามโนกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน รองลงมา ได้แก่ ด้านศีลสามัญญตาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านทิฏฐิสามัญญตาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตามลำดับ

2) การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงาน

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

** รศ.(พิเศษ) ดร.อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, E-mail.mcu.nakhonsawan@gmail.com

โดยรวม 6 ด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนบุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานโดยรวม 6 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) การสัมภาษณ์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี เห็นว่า การบริหารราชการแผ่นดินเกี่ยวกับงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความสามัคคี ประองตองกัน มีน้ำใจช่วยเหลืองานซึ่งกันและกันแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน สื่อสารกันด้วยวาจาที่ไพเราะ ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของงานเป็นหลัก มีความรักความพอใจในองค์กร ใฝ่ศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักบูรณาการงานร่วมกันทุกภาคส่วน มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ให้ความเคารพกฎ กติกา ข้อบังคับขององค์กร ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเสมอภาค พร้อมปฏิบัติงานด้วยความเห็นชอบและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งถึง และรวดเร็ว

คำสำคัญ : การประยุกต์, หลักสาราณียธรรม, การปฏิบัติงาน, บุคลากร, เทศบาลนครแหลมฉบัง

Abstract

The objectives of this thesis were as follows: 1) to study the opinion on the application of Saraniyadhamma in work of Laemchabang City Municipality personnel, Sriracha District, Chonburi Province, 2) to compare the application of Saraniyadhamma in work of Laemchabang City Municipality personnel classified by their gender, age, educational level, and monthly income, and 3) to propose a guideline of the application of Saraniyadhamma in work of Laemchabang City Municipality personnel, Sriracha District, Chonburi Province. The mixed research methods were used in the study. The data were collected by questionnaires from 253 samples and by in-depth interviews with 5 key-informants. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, t-test, and One-Way ANOVA. The LSD was used to testify the results with significantly statistic differences.

The results of the study found that:

1) The opinion on the application of Saraniyadhamma in work of personnel in Laemchabang City Municipality Personnel, Sriracha District, Chonburi Province, was at a high level in 6 aspects overall. The first three high levels started with being amiable in thought, followed by keeping without blemish the rules of conduct along

with one's fellows, and being endowed with right views along with one's fellows respectively.

2) The personnel with different genders, educational levels, and monthly income had opinion on the application of Saraniyadhamma in work indifferently, but those with different ages had different levels of opinion on the application of Saraniyadhamma in work with significantly statistic figure at 0.05

3) The results of the interviews indicated that the administration of infrastructure is the main factor in local development concerning economic, society, culture, and stability. The personnel must have unity and reconciliation, hospitality to each other, treat and communicate to each other politely, love and sacrifice to the organization, try to learn new things, have public mind, know how to integrate work together, be sincere and honest to the duty, follow the rule of law, listen to different ideas and opinions, and be ready to work in the same direction. These factors can support and lead the work to success and response the needs of people.

Keywords: Application, Saraniyadhamma, Work, Personnel, Laemchabang City Municipality

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 76 รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะและการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ซึ่งเทศบาลนครแหลมฉบัง ถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง จัดตั้งขึ้นตาม “พระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบและอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2534” ด้วยเหตุผล เป็นพื้นที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึก อันเป็นท่าเรือพาณิชย์หลักของประเทศ ตลอดจนเป็นเขตพัฒนาอุตสาหกรรมและศูนย์พาณิชย์กรรม เพื่อการส่งออกตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สมควรจัดตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่ดังกล่าวเป็นเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบและอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ต่อมาเทศบาลตำบลแหลมฉบังได้เปลี่ยนแปลงฐานะเป็น “เทศบาลนครแหลมฉบัง” ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เพราะเป็นเทศบาลที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป ซึ่งมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 โดย

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

เทศบาลนครแหลมฉบังได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2561 – 2564) เพื่อใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานของบุคลากร การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครแหลมฉบัง ภายใต้วิสัยทัศน์การพัฒนาเทศบาล คือ “อุตสาหกรรมไร้มลพิษ เศรษฐกิจรุ่งเรือง เมืองน่าอยู่ คู่คุณธรรม”

เนื่องจากการขยายตัวของเมืองด้านอสังหาริมทรัพย์ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ทำให้มีอัตราประชากรและสถานประกอบการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการชายฝั่งแบบบูรณาการ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข และปัญหาด้านการเมืองการบริหาร ในขณะเดียวกันความต้องการในการรับบริการสาธารณะของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น ทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง ประกอบกับบุคลากรของเทศบาลบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการบริการสมัยใหม่ที่มีเทคนิคและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเกี่ยวข้อง (กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครแหลมฉบัง, 2559, หน้า 40-45) ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยนครแหลมฉบังได้มีการจัดทำแผนพัฒนาสามปี เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารและการปกครอง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างเต็มที่และครอบคลุม ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่ตรงต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน (อนุชิต โมพันดุง, 2560, หน้า 1) การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ โดยมีบุคลากรภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาให้บรรลุตามเป้าหมาย บุคลากรจะต้องมีความรักความสามัคคีกัน มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน บุคลากรควรจะมีภาวะกระตือรือร้น ทุ่มเทต่อการปฏิบัติงาน พุดจาไพเราะ พุดในสิ่งที่เกิดประโยชน์ คิดดีต่อเพื่อนร่วมงานและต่อประชาชน ดำรงตนเป็นผู้มีคุณธรรมศีลธรรม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและประพฤติตนเป็นกลาง มีความรักและผูกพันต่อองค์กร (ชานนท์ ชูหาญ, 2560, หน้า 1) เมื่อบุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรและเพื่อนร่วมงาน จะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร (อรรถพร ผดุงรัชดาภิเษก, 2550, หน้า 8) สมดังความตอนหนึ่งจาก พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชทานแก่สามัคคีสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในการเปิดประชุมประจำปี 2525 ความว่า “...ความสามัคคีพร้อมเพรียงกันเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติบริหารงานใหญ่ ๆ เช่น งานของแผ่นดิน และความสามัคคีนี้จะเกิดมีขึ้นมันคงได้ ก็ด้วยบุคคลในหมู่ในคณะมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผูกพันจิตใจของกันและกันไว้...”

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยปรารถนาจะเห็นหน่วยงานราชการพัฒนาท้องถิ่น โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

ผูกพันจิตใจของบุคลากร จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษางานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี” เพื่อตอบโจทยความต้องการของประชาชน และจะเป็นประโยชน์ในอนาคตต่อการพิจารณานำไปปรับประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง และองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่น ๆ ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือและความปรองดองสมานฉันท์ในทุกภาคส่วน ให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเสถียรภาพการเมืองการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งที่จะศึกษา “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี” ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ พนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้างที่ปฏิบัติงานในเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 3 ส่วนราชการ คือ สำนักงานช่าง กองช่างสุขาภิบาล และสำนักงานปลัด จำนวนทั้งสิ้น 688 คน

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนคร แหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) เมตตากรุณาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) เมตตาวิจิตรกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน 3) เมตตาโมกขกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน 4) สาธารณโภคีในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน 5) สีสสามัญญตาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ 6) ภูมิวิสามัญญตาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี

3.4 ขอบเขตด้านเวลา เริ่มตั้งแต่ เดือน มกราคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2562 รวมเป็นระยะเวลา 6 เดือน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี จำนวนรวมทั้งสิ้น 688 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานรับผิดชอบหลัก 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานช่าง สำนักงานปลัด และกองช่างสุขาภิบาล

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ ข้อมูลที่ศึกษาจากพระไตรปิฎก จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากนายกเทศมนตรีนครแหลมฉบัง ในการขอใช้พื้นที่แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างและขอทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เมื่อถึงวันเวลาที่กำหนดได้ดำเนินการแจกแบบสอบถาม จำนวน 253 ชุด และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลการวิเคราะห์มาจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังนี้

(1) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

(2) วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี สถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

(3) การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ด้านเพศ ใช้สถิติการทดสอบค่า (t-test) ส่วนด้านอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ใช้สถิติการทดสอบความ

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

แปรปรวนแบบทางเดียว (f-test) หรือ (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

2) **การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ** เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาแล้วบรรยาย (Descriptive) ให้เหตุผลสรุปประเด็นในแต่ละด้านที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการจัดบันทึกข้อมูลภาคสนาม

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา “การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี” สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 62.06 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 39.92 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 65.61 และบุคลากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 60.08

5.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 ลำดับ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านเมตตามโนกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน รองลงมา ได้แก่ ด้านสืลสามัญญตาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านทัญญูสามัญญตาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตามลำดับ

5.3 ผลทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน สรุปได้ว่า บุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงาน โดยรวม 6 ด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนบุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานโดยรวม 6 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อแยกทดสอบในแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันทั้ง 6 ด้าน

สมมติฐานที่ 2 พบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 4 ด้าน คือ ด้านเมตตาทายกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเมตตาเมโนกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสาธารณโภคีในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านทิสสามัญญตาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน นอกนั้นบุคลากรมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านสาธารณโภคีในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน นอกนั้นบุคลากรมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 พบว่า บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันทั้ง 6 ด้าน

5.4 ผลการวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ดังนี้

1) เมตตาทายกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากรควรปฏิบัติงานด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ไม่เบียดเบียนกัน ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างเต็มใจเต็มกำลังความสามารถ แสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน พร้อมทั้งหมั่นฝึกฝน ฝึกอบรม พัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

2) เมตตาวชิกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคลในทางวาจา เพื่อให้เกิดการสื่อสารด้วยความเมตตากัน โดยการพูดจาสุภาพ ให้เกียรติกัน พูดในสิ่งที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ พูดชื่นชมให้กำลังใจซึ่งกันและกัน มีการชี้แจง แจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ถูกต้อง รวดเร็ว ผ่านการกลั่นกรอง มีความชัดเจน ไม่บิดเบือนความจริง พร้อมทั้งรับฟังคำแนะนำจากผู้อื่น คำวิพากษ์วิจารณ์ หรือคำร้องเรียนต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

3) เมตตาเมโนกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความเมตตา มีคุณธรรม จริยธรรมสูงในการปฏิบัติงาน มีความจริงใจ ปราศรณาดีต่อผู้อื่น มีความรักความพอใจในองค์กรของตนเอง ไม่คิดทุจริตต่อหน้าที่ รักความยุติธรรม คำนึงถึงเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ มีจิตสำนึกที่ดีงาม มีใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติงาน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการให้บริการ

4) สาธารณโภคีในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากรควรรู้จักเสียสละ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการแบ่งปันสิ่งของ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานด้วยความเมตตา มีการสงเคราะห์งาน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักจัดสรรทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า และเป็นธรรม มีการแบ่งปัน วิชาความรู้และประสบการณ์ทำงานร่วมกัน ที่สำคัญควรมีจิตสาธารณะถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของบุคลากรที่ควรมี หมั่นบำรุงรักษาทรัพย์สินทางราชการให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ

5) สีสสามัญญตาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากรจะต้องประพฤติปฏิบัติตนเคารพกฎ กติกา ข้อบังคับขององค์กร ไม่ประพฤติตนให้เป็นที่รังเกียจหรือนำความเสื่อมเสียมาสู่หมู่คณะ ต้องมีวินัยในตนเอง ไม่นำเวลาปฏิบัติงานราชการไปประกอบกิจธุระส่วนตัว รู้จัก

เคารพสิทธิ เสรีภาพของเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนสิทธิเสรีภาพในการเข้ารับบริการสาธารณะของประชาชนต้องมีความเท่าเทียม เสมอภาคกัน

6) ทัศนวิสัยในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากรมีความคิดเห็นร่วมกัน ไม่ขัดแย้งกันทางความคิด รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้ความเสมอภาคกันทางความคิด ให้การยอมรับและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถปรับทัศนคติมุมมอง และความคิดเห็นที่แตกต่างกันให้เห็นชอบร่วมกันได้อย่างเต็มใจ โดยปราศจากความถือคติต่อกัน ยึดหลักความถูกต้องของเหตุและผลเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญและยอมรับฟังเสียงข้างน้อย เมื่อมีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้นในหมู่คณะ สามารถปรึกษาหารือ รู้จักแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่างได้ ปฏิบัติงานให้เกิดพร้อมเพรียงกัน ร่วมแรง ร่วมมือ ร่วมใจ ระดมสมองสร้างสรรค์ผลงานที่ดี มีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้สามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

6.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายแผนยุทธศาสตร์การพัฒนางานโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครแหลมฉบัง เพราะเป็นหลักธรรมสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความระลึกถึงกัน มีความรักความเมตตาต่อกัน มีความสามัคคีกันในการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ที่กล่าวว่า สาราณียธรรม 6 คือ ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกันเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์กันไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว หรือในสังคมก็ตาม หลักการอยู่ร่วมกันต้องมีความเคารพ ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน และยังสอดคล้องกับ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 ท่าน โดยรวมทั้ง 6 ด้าน เห็นว่า การบริหารราชการแผ่นดินเกี่ยวกับงานด้านโครงสร้างพื้นฐานถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศ ซึ่งบุคลากรผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความสามัคคีปรองดองกัน มีน้ำใจช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น แสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน สื่อสารกันด้วยวาจาที่ไพเราะ พูดในสิ่งที่สร้างสรรค์ ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของงานเป็นหลัก มีความรักความพอใจในองค์กร มีใจใฝ่ศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และฝึกฝนการทำงานให้เกิดความชำนาญ มีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักบูรณาการงานร่วมกัน มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ให้ความเคารพกฎ กติกา ข้อบังคับขององค์กร ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเสมอภาค พร้อมปฏิบัติงานด้วยความเห็นชอบและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน สิ่งเหล่านี้จะส่งเสริมให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งถึง และรวดเร็ว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อานนท์ ดำรงสุข ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรม 6 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลวกแดง จังหวัดระยอง”

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง มีการปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรม 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสิริธรรมา (สมบัติ ฐิตธมโม (เพ็งชัน))** ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า เหตุแห่งความสามัคคี คือ การตั้งกายกรรม วชิกรรม และเมโนกรรมที่ประกอบด้วยเมตตาในมิตรสหายและคนทั้งหลายในสังคม โดยไม่ถือว่าตนเป็นใหญ่กว่าคนอื่น ให้เกียรติให้ความสำคัญต่อผู้อื่นด้วยจึงจะถือว่าได้บำเพ็ญสามัคคีธรรม ความสามัคคีเป็นการแสดงออกซึ่งการร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จ ลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

โดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงาน โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า สังคมในปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีสิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียมกันกับผู้ชาย โดยผู้บริหารเทศบาลนครแหลมฉบังได้ปฏิบัติกับผู้หญิงและผู้ชายอย่างเสมอภาคกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน การแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วม การศึกษา ตลอดจนการเป็นผู้นำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดธันธ ญาณสาโร (นสฺสโ)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสราณียธรรมของเทศบาลตำบลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีเพศ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสราณียธรรมไม่แตกต่างกัน

2) บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานโดยรวม 6 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า บุคลากรที่มีอายุ 20-29 ปี และอายุ 30-39 ปี มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานแตกต่างกับบุคลากรที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป เป็นเพราะบุคลากรที่มีช่วงอายุระหว่าง 20-39 ปี และอายุ 30-39 ปี จะให้ความสำคัญและสนใจในการแสดงออกทางความคิดเห็นเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิตสุโข (ยังบุญสง)** ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักสราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีการนำหลักสราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน

3) บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานโดยรวม 6 ด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคลากร เนื่องจากบุคลากรทุกระดับการศึกษาได้รับการส่งเสริมการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างเท่าเทียมกัน พร้อมให้บุคลากรทุกระดับศึกษาคำนึ่งถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นาวาเอก นพดล**

บงกชกาญจน์ ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยานกองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4) บุคลากรที่มีที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานโดยรวม 6 ด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า รายได้ของบุคลากรไม่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคลากร เนื่องจาก ไม่ว่าบุคลากรจะมีรายได้มากหรือน้อย ทุกคนถือเป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าประสงค์ขององค์กร ประกอบกับอัตราเงินเดือนของบุคลากรเป็นไปตามระเบียบที่องค์กรกำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อานนท์ คำரசุข ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรม 6 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง” บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรม 6 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอกะปง จังหวัชลบุรี” ผู้วิจัย พบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจในการนำไปกำหนดเป็นนโยบาย ดังนี้

1) ด้านเมตตาทายกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทศบาลควรจัดโครงการส่งเสริมการสร้างองค์กรแห่งความสุข เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความรักใคร่ สามัคคีปรองดองกันมากขึ้น

2) ด้านเมตตาวัจกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทศบาลควรส่งเสริมให้บุคลากรมีใจเปิดกว้างในการรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และยอมรับข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น

3) ด้านเมตตาโมหกรรมในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทศบาลควรจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้หลากหลายรูปแบบ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการของบุคลากรด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งสนใจที่จะศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

4) ด้านสาธารณโภคีในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทศบาลควรมีการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นเจ้าขององค์กร ให้บุคลากรรู้จักช่วยกันดูแล รักษา มีความรักและห่วงหาพันพิสัยในทางราชการเสมือนเป็นทรัพย์สินของตนให้มากขึ้น

5) ด้านศีลสามัญญตาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทศบาลควรจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เสริมสร้างการพัฒนาตน พัฒนาคณะ และพัฒนางานตามแนววิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง

6) ด้านทัญญูสามัญญตาในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทศบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากร รู้จักเปิดใจกว้างเพื่อการเปลี่ยนแปลง เลิกยึดติดกับการทำงานรูปแบบเก่าให้รู้จักยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างแม้จะเป็นเสียงข้างน้อยก็ตาม เพราะอาจนำมาซึ่งผลงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

7.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์หลังจากการนำหลักสราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี”
- 2) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรอื่น ๆ”
- 3) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการงานโครงสร้างพื้นฐานด้วยหลักสราณียธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”
- 4) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักสราณียธรรมในเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี”

บรรณานุกรม

- นาวาเอก นกตล บงกชกาญจน์. การปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ. **วารสารพุทธมคค์**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560). 28.
- พระครูปลัดธันธ ญาณสาโร (นะสุโ). การบริหารงานตามหลักสราณียธรรมของเทศบาลตำบลวาปีปทุม อำเภอลำปุม จังหวัดมหาสารคาม. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2557.
- พระครูพิบูลย์ธรรมสฤติ สิริสุขโข (ยังบุญส่ง). การนำหลักสราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. **วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา**. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2561). 110-111.
- พระครูสิริธรรมา [สมบัติ สิริธรรมา (เพ็งขัน)]. ศึกษาหลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในพระพุทธศาสนาเถรวาท. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.
- อนุชิต โมพันดุง. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี. **งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา, 2560.
- อรรถพร ผนวชธาดากิจ. คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษาข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.
- อานนท์ ดำรงสุข. การปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรม 6 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอลำลูกเกด จังหวัดระยอง. **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.

**แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี**
**Process of implementing and preventing drug problems of local
Government organization in Maung District, Pathumthani Province**

ธนกฤต โพธิ์เงิน¹

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์: 1) เพื่อศึกษาระดับการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนทั้งหมด 399 คน โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน สถิติวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในส่วนของข้อมูลจากการสัมภาษณ์นั้น ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลจากการจำแนกข้อเปรียบเทียบและเชื่อมโยงตรรกะรวมทั้งการตีความแล้วนำมาสรุปเป็นผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านต่าง ๆ โดยนับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรม ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดและด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 3 อย่างนั้น มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) แนวทางในการแก้ไขมีดังต่อไปนี้: (3.1) การจัดตั้งทีมงานร่วมกับประชาชนลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้เรื่องยาเสพติดอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง (3.2) การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรขององค์กรให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และ (3.3) การเป็นเจ้าภาพในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างน้อย 3 เดือนครั้ง

คำสำคัญ: การป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติด, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, อำเภอเมืองปทุมธานี

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี,

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study implementing and preventing drug problems of local government organization in Maung District, Pathumthani Province 2) to study factors affect implementing and preventing drug problems of local government organization in Maung District, Pathumthani Province and 3) to offer guidelines for implementing and preventing drug problems of local government organization in Maung District, Pathumthani Province. The samples used in the research were administrators and members of sub-district administrative organization council 399 persons. The data were collected by using a constructed questionnaire and interviewing 15 community leaders in period from January to April 2017. Statistical data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation. The statistical analysis of comparative data used multiple regression analysis. The data from the interview analyzed by using facts to compare and link logic and interpretation and summarize.

The research found that: 1) the guidelines for implementing and preventing drug problems of local government organization in Maung District, Pathumthani Province were overall more level 2) the considering in each aspect in order to the average from more to little level were arranging the activities, recognition of the information about drugs and above the participation in prevention and problem solving. Those 3 factors had relationship with the guidelines for implementing and preventing drug problems of local government organization in Maung District, Pathumthani Province with statistical significance at 0.05 level and 3) the guidelines were: (3.1) establishing a team with people in the area to provide knowledge about drugs at least once a month (3.2) promoting and encouraging personnel of the organization to cooperate with police officers in the prevention and resolution of drug problems and (3.3) the host of activities to prevent and solve drug problems at least once in 3 months.

Keywords: Drug Preventing and Problem Solving, Local Government Organization, UmphureMaung Pathumthani

บทนำ

ยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมและมีผลโดยตรงทั้งต่อตัวบุคคลผู้เสพเองรวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อผู้ใกล้ชิดและสังคมประเทศชาติ นำมาซึ่งความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาลปัญหายาเสพติดมีแนวโน้มรุนแรง และขยายตัวเพิ่มขึ้นเข้าสู่บุคคลเกือบทุกกลุ่มอายุมีการขยายตัวตามการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมยุคพัฒนา ดังนั้น ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญในการดำเนินงาน

ป้องกันและแก้ไข เนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบรุนแรงทั้งด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคงของประเทศ รัฐบาลชุดปัจจุบันได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจังในทุกภาคส่วน เป้าหมายการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาล คือ การเอาชนะปัญหายาเสพติดให้ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะต้องเร่งดำเนินงานทั้งด้านการปรับตามผู้ผลิต ผู้ค้าและการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยต้องดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นขึ้นถึงระดับประเทศ สำหรับการดำเนินงานระดับท้องถิ่นนั้นนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ. ศ. 2540 ถึง 2544) เป็นต้นมา นโยบายการพัฒนาประเทศใช้หลักการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการและพัฒนา โดยรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ. ศ. 2542 และการโอนให้หน่วยงานต่างๆ ถ่ายโอนภารกิจการบริหารสาธารณะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ ซึ่งในปี พ. ศ. 2551 ภารกิจหนึ่งที่รัฐบาลมีคำสั่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับการถ่ายโอนไปดำเนินการคือ ภารกิจด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อนานาปัญหาอื่นๆ หลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ความคิด วิถีชีวิตและอาชญากรรม ดังนั้นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนในชุมชนและจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในระดับท้องถิ่นที่จะต้องดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จึงต้องสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด นอกจากการทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนแล้วยังต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนเพื่อให้เป็นเครือข่ายในการปฏิบัติงานขณะเดียวกันก็ต้องวางแผนงานบริหารจัดการด้านงบประมาณและบุคลากรรวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ภารกิจด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องพัฒนาศักยภาพในหลายด้านทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหายา โดยเฉพาอย่างยิ่งจะต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและระบบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหายาเสพติดถ้าหากปล่อยให้รัฐบาลเป็นผู้แก้ไขปัญหายาแต่ฝ่ายเดียวคงไม่สามารถลบหรือแก้ปัญหายาได้แต่จะเสียงบประมาณ บุคลากรอีกจำนวนมากและคาดการณ์ไม่ได้ว่าปัญหายาเสพติดจะลดลงไปจากสังคมไทย แค่นั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยเฉพาะระดับชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของสังคมคือต้นกำเนิดกำลังสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งไม่ให้ปัญหายาเสพติดเข้ามาคุกคามก่อปัญหาในชุมชนได้

ปัญหายาเสพติดที่พบในชุมชนเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานีส่วนหนึ่งมีสาเหตุเนื่องจากคนในชุมชนตั้งแต่ส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวจึงมีเวลาให้กับข่าวสารภัยของยาเสพติดค่อนข้างน้อยรวมทั้งการมีส่วนร่วมกับแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ในชุมชนส่งผลให้ปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่นตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความปลอดภัยในทรัพย์สิน ปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคมอื่น ๆ อีกมากมาย โดยข้อมูลของคณะกรรมการเข้าระงับปัญหาเสพติดจังหวัดปทุมธานีและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีพบว่าอำเภอเมืองเดิมที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ทุกโรงงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญ กับการแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นอันดับแรกจากการสังเกตสัมภาษณ์สนทนากลุ่มประชาชนในชุมชนจำนวน 80 คนทำให้ทราบถึงปัญหาและความรุนแรงของการแพร่ระบาดของยาเสพติดในอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานีโดยพบว่ามีสาเหตุเกิดจากหลายประการ เช่น จากจำนวน 65 คนคิดเป็นร้อยละ 81.0 คิดว่าสาเหตุจากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในปัญหายาเสพติดขาดประสบการณ์ในการทำงานด้านยาเสพติดขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เกรงกลัวภัยคุกคามจากผู้นำยาเสพติด ข้อมูลข่าวสารของทางราชการและกลับมาไม่ถึง และอีก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 91 คิดว่าสาเหตุจากโรงงานของรัฐและเอกชนได้แก่ จำนวนเจ้าหน้าที่และงบประมาณอาจไม่เพียงพอ เน้นการหาสาเหตุมากกว่าการป้องกันและแก้ไข ปัญหา ขาดการประสานงานและมีความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ในหน่วยงานภาครัฐขาดการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดขาดการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรระดับหมู่บ้านจึงมีความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การให้อำเภอและองค์กรประชาชนตลอดจนภาครัฐและรัฐเอกชนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมากขึ้นจะนำไปสู่การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบรรลุถึงความสำเร็จและจากการศึกษาการแก้ไขปัญหายาเสพติดสอดคล้องกับแนวทางวัฒนธรรมชุมชนของ นเรศ สงเคราะห์สุข (อ้างใน สุทธิรัตน์ ชื่นอารมณ, 2551 : 3) พบว่าการแก้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาของชุมชนที่ทุกคนต้องร่วมมือกันแก้ไของค์กรภาครัฐและเอกชนมีบทบาทในการสนับสนุนกระตุ้นให้กำลังใจ จัดเวทีให้ชาวบ้านในการวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไข การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่นทำให้การแก้ปัญหายาเสพติดได้ผล ดังนั้น การป้องกันปัญหายาเสพติดจึงต้องเป็นการกระทำร่วมกันของทุกคนทุกองค์กรทุกหน่วยงานในชุมชนเพื่อให้การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษานโยบายการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดและการสร้างความร่วมมือของชุมชนของการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานีให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตลอดจนเป็นข้อมูลให้ผู้ที่มีความสนใจค้นคว้าต่อไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้อง ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 3 ด้าน ดังนี้
1. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และ 3. ด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 194,429 คน นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 15 คน และกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่ อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยใช้เทคนิคคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน่ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่ทำงานอาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวนผู้พักอาศัยในครอบครัว และประเภทยาเสพติดให้โทษที่ทราบ โดยใช้ค่า ร้อยละ (percentage)
2. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีแบบคัดเลือกเข้า (Enter Selection) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

กับการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

4.วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้ข้อเท็จจริงมาจำแนกเปรียบเทียบและเชื่อมโยงตรรกะรวมทั้งการตีความ (Interpretation) ในลักษณะของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาสรุปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเรื่องแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี สรุปได้ดังนี้

1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 34.59 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.32 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 28.32 มีรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 38.35 มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 82.46 มีผู้พักอาศัยในครอบครัว 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 46.87 ทราบว่ายาเสพติดที่ให้โทษมี 4 ประเภท คิดเป็นร้อยละ 41.10

1.2 แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รองลงมา ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1.2.1 แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านได้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน โครงการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง รองลงมา ท่านมีความเข้าใจข้อมูลข่าวสารยาเสพติดที่ท่านได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านเป็นอย่างดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านมีวิธีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นอย่างดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านได้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับภัยของยาเสพติดในท้องถิ่นให้ประชาชนรับทราบอยู่เสมอ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านได้ส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดอยู่เสมอ

1.2.2 แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ท่านเข้าร่วมเวทีประชาคมเพื่อฟังปัญหา เสนอปัญหาความคิดเห็นและแนวทางในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในท้องถิ่นอยู่เสมอ รองลงมา ท่านเข้าร่วมสังเกตพฤติกรรม แหล่งมั่วสุม และการตั้งกลุ่มเกี่ยวกับยาเสพติดภายในชุมชน ท่าน

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

เข้าร่วมประชุมประชาคมในหมู่บ้านเพื่อกำหนดกฎ ระเบียบหมู่บ้านเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ท่านเข้าร่วมสังเกตพฤติกรรม แหล่งมั่วสุม และการตั้งกลุ่มเกี่ยวกับยาเสพติดภายในชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านได้ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเมื่อมีผู้กระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชน

1.2.3 แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ท่านเคยเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขและลดปัญหายาเสพติดที่จัดขึ้นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองลงมา ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่จัดขึ้นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมอาชีพสำหรับประชาชนในชุมชน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท่านเคยเข้าร่วมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านเคยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

องค์ประกอบ	b	β	t	Sig
CONSTANT	-0.01		-0.64	0.51
ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด (X_1)	0.34	0.42	68.58	0.00*
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (X_2)	0.29	0.39	47.49	0.00*
ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด(X_3)	0.38	0.53	64.11	0.00*
R = 0.99 F = 8773.23 Sig = 0.00 R ² = 0.98				

*ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบพบว่าตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับต่อแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 3 ตัวแปร คือ ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัย พบว่า มีค่า Sig. 0.00 ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้เป็นค่าพยากรณ์ โดยมีรูปแบบของสมการดังนี้

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

$$Y = C + \beta_2 X_2 + \beta_1 X_1 + \beta_3 X_3$$

โดยสามารถแทนค่าสมการได้ดังนี้

$$Y = -0.01 + (0.29)X_2 + (0.34)X_1 + (0.38)X_3$$

Y หมายถึง แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

C หมายถึง ค่าคงที่ (Constant)

β หมายถึง ค่าเบต้า (Beta)

X_1 หมายถึง ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด

X_2 หมายถึง ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

X_3 หมายถึง ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

การวิเคราะห์แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยวิธีเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ซึ่งใช้ตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัวแปร คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (X_2) ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด (X_1) ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (X_3) พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 สามารถพยากรณ์แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสมการที่คาดว่าจะได้ มีดังนี้: การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานีจังหวัดปทุมธานี

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	Y
ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารฯ (X_1)	1.000	0.12*	0.12*	0.53**
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมฯ (X_2)		1.000	0.67**	0.80**
ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมฯ (X_3)			1.000	0.84**
แนวทางการดำเนินการฯ (Y)				1.000

**มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

*มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกันมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ค่า พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรเกณฑ์ (Y) โดย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.12 มี

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

ความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 4 ค่า พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรเกณฑ์ (Y) โดย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตั้งแต่ 0.53 ถึง 0.84

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์แต่ละตัวกับตัวแปรเกณฑ์ (Y) จำนวน 3 ค่า พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรเกณฑ์ (Y) จำนวน 3 ค่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.12 ถึง 0.84

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี พบว่าตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับต่อแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 3 ตัวแปร คือ ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัย พบว่า มีค่า Sig. 0.00

2. ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 5 คน 2) ผู้บริหารเทศบาล จำนวน 5 คน 3) ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเสพยาเสพติดของกลุ่มวัยรุ่น การจำหน่ายยาเสพติดเป็นเถาพยาบาล เนื่องจากจังหวัดปทุมธานีเป็นแหล่งพักยาและเป็นแหล่งกระจายยาเสพติดได้เป็นอย่างดี

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ได้มีความพยายามในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกับหน่วยงานอื่นโดยมีการบูรณาการร่วมกัน ซึ่งเป็นการประสานภารกิจและแบ่งกลุ่มภารกิจตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรภาครัฐในการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างครบวงจร

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมุ่งเน้นการสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในชุมชน โดยใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ร่วมกับชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) และผู้ประสานงานหมู่บ้านหรือชุมชน ผู้ประสานงานพลังแผ่นดิน (25 ตาสับปรด) ลงพื้นที่สำรวจวิเคราะห์แยกแยะสถานะปัญหายาเสพติด

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

ติดในพื้นที่ และรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้ทุกคนตระหนักในเรื่องพิษภัยของยาเสพติด และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ผ่านการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งอาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ได้มีการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเยาวชนในชุมชน และที่สำคัญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกองค์กรได้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภัยของยาเสพติดให้ประชาชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่องผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสารแนะนำ และเสียงตามสาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศรีรัตน์ ทิพย์สุนทร์ (2550) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนตำบลหาดเสี้ยวต่อแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติด อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนเห็นด้วยกับแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในด้านการป้องกัน อยู่ในระดับมาก ส่วนการช่วยเหลือให้กำลังใจและการบำบัดฟื้นฟูในระดับปานกลาง ด้านการบำบัดฟื้นฟู ประชาชนเห็นด้วยในระดับมาก ส่วนการช่วยเหลือให้กำลังใจและการบำบัดฟื้นฟูในระดับปานกลาง ด้านการประเมินผล ประชาชนเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะควรส่งเสริมให้มีการรณรงค์ ป้องกันปัญหายาเสพติดทั้งในชุมชน ในสถานศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สร้างความรู้ความเข้าใจ ความรู้รักสามัคคีของหมู่คณะและส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนโดยการจัดตั้งเครือข่ายพลังมวลชน อาสาสมัคร เพื่อทำหน้าที่ประสานงานในการป้องกันปราบปราม บำบัดฟื้นฟูและประเมินผลการแก้ไขยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน โครงการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้ประชาชนทราบทุกวันผ่านทางเสียงตามสายและป้ายประชาสัมพันธ์ในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิตยา วรเลิศ (2553) ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก คือ การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งมาใช้แก้ไขปัญหายาเสพติด กลไกการดำเนินการในการแก้ไขปัญหายาเสพติด เริ่มจากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้านให้ความรู้กับผู้ปกครองและผู้ติดยาเสพติด จนทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหายา ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชนอยู่เป็น

ระยะ เช่น การจัดวิทยุเสียงตามสายของชุมชน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของจรรยาภูมิ ยัมประดิษฐ์ (2555) ผลการศึกษาพบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอองไกรลาค ต้องนำนโยบายในการแก้ไขและป้องกันปัญหาอาชญากรรมและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด การกำหนดกฎ ระเบียบ เกี่ยวกับผู้กระทำความผิด การจัดกิจกรรมรณรงค์ด้านยาเสพติด ให้ความรู้แก่คนในหมู่บ้าน การเดินรณรงค์และการจัดการแข่งขันกีฬาด้านยาเสพติด ส่วนแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอองไกรลาค จังหวัดสุโขทัย คือ การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชน การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งให้ ความรู้กับผู้ปกครอง และผู้ติดยาเสพติด การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหา

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนส่วนมากจะให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมเวทีประชาคมเพื่อฟังปัญหา เสนอปัญหา ความคิดเห็นและแนวทางในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในท้องถิ่นอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของภมร สุขพลอย (2554) ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลบ้านสวน ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุและวางแผนดำเนินกิจกรรม คือ มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหา การตัดสินใจ การวางแผน และเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกันในชุมชน ปลูกจิตสำนึกและความตระหนักในความเป็นเจ้าของชุมชนให้เกิดขึ้น ให้ชุมชนสามารถมองประเด็นปัญหาของชุมชนที่เป็นจุดร่วม โดยเฉพาะปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ควรจะกิจกรรมเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้ร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการตามที่ได้ร่วมกันวางแผนกันไว้ และจัดกิจกรรมการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านยาเสพติด ด้านการติดตามและประเมินผล ควรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินการใช้งบประมาณในการป้องกันปัญหายาเสพติดของเทศบาลและการป้องกันปัญหายาเสพติดของกลุ่มและแกนนำต่างๆ ภายในหมู่บ้านชุมชน

3. ด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนส่วนมากจะให้ความสำคัญกับเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขและลดปัญหายาเสพติดที่จัดขึ้นโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนิตยา วรเลิศ (2553) ผลการศึกษาพบว่า การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งมาใช้แก้ไขปัญหายาเสพติด กลไกการดำเนินการในการแก้ไขปัญหายาเสพติด เริ่มจากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้านให้ความรู้กับผู้ปกครองและผู้ติดยาเสพติด จนทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหายาซึ่งประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชนอยู่เป็นระยะ เช่น การจัดวิทยุเสียงตามสายของชุมชน 2) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบำบัดการติดยาเสพติดให้กับผู้ที่ต้องการเลิก

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

ประกอบกับการนำเอากิจกรรมทางศาสนาเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญห 3) จัดให้มีการรวมกลุ่มกันเองสำหรับผู้ที่ยึดศาสนาและหากิจกรรมให้ทำ เช่น จัดให้มีการแข่งขันกีฬาระหว่างท้องถิ่นหรือภายในหมู่บ้าน 4) การให้โอกาสและให้อภัยต่อผู้ที่ติดยาเสพติดและพร้อมเป็นกำลังที่จะช่วยให้เขาเลิกยาเสพติด และ 5) ใช้กิจกรรมการสร้างเครือข่ายชุมชนและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามาเป็นกระบวนการในการช่วยแก้ไขปัญห โดยต้องเข้าไปทำกิจกรรมเครือข่ายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” ซึ่งมีบางข้อที่ยังมีผลค่าเฉลี่ยต่ำสุดสมควรได้รับการเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านได้ส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดตั้งทีมงานร่วมกับประชาชนในชุมชนลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดให้มากขึ้นอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง ประสานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ต้องจัดกิจกรรมบ่อย ๆ ติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโทษในคดีอาญา, ผลเสียหายของการติดยาเสพติดเกิดครอบครัวประเทศชาติ และจัดอบรมผู้นำชุมชนในพื้นที่อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดพบว่าความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเมื่อมีผู้กระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชน ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจะสนับสนุนให้บุคลากรขององค์กรให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนให้มากขึ้น ทั้งการแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการร่วมดำเนินจับกุมผู้กระทำความผิด จัดให้มีกิจกรรมด้านกีฬาระหว่างท้องถิ่น, ตำรวจ, ภายในหมู่บ้าน ต้องมีกิจกรรมสร้างเครือข่าย “บวร” เข้ามาร่วมกิจกรรม

3. ด้านการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดพบว่าพนักงานเคยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะส่งเสริมสนับสนุนให้พนักงานเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกครั้ง ตลอดจนเป็นเจ้าของในการกิจกรรมเองอย่างน้อย 3 เดือนครั้ง สร้างจิตสำนึกและตระหนักในความเป็นเจ้าของชุมชน สร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง เช่น กิจกรรมจิตอาสา, สร้างสถานที่ออกกำลังกายสาธารณะ, จัดวิทยุเสียงตามสาย, ติดกล้องวงจรปิดจุดต่าง ๆ และการออกตรวจพื้นที่ของตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

แนวทางแก้ไขโดยรวมการศึกษาเรื่อง “แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” คือ 1) การจัดตั้งทีมงาน

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

ร่วมกับประชาชนลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้เรื่องยาเสพติดอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง 2) การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรขององค์กรให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 3) การเป็นเจ้าภาพในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างน้อย 3 เดือนครั้ง

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2547). **คู่มือการฝึกอบรมตามโครงการส่งเสริมจรรยาบรรณและสร้างจิตสำนึกในการบริการประชาชน** ผู้จัดทำทะเบียนผู้ด้อยโอกาส. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.
- กรมวิชาการ. (2540). **แนวทางการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2544). **คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กันยา สุวรรณภาสิต. (2546). **การรับรู้ของบุคลากรในหน่วยงานราชการต่อบทบาทหน้าที่ขององค์กรตรวจเงินแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 กรณีศึกษา : หน่วยงานราชการในจังหวัดฉะเชิงเทรา**. ปัญหาพิเศษหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- โกวิท พวงงาม. (2546). **การปกครองท้องถิ่นไทย:หลักการและมิติใหม่ในอนาคต**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- โกวิท พวงงามและอลงกรณ์ อรรคแสง. (2547). **คู่มือมิติใหม่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมอธรรม.
- จรรยาวุฒิ ยิ้มประดิษฐ์. (2555). **แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดสกลนคร**. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

จำเนียร ช่างโชติ. (2528). จิตวิทยาการรับรู้และเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชนินาถ เจริญผล. (2538). การศึกษารูปแบบการสื่อสาร การรับรู้สภาพแวดล้อมในองค์การและความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานการทำเรือแห่งประเทศไทย : รัฐวิสาหกิจที่กำลังจะแปรรูป. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะนิเทศศาสตร์ สาขาการสื่อสารมวลชน.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง

Development of the quality of life in accordance with the principles of
sufficient economy in Thailand 4.0 era of people in the central region

ธนยศ วลัยกนก¹

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 2) เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 และ 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภาคกลาง จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way Anova) และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษา พบว่า (1) การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (2) คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก (3) การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ในภาพรวม และ (4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า ในภาพรวม การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง

¹

นักวิจัยอิสระ, E-mail.mcu.nakhonsawan@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were to (1) study the level of life's quality in accordance with the principles of sufficient economy in Thailand 4.0 era of people in the central region (2) study the level of the principles of sufficient economy application of people in the central region (3) compare the quality of life in accordance with the principles of sufficient economy in Thailand 4.0 era of people in the central region classified by the personal characteristics and (4) study the relationship between the principles of sufficient economy application and the quality of life in accordance with the principles of sufficient economy in Thailand 4.0 era of people in the central region. The sample group in this research was 400 people living in the central region. The gathered data was analyzed by using the descriptive statistics with percentage, frequency distribution, mean value, standard deviation and inferential statistics by using t – test statistic, One way analysis of variance and Pearson product moment correlation. The data was analyzed to summarize the issues and suggestions.

The results revealed by this following:

1. The majority of questionnaire respondents were female, had age between 21 – 30 years old, were married, got the certificate of primary level for education, were the general employees and had lived in the community for 6 – 10 years.
2. The principles of sufficient economy application of people in the central region was in high level in practicing for overall. For considering each aspect, the aspect in the first priority was the aspect of having a good self – immunity and nexts were the aspect of abstemiousness, reasonableness, knowledge conditions and moral conditions respectively.
3. The quality of life in accordance with the principles of sufficient economy in Thailand 4.0 era of people in the central region was in high level for overall. For considering each aspect, the aspects in high level were the aspect of physical appearance, environments and mentality. The aspects in moderate level were the aspect of social relationships.
4. The comparison of the life's quality in accordance with the principles of sufficient economy in Thailand 4.0 era of people in the central region was classified by personal characteristics revealing that the people living in the central region which had the difference in the factor of age, marital status, level of

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

education, career path and the time duration for living in community would have the difference in the quality of life in accordance with the principles of sufficient economy in Thailand 4.0 era with the statistical significant at the level of 0.05.

5. The relationship between the principles of sufficient economy application and the quality of life in accordance with the principles of sufficient economy in Thailand 4.0 era of people in the central region was related in the same directions in 4 aspects of physical appearance, mentality, social relationships and environments with statistical significant at the level of 0.01.

Keywords: Quality of life, Principles of sufficient economy, People in the central Region

บทนำ

มนุษย์เป็นทรัพยากรสำคัญของการพัฒนาประเทศ เป้าหมายของการพัฒนาประเทศ คือ การส่งเสริมให้ประชาชนมีชีวิตที่ดี และมีความเป็นอยู่ที่เป็นสุข ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสภาพจิตใจที่ดี สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น หากประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมทำให้มีความสามารถในการพัฒนาทั้งตัวเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เกิดคุณค่าหรือประโยชน์สูงสุด ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดลงหรือหมดไปได้ (สามารถ สง่างาม, 2554 : 1)

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนถือเป็นภารกิจหลักที่ทุกภาคส่วนต่างให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานภาครัฐ ได้มีการกำหนดนโยบาย แผนงาน/โครงการต่าง ๆ ที่จะใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น อาทิ นโยบายรัฐบาลของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม สร้างโอกาส สร้างอาชีพ การมีรายได้ที่มั่นคง และส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุ ด้วยการมีงานทำหรือกิจกรรมที่เหมาะสม รวมทั้งการวางรากฐานพัฒนา และเสริมความเข้มแข็งให้แก่การให้บริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนโดยเน้นความทั่วถึง ความมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557 : 4 – 7) กอปกรัณนโยบาย Thailand 4.0 ภายใต้การนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทยทุกกลุ่มให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่ต้องการเติมเต็มศักยภาพ หรือผู้ด้อยโอกาส หรือที่กำลังประสบกับปัญหาความยากจนอย่างมาก จะต้องทำให้คนในกลุ่มเหล่านี้สามารถมี “โอกาสทางสังคม (Social Mobility)” โดยเน้นป้องกันความเสี่ยงจากการตกอยู่ในวงจรแห่งความล้มเหลวหรือกับดักความยากจน ในลักษณะการให้แต้มต่อและสร้างโอกาส พร้อมกับการเสริมสร้างศักยภาพไปที่ตัวคน ครอบครัว และชุมชน (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559 : 25)

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

แต่อย่างไรก็ตาม การผลักดันขับเคลื่อนการพัฒนาดังกล่าวอาจยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเต็มที่ เนื่องจากข้อจำกัดหลายด้าน อาทิ คุณภาพของคนไทยยังต่ำ แรงงานส่วนใหญ่มีปัญหาทั้งในเรื่ององค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สังคมขาดคุณภาพและมีความเหลื่อมล้ำสูง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการยกระดับศักยภาพการพัฒนา โครงสร้างประชากรจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ร่อยหรอเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นทั้งต้นทุนในเชิงเศรษฐกิจและผลกระทบร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิตประชาชน ในขณะที่การบริหารจัดการภาครัฐยังขาดประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส และมีปัญหาคอร์รัปชันเป็นวงกว้าง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 1)

ดังนั้น การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานไว้ให้ปวงชนชาวไทย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นรากฐานของวิถีคิดและวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประชาชนมีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีวิจารณญาณบนหลักการของความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรอบรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่เพื่อเจริญก้าวหน้าไปอย่างสมดุล พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขอย่างยั่งยืน (เทศบาลนครตรัง, 2560 : 10)

ภาคกลาง ประกอบด้วย 18 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ลพบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีพื้นที่รวม 83.27 ล้านไร่ หรือร้อยละ 25.90 ของประเทศ มีประชากรทั้งสิ้น 18,282,873 คน 8,428,735ครัวเรือน ทั้งนี้ จากสถานการณ์ความยากจนของประชาชนในภาคกลาง พบว่า จำนวนคนจนหรือประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนลดลงจาก ในปี 2555 เทียบกับปี 2560 สัดส่วนคนจนของภาคที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 7.30 ส่วนสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ (Gini Coefficient) ภาคกลางมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 0.394 ในปี 2554 เป็น 0.406 ในปี 2560 ซึ่งเกือบทุกจังหวัดในภาคกลางมีความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้น ยกเว้นจังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานี และลพบุรี ที่มีความเหลื่อมล้ำลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำ ขาดทักษะในการประกอบอาชีพ และเป็นผู้ที่มีรายได้น้อย ทำให้ขาดโอกาสในการทำงานที่ดี ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ ตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาสังคม ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562 : 15)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางให้สามารถดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง มีวิถีชีวิตที่มีสุขภาพที่ดีขึ้น มีค่านิยม มี

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

ความรู้ความสามารถ และเจตนาธรรมที่มุ่งมั่นในการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี เพื่อนำไปสู่ร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ และเกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง
2. เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภาคกลาง จำนวนทั้งสิ้น 18,282,873 คน จากจำนวนทั้งหมด 18 จังหวัด (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2561)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภาคกลาง โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1967: 727) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เพื่อความเหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) จากประชากรในเขตพื้นที่ภาคกลาง แบ่งออกเป็น 18 จังหวัด แล้วคำนวณหาสัดส่วนประชากรแยกเป็นรายจังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ลพบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และ กรุงเทพมหานคร

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 386 ชุด และผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามมา ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ และวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้า ตำรา เอกสาร ทางวิชาการ บทความ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมผู้วิจัยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for Social Sciences) ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการคำนวณหาค่าสถิติ และใช้ในการ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์เพื่อประมวลผล ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดย วิเคราะห์หาค่าสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency)

1.2 วิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้นโยบาย Thailand 4.0 ของในเขตพื้นที่ภาคกลาง โดยวิเคราะห์หาค่าสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.3 วิเคราะห์ระดับการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในเขตพื้นที่ภาค กลาง โดยวิเคราะห์หาค่าสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุค ไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล โดยวิเคราะห์หา ค่าสถิติ 2 แบบ คือ การทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้การ ทดสอบค่าที (t-test for independent sample) และการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย ของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way Analysis of Variance) ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการ ทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method)

2.2 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับ คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ ภาคกลางโดยใช้สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน ในการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้าง และอาศัยอยู่ในชุมชนประมาณ 6 – 10 ปี

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านความพอประมาณ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ประชาชนเลือกซื้อเฉพาะสินค้าที่จำเป็น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือน เพื่อควบคุมการใช้จ่าย มีการนำสิ่งของเหลือใช้มาดัดแปลงใช้ใหม่ และมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งประชาชนมีความสุขและมีความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2.2 ด้านความมีเหตุผล ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ประชาชนมีการจัดสรรการใช้จ่ายเงินในแต่ละ ประชาชนใช้หลักการตัดสินใจในการดำรงชีวิตอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับ มีการคิดไตร่ตรองก่อนลงมือทำสิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบ มีการพิจารณาค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนเสมอ และมีการพิจารณาความคุ้มค่าของเงินที่ใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการทุกครั้ง

2.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ประชาชนมีการหารายได้เสริมเพื่อลดความเสี่ยงในอนาคต มีการออมเงินเพื่อไว้ใช้ในยามจำเป็นหรือฉุกเฉิน มีการวางแผนระยะยาวเพื่อเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง มีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินตามความจำเป็นและเหมาะสม และสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่ดีทั้งของชุมชนและภาครัฐได้อย่างทั่วถึง

2.4 ด้านเงื่อนไขความรู้ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ประชาชนมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งจากห้องสมุด ผู้มีประสบการณ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีการนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพและในการดำรงชีวิต มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในครอบครัว องค์กร และชุมชนมีการเรียนรู้จากผู้ที่ประสบความสำเร็จแล้วนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิต และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2.5 ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ประชาชนมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งประชาชนมีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

ตระหนั และประชาชนมีความอดทน มีความเพียรในการดำรงชีวิต และมีการแบ่งปันให้ผู้อื่นในสิ่งที่สามารถทำได้

3. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านร่างกาย ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านจิตใจ ส่วนด้านที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านร่างกาย ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก โดยทุกข้อมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ประชาชนดูแลสุขภาพของตนเองอยู่เสมอ มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เลือกกินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข เช่น สุรา ยาเสพติด และการพนัน รวมทั้งมีกำลังเพียงพอสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน

3.2 ด้านจิตใจ ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก คือ ประชาชนจะตัดสินใจแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีสติ ส่วนข้อที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ เมื่อรู้สึกมีความเครียดจากการทำงาน ประชาชนสามารถหาวิธีคลายความเครียดได้อย่างเหมาะสม ประชาชนเป็นที่พึงพอใจให้แก่บุตรหลานหรือบุคคลอื่น และมีการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งด้านครอบครัว ชุมชน การทำงานอย่างมีความสุข และมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเอง

3.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยทุกข้อมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ ประชาชนมักให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นในสังคม ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมนันทนาการร่วมกับคนในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และได้รับข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์จากครอบครัว เพื่อน และคนในชุมชน

3.4 ด้านสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ชุมชนมีระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ ประชาชนมีความพึงพอใจกับสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ชุมชนมีสถานที่ออกกำลังกาย สวนหย่อม และสถานที่พักผ่อนอย่างเพียงพอ รวมทั้งมีการคมนาคมที่สะดวกสบาย ส่วนข้อที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง คือชุมชนมีความสะอาด และเป็นระเบียบ

4. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ในภาพรวม ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางที่มีเพศต่างกัน มี

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางในภาพรวม อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลตามประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ระดับการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางมีการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การทำงาน และการร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน จึงทำให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตโดยรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตได้โดยการรู้จักพึ่งตนเอง และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของณัฐพจน์ ยืนยง (2555 : 118 – 124) วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับ

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

มาก เรียงตามลำดับดังนี้ด้านเงื่อนไขคุณธรรม รองลงมา คือ ด้านความมีเหตุผลด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวและด้านความพอประมาณ

2. การวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในเรื่องของการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การกินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุข และการรู้จักตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งชุมชนมีระบบรักษาความปลอดภัย มีสถานที่ออกกำลังกาย มีการคมนาคมที่สะดวกสบาย และมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปราณีทิพย์ ภักดีศิริไพโรจน์ (2559 : 13) ได้กล่าวว่า การรับรู้ถึงความพึงพอใจในการดำรงชีวิต การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในด้านต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิตและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในทิศทางที่ดี ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และการมีคุณภาพชีวิตนั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและสังคม

3. การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิวเมฆ นาวาบุญนิยม (2558 : 36 – 38) วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมโศก จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนปทุมโศกที่มีเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพในชุมชนระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และประสบการณ์เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่างกันมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า ในภาพรวม การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า เมื่อประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางได้มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะส่งผลให้คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญมี พุทโมนซ์ (2556 : 64 – 65) วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบความสัมพันธ์

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

ระหว่างการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอโนนแดงจังหวัดนครราชสีมาโดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.758 โดยการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.659 และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณกับคุณภาพชีวิตด้านสังคม มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.391 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

หน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวางแผนส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียง หรือระดับประเทศ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบ และนำมาวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง มีวิถีชีวิตที่มีสุขภาพที่ดีขึ้น มีค่านิยม มีความรู้ความสามารถ และเจตนาที่มุ่งมั่นในการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ และเกิดความยั่งยืน

2.2 ควรศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยโดยใช้ปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความหลากหลายในการศึกษา

บรรณานุกรม

- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน. ค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2562 จาก <http://www.libarts.up.ac.th/v2/img/Thailand-4.0.pdf>
- ณัฐพจน์ ยืนยง. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม. (2558). การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมไศก จังหวัดนครปฐม. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. 2(1), 27 – 44.
- เทศบาลนครตรัง. 2560. พระราชปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” รากฐานสร้างชีวิตที่เป็นสุข. เอกสารเผยแพร่เพื่อการประชาสัมพันธ์ นางฟ้าสาร ฉบับเดือนกันยายน – ตุลาคม 2560.
- บุญมี พุทโมกษ์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพรวัลย์. (2559). การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. สารนิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สามารถ ส่งงาม. (2554). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2560). คู่มือการขับเคลื่อนการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). แผนพัฒนาภาคกลางและพื้นที่ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2560 – 2565 ฉบับทบทวน. สืบค้น 24 กรกฎาคม 2562, จาก https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=8535&filename=index
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2561). รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. 2561. สืบค้น 12 กรกฎาคม 2562, จาก <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/views/showProvinceData.php>
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2557. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 131 ตอนพิเศษ 180 ง หน้า 1 – 21.
- WHOQOL Group. (1996). What quality of life? World Health Organization Quality of Life Assessment. World Health Forum 17, 354–356.
- Yamane. (1967). Taro Statistic : An Introductory Analysis. New York: Harper & Row.

**การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงาน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง**
Working under the Concept of Sufficiency Economy Philosophy of Local
Government Organization Employees In Pluak Daeng District, Rayong Province

กรรณิการ์ พันผูก,* สุกิจ ชัยมุสิก**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 253 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ “ทาโร ยามาเน่” (Taro Yamane) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Random Sampling) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่า (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (f-test) หรือ (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

1) การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 ลำดับ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณในการปฏิบัติงาน รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความมีเหตุผลในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

2) การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย พบว่า พนักงานที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนพนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม 5 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

** รศ.(พิเศษ) ดร.,อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, puzinnian@hotmail.com

3) จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยรวมทั้ง 5 ด้าน เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง เห็นว่า การปฏิบัติงานของพนักงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถยึดถือปฏิบัติ โดยตั้งหมั่นอยู่บนความพอประมาณในการใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย รอบคอบ ใช้เหตุผล ประกอบการตัดสินใจ มีการวางแผนงาน และนำความรู้ที่มีมาปรับใช้ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ทั้งนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับความเสี่ยงและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ความรู้ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นพนักงานควรหมั่นศึกษาหาความรู้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส น้อมนำหลักธรรมมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : การปฏิบัติงาน, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This thesis has the following objectives: 1) to study the work performance under the concept of sufficiency economy philosophy of local government organization employees In Pluak Daeng District, Rayong Province, 2) to compare the work performance under the concept of sufficiency economy philosophy In Pluak Daeng District of Rayong Province of employees with different gender, age, educational level and work experiences, and 3) to propose guidelines for working under the concept of sufficiency economy philosophy of employees in local government organizations In Pluak Daeng District, Rayong Province. The data were collected by questionnaire from 253 samples determined the sample size by using the formula of "Taro Yamane" Convenience Random Sampling and by in-depth interviews with 5 key informant. The research tools were questionnaires and interview forms. The statistics used in this research are descriptive statistics; frequency, percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (SD) and inferential statistics including t-test and variance test (f-test) or (One – Way ANOVA). If there are significant statistical differences, the methods of LSD (Least Significant Difference) will be used.

The research findings revealed that:

1) The work performance under the concept of sufficiency economy philosophy in 5 areas is at a high level in total. When arranged in 3 sequences from the highest to the least, it starts with moderation in the work, followed by morality and ethics in work performance, and reason in the work performance respectively.

2) In research hypothesis testing, employees with different genders, ages and work experiences have work performance under the concept of sufficiency economy philosophy indifferently. The employees with different educational levels

have work performance under the concept of sufficiency economy philosophy differently with a significantly statistical figure at 0.05.

3) Based on interviews with key informants, working under the concept of sufficiency economy philosophy is essential and practical based on moderation, saving, not being extravagant, discreet, making decisions with reason, planning, and applying knowledge in work to strengthen and immunize oneself. In addition, it is a preparation to confront with risks and problems to be happened. Knowledge is a key factor in work operation. Therefore, employees should keep learning, exchanging experiences with each other, and should have morality, ethics, honesty, transparency, and abide by Dhamma in living a life and work.

Keywords : Performance, Sufficiency Economy Philosophy, Official of Local Administrative Organization

1. บทนำ

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนการทำงานด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นหลักปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิต รวมถึงการปฏิบัติตนของพนักงานในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับผู้บริหาร จนถึงระดับพนักงานทั่วไป ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางตามแบบแผนการดำเนินงาน เนื่องจากปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว อาทิเช่น เทคโนโลยี การสื่อสาร รวมถึงการใช้ชีวิตประจำวัน ทศนคติของแต่ละบุคคลจึงเริ่มมีการแปรเปลี่ยนและมีความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น ฉะนั้นการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติโดยตั้งมั่นอยู่บนความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ยอมรับผลกระทบต่าง ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในหน่วยงาน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และมีความระมัดระวังในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน และควรมีการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และขนบธรรมเนียมของไทย

นอกจากนี้ การปฏิบัติงานบนความพอเพียงภายในหน่วยงาน ทั้งระดับผู้บริหารหรือพนักงานจ้างทั่วไปควรยึดหลักการปฏิบัติงานอย่างมีธรรมาภิบาล โปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ใช้ทรัพยากรของหน่วยงานอย่างประหยัด คุ่มค่า ไม่ปฏิบัติงานบนความเสี่ยง ไม่กระทำการใดจนเกินความสามารถของตนเอง ปรึชณาองค์กรให้เหมาะสม และจัดกำลังคนตามสมรรถนะ มีความรู้ ความสามารถ พร้อมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนร่วมงาน รู้จักพอประมาณ มีเหตุผล ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ โดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเป็นผู้ให้บริการทางสังคมและร่วมกันเสริมสร้างพัฒนาองค์กร พัฒนาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ ทั้งนี้การปฏิบัติงานในราชการนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนตัวผู้รับผิดชอบหรือผู้บังคับบัญชางานมักจะไม่มีผลต่อเนื่อง หยุตชะงัก เมื่อนำหลักเหตุผลเป็นตัวตั้งและมีความจำเป็นต้องดำเนินการให้มีความต่อเนื่อง โดยการพิสูจน์ว่างานนั้นมีประโยชน์ต่อประชาชนและองค์กร พนักงานจึงต้องมีความกล้าที่จะเสนอความคิดเห็นต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อรักษาความต่อเนื่องของงานที่ได้รับมอบหมาย

ดังนั้น การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) มาปรับใช้กับการปฏิบัติงานของพนักงานข้าราชการ เพื่อให้พนักงานข้าราชการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน อีกทั้งยังเป็นการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ซึ่งใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ องค์กร และสังคม ทั้งนี้พนักงานข้าราชการต้องปฏิบัติหน้าที่โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ซึ่งการพอประมาณนั้นไม่ใช่ทำแต่น้อยให้พอเสร็จ แต่พอประมาณ หมายถึง การประเมินความสามารถของเราว่ามีแค่ไหนแล้วทำให้เต็มความสามารถที่ตนมี นอกจากนี้จะต้องมีเหตุผล มีการวิเคราะห์ไตร่ตรอง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของงาน รวมทั้งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้กับตนเอง ตลอดจนใช้ความรู้ที่ตนเองอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม ประกอบกับการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและรัดกุม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน
- 2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งที่จะศึกษา “การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง” ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย 8 หน่วยงาน คือ เทศบาลตำบลบ้านปลวกแดง เทศบาลตำบลจอมพลเจ้าพระยา องค์การบริหารส่วนตำบลปลวกแดง องค์การบริหารส่วนตำบลมาบยาง

พร องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ไร่ องค์การบริหารส่วนตำบลละหาร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไร่ และองค์การบริหารส่วนตำบลตาสิทธิ์ จำนวนทั้งสิ้น 690 คน

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความพอประมาณในการปฏิบัติงาน 2) ความมีเหตุผลในการปฏิบัติงาน 3) ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการปฏิบัติงาน 4) การมีความรู้ในการปฏิบัติงาน และ 5) การมีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอปลวกแดง จำนวน 8 แห่ง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 เทศบาล 6 องค์การบริหารส่วนตำบล

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง จำนวนรวมทั้งสิ้น 690 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย 8 หน่วยงาน คือ เทศบาลตำบลบ้านปลวกแดง เทศบาลตำบลจอมพลเจ้าพระยา องค์การบริหารส่วนตำบลปลวกแดง องค์การบริหารส่วนตำบลมาบยางพร องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ไร่ องค์การบริหารส่วนตำบลละหาร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไร่ และองค์การบริหารส่วนตำบลตาสิทธิ์

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่ง ในการขอใช้พื้นที่แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างและขอทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เมื่อถึงวันเวลาที่กำหนดได้ดำเนินการแจกแบบสอบถาม จำนวน 253 ชุด และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลการวิเคราะห์มาจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกกลุ่มตัวอย่างตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง สถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ด้านเพศ ใช้สถิติการทดสอบค่า (t-test) ส่วนด้านอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ใช้สถิติการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (f-test) หรือ (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาแล้วบรรยาย (Descriptive) ให้เหตุผลสรุปประเด็นในแต่ละด้านที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการจัดบันทึกข้อมูลภาคสนาม

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา “การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง” สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า พนักงานกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 253 คน ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 69.57 โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 - 39 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 45.85 ซึ่งมีระดับการศึกษาปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 54.94 และพนักงานที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มิมีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 5 - 10 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 47.83

5.2 ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ที่ตอบแบบสอบถาม มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 ลำดับ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณในการปฏิบัติงาน รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความมีเหตุผลในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

5.3 ผลทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงแตกต่างกัน สรุปได้ว่า พนักงานที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม 5 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อแยกทดสอบในแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 พบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกันมีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 พบว่า พนักงานที่มีอายุต่างกันมีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน คือ ด้านความพอประมาณในการปฏิบัติงาน ด้านความมีเหตุผลในการปฏิบัติงาน ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการปฏิบัติงาน ด้านการมีความรู้ในการปฏิบัติงาน และด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 พบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความมีเหตุผลในการปฏิบัติงาน และด้านการมีความรู้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านความพอประมาณในการปฏิบัติงาน ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการปฏิบัติงาน และด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 พบว่า พนักงานที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน คือ ด้านความพอประมาณในการปฏิบัติงาน ด้านความมีเหตุผลในการปฏิบัติงาน ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการปฏิบัติงาน ด้านการมีความรู้ในการปฏิบัติงาน และด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.4 ผลการสัมภาษณ์และแนวทางการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ดังนี้

1. ด้านความพอประมาณในการปฏิบัติงาน เป็นการประเมินผลถึงการทำงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสมในการวางแผนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด และคุ้มค่า ทั้งนี้ด้านความพอประมาณมีความเกี่ยวข้องกับรายได้และรายจ่ายในชีวิตประจำวัน จึงต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายให้ช้อย ไม่ฟุ่มเฟือย มีสติในการทำงานและใช้ชีวิต เพื่อไม่ให้ยวบยาบความไม่ประมาทซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร ครอบครัว และตนเอง

2. ด้านความมีเหตุผลในการปฏิบัติงาน เป็นการนำเหตุผลมาประยุกต์ใช้กับการทำงาน เนื่องการตัดสินใจกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดต้องมีเหตุและความจำเป็นที่จะกระทำสิ่งนั้น โดยวิธีการวางแผนการดำเนินงานไว้เบื้องต้น มีการไตร่ตรองถึงความถูกต้อง เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ไร้ปัญหาและอุปสรรคอันจะเกิดได้จากการทำงาน เมื่อมีการทำงานแบบหมุนวนต้องมีเหตุผลด้วยเสมอ ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ และควรรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นประกอบการตัดสินใจเสมอ

3. ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการปฏิบัติงาน คือ การเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติงานทั้งทางตรงหรือทางอ้อม สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่าง

ทันทั่วทั้งที่ และรับมือกับปัญหาได้อย่างตรงจุด ภูมิคุ้มกันยังเป็นกรอบป้องกันให้กับตนเอง ทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นอันดีให้แก่ตนเองและเพื่อนร่วม รวมถึงครอบครัว นอกจากนี้การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองนั้น สามารถกระทำได้โดยการหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม อาทิเช่น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ข่าวสารทั่วไป หนังสือราชการ เป็นต้น

4. ด้านการมีความรู้ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากความรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งหน้าที่การงาน ครอบครัว ล้วนต้องนำความรู้ที่ตนเองมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และงานนั้นต้องมีคุณภาพ เพื่อให้ทุกคนก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคมอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการทำงานทุกหน้าที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ในการสร้างผลงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่องค์กร และประชาชนในเขตความรับผิดชอบของตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งการเสริมสร้างความรู้ให้แก่ตนเองนั้น สามารถหาได้จากประสบการณ์การทำงาน หมั่นศึกษาหาข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมหน่วยงานหรือบุคคลภายในองค์กร ติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

5. ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน คือ การนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปรับใช้ในการทำงานและการดำรงชีวิต เช่น ศีล 5 อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น คุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของแต่ละบุคคลที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม อาทิเช่น การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ความมีเมตตา มีสติ รู้รักสามัคคี มีความซื่อสัตย์ ความเพียรพยายาม ความอดทน เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้นองค์กรต่าง ๆ ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคีภายในองค์กร ขึ้นและให้นำหลักธรรมมาใช้ในการทำงาน เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่พนักงานปฏิบัติงานด้วยความอดทน เพียรพยายาม ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบ และไม่ก่อความเดือดร้อนให้กับองค์กร ครอบครัว และตนเอง

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้สามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

6.1 การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ที่ตอบแบบสอบถาม มีระดับการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า พนักงานได้เล็งเห็นถึงความสำคัญการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ทราบว่า พนักงานมีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพนักงานปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การมีความรู้ และการมีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 ท่าน โดยรวมทั้ง 5 ด้าน เห็นว่า การปฏิบัติงานของพนักงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถยึดถือปฏิบัติ โดยตั้งหมั่นอยู่บนความพอประมาณในการใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย รอบคอบ ใช้เหตุผล ประกอบการตัดสินใจ มีการวางแผนงาน และนำความรู้ที่มีมาปรับใช้ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ทั้งนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับความเสี่ยงและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ความรู้ถือว่าเป็นปัจจัยที่

สำคัญต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นพนักงานควรหมั่นศึกษาหาความรู้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส น้อมนำหลักธรรมมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **ธนากร เรืองฤทธิ์** ได้วิจัยเรื่อง “แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานของพนักงานธนาคาร กสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติในการทำงานตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านการมีความรู้ และด้านการมีคุณธรรม พบว่าทุกด้านมีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมอยู่ในระดับมากทุกประเด็น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุรศิษฐ์ กิจพิทักษ์** ได้วิจัยเรื่อง “การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการ กรมยุทธศึกษาทหารบก” ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกรมยุทธศึกษาทหารบก มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากข้าราชการยุทธศึกษาทหารบกได้มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะหลายหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงให้บุคลากรในองค์กรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งกรมยุทธศึกษาทหารบกที่ข้าราชการทหารมีการดำเนินชีวิตโดยปฏิบัติตามปรัชญาทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดีทำให้สามารถพัฒนาปรับปรุงการใช้ชีวิตของตนเองได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการมีจิตใจเอื้ออาทร ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน มีความพึงพอใจในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

โดยการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) พนักงานที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ในปัจจุบันได้มีการเปิดโอกาสให้ทุกเพศทุกวัยมีสิทธิ เสรีภาพเท่าเทียมกันมีความเสมอภาคกัน ไม่ว่าจะอยู่เพศไหนในสังคม ทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจที่กระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วรารักษ์ ปันสุรัตน์** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) พนักงานที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า อายุคือช่วงระยะเวลาการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงวุฒิภาวะของแต่ละบุคคล ถ้าบุคคลใดมีวัยที่มากแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบ หน้าที่การงาน และภาระของแต่ละบุคคล ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **มนตรี สงพัฒน์** ได้วิจัยเรื่อง “การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีความคิดเห็นต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม 5 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกับพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เป็นเพราะพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จึงเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านวิชาการสูงทำให้พนักงานในระดับนี้มีความสนใจกับการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **บุษยา มั่นฤกษ์** ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน

4) พนักงานที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม 5 ด้าน แตกต่างกัน ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าประสบการณ์การทำงานไม่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการปฏิบัติงานของพนักงานแต่ละบุคคลไม่ว่าจะมีมากหรือน้อย ทุกคนถือว่ามีสิทธิเท่าเทียมกันในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุรศิษฐ์ กิจพิทักษ์** ได้วิจัยเรื่อง “การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการ กรมยุทธศึกษาทหารบก” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ใน 2 ประเด็นหลัก คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับปัจเจกบุคคล (individual) หรือตัวผู้ปฏิบัติงาน และข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับองค์กร (Organization) ในสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับปัจเจกบุคคล (Individual) หรือตัวผู้ปฏิบัติงาน จากผลการศึกษารายงาน เรื่อง “การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง” โดยรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปในทิศทางที่ดี สะท้อนให้เห็นว่า พนักงานมีการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับที่ดี โดยพนักงานมีการปฏิบัติงานอยู่บนทางสายกลาง อยู่บนความไม่ประมาท ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน และไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ดังนั้นอยู่บนองค์ประกอบที่สำคัญตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้ต้องทำงานไปในทิศทางเดียวกัน มีการวางแผนการทำงานอย่างรัดกุม รอบคอบ ปฏิบัติงานตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ และมีการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง จากผลการวิจัย พบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจในการนำไปพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ดังนี้

(1) ด้านความพอประมาณในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พนักงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนเพียงพอกับภาระหน้าที่ของหน่วยงาน เนื่องจากพนักงานมีจำนวนไม่เพียงพอกับภาระหน้าที่ของหน่วยงาน ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดสรรบุคลากรเข้ามาดำรงตำแหน่งให้ตรงกับสายงานที่ยังคงว่าง เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และลดความล่าช้าของงาน

(2) ด้านความมีเหตุผลในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอก เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการประชาสัมพันธ์หรือสร้างความเชื่อมั่นให้กับหน่วยงานภายนอกว่านโยบายที่ถูกเสนอมานั้นจะได้รับการพิจารณาอย่างเที่ยงตรง และธรรม

(3) ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการวางแผนการปฏิบัติงานที่รอบคอบ ระมัดระวัง รู้เท่าทันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐมีการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ฉะนั้นหน่วยงานควรมีการจัดอบรมให้แก่พนักงาน เพื่อลดความเสี่ยงในขณะปฏิบัติงาน

(4) ด้านการมีความรู้ในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อเพิ่มทักษะในการพัฒนาตนเอง ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดฝึกอบรม สัมมนา เพื่อให้พนักงานพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เนื่องจากพนักงานผู้รับผิดชอบบางท่านไม่ได้ทำหน้าที่เพียงตำแหน่งที่ตนเองรับผิดชอบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

(5) ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานมีความยุติธรรม ปราศจากอคติ ผู้ประเมินต้องประเมินพนักงานด้วยความเป็นจริง ถูกต้อง ไม่เอนเอียง หรือใช้อารมณ์ประกอบการตัดสินใจ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรศึกษาตัวแปรและปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านความผูกพันระหว่างพนักงานกับองค์กร เป็นต้น

2) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) ควรนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานนำมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 เป็นต้น

4) ควรศึกษาสัมฤทธิ์ผลหลังการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- ธนากร เรืองฤทธิ์. การใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานของพนักงาน ธนากร กลีกรไทน์ จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดเชียงใหม่. เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556.
- บุษยา มั่นฤกษ์. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2556.
- มนตรี สงพัฒน์. การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2553.
- วรารณ ปันสุรัตน์. การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.
- สุรศิษฐ์ กิจพิทักษ์. การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการ กรมยุทธศึกษาทหารบก. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 2560.

การประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี Application of Sappurisadhamma in Administration Of Administrative Monks in Nonthaburi Province

พระศตวรรษ กิตติปาโล, * จักรวาล สุขไมตรี**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งที่ต่างกัน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี จำนวน 192 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 รูป เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า One-Way ANOVA or F-test และทดสอบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการ LSD. (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ ด้านหลักบุคคลปโรปรัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านหลักธัมมัญญตาและด้านหลักอรรถัญญตา มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ส่วนด้านหลักอรรถัญญตามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ
2. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรม และตำแหน่งต่างกัน พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักธัมมัญญตา

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

ด้านหลักอรรถัตถ์ญญาตา ด้านหลักอรรถัตถ์ญญาตา ด้านหลักมัตตัตถ์ญญาตา และด้านหลักบุคคลปโรปริญญาตา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี จำแนกรายด้าน มีดังนี้

1) ด้านหลักอัมมัตถ์ญญาตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีควรเป็นผู้รู้จักการพิจารณา วิเคราะห์ แยกแยะอย่างสมเหตุสมผล

2) ด้านหลักอรรถัตถ์ญญาตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรมุ่งมั่น พากเพียรที่จะทำนุบำรุง พระศาสนา

3) ด้านหลักอรรถัตถ์ญญาตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรมีความเข้าใจภาวะ ความเป็นผู้นำของคณะสงฆ์เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมด้านการปกครอง

4) ด้านหลักมัตตัตถ์ญญาตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรมีการวางแผน และ กำหนดนโยบายของศาสนสถานให้เหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมด้านการปกครอง

5) ด้านหลักกาลัญญาตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรมีการจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น

6) ด้านหลักปริสัตถ์ญญาตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรให้ความสำคัญในการ พัฒนาเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่พุทธศาสนิกชน

7) ด้านหลักบุคคลปโรปริญญาตา พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรมีการ สนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านการปกครอง

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้, หลักสัปปริสธรรม, การส่งเสริมการปกครอง ,พระสังฆาธิการ

Abstract

This thesis has the following objectives: 1) to study the application of Sappurisdhamma in promoting the administration of Sangha administrators in Nonthaburi Province, 2) to compare the application of Sappurisdhamma in promoting the administration of Sangha administrators in Nonthaburi Province with different age, educational level, and position, and 3) to study the guidelines for applying Sappurisdhamma in promoting the administration of Sangha administrators in Nonthaburi Province. 130 samples of 192 Sangha administrators in Nonthaburi were obtained by using the table of Taro Yamane. The data were collected by questionnaires and analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, F-test or One-way ANOVA and LSD method.

The findings were as follows;

1.The level of application of Sappurisadhamma in promoting the administration of Sangha administrators in Nonthaburi Province in 7 areas was high overall. From descending to the highest mean, it started with knowing the individual, followed by knowing the law, and knowing oneself respectively.

2. By analyzing the comparison results, the Sangha administrators in Nonthaburi Province with different ages, years in monkhood, general educational levels, Dhamma educational levels applied Sappuraisadhamma in their administration indifferently. But the Sangha administrators with different positions applied Sappuraisadhamma in their administration differently with a significantly statistic figure at 0.05

3. Recommendations on the application of Sappurisadhamma in promoting the administration of Sangha administrators in Nonthaburi Province are classified as follows:

1) In knowing the law, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should be able to analyze and classify reasonably.

2) In knowing the meaning, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should have commitment and patience in observing Buddhism.

3) In knowing oneself, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should understand leadership in Sangha administration.

4) In knowing how to be temperate, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should plan and implement the plan for Sangha administration.

5) In knowing the proper time, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should classify and prioritize the problems happened.

6) In knowing the society, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should focus on the development of morality and ethics to Buddhists.

7) In knowing the individual, the Sangha administrators in Nonthaburi Province should support and encourage eligible people to participate in Sangha administration.

Keywords: Application ,Sappurisadhamma,Government promotion,
Sangha administrators

1. บทนำ

สถาบันพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น เป็นสถาบันหลักที่สำคัญสถาบันหนึ่งของสังคมไทย ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน และดำรงตนดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของ

พระพุทธศาสนา มีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ พระสงฆ์จึงนับว่าเป็นศาสนทายาทพุทธบริษัทที่สำคัญในการรักษาและเผยแผ่คำสอนพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงยั่งยืนถาวรถึงอนุชนรุ่นหลัง ซึ่งในการรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงยั่งยืนถาวรได้นั้นต้องอาศัยศาสนทายาทที่เป็นบุคลากรหลัก คือ พระสงฆ์ ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จะไม่ปฏิรูปพระพุทธศาสนา เพราะหลักธรรมคำสอนนั้นดีที่สุดแล้ว แต่เราจะปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 6 ด้าน โดยมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย มีการวางมาตรการกำหนดกรอบของการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไว้ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องต่อผู้นำทางสงฆ์ โดยผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ที่ทำหน้าที่แทนสถาบันหลักคือพระพุทธศาสนา ได้แก่พระสังฆาธิการที่จะต้องสนองงานนั้นให้ลุล่วงตามกำหนดเป้าหมายที่วางไว้ผู้วิจัยจึงได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาลองวิจัยในการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

ในปัจจุบันในการปกครองคณะสงฆ์ไทยจะต้องมีผู้ปกครองในเขตวัดวาอาราม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำจะต้องทำหน้าที่มีอำนาจอย่างยิ่งในการปกครองเพื่อให้เกิดความผาสุกแห่งสงฆ์โดยการปฏิบัติตามข้อระเบียบข้อบังคับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ดังนั้นจึงควรมีหลักธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดความสามัคคีและพร้อมเพรียงในหมู่สงฆ์ ซึ่งปัญหา การปกครองพระพุทธศาสนาในเมืองไทย ต้องมองในองค์รวม ส่วนเรื่องความประพฤติของพระภิกษุสามเณร รวมทั้งปัญหาสังคมในทุกๆระดับชั้น ผู้ที่เข้ามาบวชก็คือ คนที่มาจากสังคมปัจจุบัน ผ่านระบบครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย วัด ในแบบต่างๆ ตามสิ่งแวดล้อมของตน เข้ามาบวชย่อมต้องมีอุปนิสัยเดิมๆ ติดเข้ามาด้วย จะให้สมบูรณ์แบบ ในทันทีทันใด ย่อมเป็นไปได้ไม่ได้ ไม่ใช่เอาผ้าเหลืองมานุ่งห่มแล้วจะกลายเป็นพระอรหันต์ มีความประพฤติสมบูรณ์ถูกต้องตามพระวินัยทุกอย่างเสียเมื่อไหร่ หากแต่ทุกคนที่เข้ามาบวช ก็อยู่ในฐานะที่ต้องฝึกฝนปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น ได้มากบ้างน้อยบ้างก็ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละคน เข้ามาบวชแล้วก็มาเจอปัญหาภายในวัดอีกทีมีมากมายตามสังคมที่หลากหลายรูปแบบในปัจจุบัน ปัญหาต่าง ๆ ก็ตามมาเป็นธรรมดา ถ้ามองโดยรวม ๆ แล้วก็เป็นปัญหาที่ต้องมาร่วมด้วยช่วยกันแก้ไขในทุกๆระดับชั้นของสังคม ปัญหาการประพฤติดิตพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร เป็นปัญหาที่วิกฤตที่สุดในปัจจุบัน เพราะพระภิกษุสามเณรเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัย ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนานั้น ส่วนหนึ่งมาจากการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรหากท่านเหล่านั้นประพฤติดิตต่อพระธรรมวินัยแล้ว ย่อมมีผลต่อศรัทธาของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ปัญหาการประพฤติดิตพระวินัยของพระภิกษุสามเณรนั้น เป็นปัญหาของความศรัทธาของพุทธศาสนา ผู้วิจัยขอแยกเหตุผลแห่งความศรัทธาไว้ 3 ประการคือ 1) ความรู้ความเข้าใจในคำสอนของศาสนานั้น 2) การมีอารมณ์ร่วม 3) การปฏิบัติตาม แต่สิ่งที่สำคัญ และเป็นตัวเชื่อม และไม่ต้องการเหตุผลอื่นใดเลยในความศรัทธา คือ อารมณ์ร่วม ปกครองกันในองค์กรให้เรียบร้อยยังทำไม่ได้ดีพอ ร่วมใจกันในวัดนั้นยังทำไม่ได้ดี โดยหลักในปัจจุบัน“อะไรเกิดค่อยแก้ไขปัญหาอะไรมาค่อยคิด” โดยที่ไม่คิด

แผนการเตรียมรับมือไว้ก่อน ไม่คิดปราชัยไว้ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์จึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นด้านความศรัทธาต่อพุทธบริษัทไม่มั่นคง ไม่เป็นระเบียบด้วย เช่น ปัญหาระดับองค์กร (วัด) ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ วัดมีการกิจในการบริหารจัดการ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ จากภารกิจดังกล่าว วัดที่จะทำตามได้ก็จะมีแต่เพียงวัดใหญ่ ๆ ที่มีปัจจัยด้านการบริหารจัดการครบถ้วนหรือเพียงพอต่อการจัดการที่มีคุณภาพได้ ซึ่งวัดที่มีศักยภาพเหล่านี้ยังมีจำนวนน้อยมาก เพราะมีข้อจำกัดหลาย ๆ อย่าง เช่น งบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการไม่เพียงพอ วัดไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเลย มีก็น้อยมาก ไม่เพียงพอ วัดที่จะมีงบประมาณมากก็ต้องเป็นวัดใหญ่ ๆ วัดสำคัญประจำจังหวัด มีพระพุทธรูปสำคัญ มีผู้ศรัทธาเข้าวัดมาก แต่วัดเหล่านี้ก็มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนวัดทั่วประเทศถึงสามหมื่นกว่าวัด วัดจึงจำเป็นต้องจัดหาทุนเองโดยการทำพุทธพาณิชย์ เป็นต้น แต่ด้วยการจัดการงบประมาณที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามาก บุคลากรเริ่มตั้งแต่เจ้าอาวาส ไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการ พระภิกษุสามเณร ภายในวัดไม่มีคุณภาพ ไม่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างที่ควรจะเป็น กรณีข้อนี้ไม่ได้ว่าทั้งหมด แต่พูดในส่วนที่บางวัดที่เกิดปัญหาด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงได้ลองนำหลักสัปบุริ สรรวม มาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการในการนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริ สรรวมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี อันประกอบด้วย 1) อัมมัญญดา หมายถึง รู้จักเหตุ 2) อตถัญญดา หมายถึง รู้จักผล 3) อตตัญญดา หมายถึง รู้จักตน 4) มัตตัญญดา หมายถึง รู้จักประมาณ 5) กาลัญญดา หมายถึง รู้จักกาล 6) ปริสสัญญดา หมายถึง รู้จักชุมชน และ 7) ปุคคลปโรปรัญญดา หมายถึง รู้จักบุคคล ซึ่งจะทำให้การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี นั้นเป็นไปด้วยความราบรื่น และจะใช้เป็นประโยชน์ต่อข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของพระสังฆาธิการในลำดับเบื้องหน้าต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริ สรรวมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริ สรรวมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งที่ต่างกัน

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริ สรรวมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งที่

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

จะศึกษา “การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี” ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านประชากร

คือ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 192 รูป

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะหลัก “สัปปุริสธรรม” นี้ ที่มีบรรยายอยู่ในคำภีร์พระไตรปิฎกซึ่งจำแนกแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ 1) อัมมัญญตา คือ รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา คือ รู้จักผล 3) อุตตัญญตา คือ รู้จักตน 4) มัตตัญญตา คือ รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา คือ รู้จักกาล 6) ปริสสัญญตา คือ รู้จักชุมชน 7) ปุคคัลปโรปปริญญตา คือ เป็นผู้รู้จักบุคคล

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา และแจกแบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี คือ วัดในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 98 วัด

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเริ่มกำหนดระยะเวลาทำการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี จำนวนรวมทั้งสิ้น 192 รูป และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการที่ปฏิบัติงานในเขตวัดที่รับการปกครอง 2 อำเภอ คือ เขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยแบบสอบถาม (Questionnaire) และเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ

(Primary Sources) คือ ข้อมูลที่ศึกษาจากพระไตรปิฎก จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ในการขอใช้พื้นที่แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างและขอทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เมื่อถึงวันเวลาที่กำหนดได้ดำเนินการแจกแบบสอบถาม จำนวน 130 ชุด และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลการวิเคราะห์มาจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่ง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี สถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ด้านอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ใช้สถิติการทดสอบค่า ใช้สถิติการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (f-test) หรือ (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาแล้วบรรยาย (Descriptive) ให้เหตุผลสรุปประเด็นในแต่ละด้านที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการจัดบันทึกข้อมูลภาคสนาม

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา “การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี” สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีอายุ 40 - 60 ปี จำนวน 64 รูป คิดเป็นร้อยละ 49.23 รองลงมา มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 41.54 และน้อยที่สุดมีอายุ ต่ำกว่า 40 ปี จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 9.23 มีพรรษา 21 - 60 พรรษาขึ้นไป จำนวน 106 รูป คิดเป็นร้อยละ

81.54 รองลงมามีพรรษา 11 – 20 พรรษา จำนวน 24 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.46 และน้อยที่สุดมีพรรษา 5 – 10 พรรษา จำนวน 0 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.00 มีระดับการศึกษาทางโลกปริญญาตรี จำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา มีระดับการศึกษา ทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 49 รูป คิดเป็นร้อยละ 37.69 และน้อยที่สุด มีระดับการศึกษาทางโลกสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 29 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.31 มีระดับการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นเอก จำนวน 124 รูป คิดเป็นร้อยละ 95.38 รองลงมา มีระดับการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นตรี จำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.85 และน้อยที่สุด มีระดับการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นโท จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.77 มีตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน 85 รูป คิดเป็น ร้อยละ 65.38 รองลงมา มีตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.00 และน้อยที่สุดมีตำแหน่ง รองเจ้าอาวาส จำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.62

5.2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

พบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยรวมทั้ง 7 ด้าน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านหลักบุคคลปโรปัญญา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านหลักอัมมัญญา และด้านหลักอิตถัญญา ส่วนด้านหลักอิตถัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

5.3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

โดยการวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริม การปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทำการทดสอบในแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านหลักอัมมัญญา พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอัมมัญญา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอัมมัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอัมมัญญา มากกว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส

2) ด้านหลักอิตถัญญา พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอิตถัญญา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอิตถัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส มี

3) ด้านหลักอรรถัตถยญาตา พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา ทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอรรถัตถยญาตา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอรรถัตถยญาตา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักอรรถัตถยญาตา มากกว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส

5) ด้านหลักกัลยาณุตตา พบว่า พระสงฆ์ฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรม และตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปบุริสธรรมในการส่งเสริม การปกครอง ด้านหลักกัลยาณุตตา ไม่แตกต่างกัน

7) ด้านหลักบุคคลปโรปรัญญาตา พบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริม การปกครอง ด้านหลักบุคคลปโรปรัญญาตา ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลัก สัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักบุคคลปโรปรัญญาตา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มี ตำแหน่งเจ้าอาวาส มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ด้านหลักบุคคลปโรปรัญญาตา มากกว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ ในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ยกเว้น พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มี ตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

5.4 ผลการสัมภาษณ์และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1) อัมมัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ หมายถึง ได้นำหลักความเป็นผู้รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการต่างๆ

2) อัตถัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักผล หมายถึง ได้นำหลักความเป็นผู้รู้จักความหมาย ความเข้าใจประโยชน์ที่ประสงค์หรือวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนทำ รู้ว่าสิ่งที่ตนทำอยู่อย่างนั้นๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร

3) อัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักตน หมายถึง ได้นำหลักความสามารถมองตนเองออก ว่าตนเองเป็นใคร มีฐานะและภาวะอย่างไร กำลังต้องการอะไร เมื่อมองออกแล้วก็พยายามปรับตนเองให้เป็นอย่างที่ดีตนเป็นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4) มัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ หมายถึง ได้นำหลักความรู้จักพอดีในสิ่งต่างๆ โดยมีใช้เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัย หรือองค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญาความรู้จักประมาณในสิ่งต่างๆ

5) กาลัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักกาล หมายถึง ได้นำหลักการรู้จักกาลเวลาในอันที่จะประกอบกิจนั้นๆ เป็นต้นว่า ตนมีหน้าที่การงานจะพึงทำหลายอย่างด้วยกัน จะเป็นกิจการทางธรรมหรือทางโลกก็ตาม จะต้องแบ่งเวลาให้เหมาะสมแก่กิจที่จะต้องทำนั้นๆ การงานจึงจะดำเนินไปโดยเป็นระเบียบเรียบร้อยดี

6) ปริสสัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน หมายถึง ได้นำหลักความรู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมนุมและต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรทำกิจอย่างนี้ ควรพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้องควรสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์อย่างนี้ๆ

7) ปุคคลปริปริญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกคบบุคคล หมายถึง ได้นำหลักความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือรู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ว่าควรคบหรือไม่ จะใช้ จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดีมา

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้สามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

6.1 การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีที่ตอบแบบสอบถาม มีระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีได้เล็งเห็นถึง

ความสำคัญของสัปปริสธรรม ทำให้ในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีมีการนำหลักสัปปริสธรรม อันได้แก่ ด้านหลักอัมมัญญตา ด้านหลักอัตถัญญตา ด้านหลักอิตถัญญตา ด้านหลักมัตตัญญตา ด้านหลักกาลัญญตา ด้านหลักปริสญญตา และด้านหลักปุคคลปโรปรัญญตา มาใช้ในการส่งเสริมการปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนาวรัตน์ ชุง (2558, หน้า 324) ได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การลดความขัดแย้งในองค์กร โดยใช้หลักภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 และมนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เปรียบเทียบระหว่างพนักงานกลุ่มบริษัทเอเชีย และกลุ่มบริษัทยุโรป-อเมริกา” ได้กล่าวถึงผลวิจัยไว้ว่า “ผลจากการศึกษานี้พบทั้งในกลุ่มพนักงานบริษัทเอเชียและกลุ่มพนักงานบริษัท ยุโรป-อเมริกา มีระดับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมด้านอัตถัญญตา คือ เป็นผู้รู้จักตน เป็นผู้ประพฤติดวงตนเองเหมาะสม รู้จักศักยภาพของตนเองน้อยกว่าทุกด้าน ดังนั้นผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานภายในองค์กรได้มีการสำรวจตนเองว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อน เช่นไร และส่งเสริมพัฒนาในส่วนที่ยังมีข้อบกพร่องอยู่ เพื่อให้พนักงานได้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่จะสามารถนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น” โดยรวม ทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา ดังสะท้าน (2559, หน้า 83) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราช” ผลพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการบริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราชโดยเรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านมัตตัญญตา การรู้จักประมาณ มีความถี่มากที่สุด คือ ควรกำหนดแผนการปฏิบัติ ให้เหมาะสมอันนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีรู้จักวางแผนใน การทำงาน รองลงมา ด้านปุคคลัญญตา การรู้จักบุคคล คือ ควรให้ความสำคัญกับบุคลากรให้มีความสนับสนุนความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรมอบหมายงานเหมาะสม ความรู้ความสามารถส่วนด้านอัตถัญญตา การรู้จักตน มีความถี่น้อยที่สุด คือ ควรจัดอบรมศึกษาธรรมะ สนับสนุนให้เฝ้าหาความรู้อยู่เสมอเพื่อเพิ่มสติปัญญาใน การพัฒนาตนเอง เพิ่มบุคลิกภาพของ ตนให้ดีขึ้น และวางตนให้เหมาะสมกับองค์กร

6.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานการวิจัย เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการ ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรม และตำแหน่ง ต่างกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ในการปกครองทางคณะสงฆ์แบบระดับพรรษาเป็นระบบการส่งเสริมการปกครองในเขตจังหวัดนนทบุรี หรือการแต่งตั้งระบบคุณธรรมการปกครองกัน ความเสมอภาคทั้งในผู้มีอายุพรรษามากกว่าพระภิกษุที่มีพรรษาน้อยกว่าได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน ทั้งในด้านของการศึกษาในทางธรรม และทางโลก การปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีอายุพรรษาน้อยกว่าได้

เข้ามามีบทบาทและหน้าที่โดยเสมอกันกับผู้ปกครองที่มีอายุพรรษามาก ผลในเชิงประจักษ์ทางสถิติจึงสะท้อนออกมาให้เห็นว่า ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากฤษดา เขมจิตโต (2559, หน้า 120) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการตามทัศนคติของพระสงฆ์ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยและอภิปรายผล พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ ที่มีต่อการนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการตามทัศนคติของพระสงฆ์ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร และประสิทธิภาพการส่งเสริมการปกครองในของพระสังฆาธิการตามทัศนคติของพระสงฆ์ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานครรายด้านในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

2) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีพรรษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีพรรษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวม ทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีพรรษาที่เป็นพระมัชฌิมะ คือ 5 พรรษาขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยอายุพรรษาที่สามารถใช้เหตุผลกับเรื่องการทำงานในด้านกิจการคณะสงฆ์ การรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งนับว่าเป็นวัยอายุพรรษาที่มีภูมิคุ้มกัน สามารถควบคุม และพัฒนาอารมณ์ให้มีความฉลาดทางอารมณ์มากยิ่งขึ้น จึงทำให้ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุพรรษาไม่ได้อิทธิพลหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมงานด้านกานปกครองภายในองค์กร เป็นเหตุให้ในภาพรวมมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชินทร์ ปภาโส (2559, หน้า 146) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยและอภิปรายผล พบว่า การนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารได้กำหนดเป้าหมายของเทศบาลมีความชัดเจนมีความชัดเจน ทำให้การดำเนินงานการบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้บุคลากรบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมไม่ต่างกันแตกต่างกัน

3) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีระดับการศึกษาทางโลกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีระดับการศึกษาทางโลกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า การศึกษาทางธรรม และทางโลกของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีถือได้ว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาในการส่งเสริมการปกครองต่อคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการเรียนรู้หรือระดับการศึกษาย่อมทำให้เกิดศักยภาพ และเป็นกลไกในการบริหารอย่างหนึ่ง โดยจะเห็นว่า การศึกษาย่อมมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานั้น ให้มีความรู้ ได้รับข้อมูล ข้อเท็จจริง ที่เกิดจากการวิจารณ์ญาณ ความคิด ค่านิยมในตัวบุคคล โดยการ

วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน ด้วยเหตุนี้การศึกษา จึงทำให้มีผลที่มีต่อความคิดเห็นต่อประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรีโดยรวมทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา ดังสะท้อน (2559, หน้า 83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราช” ผลพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการบริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผลการวิจัยและอภิปรายผล พบว่า ผลพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการบริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราชโดยเรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านมัตตัญญูตา การรู้จักประมาณ มีความถี่มากที่สุด คือ ควรกำหนดแผนการปฏิบัติ ให้เหมาะสมอันนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีรู้จักวางแผนในการทำงาน รองลงมา ด้านบุคคลัญญูตา การรู้จักบุคคล คือ ควรให้ความสำคัญกับบุคลากรให้ความสนับสนุนความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรมอบหมายงานเหมาะสมความรู้ความสามารถส่วนด้านอัตถัญญูตา การรู้จักตน มีความถี่น้อยที่สุด คือ ควรจัดอบรมศึกษาธรรมะ สนับสนุนให้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอเพื่อเพิ่มสติปัญญาในการพัฒนาตนเอง เพิ่มบุคลิกภาพของตนให้ดีขึ้น และวางตนให้เหมาะสมกับองค์กรทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันเนื่องจากว่า ครูมีระดับการศึกษาต่างกัน แต่มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลัก การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราชไม่แตกต่างกัน

4) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีระดับการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีระดับการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ระดับการศึกษาทางธรรม คือ การได้ศึกษาในส่วนปริยัติธรรม และเปรียญธรรม ตลอดจนจนถึงหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการจะมอบหมายให้บุคคลหนึ่งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการศึกษาทางธรรมที่ต่างกัน เป็นบ่อเกิดของอำนาจหน้าที่ในทางสถานภาพทางสังคม รวมถึงการแสดงออกทางความคิดเห็น จึงเป็นผลให้เกิดความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอนันต์ สุนตจิตโต (2561, หน้า 116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ไทยในเขตอำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม” แตกต่างกัน

5) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการ ในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครอง โดยรวมทั้ง 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ตำแหน่ง คือ หน้าที่ความรับผิดชอบอันสัมพันธ์กับงานที่ตนได้รับมอบหมาย ซึ่งจะมอบหมายให้บุคคลหนึ่งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นว่า ตำแหน่งนอกเหนือจากหน้าที่ความรับผิดชอบแล้ว สิ่งที่สำคัญก็คือปัจจัย

ส่วนบุคคลด้านตำแหน่ง ย่อมมีอิทธิพลและอำนาจหน้าที่แตกต่างกัน เพราะตำแหน่งเป็นบ่อเกิดของอำนาจหน้าที่ บารมี และสถานภาพทางสังคม รวมถึงการแสดงออกทางความคิดเห็น จึงเป็นผลให้เกิดความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุรนาท ญาณสมปนโน (2559, หน้า 127) ได้ศึกษาทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบ้านม่วงจังหวัดสกลนคร” แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1) **ด้านหลักธัมมัญญตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรพัฒนาการส่งเสริมการปกครองด้านหลักธัมมัญญตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ด้วยการรู้จักการงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ สามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จาริตประเพณี กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มติและประกาศของมหาเถรสมาคมได้อย่างถูกต้อง จะได้นำความรู้จากเรื่องต่าง ๆ ตลอดทั้งเทคนิควิธีการบริหารและการจัดการวัดที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ นำไปประยุกต์ใช้ได้ถูกต้องตามหน้าที่

2) **ด้านหลักอรัญญตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ควรพัฒนาการส่งเสริม การปกครองด้านหลักอรัญญตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นควรพัฒนาข้อนี้ให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้พระสังฆาธิการระดับรักษาการเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส สามารถปฏิบัติหน้าที่สนองงานกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ งานด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) **ด้านหลักอิตถัญญตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี ดังนั้นควรพัฒนา การส่งเสริมการปกครองด้านหลักอิตถัญญตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้พระสังฆาธิการระดับรักษาการเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส สามารถนำความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนากิจการพระศาสนา เพื่อสนองการดำเนินงานตาม “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕” ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ และชุมชน

4) **ด้านหลักมัตถัญญตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้นพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนนทบุรี

ควรพัฒนาการส่งเสริมการปกครองด้านหลักมัตตัญญูตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อเป็นแนวทางการป้องกันแก้ไข ปัญหาและพัฒนาในการสนองงาน คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับรักษาการเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการจัดทำแผนแม่บท และผังแม่บท ตลอดจนเกณฑ์มาตรฐานกลาง เพื่อเป็นแนวทางในการบูรณะ พัฒนาศาสนสถานจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการบูรณะพัฒนาศาสนสถาน และสภาพแวดล้อมของศาสนสถาน

5) **ด้านหลักกัลยาณูตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขต จังหวัดนครสวรรค์ ควรพัฒนาการส่งเสริมการปกครองด้านหลักกัลยาณูตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ควรรักษาคำสอนนี้เพื่อทำนุบำรุง อนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแผ่ และพัฒนากิจ การศาสนา ทั้งด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ศาสนา และการศาสน สงเคราะห์ ให้ศาสนิกชนของทุกศาสนา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางศาสนา (ศีลธรรม) ตระหนักถึง ความสำคัญของหลักธรรม และมุ่งให้ศาสนามีส่วนเกื้อกูลต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติให้มั่นคง และเกิดสันติสุขควบคู่กับการพัฒนาการบริหาร และการส่งเสริมด้านการปกครอง

6) **ด้านหลักปรีชาญาณูตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการ ปกครองของ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขต จังหวัดนครสวรรค์ ควรพัฒนาการส่งเสริมการปกครองด้านหลักปรีชาญาณูตาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ควรพัฒนาส่งเสริม ด้านการปกครอง และสนับสนุน การพัฒนาบุคลากรทางศาสนาและวิทยาการทางศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจศา สนธรรมอย่างทอ่งแท้ และสามารถเผยแผ่ ศาสนธรรมที่แท้จริง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจของ ประชาชน และการพัฒนาสังคมรวมถึงพัฒนาบุคลากรทางศาสนาอย่างเป็นระบบ และบุคลากรทางศาสนาให้ ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมประชาชนให้มีโอกาสได้รับการศึกษาวิชาการศาสนามากขึ้น

7) **ด้านหลักบุคลลปิโรปัญญาณูตา** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริม การ ปกครองของ พระสังฆาธิการในเขตจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขต จังหวัดนครสวรรค์ ควรพัฒนาการส่งเสริมการปกครองด้านหลักบุคลลปิโรปัญญาณูตาให้ดีขึ้นกว่าเดิมควรรักษาคำสอนนี้ ไว้เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในเวลาร่วมกันในชุมชน และมีความเข้าใจในการดำเนินการบูรณะ พัฒนาศา สนสถานให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชน และองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการ พัฒนาศาสนสถาน สนับสนุนการฝึกอบรมครูอาจารย์และวิทยาการทางศาสนา เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้สอนศาสนา ธรรมในสถานศึกษาอย่างกว้างขวางและจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร ทางศาสนาทุกระดับอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง โดยการร่วมมือระหว่างฝ่ายอาณาจักร ศาสนจักร และประชาชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางกรวย จังหวัดนครสวรรค์” ตามที่ได้นำเสนอานั้นมีบางประเด็นที่ไม่ได้นำเสนอ โดย ละเอียด ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาเรื่องหลักสัปปุริส ธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นที่ควรวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาความคิดเห็นของพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดอื่นๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการ ปกครองด้วยหลักสัปปุริสธรรม เพื่อให้เห็นมุมมองที่ครอบคลุมในทุกมุมมอง และวิเคราะห์ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ ทำให้การปกครองตามหลักสัปปุริสธรรมประสบผลสำเร็จมากที่สุด

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ฉบับวิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2562

2. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่นๆ ในการส่งเสริมการปกครองของพระสังฆาธิการในเขต จังหวัดนนทบุรี

3. ควรศึกษาการบริหารงานกับการพัฒนาองค์กรโดยการใช้หลักหลักสัปปุริสธรรมในการส่งเสริมการปกครองในเขตเทศบาล

บรรณานุกรม

เนาวรัตน์ ชุง. การลดความขัดแย้งในองค์กรโดยใช้หลักภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และมนุษยสัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์เปรียบเทียบระหว่างพนักงานกลุ่มบริษัทเอเชียและกลุ่มบริษัทยุโรป-อเมริกา. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, วิชาเอกจัดการทั่วไป, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2558.

ชลธิชา ดังสะท้าน. การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราช. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสนมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559.

พระมหากฤษดา เขมจิตโต. บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการตามทัศนคติของพระสงฆ์เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559.

พระชินทร์ ปภาโส. การนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในเขตอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559.

พระอนันต์ สนตจิตโต. บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ไทยในเขตอำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2561.

พระสุรนาท ญาณสมปโน. การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559.

ภาคผนวก

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม – สิงหาคม 2562

**รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2562**

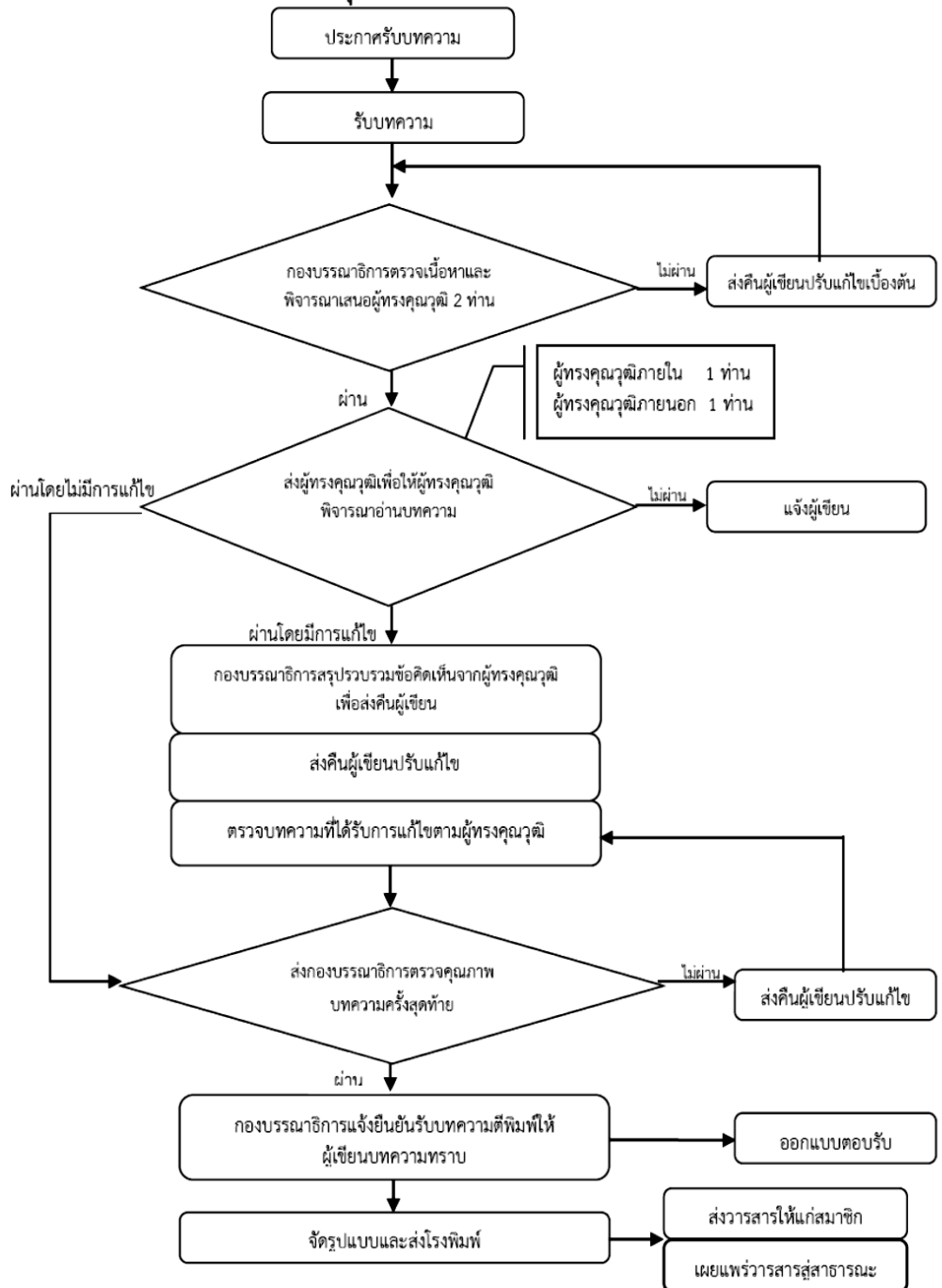
ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระครูสิริรัตนานวัตร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. รศ.ดร.สุพรด บุญอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. ผศ.ดร.อานนท์ เมธีวรณัฏฐ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. ผศ.ดร.อัศรเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
2. รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
3. ผศ.ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
4. ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ	วิทยาลัยนครราชสีมา
5. ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
6. รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
7. รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
8. ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

**ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์**

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
999 หมู่ 6 ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ 60000
โทรศัพท์ 056-219999 โทรสาร 056-219998

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์จะต้องส่งจดหมายนำส่งบทความพร้อมต้นฉบับแบบพิมพ์ 3 ชุด มายังกองบรรณาธิการ กรณีที่บทความได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ บรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้นิพนธ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้อมซีดีรอม (CD ROM) 1 แผ่นที่บรรจุเนื้อหาและข้อมูลที่มีอยู่ในบทความทั้งหมดที่ได้แก้ไขแล้ว ทั้งนี้ผู้นิพนธ์ต้องมีสำเนาเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกันหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สันขนาดบีห้า (B5) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน 1 นิ้วครึ่ง และด้านขวากับด้านล่าง 0.5 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้ากระดาษพิมพ์สัน โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – blind peer review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key words) ซึ่งควรเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจนดังนี้

- **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- **วิธีการศึกษา** ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- **สรุป** ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา

- **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญ 3-6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

3.2 วิธีการศึกษา (methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.3 ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.4 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.6 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Footnote) เป็นการทำรายการเอกสารอ้างอิงหรือคำอธิบายเพิ่มเติมที่อยู่ด้านล่างของข้อความในหน้ากระดาษแต่ละหน้า ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงแตกต่างกันตามประเภทของเอกสารหรือแหล่งที่ใช่อ้างอิง ดังนี้

การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม – สิงหาคม 2562

ให้อางชื่อยอคมกริ. เลม/ขอ/หนา. และใหวงเล็บคำวา (บาลี) วัหลังคำยอในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำวา (ไทย) วัหลังคำยอในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น 1ช.ช. (บาลี) 27/855/191.

1.2 หนังสือทั่วไป

ผู้แต่ง, ชื่อเรื่อง, (สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์, ปีที่พิมพ์), หนา. ดังอย่างเช่น

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ปรัชญากรีก : บอเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544), หนา 38.

Venerable Dr. W. Rahula, **What the Buddha Taught**, (Bangkok: Haw Trai Printing, 2004), p.69.

2. วารสาร

ผู้เขียน, “ชื่อบทความ”, ชื่อวารสาร, เล่มที่หรือปีที่ (เดือน ปี): หนา. ตัวอย่างเช่น

พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร., “การเสริมสร้างเครือข่ายสถานีวิจัยกระจายเสียงพระพุทธศาสนา และชุมชนจังหวัดนครสวรรค์”, **บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์**,ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2560): 1-12.

K.N., Jayatileke, “The Buddhist Theory of Causality”, The Maha Bodhi, vol. 77 No.1: 10-15.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, “ชื่อหัวข้อวิทยานิพนธ์”, ระดับของวิทยานิพนธ์, (ชื่อแผนกวิชาหรือคณะและมหาวิทยาลัย), ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

อนุวัต กระสังข์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศึกษาบัณฑิต**, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2557.

4. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี. ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 18 กรกฎาคม 2557.

5. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ธรรมประกาศโนบาย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538970572&Ntype=9> [7 กันยายน 2555].

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม – สิงหาคม 2562

6. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham, Motivation and Personnality, (New York : Harper and Row Publishers, 1970.

การเขียนบรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544.

2) วารสาร

ผู้เขียน, “ข้อบทความ”, ชื่อวารสาร , เล่มที่หรือปีที่ (เดือน ป): หน้า. ตัวอย่างเช่น
วรกฤต เกื้อนช้าง,รศ.ดร, “รูปแบบการบริหารงานบุคคลเชิงพุทธของวิทยาลัยสงฆ์กลุ่มภาคเหนือ”, บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (ฉบับพิเศษ) (พฤษภาคม-สิงหาคม 2560) : 41-58.

3) วิทยานิพนธ์

พระราชปริยัติ(สฤชดี สิริธโร). “รูปแบบการบริหารวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550.

4) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ป. ตัวอย่าง
สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
18 กรกฎาคม 2557.

5) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). ธรรมประกาศโนบาย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&Id= 538970572&Ntype=9> [7 กันยายน 2555].

2. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. Motivation and Personnality. New York : Harper and Row Publishers, 1970.

4. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

5. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

6. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์” สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ 999 หมู่ 6 ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 056-219999 โทรสาร 056-219998

1) 2) 3)

8. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 199 บาท ไม่รวมค่าส่ง

9. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม – สิงหาคม 2562

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

เขียนที่.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้าชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล.....

ที่อยู่

โทรศัพท์ E-mail:

มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ เรื่อง:

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ซึ่งดำเนินการโดยบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้สมัครขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา..... สาขาวิชา.....

จาก (ชื่อสถาบัน)..... ปีการศึกษา..... หรือได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินยอมไปแก้ไขตามมติดังกล่าวและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย ✓)

- () เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
- () เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมนิพนธ์ตามชื่อที่ระบุในบทความจริง
- () บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน
- () บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ คือ

- () บทความวิชาการ/บทวิจารณ์หนังสือ 3,000 บาท
- () บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป.โท-เอก 4,000 บาท
- () บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย 5,000 บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้การลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกรรมการถือว่าเป็นที่สุด

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม – สิงหาคม 2562

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

กราบনমস্কর/เรียน บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

.....

E - Mail.....เบอร์โทรศัพท์.....

โทรสาร..... มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็น

สมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

() สมาชิกประเภทรายปี 300 บาท (จำนวน 3 เล่ม)

() เล่มละ 199 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)

() ตัวแลกเงินไปรษณีย์

() แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร.....E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ลงชื่อ.....

คำบารุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

()

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม – สิงหาคม 2562

จิรฉฐิติกำ พุทธศาสน์ โทตุ

ขอบวรพระพุทธานาจนสถิตสถาพรตราบชั่วกาลนานเทอญ